



T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**KIŞAŞ-I ENBİYÂ (v. 1a - 80b).
TRANSKRİPSİYON - İNCELEME - İNDEKS**

Ümit AKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

EYLÜL 2006



**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KISAS-I ENBİYÂ (v. 1a - 80b)
TRANSKRİPSİYON - İNCELEME - İNDEKS**

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Nasrullah ÖZSOY

Ümit AKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

EYLÜL 2006

**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KISAS-I ENBİYÂ (v. 1a - 80b)
TRANSKRİPSİYON - İNCELEME - İNDEKS**

Ümit AKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

**Bu Tez 15/09/2006 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği ile Kabul Edilmiştir.**

.....
Yrd. Doç. Dr. Nasrullah ÖZSOY
DANIŞMAN

.....
Yrd. Doç. Dr. Mevlüt ERDEM
ÜYE

.....
Yrd. Doç. Dr. Faruk SÖYLEMEZ
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Haluk ALKAN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KISAS-I ENBİYÂ (v. 1a - 80b)
TRANSKRİPSİYON - İNCELEME - İNDEKS

ÜMİT AKDEMİR

DANIŞMAN : Yrd. Doç. Dr. Nasrullah ÖZSOY

Yıl : 2006, Sayfa : 241

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Nasrullah ÖZSOY

Yrd. Doç. Dr. Mevlüt ERDEM

Yrd. Doç. Dr. Faruk SÖYLEMEZ

Türk dili, edebiyatı ve kültürü alanında uzun asırlar boyu ortaya konmuş eserlerin bir kısmı üzerinde bazı araştırmalar yapılmış olmakla birlikte, hâlâ önemli bir kısmı kütüphane ve arşivlerde değerlendirilmeyi, Türk kültürü içinde lâyık oldukları yeri almak üzere gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Bu eserlerin henüz incelenmemiş olanlarının dilbilimsel açıdan araştırılması o dönemin dil özelliklerinin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Biz de bu amaçla seçtiğimiz, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Bölümü 4367 numarada kayıtlı bulunan Kısas-ı Enbiya'nın baştan itibaren 80. varacağına kadar olan kısmını inceledik.

Yapılan çalışma giriş, inceleme, transkripsiyonlu metin, dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde genel olarak eser ve yazarı hakkında bilgiler verilmiş, eserin hazırlanmasında dikkat edilen hususlara değinilmiştir. İnceleme bölümünde eserin yazım özellikleri üzerinde durulmuş, üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonu yapılmıştır. Bu metin Hz. Adem ile başlayan, diğer peygamberlerin kıssaları ile devam eden ve Hz. Yusuf'un hikâyesi ile sona eren 1a - 80b varaklarını içermektedir. Dördüncü bölüm ise dizinden oluşmaktadır. Hazırladığımız dizinde 2033 madde başı bulunmaktadır. Bu maddeler verilirken metinde geçtiği anlamları esas alınmıştır.

Bu eser, Türkçenin tarihsel yazımına, sözdizimine, söz varlığına yeni katkılar ve açılımlar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kısas-ı Enbiyâ, Eski Anadolu Türkçesi, söz varlığı, Türkçenin yazımı

DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSTY

ABSTRACT

MA Thesis

TALES of the PROPHETS (v. 1a - 80b)
TRANSCRIBED, TO EXAMINE, INDEX

ÜMİT AKDEMİR

SUPERVISOR: Ass. Prof. Dr. Nasrullah ÖZSOY

Year: 2006, Pages: 241

Jury: Ass. Prof. Dr. Nasrullah ÖZSOY
Ass. Prof. Dr. Mevlüt ERDEM
Ass. Prof. Dr. Faruk SÖYLEMEZ

Some kinds of examinations have been done on the works of arts which have been composed since ages in the fields of Turkish language, literature and culture; however, many of the remainings have been waiting to be discovered and brought to light in the libraries and archives. Examining the rest of the sources which has not been studied linguistically so far will dig up that period's language characteristics. With this aim, we studied "Kısa-ı Enbiya" which is registered in Süleymaniye Library in the section of Hajji Mahmut Efendi part 4367 from its beginning to the 80th leaf.

The study consists of four sections: introduction, examination, transcribed text and index. The introduction section covers the information of the text and its author, and points out the properties taken into account during the preparation. The examination section highlights the orthographic characteristics of the work of art. In the third part, the work of art is transcribed into English.

This text includes the periods of Prophet Adem, continuing with the stories of the other Prophets and ending with Prophet Yusuf's story. That is, this text covers from the 1a to 80b leaf. The forth and the last section consists of the index. Index is prepared according to rules of Kutadgu Bilig index and it has 2033 main headings. The meanings of the main headings are based on the meanings in the text.

This thesis will add new contributions to the Turkish syntax, lexicon, phonology and morphology.

Keywords: Kısa-ı Enbiyâ, Old Anatolian Turkish, Turkish lexicon, writing of Turkish.

ÖN SÖZ

Kur'anda geçen peygamber kıssaları tefsirlere dayanılarak genişletilmiş, zamanla Türk Edebiyatında ayrı bir edebi tür olarak ortaya çıkmıştır. Adem Peygamberden başlayarak, bilinen tüm peygamberlerin ve bu peygamberlerle bağlantılı olarak o dönemlerde yaşamış önemli şahsiyetlerin hayat hikâyelerinin bir araya toplandığı bu eserlere Kısas-ı Enbiyâ denir. XIII. ve XIV. yüzyıldan itibaren bu türde birçok eser tercüme yoluyla meydana getirilmiştir.

Bu tür eserlerden biri olarak üzerinde çalıştığımız bu eser, tek nüsha olup Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Bölümü 4367 numarada kayıtlı 1645 yılına ait bir Kısas-ı Enbiyâdır. Eser herkesin anlayabileceği nesir diliyle yazılmış veya tercüme edilmiştir. Nesih hattıyla yazılmış olan kitap harekeli ve okunaklıdır. 236 varak olan bu yazmanın her sahifesinde 13 satır vardır. Bu eserdeki Arapça ve Farsça kelimelerin oranı %35'tir. Bu da bize gösteriyor ki eserin müellifi veya mütercimi Türkçeyi seven birisidir.

Yüksek lisans tezi olarak tarafımızdan hazırlanan bu çalışma giriş, inceleme, transkripsiyonlu metin ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde genel olarak eser ve yazarına, eserin hazırlanmasında dikkat edilen hususlara değinilmiştir.

İnceleme bölümünde eserin yazılış özelliklerini ve fonetik hususiyetleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Gramer özellikleri dikkate alındığında bu eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğu anlaşılır.

Üçüncü bölümde eserin transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu metin, Hz. Adem ile başlayan, diğer peygamberlerin kıssaları ile devam eden ve Hz. Yusuf'un kıssası ile sona eren 1a - 80b varaklarını içermektedir.

Metin içerisinde yer yer ayet ve Arapça ifadeler de bulunmaktadır. Bunlar aslına uygun olarak eski harflerle verilmiş ve ayrıca ayetlerin ait oldukları sureler ve ayet numaraları tespit edilerek aynı sayfanın altına dipnot halinde yazılmıştır.

Dördüncü bölümde ise dizin yer almaktadır. Reşit Rahmeti Arat'ın Kutadgu Bilig III (İndeks) isimli eserindeki dizin sırasına uyularak hazırlanan indeksimizde 2033 madde başı bulunmaktadır. Bu maddeler, metinde geçtiği anlamlarıyla çeşitli sözlüklerden yararlanılarak verilmiştir.

Çalışmamızın ağırlığını teşkil eden indeks kısmında deyim veya birleşik fiil durumunda olan kelimeler hem birinci kelimenin bulunduğu yerde alınmış ve manalandırılmış, hem de yardımcı fiilin bulunduğu maddede verilmek suretiyle fiilin almış olduğu ek gösterilmiştir. Bir satırda aynı anlam ve görevde tekrarlanan kelimeleri bir kez belirtip kaç defa kullanıldığını parantez içinde gösterdik. Birden çok şekilli yazılışlarda, öncelikle Yeni Tarama Sözlüğü'ndeki şekle itibar edilmiş, ikinci planda da metindeki kullanım oranına göre madde başı olan şekil esas alınmış, diğer kullanımları da madde başıyla beraber verilmiştir. Ayrıca fiillerin mastar şekilleri de ayrı bir madde başı yapılarak isim gibi değerlendirilmiştir.

İmlâ konusunda sadece Türkçe kelimelerin imlâsı üzerinde durulmuş, Arapça ve Farsça kelimeler imlâ yönünden incelemeye tabi tutulmamıştır.

Eserin tek nüsha olması dolayısıyla rastlanan bir kısım imlâ hataları eserin diğer kısımlarına bakılmak suretiyle düzeltilmeye çalışılmıştır. Yazımının yanlış olduğuna

kesin kanaat getirdiğimiz kelimeleri metnimize ve indeksimize doğru şekilleriyle aldık (tekebür - tekebbür, ı'izze - ı'azze, ötdi - örtdi, bıçağ - bucağ, ı'uppe - ı'ubbe vb.). Hiçbir görevi olmayan, hareke fazlası olan kelimeleri (bayı - bay, dımışkı - dımış vb.) doğru şekilleriyle aldık.

Bu tezi hazırlarken değerli bilgilerini ve tecrübelerini benimle paylaşan, karşılaştığımız güçlüklerde çıkış yolları gösteren hocam Yrd. Doç. Dr. Nasrullah ÖZSOY'a, çalışmalarım esnasında yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen, Yrd. Doç. Dr. Mevlüt ERDEM, Kasım KÖSECE ve Halil ÖZER'e teşekkürü bir borç bilir, maddi ve manevi yönden bana hep destek olan aileme ve sevgili eşime şükranlarımı sunarım.

Ümit AKDEMİR

İÇİNDEKİLER	
ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. Eserin Türü	1
1.2. Eserin Adı, Yazılış Amacı, Yazarı, Yazılış Tarihi	1
1.3. Eserin Konusu ve İçeriği	1
1.4. Eserin Hazırlanmasında Dikkat Edilen Hususlar	2
2. İNCELEME	4
2.1. İmlâ Özellikleri	4
2.1.1. Ünlüler ve Yazılışları	4
2.1.1.1. <i>a</i> ünlüsü	4
2.1.1.2. <i>e</i> ünlüsü	5
2.1.1.3. <i>ı</i> ünlüsü	6
2.1.1.4. <i>i</i> ünlüsü	7
2.1.1.5. <i>o</i> ünlüsü	8
2.1.1.6. <i>ö</i> ünlüsü	8
2.1.1.7. <i>u</i> ünlüsü	9
2.1.1.8. <i>ü</i> ünlüsü	10
2.1.2. Yardımcı Sesler ve Yazılışları	11
2.1.2.1. <i>I</i> Yardımcı Sesi	11
2.1.2.2. <i>U</i> Yardımcı Sesi	11
2.1.2.3. <i>n</i> Yardımcı Sesi	11
2.1.2.4. <i>y</i> Yardımcı Sesi	11
2.1.2.5. <i>s</i> Yardımcı Sesi	11
2.1.3. Ekler ve Eklerde Ünlülerin Yazılış Şekilleri	11
2.1.3.1. Yapım Ekleri	11
2.1.3.1.(1) İsimden İsim Yapım Ekleri	11
2.1.3.1.(2) İsimden Fiil Yapım Ekleri	14
2.1.3.1.(3) Fiilden İsim yapım Ekleri	14
2.1.3.1.(4) Fiilden Fiil Yapım Ekleri	15
2.1.3.2. Çekim Ekleri	16
2.1.3.2.(1) İsim Çekimi	16
2.1.3.2.(1)(a) İyelik Ekleri	16
2.1.3.2.(1)(b) Hal Ekleri	18
2.1.3.2.(1)(c) Çokluk Eki: <i>-Ar</i>	20
2.1.3.2.(2) Fiil Çekimi	21
2.1.3.2.(2)(a) Şahıs Ekleri	21
2.1.3.2.(2)(b) Şekil ve Zaman Ekleri	23
2.1.3.2.(2)(c) Fiilimsilerde Ünlülerin Yazılışları	27
2.2. Fonetik Özellikleri	30

2.2.1. Ünlüler	30
2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri	30
2.2.1.1.(1) <i>i/e</i> Değişmesi	30
2.2.1.1.(2) <i>u/ıve ü/i</i> Değişmesi	31
2.2.1.1.(3) <i>u/o</i> ve <i>ü/ö</i> Değişmesi	31
2.2.1.1.(4) <i>ö/e</i> Değişmesi	31
2.2.1.2. Ünlü Uyumları	31
2.2.1.2.(1) İncelik-Kalınlık Bakımından Ünlü Uyumu	31
2.2.1.2.(2) Düzlük-Yuvarlaklık Bakımından Ünlü Uyumu	32
2.2.1.2.(2)(a) Kelimelerde Yuvarlaklaşma	32
2.2.1.2.(2)(b) Eklerde Yuvarlaklaşma	34
2.2.1.3. Ünlü Düşmesi	37
2.2.1.3.(1) Kelime Ortasında	37
2.2.1.3.(2) <i>i-</i> Fiili ile Yapılan Şekillerde	37
2.2.2. Ünsüzler	38
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	38
2.2.2.1.(1) <i>ğ>h</i> Değişikliği	38
2.2.2.1.(2) <i>k->g-</i> Değişmesi	38
2.2.2.1.(3) <i>ğ>v</i> Değişmesi	38
2.2.2.1.(4) <i>b>v</i> Değişmesi	39
2.2.2.1.(5) <i>t>d</i> Değişmesi	39
2.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi	42
2.2.2.2.(1) Yazımı Klişeleşmiş Eklerde	40
2.2.2.2.(2) Kelime İçinde Sedalılaştırma	40
2.2.2.3. Ünsüz Türemesi	41
2.2.2.3.(1) <i>-y-</i> ve <i>-n-</i> Sesleri	41
2.2.2.3.(2) Ses İkizleşmesi	41
2.2.2.3.(3) <i>v</i> Protezi	41
2.2.2.4. Ünsüz Düşmesi	41
2.2.2.4.(1) <i>y</i> Düşmesi	41
2.2.2.4.(2) Orta Hecede <i>-l-</i> Düşmesi	41
2.2.2.4.(3) <i>ğ</i> Düşmesi	41
2.2.2.4.(4) İkiz Ünsüzden Birinin Düşmesi	42
2.2.2.5. Hece Düşmesi	42
3. METİN	43
4. İNDEKS	119
5. SONUÇ	226
KAYNAKÇA	227
ÖZ GEÇMİŞ	
EKLER	

KISALTMALAR

A.	:	Arapça
bkz.	:	Bakınız
EAT	:	Eski Anadolu Türkçesi
ET	:	Eski Türkçe
F.	:	Farsça
krş.	:	Karşılaştırınız
vb.	:	Ve benzeri
(...)	:	Metinde eksik olan kısımlar

1. GİRİŞ

1.1. Eserin Türü

“Peygamberlerin Hikâyeleri” anlamına gelen *Kısas-ı Enbiyâ*, İslamiyet’in ilk asırlarından beri anlatılan ve büyük bir rağbet gören konulardan birisidir. *Kısas-ı Enbiyâ*lar, sadece peygamberlerin ibret verici hikâyelerini anlatmakla kalmaz, peygamberlerin döneminde yaşayan meşhur şahsiyetlerin de yaşam öykülerine dâir birtakım bilgiler ihtiva eder. Bu tür eserler, peygamber kıssalarını, onların etrafında gelişen hikâye ve menkıbeleri ayetler, hadisler ve Kur’an tefsirleri ile örtüşür bir şekilde anlatırlar. Ayrıca diğer kutsal kitaplar da (*Tevrat, İncil*) bu türe kaynaklık ederler. *Kısas-ı Enbiyâ*larda anlatılan olaylarla ilgili olan ayet ve hadisler metinlerde yer almaktadır.

“Bu tarz eserlerin ilk örneklerine Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Kâtip Çelebi, *Kısas-ı Enbiyâ* alanında eser veren bilginlerden bahsederken bu konunun ilki olarak *Vehb bin Münebbih*’in (Ö.283/728) ismini zikretmektedir. Aynı yazar, *Vehb bin Münebbih*’in yanında Arapça *Kısas-ı Enbiyâ* müellifleri olarak *Kisâ* (H. 5. asır), *Sehb bin Abdullah et-Tusterî* (Ö.283/896) ve *Muhammed bin Abdülmelik el-Müsebbihî el-Harranî*’nin (Ö.420/1029) Farsça *Kısas-ı Enbiyâ* müellifleri olarak da *Muhammed bin Hasan ed-Dândürmî (ed-Dîrûmî)* ve *İbrahim bin Halef en-Nisâbürrî*’nin adlarını zikretmektedir.

Kâtip Çelebi, *Keşfu’z-Zunûn’un “Arâisü’l-Mecâlis”* maddesinde *Sa’lebî*’den de bahsetmektedir” (Cemiloğlu, 2000: XIII).

1.2. Eserin Adı, Yazılış Amacı, Yazarı ve Yazılış Tarihi

Eserin baş tarafının olmaması nedeniyle adı ve yazılış amacı hakkında bir bilgi yoktur. Fakat eser içeriğinden yola çıkılarak türün genel adı olan *Kısas-ı Enbiya* olarak adlandırılabilir.

Eserin yazarı hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Sadece kitabın son kısmında şu ibarede bir şahıs ismi geçmektedir: *İmdi müslimânlar zinhâr şıdķuñuzı arı tutuñ, mi’râc haberine inanuñ, haķķıñ rahmetine güvenuñ ve daķı kâtibi ‘Ömer ibni Süleymân’a daķı rahmet eyleye Allâh*. Burada geçen ismin eserin müellifi mi yoksa müstensihisi mi olduğu bilinmemektedir.

Eserin son kısmında sadece eserin tamamlanış tarihi verilmiştir. Temmet taħrîr fî şehri şefer, yevmî tis’a aşere, sene 1056 (1645).

1.3. Eserin Konusu ve İçeriği

Eser peygamber kıssalarını konu almaktadır. Kitap, baş tarafının olmaması nedeniyle doğrudan kıssa ile başlamaktadır. Kitapta yer alan kıssalar sırasıyla şöyledir:

Қысса-і Адем (а.ѕ.)	[1а]
Қысса-і Нұһ (а.ѕ.)	[10b]
Қысса-і Нұд (а.ѕ.)	[18b]
Қысса-і Сәліһ Пейғамбер (а.ѕ.)	[21а]
Қысса-і Ібраһім (а.ѕ.)	[24а]
Қысса-і Лұт (а.ѕ.)	[50а]
Қысса-і Үсүф (а.ѕ.)	[55b]
Қысса-і Фир‘авн	[82а]

Qışsa-i K̄arun	[115a]
Qışsa-i Yuşa bin Nun	[132a]
Qışsa-i K̄alut bin Bulkiya	[132b]
Qışsa-i Hantala	[134b]
Qışsa-i Eşmuyıl	[137a]
Qışsa-i D̄avud (a.s.)	[142b]
Qışsa-i ředdād bin Ad	[144b]
Qışsa-i Süleymān (a.s.)	[157a]
Hikāyet	[169a]
Qışsa-i Sebā (a.s.)	[180a]
Qışsa-i Urmaya (a.s.)	[182b]
Kışsa-i Puht-ı Naşır	[183b]
Qışsa-i Zekeriyā (a.s.)	[188b]
Qışsa-i Yaħyā (a.s.)	[189a]
Kışsa-i ‘Üzeyrā (a.s.)	[192b]
Qışsa-i Daniyāl (a.s.)	[194b]
Qışsa-i Teba‘ bin Verda‘ bin Muşdağ	[196a]
Qışsa-i Meryem (a.s.) ve (Hz. İsa (a. s.))	[198b]
(Hz. Muhammed’in (a.s.) Miracı)	[211a]
şıfatı’s-Semā’i’s-Şānī	[216b]
şıfatı’s-Semā’ü’s-Şālisu	[217a]
şıfatı’s-Semā’i’r-Rābī’i	[218a]
şıfatı’s-Semā’ü’l-Hāmisu	[219a]
şıfatı’s-Semā’ü’s-Sādisu	[220b]
şıfatı’s-Semā’i’s-Sābi‘u	[221a]
şıfat-ı Sidretü’l-Müntehā	[222b]
şıfatü’l-Kürsī	[223a]
şıfatı’l-Cenneti	[226a]

Eserin ilk bölümü (1a - 81b) tarafımızdan, ikinci bölümü (82a - 156b) Halil ÖZER tarafından, son bölümü (157a - 236b) ise Kasım KÖSECE tarafından hazırlanmıştır.

1.4. Eserin Hazırlanmasında Göz Önünde Bulundurulmuş Hususlar

İnceleme bölümünde eserin imlâsı ve fonetik özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde metod açısından büyük oranda Kitab-ı Gunya’nın inceleme bölümünden yararlanılmıştır. İmlâ kısmında Türkçe kelime köklerinde ve eklerde ünlülerin yazılışları ayrı ayrı incelenerek belirlenmeye çalışılmış, fonetik kısmında önce ünlüler ele alınarak ünlü değişimleri, ünlü uyumu, ünlü düşmeleri, sonra da ünsüzler ele alınarak ünsüz değişimleri, ünsüz benzeşmeleri, ünsüz türemesi, hece düşmesi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde eserin transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Çeviri yazı yapılırken eserin yazılışına sadık kalınmış ve farklılıklar olduğu gibi korunmaya çalışılmakla birlikte yanlış olduğu aşikâr olan kelimeler doğru yazılışlarıyla alınmıştır. Metinde kırmızı olarak yazılan Arapça bölümler olduğu gibi alınmıştır. Bu Arapça bölümlerin çoğunluğu ayet olduğu için bunların buldukları surenin ismi ve ayet numaraları dipnot ile açıklanıp mealleri verilmiştir. Dipnot ile açıklanmayanlar ise

küçük dualar ve zikirlerdir. Metnin birkaç yerinde bulunan silinmiş veya okunamayan bölümler (...) şeklinde ifade edilmiştir.

Dördüncü bölümde dizin yer almaktadır. Dizin hazırlanırken Arat (1979) tarafından hazırlanan Kutadgu Bilig'in gramatikal indeks sırası takip edilmiştir. Kelimelerin anlamları verilirken Dilçin (1983) tarafından hazırlanan *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu (2005)'nin *Türkçe Sözlük'ü*, Devellioğlu (1998) tarafından hazırlanan *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* ve Kanar (2005) tarafından hazırlanan *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* gibi eserlerden faydalanılmıştır. Tezin yazım ve sesbilgisi bölümü hazırlanırken Akkuş (1995)'tan büyük ölçüde yararlanılmıştır. Yazımdan kaynaklanan çok şekillilik metinde kısmen muhafaza edilmiş ve farklılık gösteren unsurlar arasında indeks bölümünde gerekli atıflar yapılmıştır.

2. İNCELEME

2.1. İmlâ Özellikleri

Bu bölümde Türkçe kelime köklerinde ünlüler ve onların yazılış biçimleri incelenecektir.

2.1.1. Ünlülerin Yazılışları

2.1.1.1. a Ünlüsü

a) Kelime Başında

Ön seste *a* ünlüsü medli elif (ا) ve üstünlü elif (آ) ile yazılmıştır.

i) Medli elif (ا) ile yazılışı:

أدى adı 10b-6

أني anı 9b-1

أنك anuñ 9b-6

أرسز arısız 15b-1

ii) Üstünlü elif (آ) ile yazılışı:

أندن andan 1a-13

أعج ağaç 29a-1

أنا ana 46b-3

أنا ata 57a-3

b) Kelime İçinde

Kelime içinde *a* ünlüsü üstün ve elif (ا) ve üstün (آ) ile yazılmıştır.

i) Üstün ve elif (ا) ile yazılışı:

أعج ağaç 7a-8

أطراق toprak 17b-6

أبغداى buğday 17b-8

أوغلان oğlan 25b-8

أقانة katına 58a-3

ii) Üstün (آ) ile yazılışı:

أبغلاب bağlayup 60a-10

أبمقلر parmakları 10b-13

c) Kelime Sonunda

Kelime köklerinin sonunda *a* ünlüsü üstün (آ), üstün ve elif (ا) ve üstün ve he (ه) ile yazılmıştır.

i) Üstün ve elif (ا) ile yazılışı:

أنا ana 25b-4

أنا ata 46b-3

أقرا kara 4a-3

ii) Üstün (ˆ) ile yazılışı:

أُولْمَدَى olma- 5a-1
 قَلْمَدَى kıлма- 5a-5
 بَعْشَلْدَى bağışla- 7b-11
 بُعْزَلْدَى boğazla-16b-10

iii) Üstün ve he (ˆ) ile yazılışı:

أَنْجَه anca 14b-12
 أَرْبَه arpa 13b-1
 قَرْنَجَه kırnca 1a-1
 بُنْجَه bunca 17b-4

2.1.1.2. e Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki e ünlüsü üstünlü elif (ˆ) ile yazılmıştır.

أَيْتَدَى eyitdi 18a-2
 أَكْنَ ekin 46b-7
 أَكْسَكْ eksik 18a-13
 أَلْلَى elli 18a-13
 أَوَّ ev 18b-9
 أَرَّ er 48b-8

b) Kelime İçinde

Kelime içinde e ünlüsü üstün (ˆ) ile yazılmıştır.

بِنْ ben 50a-12
 كَلْدَى gel- 55a-1
 دَكْلْ degül 66b-12
 أَتْمَكْ etmek 67b-4
 يِمَكْ yimek 9a-13
 سَنْ sen 51b-7

c) Kelime Sonunda

Kelime sonunda e ünlüsü üstün ve he (ˆ) ve üstün (ˆ) ile yazılmıştır.

i) Üstün ve he (ˆ) ile yazılışı:

أُزْرَه üzere 67b-4
 نَسْنَه nesne 69b-13
 بُوَيْلَه böyle 28a-1
 دَكْمَه degme 35a-13
 كِيَجَه gice 48a-13
 دَوَه deve 72a-2
 كُشْكَه köşke 72a-3
 يِرْدَه yirde 34b-4

ii) Üstün (-) ile yazılışı:

سُوئِلْدِي söyle- 31b-5
 دَلْدِي dile- 37b-3
 اِشْلَمِمْ işle- 27b-2
 كَرَل gizle- 4a-2
 يَمَكَلْ yime- 4a-7

2.1.1.3. / Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki / ünlüsü esreli elif (!) ile yazılmıştır.

اِسْسى ıssı 40b-5
 اِرْمَقْ ırmağ 39b-5
 اِصْمَرْلَدِي ısmarladı 45a-6
 اِرَاقْ ırağ 59b-4
 اِصْرَدِي ısrı- 64b-2

b) Kelime İçinde

Kelime içinde / ünlüsü esre (-) ve esre ve ye (ي) ile yazılmıştır.

i) Esre (-) ile yazılışı:

قَرِنْدَاشْ karındaş 59b-8
 چَقْرَدِي çıkardı 61a-1
 قَلْدِي kıldı 64a-1
 قَرَمْ kızım 32a-2
 بِيچَاقْ bıçağ 35a-10

ii) Esre ve ye (ي) ile yazılışı:

قَبُوسِينْ çapusun 37a-5
 قَمُوسِينْ çamusın 2b-1
 يَارَسِينْ yarusın 4a-2
 طُونْلَرِينْ tonların 11a-12

c) Kelime Sonunda

Kelime sonunda / ünlüsü esre (-) ve esre ve ye (ي) ile yazılmıştır.

i) Esre (-) ile yazılışı:

اَلْتْ altı 15b-10

ii) Esre ve ye (ي) ile yazılışı:

دَحِيْ dağı 21b-5
 چَقْدِي çıkdı 22a-7
 يُّقَارِي yukarı 29a-3
 طُغْرِي toğrı 29b-6
 قَنَقِي kanğı 64b-6

2.1.1.4. *i* Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (i) ünlüsü esreli elif (اِ) ve elif, esre, ye (اِ) ile yazılmıştır.

i) Esreli elif (اِ) ile yazılışı:

اِشَارَتُ işaret 65a-12

اِشْ iş 65b-4

اِخْدِلُ içdiler 66a-4

اِكِي iki 67a-6

اِلَرُ ilerü 72b-12

اِپ ip 29b-3

ii) Elif, esre, ye (اِ) ile yazılışı:

اِی iy 76b-12

b) Kelime İçinde

Kelime içinde *i* ünlüsü esre (اِ) ve esre ve ye (اِ) ile yazılmıştır.

i) Esre (اِ) ile yazılışı:

اِبْسُونُ bilsün 68b-13

اِغِرْچَكْ girçek 69a-9

اِغِرْدِي girdi 19b-13

اِیِرْدَنْ yirden 20a-1

اِسْکِزْ sekiz 22a-1

اِبْرْ bir 47b-1

ii) Esre ve ye (اِ) ile yazılışı:

اِیِلِنَه iline 69a-1

اِیِرْدِي virdi 48b-9

اِیِلْ biñ 50a-4

c) Kelime Sonunda

Kelime sonunda *i* ünlüsü esre (اِ), esre ve ye (اِ) ile yazılmıştır.

i) Esre (اِ) ile yazılışı:

اِدِرْ diri 20a-12

اِیِغِرْمِ yigirmi 7a-6

اِغِیْبِ gibi 7a-13

اِکِشِلِرْ kişiler 8b-9

ii) Esre ve ye (اِ) ile yazılışı:

اِیِلْ elli 61b-10

اِغِمِ gemi 12a-13

اِیِدِ yidi 63a-11

اِکِشِ kişi 22b-11

اِتَنْغِرِ tengri 30b-12

2.1.1.5. o Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki o ünlüsü elif, vav, ötre (و) ile yazılmıştır.

أَوْغُلُ oğul 27a-8
 أَوْلُ ol 31a-4
 أَوْقَدْرُ oğu- 33a-8
 أَوْ o 35a-1

b) Kelime İçinde

Kelime köklerinin içinde o ünlüsü ötre ve vav (و) ve ötre (ـ) ile yazılmıştır.

i) Ötre ve vav (و) ile yazılışı:

يُولُ yol 39b-5
 يُوَقُّ yok 42b-9
 قُوبِرُ kıpar- 53b-3

ii) Ötre (ـ) ile yazılışı:

بُعْرُغُلُ boğazla- 49a-3
 دُوسْتُ dost 56a-13
 قُيُونُ kıyun 4b-9
 قُرْقُبُ kırkup 6a-6

c) Kelime Sonunda

Kelime köklerinin sonunda o ünlüsü ötre ve vav (و) ile yazılmıştır.

قُو kı 39b-11

2.1.1.6. ö Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki ö ünlüsü elif, vav, ötre (و) ve ötreli elif (ئ) ile yazılmıştır.

i) Elif, vav, ötre (و) ile yazılışı:

أَوْلُ öl- 6a-9
 أَوْكُرْتُ ögret- 8a-11
 أَوْتُ öt- 19b-13
 أَوْزُ öz 20a-5

ii) Ötreli elif (ئ) ile yazılışı:

أَرْئُكُ örtüñ 8b-13
 أَوْكُ ökçe 40b-9

b) Kelime İçinde

Kelime köklerinin içinde ö ünlüsü ötre ve vav (و) ve ötre (ـ) ile yazılmıştır.

i) Ötre ve vav (و) ile yazılışı:

كُؤلِك gölge 5b-8
 كُؤك gök 14b-12
 دُؤرْت dört 17a-11
 سُؤيَل söyle- 26b-1

ii) Ötre (-) ile yazılışı:

كُؤر gör- 26b-6
 دُؤن dön- 28a-1
 كُؤز göz 29b-9
 بُلُؤك bölük 31b-3

2.1.1.7. u Ünlüsü

a) Kelime Başında

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki *u* ünlüsü elif, vav, ötre (اُ) ve ötreli elif (أُ) ile yazılmıştır.

i) Elif, vav, ötre (اُ) ile yazılışı:

اُؤلؤ ulu 3a-9
 اُؤنؤد unud- 10a-13
 اُؤر ur- 3b-4
 اُؤيؤ uyu- 25a-10
 اُؤزؤن uzun 11b-12
 اُؤن un 13b-2
 اُؤتؤn utan- 29b-9
 اُؤش uş 34b-11

ii) Ötreli elif (أُ) ile yazılışı:

اُؤشؤ uşşı 11a-2
 اُؤسؤرلؤق ustazlık 45b-9

b) Kelime İçinde

Kelime köklerinin içinde *u* ünlüsü ötre ve vav (وُ) ve ötre (-) ile yazılmıştır.

i) Ötre ve vav (وُ) ile yazılışı:

اُؤغؤر uğur 37a-10
 اُؤتؤن altun 56a-7
 بؤيؤر buyur- 60b-9
 قؤلؤق kulağ 23b-10
 اُؤتؤر otur- 24b-8

ii) Ötre (-) ile yazılışı:

بؤنؤق panpuğ 23b-10
 دؤت dut- 55a-3
 يؤسؤدؤę yasduğ 25a-7
 يؤلدؤز yılduz 26b-4
 يؤؤز yavuz 55a-6

c) Kelime Sonunda

Kelime köklerinin sonundaki *u* ünlüsü ötre ve vav (و) ile yazılmıştır.

- طَلُوُ tulu 53a-8
 قَيُوُ kıyu 53b-12
 قَمُوُ kamu 56a-9
 أُوُلُو ulu 57a-6

2.1.1.8. ü Ünlüsü**a) Kelime Başında**

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin başındaki *ü* ünlüsü elif, vav, ötre (اُو) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (و) ile yazılışı:

- أُوُجُ üç 72b-6
 أُوزُمُ üzüm 7b-7
 أُونُ ün 23b-11
 أُوزَرَ üze 25a-7

ii) Ötre (-) ile yazılışı:

- أُسْتُونُ üstün 20b-13

b) Kelime İçinde

Kelime köklerinin içinde *ü* ünlüsü ötre ve vav (و) ve ötre (-) ile yazılmıştır.

i) Ötre ve vav (و) ile yazılışı:

- دُورُسْتُ dürüst 34a-3
 يُوْرُ yürü- 42b-1
 يُوْنُ yün 45a-3

ii) Ötre (-) ile yazılışı:

- كُرْسِيْ kürsi 21a-7
 يُوْكْسَلِكُ yüksek 21a-3
 سُوْنُوكُ süñük 34a-1
 دُوْكَلِيْ dükeli 44b-12
 دُوْشُمْدَ düşümde 43a-2

c) Kelime Sonunda

Kelime köklerinin sonundaki *ü* ünlüsü ötre ve vav (و) ve ötre (-) ile yazılmıştır.

i) Ötre ve vav (و) ile yazılışı:

- گُوْرْكَلُو görklü 48a-1
 بُوْرُو berü 49a-7
 اِيْلُوْرُو ilerü 50b-3
 گُوْرُو girü 51a-4
 اِيْنَجُو incü 62a-8

- ii) Ötre (ُ) ile yazılışı:
 يُورُ yürü- 47b-12

2.1.2. Yardımcı Sesler ve Yazılışları

2.1.2.1. *I* Yardımcı Sesi:

Metinde *I*yardımcı sesi esre (.-) ile yazılmıştır:
 kınad-ı-ñ 16a-13
 yig-i-rek 19a-13

2.1.2.2. *U* Yardımcı Sesi:

Metinde *U*yardımcı sesi ötre (ُ) ile yazılmıştır:
 dörd-ü-nci 13b-8
 üç-ü-nci 13b-13

2.1.2.3. *n* Yardımcı Sesi:

Metinde *n*yardımcı sesi nun (ُ) ile yazılmıştır:
 dizi-n-e 19b-4
 tağı-n-a 32a-13
 alnı-n-da 33a-6
 bu-n-lara 28b-1

2.1.2.4. *y* Yardımcı Sesi:

Metinde *y*yardımcı sesi ye (ِ) ile yazılmıştır:
 tengri-y-e 19a-1
 dünyâ-y-ı 19b-2
 kimse-y-i 32b-12
 kıılma-y-a 28b-5

2.1.2.5. *s* Yardımcı Sesi:

Metinde *s*yardımcı sesi sin (س) ile yazılmıştır:
 arķâ-s-ı 35b-7
 ulu-s-ı 28a-13
 yardımcı-s-ı 47b-6
 iki-s-i 55b-8

2.1.3. Eklerde Ünlülerin Yazılış Şekilleri

2.1.3.1. Yapım Ekleri

2.1.3.1.(1) İsimden İsim Yapım Ekleri

-ci: İsimlerden meslek ve uğraşma ile ilgili isimler yapan ektir.
 kıapu-cı 70a-1
 mancılık-cı 29b-3
 demür-ci 3a-10

-daş: Eşitlik, ortaklık ve beraberlik ifade eden bir ektir.

karın-daş 55a-3

kar-daş 33b-7

-lik, -luk: Genellikle isimlerden soyut manada isim yapan bir ektir.

yıl-lık 59a-2

er-lik 73b-9

demürçi-lik 3a-10

tanuk-luk 38a-11

gün-lük 65a-10

-li, -lü: İsimlerden sıfat yapan **-li, -lü** ekinin ünlüsü hem yuvarlak hem de düz olarak görülmektedir.

yazuğ-lı 73a-10

özür-li 37b-4

dat-lu 72b-7

kapu-lu 63a-4

at-lu 73a-3

övür-lü 74b-11

emek-lü 75b-10

yük-lü 3a-5

-ra: Yön ve zaman zarfı yapar. Ekin ünlüsü üstün ve he (\bar{o}) ve üstün (\bar{e}) ile yazılmıştır.

a) Üstün ve he (\bar{o}) ile yazılışı:

taş-ra 23b-8

b) Üstün (\bar{e}) ile yazılışı:

şoñ-ra 22b-8

üze-re 45a-10

-rak: Çokluk, fazlalık ifade eden karşılaştırma ekidir. Ünlüsü daima üstün (\bar{e}) ile yazılmıştır.

şag-rak 17a-1

tiz-rek 3b-12

yig-i-rek 11a-9

-suz (siz): İsimden sıfat yapar. Ekin ünlüsünün yazılışı ikilik göstermektedir.

destür-sız 4b-6

ata-sız 10a-11

bunlar-sız 13b-12

şu-sız 34b-3

göz-siz 52b-2

vasıta-suz 55b-2

şakal-suz 60b-10

şek-süz 1b-2

-sul (sul): İsimlerden sıfat yapar. Ekin ünlüsünün yazılışı yuvarlaktır.
yoğ-sul 1a-9

-ki (ğı): İçinde bulunma, bağlılık ve aitlik ifade eder. Bu ek metinde iki şekilde görülmektedir:

zındanda-ğı 67a-1

yabanda-ğı 75a-1

şuda-ğı 71a-7

dünyada-ki 5a-5

-çık: Küçültme ifade eden bir ektir. Metinde bir yerde tespit edilmiştir.
uva(k)-çık 48a-5

-cAk: Küçültme ve sevgi ifade eden bir ektir. Ekin kendinden önceki seslerle uyum gösterdiğini görülmektedir.
tiz-cek 71b-5

-An: Bu ek kalıplaşmış bazı örneklerde görülür. Ekin ünlüsü üstün (^) iledir.
oğl-an 73b-13

-nci: Sıralama sayı sıfatları yapan bu ekin ünlüsü kelime sonunda daima esre ve ye (ı) ile yazılmıştır.

altı-ncı 12b-8

yidi-nci 12b-9

üç-ü-nci 13b-8

dörd-ü-nci 13b-8

biş-i-nci 14a-1

iki-nci 13b-7

-z: İlgî, benzerlik ifade eder. Metinde bir kelimedede görülmektedir.
boynu-z 44b-11

-l: Benzerlik ifade eder. Metinde bir örnekte görülmüştür.
kız-ı-l 7b-6

-er: Üleştirme ifade eder. Metinde bir örnekte görülmüştür.
bir-er 48a-6

-kek: İki kelimedede geçen ekin ünlüsü üstün (^) ile yazılmıştır.
eşek(eşkek) 14a-11
ir-kek 39b-9

2.1.3.1.(2) İsimden Fiil Yapım Ekleri

-IA-: İsimlerden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapabilen işlek bir ektir.

boğaz-la-dı 16b-10
 bağ-la-dı 29b-3
 arzu-la-dılar 49a-1
 kün-le-di 40a-5
 esen-le-di 41b-11
 giz-le-di 42b-1
 bağış-la 62a-6

-A-: İsimlerden olma ve yapma ifade eden fiiller yapan bir ektir.

beñz-e-r 14a-11
 bez-e-diler 60b-9
 ton-a-ndı 60b-10
 oy(u)n-a-rdı 63a-1

-I-: İşlek olmayan bir ektir.

diri-l 47b-2

-sa-: Bir kelimedede geçen ekin ünlüsü üstün (^) ile yazılmıştır.

su-sa- 40b-5

-r-: Yalnız belü-r- kelimesinde geçmektedir.

belü-r(belgü-r) 53a-12

2.1.3.1.(3) Fiilden İsim Yapım Ekleri

-A: Fazla işlek olmayan bir ektir.

gid-e 57b-11
 kıl-a 19b-1

-u: Metnimizdeki örneklerden bazıları şunlardır:

yaz-u 79a-10
 şor-u 28b-1
 kork-u 80a-13
 koğ-u 78a-11

-(A)k/k: Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelebilen bir ektir.

bıç-ağ 42a-13
 ger-ek 56a-6
 döşe-k 48a-2
 şovu-k 15a-3
 tanu-k 36a-10
 buda-k 11b-10

-Uk: Ünlüsü devamlı yuvarlaktır.

ayr-uķ 27a-6
 böl-ük 31b-3
 art-uķlıđı 37b-1

5. **-ıcı:** Bir örneğine rastlanmıştır.

yarad-ıcı 47b-6
 tut-ıcı 4a-1
 vir-ici 51a-3
 bil-ici 56b-10

-đın, -đun; kin: hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelerek isim türetir.
 kıız-đun 29a-7

-maķ:

dut-maķ 4a-9
 tap-maķ 9a-2
 boğazla-maķ 9a-11
 ye-mek 49a-1
 gör-meg-e 50a-13
 al-mağ-a 59a-11

-ı: Geçişsiz fiilden sıfat ve zarf yapan bir ektir.
 düke-l-i 60b-7

-miş: İşlek olmayan bir ektir.
 yi-miş 5b-10

-mur: Geçişsiz fiile gelen bir ektir ve metinde bir örnekte görölmüştür.
 yağ-mur 30b-6

-n: İşlek olmayan bir ektir.
 ek-i-n 50b-13

2.1.3.1.(4) Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-l-:

yay(ı)-l-miş 41b-2
 aķ(ı)-l-dı 60b-1
 dir(i)-l-diler 75a-13

-t-:

yükle-t-diler 78a-10
 ögre-t- 3a-10
 depre-t- 16a-13

-n-:

id-i-n-ürlerdi 22b-5

besle-n-ürdi 48b-13
bağla-n- 60b-11

-ş-:

sağı-ş-inca 37a-5
gör-i-ş- 79b-8
üle-ş-dürdi 45a-1

-ar-:

çık-ar-dılar 34a-9
kop-ar-dı 20a-1
çık-ar-dı 80b-8

-ür-:

piş-ür-di 49a-3
doğ-ur- 7a-6
toy-ur- 13a-13

-dUr-:

gön-dür-diler 70b-4
al-dur 75a-7
dön-dür-di 74b-8
in-dür-di 31b-9

-gür-:

dir-gür-ür 6b-12
ir-gür-gil 29b-13

2.1.3.2. Çekim Ekleri**2.1.3.2.(1) İsim Çekimi****2.1.3.2.(1)(a) İyelik Ekleri****Teklik 1. Şahıs İyelik Eki -(U)m:**

Ekin yardımcı ünlüsü ötre (^ˆ) ile yazılmıştır:

°özi-ü-m-i 3b-11
öz-ü-m 29b-10
oğlanlar-u-m 1a-4
can-u-m 9b-4
kan-u-m 43b-9

Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: -(U)ñ

a) Yardımcı ünlünün ötre ve vav (^ˆ) ile yazılışı:

et-ü-ñ 67b-6

b) Yardımcı ünlünün ötre (^ˆ) ile yazılışı:

baş-u-ñ 41b-6

yüz-ü-ñ 43b-7

Metinde teklik 2. şahıs iyelik ekinden önceki yardımcı ünlü bazı örneklerde şu şekildedir:

oğlanlar-ı-n 54a-11

karındaş-ı-ñ 72b-8

Teklik 3. Şahıs İyelik Ekleri: *-İ; -sI*

1. *-İ:*

i) Esre ve ye (ے) ile yazılışı:

ayağ-ı 64b-4

yaşmağ-ı 7b-8

ii) Esre (ـ) ile yazılışı:

parmağ-ı 60a-1

baş-ı 44a-7

2. *-sI:*

Ek sin, ye, esre (سين) ile yazılmıştır:

taş-ı-si 63a-4

iki-si 76a-7

koğu-sı 78a-11

nice-si 1a-4

Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki *-(U)mUz:*

Ekin hem kendi ünlüsü hem de yardımcı ünlüsü yuvarlaktır ve ötre (ؤ) ile yazılmıştır:

mağşud-u-muz 52b-5

gönl-ü-müz 58a-1

ata-muz 58b-10

oğu-muz 59a-11

oğl-u-muz 62b-3

Metinde genel yuvarlaklık temayülüne aykırı olarak bir örnekte *-(U)mUz* iyelik ekinden önce gelen yardımcı ünlü *-i, -i* olarak tespit edilmiştir:

çuvallar-ı-mız 71b-10

haber-i-miz 73a-9

karındaş-ı-mız 74a-6

Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki *-(U)ñUz:*

Ekin hem kendi ünlüsü hem de yardımcı ünlüsü yuvarlaktır ve ekin ünlüsü ötre ve vav (و) ile yazılmıştır:

karındaş-u-ñuz-ı 75a-9

ata-ñuz 8b-10

atalar-u-ñuz 9a-2

°aqlu-ñuz 28b-5
ev-ü-ñüz 8b-12

Çokluk 3. Şahıs İyelik Eki: *-ArI:*

Ekin birinci ünlüsü üstün (¨), ikinci ünlüsü esre veya esre ve ye (ı) ile yazılmıştır:

karındaş-ları 77a-5
oğlan-ları-na 8a-8
şehir-leri-ne 50a-11

2.1.3.2.(1)(b) Hal Ekleri

a. İlgi Hali: *-üm, -(n)Uñ*

1. *-üm*

a) Ünlüsünün ötre ve vav (ı) ile yazılışı:

ben-üm 36a-10
biz-üm 58a-4

b) Ünlüsünün ötre (¨) ile yazılışı:

ben-üm 78a-10
biz-üm 59b-13

Metinde genel yuvarlaklık eğilimine aykırı olarak ekin ünlüsü esre (ı) ile de yazılmıştır. Yani genitif eki *-im* şeklindedir:

biz-im 52a-13
ben-im 36b-1

2. *-n-Uñ*: Ekin ünlüsü ötre (¨) ile yazılmıştır:

an-uñ 60b7
sen-uñ 63a-8
bu-n-uñ 60a-11
dünyâ-n-uñ 54b-10
terazu-n-uñ 62a-11
tengri-n-uñ 76a-11

Metinde yuvarlaklık temayülüne aykırı şekilde ekin ünlüsü -ı, -i olarak da tespit edilmiştir:

sen-iñ 72b-8
an-iñ 73a-3
bunlar-iñ 37a-12
tini-n-iñ 4a-7
kamusı-n-iñ 35a-1
biri-n-iñ 39b-7

b. Belirtme Hali: -n; -nı; -I

1. **-n:** 3. şahıs iyelik eklerinden sonra gelen $-n$ belirtme ekinin yazılışı nun (ن) ile olup ekten önceki ünlü esre (ـ) ile karşılanmıştır:

ķamusu-n 2b-1

yarusu-n 4a-2

arkası-n 15b-3

2. **-nı:** Zamirlere mahsus olan $-nı$ belirtme ekinin ünlüsü esre ve ye (ـی) ile karşılanmıştır:

bu-nı 18b-6

hissesi-nı 4a-2

birisi-nı 7b-6

ķamusu-nı 15a-13

3. **-I:** Genel olarak kullanılan bu ektir.

a) Esre ve ye (ـی) ile yazılışı:

gügercin-i 16a-10

b) Hemze (ء) ile yazılışı:

deve-y-i

c. Yönelme Hali: -A

a) Üstün ve elif (ء) ile yazılışı:

bañ-a 9b-7

sañ-a 11b-9

b) Üstün ve he (هـ) ile yazılışı:

gemi-y-e 14a-13

prede-y-e 25a-10

dutmağ-a 33b-13

ķılmağ-a 36b-13

c) Üstün (ـ) ile yazılışı:

taht-a 70b1

d. Bulunma Hali: -dA: Ekin ünlüsü üstün ve he (هـ) ile yazılmıştır:

ķapu-da 72a-8

mışır-da 79a-3

gögsin-de 4a-4

gölge-de 5b-8

yir-de 6a-8

e. Ayrılma Hali: -dAn

a) Üstün (ـ) ile yazılışı:

atamuz-dan 12a-10

altun-dan 7b-7
rûm-dan 24b-4
şehir-den 25b-11

b) Tenvinli elif (ʾ) ile yazılışı:
at-dan 79b-6

f. Vasıta Hali: -IA, -IIA

1. **-IA:** Ekin ünlüsü üstün ve he (ˆ) ile yazılmıştır:

fermānum-la 10a-4
panpuḡ-la 23b-10
balta-y-la 27b-10

2. **-IIA:** Metnimizde iki şekilde kullanımını tespit ettik.

a) Ekin ünlüsünün esre ve ye (ı) ile yazılışı:
destūr-ile 52a-4

b) Ekin ünlüsünün esre (-) ile yazılışı:

şart-ıla 41a-13
bizüm-ile 58a-4
oṭ-ıla 24a-7

3. **-n:** Ekin ünlüsü üstün ve elif (ʾ) ile yazılmıştır.
yaya-n 58b-7

g. Eşitlik Hali: -CA

1. **-ca, -ce:**

a) Ekin vokalinin üstün ve he (ˆ) ile yazılışı:

bun-ca 60b-8
ni-ce 7b-1
yurdusın-ca 19b-3

b) Ekin vokalinin üstün (ˆ) ile yazılışı:

ni-ce-si 24a-7
ni-ce-lerin 1a-2

2. **-çe:**

Ekin ünlüsü üstün ve he (ˆ) ile yazılmıştır:

ni-çe 16a-4
ni-çe-leri 11a-1

2.1.3.2.(1)(c) Çokluk Eki -IAr:

Ekin ünlüsü metinde daima üstün (ˆ) ile yazılmıştır:

ḡız-lar 51a-2
oglan-lar 51a-6
ḡapu-lar 52b-7

h alayık-lar 53b-11

2.1.3.2.(2) Fiil ekimi

2.1.3.2.(2)(a) 1. Şahıs Ekleri

Teklik I. Şahıs Ekleri

-m:

kıl-du-m 69a-8

ur-du-m 67b-4

-Am: Üstün, mim ( ) şeklinde yazılmıştır:

karındaşıñ-am 72b-8

dutma-y-am 74a-10

bırak-am 30a-2

kıl-am 30a-5

-In:

a) Esre ve ye ( ) ile yazılışı:

olusar-in 27b-7

b) Esre ( ) ile yazılışı:

varay-ın 32a-9

c) Tenvin ( ) ile yazılışı:

h aliyet-in 20a-4

-vAn: Ek vav, elif, tenvin ( ) ile yazılmıştır:

tanuğ-van 2b-6

çıkamaz-van 10a-2

yigirek-ven 17b-5

g r r-ven 56b10

okluk 1. Şahıs Ekleri:

-Uz: Ekin  nl s   tre ( ) ile yazılmıştır:

tutar-uz 1a-3

 ld rd r- z 22b-11

diril r- z 32b-11

-vUz: Ekin  nl s   tre ( ) ile yazılmıştır:

kıla-vuz 57b-10

kılmaya-vuz 73a-6

get re-v z 75b-1

 ld rse-v z 22b-12

-k, -k: Ek ses uyumuna uygun olarak k ( ) ve k ( ) ile yazılmıştır:

g r-d -k 67a-10

uğurlama-du-k 73a-10

vir-dü-k 56b-13

b. 2. Şahıs Ekleri:

Teklik II. Şahıs ekleri

-sIn

i) Esre (ة) ile yazılışı:

toğmış-sın 55a-4

gör-sin 21a-5

ii) Esre ve ye (ي) ile yazılışı:

getürmiş-sin 52a-13

görürmi-sin 26b-1

bilür-sin 11a-9

-sUn: Ekin ünlüsü ötre ve vav (و) ile yazılmıştır:

yat-sun 28b-11

bağ-sun 57b-9

oyna-sun 58a-4

-ñ: Ek sağır kef (ك) ile yazılmıştır:

raşgel-dü-ñ 3b-11

dilerse-ñ 4a-6

al-du-ñ 5a-9

yarat-du-ñ 17b-6

kııl-du-ñ 28a-8

Çokluk II. Şahıs Ekleri:

-ñUz

i) Ünlünün ötre ve vav (و) ile yazılışı:

yise-ñüz 23a-1

gelürse-ñüz 71a-12

ii) Ünlünün ötre (ة) ile yazılışı:

bırağ-dı-ñuz 77b-3

şat-dı-ñuz-dı 77b-3

kııl-du-ñuz 77b-5

ol-du-ñuz 22b-13

Ekin ünlüsünün düz şekilde kullanımı da görülmektedir:

getürürse-ñiz 71b-2

ugurla-du-ñız 73a-5

-sIz: Ekin ünlüsü esre (ة) ile yazılmıştır:

razımı-sız 22b-12

ola-sız 23a-1

ider-siz 24b-12
dir-siz 25b-8

c. III. Şahıs Ekleri

Teklik 3. Şahıs Eki

Gerek haber kiplerinde olsun, gerekse tasarlama kiplerinde olsun III. şahıslarda fiil kök ve tabanlarına sadece şekil ve zaman ekleri gelmektedir. Tekil III. şahıs için ayrı bir ek yoktur.

gel-miş-dür 55a-9
kaç-mış-dur 59b-13
gel-miş-dür 19a-9
yarat-mış-dur 19a-10
görün-dü 25a-1

Çokluk 3. şahıs eki *-Ar*: Ekin ünlüsü daima üstün ($\acute{\text{}}$) ile yazılmıştır:

eyitdi-ler 24b-12
bağdı-lar 65b-2
geldi-ler 48a-10
oglan-lar 51a-6

2.1.3.2.(2)(b) Şekil ve Zaman Ekleri

A. Haber Kipleri

1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: *-miş*

Ekin ünlüsü esre ($\text{}$) ile yazılmıştır:

giç-miş-di 3b-10
gel-miş-dür 19a-9
ğal-mış-dı 34b-5
çık-mış-lardı 50b-12

2. Görülen Geçmiş Zaman Eki: *-di*; *-du*

-di teklik ve çokluk 3. şahıslarda kullanılır ve ünlüsü iki şekildedir:

a) Ünlünün esre ve ye ($\text{}$) ile yazılışı:

eker-di 50b-13
dur-dı 51a-1
ol-dı 51a-4
ilet-di 51a-8
kıl-dı 54b-12
vir-di 54b-13

b) Ünlüsünün esre ($\text{}$) ile yazılışı:

var-dı-lar 56a-8
ağla-dı-lar 56b-2
ğara-dı-lar 58a-12
boğazla-dı-lar 59a-5

-dUteklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslarda görülür ve ünlüsü ötre iledir:

şo \ddot{q} ma-du- \ddot{n} 6b-2

ķıl-du- \ddot{n} 6b-3

toymaz-du-m 13b-2

Metinde ekin düz şekline de sıkça rastlanmaktadır:

ķıl-dı-m 29b-10

bağışla-dı-m 62b-2

3. Teklik şahıslarda kullanılan -dı, -di görülen geçmiş zaman eki, metinde bir yerde -dü şeklinde görülmüştür. Ekin ünlüsü ötre ($\acute{}$) ile yazılmıştır:

gö \ddot{r} ün-dü 25a-1

3. Geniş Zaman Eki: -r; -Ar; -ur (Olumsuz -mAz)

-r:

şıva-r-dı 16b-12

boğazla-r 42b-5

-Ar

a) Ünlünün üstün ve elif ($\acute{}$) ile yazılışı:

şat-ar-lardı 22b-6

b) Ünlünün üstün ($\acute{}$) ile yazılışı:

çık-ar-dı 16b-2

yap-ar-dı 13a-1

bağ-ar-lardı 13a-2

-ur

a) Ünlüsünün ötre ve vav ($\acute{}$) ile yazılışı:

ķıl-ur-dı 12a-11

ķırıl-ur-dı 19b-11

ķatıl-ur-lar 39b-9

b) Ünlüsünün ötre ($\acute{}$) ile yazılışı:

var-ur-sın 42b-8

buyur-ur-sın 40a-9

-mAz: Ekin ünlüsü üstün ($\acute{}$) ile yazılmıştır. Bir örnekte de üstün ve elif ($\acute{}$) ile yazılmıştır:

bağ-maz-dı 49a-7

yanaş-maz-lar-ıdı 50b-8

al-maz-lar-ıdı 50b-9

ol-maz-dı 79a-6

4. Şimdiki Zaman Eki: -yor

Ekin ünlüsü iki defa ötre ve vav (ǰ) ile, bir defa da ötre (ˆ) ile yazılmıştır:
 sür-e-yor-lardı 72a-4
 toğun-u-yor 75b-11

5. Gelecek Zaman Eki: -Isar

Ekin / ünlüsü esre ve ye (ı), esre (ı); A ünlüsü ise üstün (ˆ), üstün ve elif (ˆ) ile yazılmıştır:

ol-ı-sar-dı 15a-5
 kıl-ı-sar 15a-7
 var-ı-sar-van 39a-8
 düş-ı-ser 25a-3
 deg-ı-ser 25a-5

B. Dilek kipleri**1. İstek Eki -A**

İstek eki -A: Metinde üstün ve elif (ˆ), üstün ve he (ˆ), üstün (ˆ) ile yazılmıştır:

a) Üstün ve elif (ˆ) ile yazılışı:
 ol-a-vuz 57b-10
 kılma-y-a-vuz 73a-6
 boğazla-y-a-lar 56b-1
 yatma-y-a-lar 25a-5

b) Üstün ve he (ˆ) ile yazılışı:
 kıl-a 55b-2
 var-a-vuz 75b-1

c) Üstün (ˆ) ile yazılışı:
 öldür-e-m 5b-6
 çıkar-a-lar 7a-11
 belikle-y-e-ler 54a-1

2. Emir Ekleri:**Teklik 1. şahıs emir ekleri: -AyIm, -AyIn**

-ayım: Ekin a ünlüsü üstün (ˆ), / ünlüsü esre (ı) ile yazılmıştır:
 katlan-ayım 66a-13
 al-ayım 4b-5
 var-ayım 9b-13
 toyur-ayım 13a-13
 yap-ayım 45a-9

-eyim: Ekin e ünlüsü üstün (ˆ), üstün ve he (ˆ); / ünlüsü esre (ı) ile yazılmıştır:
 göster-eyim 45a-9
 getir-eyim 45b-6
 dir-eyim 36b-3

gör-eyim 41a-12

-ayın: Ekin ilk ünlüsü üstün ($\acute{\text{a}}$), üstün ve elif (â), üstün ve he (ê); ı ünlüsü esre (ı) ile yazılmıştır:

var-ayın 32a-9

kııl-ayın 51a-6

al-ayın 35a-7

-eyin: Ekin ilk ünlüsü üstün ($\acute{\text{a}}$), üstün ve he (ê); ı ünlüsü esre (ı) ile yazılmıştır:

gir-eyin 30a-11

Teklik 2. şahıs emir eki

-ğil: Ekin ünlüsü daima esre (ı) ile yazılmıştır:

kıl-ğil 18a-3

otur-ğil 3a-3

eyt-gil 36b-3

git-gil 52a-5

Teklik 3. Şahıs Emir Eki

-sun: Ekin ünlüsü ötre ve vav (u) ile yazılmıştır:

yat-sun 28b-11

bağ-sun 57b-9

oyna-sun 58a-4

gel-sün 72b-4

Çokluk 1. Şahıs Emir Eki -Alım:

a) Ekin **a** ünlüsünün üstün ($\acute{\text{a}}$), **u** ünlüsünün ötre (ú) ile yazılışı:

bırağ-alım 29a-4

öldür-elüm 23a-3

gör-elüm 61b-1

b) Ekin **a** ünlüsünün üstün ve elif (â), **u** ünlüsünün ötre (ú) ile yazılışı:

kıl-alım 8b-11

taş-alım 21a-11

kon-alım 41a-7

çık-alım 58b-1

ara-y-alım 73a-7

c) Ekin **a** ünlüsünün üstün ve he (ê), **u** ünlüsünün ötre (ú) ile yazılışı:

var-alım 27b-5

vir-elüm 28a-5

göyündür-elüm 28b-8

dile-y-elüm 60a-5

Metinde bir yerde de ekin *-alım* bir yerde de *-elim* şekline rastlanmıştır:

bırağ-alım 58a-11
dir-elim 9a-12

Çokluk 2. Şahıs Emir Eki: *-ñ, -(U)ñ*

-ñ:

bağma-ñ 53a-3
girme-ñ 12a-9

-(U)ñ: Yardımcı ünlünün ötre (´) ile yazılışı:

ķıl-u-ñ 1b-2
inan-u-ñ 2b-2
yap-u-ñ 28b-10
getür-ü-ñ 46a-9
gel-ü-ñ 46b-4
bil-ü-ñ 54b-5

Çokluk 3. Şahıs Emir Eki

-sUnlAr: Metnimizde böyle bir örnek kullanılmamıştır.

3. Şart Eki: *-sA*

a) Genellikle kelime sonunda olmak üzere ünlüsünün üstün ve he (´) ile yazılışı:

ķıl-sa 1a-8
olma-sa 5a-4
otur-sa 6a-8
bağ-sa 8b-4
varur-sa 20a-9

b) Daha çok kelime ortasında kullanılan ve ünlüsü üstün (´) ile yazılan:

şun-sa-ñ 5b-1
toymaz-sa-ñ 13b-4
oķur-sa-m 46b-1

c) Ünlüsünün üstün ve elif (´) ile yazılışı:

çık-sa 21b-10
uç-sa 29a-3
bağlama-sa 40b-13

2.1.3.2.(2)(c) Fiilimsilerde Ünlülerin Yazılışı

A. İsim-Fiiller (Partisipler)

1. *-dUķ:*

-dük ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ünlüsünün ötre ve vav (´) ile yazılışı:

iç-düg-i 22b-1

- b) Ünlüsünün ötre (˘) ile yazılışı:
 gör-dük-leri 41a-4
 getür-dük-lerin 71b-3
 iste-dük-lerin 73a-7
 götür-düg-ümüz 77a-10

- Ünlüsünün esre (-) ile yazılışı:
 ek-dik-leri 79a-7
 vir-dig-i 31a-11

-duğ ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

- a) Ünlüsünün ötre ve vav (˘) ile yazılışı:
 kı-l-duğ-uñuz 78a-2
 kı-l-duğ-ım 28a-8
 buyur-duğ-uñ 39a-4
 çal-duğ-uñ 43b-6

- b) Ünlüsünün ötre (˘) ile yazılışı:
 doğu-duğ-uñ 55a-10

2. -miş:

- Ekin ünlüsü esre (-) ile yazılmıştır:
 piş-miş 69b-4
 bislen-miş 4b-9

3. -An

-an ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır.

- a) Ünlüsünün üstün ve elif (ı̇) ile yazılışı:
 ol-an-ı 38a-8
 kal-an 20a-12

- b) Ünlüsünün üstün (ı̇) ile yazılışı:
 kı-l-an 37b-10
 yumul-an 63b-8

-en ekinin ünlüsü üstün (ı̇) ile yazılmıştır:

- gel-en 70a-5
 yi-y-en-iñ 71a-12
 dökül-en 63b-9

4. -acağ: Ekin ünlüleri üstün ile yazılmıştır:
 kı-l-acağ-ın 64b-12

B. Zarf-Füller**1. -A eki:**

Bu ekin yazılışı üstün (¨) ile, üstün ve he (¨) ile ve üstün ve elif (¨) ile tespit edilmiştir:

bil-e-medi 9a-9
var-a-mazuz 73b-8
bul-a-madılar 60a-11

2. -I eki:

Ek esre ve ye (¨) ile yazılmıştır:

eyd-i-virdi 41a-6

3. -U eki:

Ek ötre ve vav (¨) ile yazılmıştır:

diy-ü 45a-2

4. -IcA eki:

Ekin birinci ünlüsü iki şekilde, ikinci ünlüsü ise üstün (¨) ile yazılmıştır:

a) Birinci ünlünün esre ve ye (¨) ile yazılışı:

gör-icek 183a/6

b) Birinci ünlünün esre (¨) ile yazılışı:

ol-ıcağ 69b-2
gör-icek 220a/7

5. -IncA eki:

Ekin birinci ünlüsü esre (¨) ile; ikinci ünlüsü ise üstün ve he (¨) ile yazılmıştır. Ünlüyle biten fiillere gelirken araya (y) yardımcı sesini almıştır:

bulma-y-ınca 32b-10
ğabar-ınca 58b-8
alma-y-ınca 73b-8

6. -madın eki: Metinde bir örnekte görülen ekin birinci ünlüsü üstün ve elif (¨) ile ikinci ünlüsü ise esre ve ye (¨) ile görülmektedir:

ğıl-madın 34a-6

7. -Upeki:

a) Ötre ve vav (¨) ile yazılışı:

iste-y-üp 5b-5
gel-üp 8b-13
bağla-y-up 60a-10
di-y-üp 60a-10

b) Ötre (¨) ile yazılışı:

götür-üp 21a-10

bit-üp 31a-4
 al-up 35b-4
 kırk-up 55b-3
 id-üp 63b-10

Ayrıca ekin düz şekli iki yerde görülmüştür:
 al-ıp 3a-4

8. -dUkça eki:

Metinde tespit ettiğimiz ekin *ü* ünlüsü ötre ([˘]) ile, *e* ünlüsü ise üstün ve he (^{◌̇}) ile yazılmıştır:

gel-dükçe 11a-13
 şıçra-duğça 35b-1
 doğur-duğça 4a-11

9. -ken eki:

Ekin ünlüsü üstün ([˘]) ile yazılmıştır:
 yir-ken 49a-5

10. -duğda eki :

Metinde tespit ettiğimiz ekin *u* ünlüsü ötre ([˘]) ile, *e* ünlüsü ise üstün ve he (^{◌̇}) ile yazılmıştır:

ol-duğda 3a-2
 soğ-duğda 23a-4
 dur-duğda 36a-3
 sor-duğda 53a-4
 bırak-duğda 78a-7

2.2. Fonetik Özellikler

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.2.1.1.(1) *i/e* Değişmesi

a) Metinde *i* ünlüsü taşıyan ve yazılan birçok kelime bugünkü yazı dilinde *e* ünlüsü iledir:

iy “ey” 31a-11, 76b-12, 79b-3
 dir- “dermek, toplamak” 68b-13
 irkek “erkek” 39b-9
 gice “gece” 35a-13, 48a-13
 giç “erken olmayan, geç” 37b-4
 girü “geri” 7b-13, 9b-5, 9b-6, 9b-13,
 il “el, memleket” 24a-11, 69a-11
 ir- “ermek, yetişmek” 32b-5, 79b-7
 ırte “erte, yarın” 3a-5, 58a-4, 67a-9
 it- “etmek, yapmak” 8a-9, 32a-4

bil “bel” 74b-12
 biş “beş” 39b-7, 59a-2
 di- “demek” 4b-6
 giç- “geçmek” 20b-4, 32b-3
 idin- “edinmek” 22b-5
 yi- “yemek” 48b-6, 49a-5
 in “en” 11b-11, 69b-5
 yidi “yedi” 48a-13, 48b-6
 yimiş “yemiş” 5b-9, 6a-4
 yir “yer” 3a-13, 3b-10, 6a-10

vir- “vermek” 8a-11, 9b-5, 46a-11 yidinci “yedinci” 12b-9
yig “daha iyi, yeğ” 58a-11, 66b-7 yil “yel” 19a-4, 20a-12
yiñ “elbise kolu, yen” 42b-1

b) Metinde Eski Türkçedeki gibi *e* sesini taşıyan, bugün ise *i* li olarak yazılıp söylenen kelimeler şunlardır:

eyü > edgü “iyi” 22b-10, 33a-7, 57b-10, 62b-2
eylük “iyilik” 70b-6
gey- “giymek” 8b-12, 61a-7, 68a-6, 78a-6
geydür- “gydirmek” 42a-11

2.2.1.1.(2) *u/ı ve ü/i Değişmesi*

Eski Türkçedeki bazı kelimelerin *u* ünlüsü Batı Türkçesine gelince *i* ye dönüşmüştür. EAT.’den sonra tamamlanan bu değişikliğin örnekleri metinde şu örneklerde görülmektedir:

uçun > için “için” 72a-1, 80b-3, 80b-4, 81b-1, 75a-4, 78b-4
büt- > bit- “sona ermek, bitmek” 22a-6, 72a-9, 79a-7
büt- > bit- “yetişmek, yerden çıkmak, büyümek” 5b-9, 6a-4, 6a-8, 16b-3
büt- > bit- “bitişmek, birleşmek, bütünleşmek” 38b-4
düp > dip “alt, alt kısım, dip” 5b-8, 58b-12
kümüş > gümüş Kelimesinin metnimizde bir şekli mevcuttur. gümüş
22b-6, 22b-8, 31a-9, 60a-1

2.2.1.1.(3) *u/o, ü/ö Değişmesi*

a) Dar ünlülü olarak tespit edilenler:

büyük 5b-10
bütün 59a-13
kılavuz 57b-10
uğra- 79a-7
uğurla- 42a-13
yürü- 42b-1

b) Geniş ünlülü olarak tespit edilenler:

boğazla- 42b-4
oyna- 58a-4

2.2.1.1.(4) *ö/e Değişmesi*

tevbe > tövbe 60a-4, 60a-13
eyle > öyle 24a-1, 25a-8, 35b-4

2.2.1.2. Ünlü Uyumları

2.2.1.2.(1) İncelik - Kalınlık Bakımından Ünlü Uyumu

Metinde incelik-kalınlık bakımından ünlü uyumu çok sağlamdır denilebilir. Arapça ve Farsça asıllı bazı kelimelerin Türkçedeki incelik-kalınlık uyumuna bağlanma eğiliminde olduğu şu örneklerden anlaşılabilir:

dülgerlik 3a-10
tekebbürlük 17a-12
hasudlık 17b-4
harışlık 17b-7

Bugün uyum dışı kalan *-ki* aitlik eki, Eski Türkçede *-ki* ve *-kı* olarak çift şekilli idi. EAT’de birçok halde bu çift şekillilik bulunmakta idi. Metinde uyuma bağlı olarak kullanılan şekillerden bazıları şunlardır:

ayağında-ğı 6b-8
zindânda-ğı-lar 67a-1
yabanda-ğı 71a-7
şuda-ğı 71a-7

Misallerde de görüldüğü gibi ekin ünsüzü iki ünlü arasında kalınca ötümlüleşmektedir. Uyum dışı kalan örnekler ise şunlardır:

dünyâda-ki 5a-5
anda-ki 37a-13

Uyum dışı kalan eklerden biri de *-ken* zarf-fiil ekidir. Metinde bir defa görülmektedir:

yir-ken 49a-5

Bugün uyum dışında kalan eklerden biri olan *-daş* isimden isim yapma eki, metinde uyuma bağlıdır.

karın-daş-ları 70b-11
kar-daş-ı 70a-12

2.2.1.2.(2) Düzlük - Yuvarlaklık Bakımından Ünlü Uyumu

2.2.1.2.(2)(a) Kelimelerde Yuvarlaklaşma

1. *ğ* ve *g* Seslerinin Düşmesi Sebebiyle Yuvarlaklaşma:

Bu olay uyumu bozmaktadır. Metinde bu olaya örnek teşkil eden örnekler şunlardır:

dürlü > türlüğ “türlü” 7b-7, 31b-8
kamuğ > kamu “bütün, hep” 76b-12
kapığ > kapu “kapı” 200a/6, 35a-11
şarığ > şaru “sarı” 23b-4
taşığ > tapu “huzur” 38a-1

Şu kelimelerde *ğ* ve *g* sesleri düştüğü halde yuvarlaklaşma olmamıştır ve kelime uyum mevcuttur:

arığ > arı “temiz” 79b-3
çerig > çeri “asker, ordu” 24a-11
dirig > diri “canlı, diri” 47b-4
kişig > kişi “kişi” 16b-12

ıslg > ıssı “sıcak” 40b-5

2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle:

semüz “semiz” 68a-12
 tamu “cehennem” 1b-12, 17a-8
 kavul > kavil “söz” 2a-9
 temür > demür “demir” 44a-11
 yabız > yavuz “kötü, fena” 55a-6

3. Yapım Eklerindeki Yuvarlak Ünlü Sebebiyle:

Eski Türkçe devresinden gelen bazı yuvarlak ünlülü eklerle yapılmış kelimeler metinde düzlük - yuvarlaklık uyumu bakımından ikilik göstermektedir.

-Uğ:

delük “delik” 37a-2
 bölük “grup, kısım, bölüm” 1a-10
 yasduğ “yastık” 25a-7
 şanduk “sandık” 35a-10
 şanuk “şahit, tanık” 36a-10
 artuk “çok fazla, ziyade” 36b-11
 ayruk “başka, gayrı” 40a-12

-Uğeki bir örnekte düz ünlülü olarak yani uyuma bağlı şekliyle tespit edilmiştir.
 eksik 18a-13

-ğArU

iç-gerü > içerü “içeri” 63a-6
 il-gerü > ilerü “ileri” 76a-4
 yoğ-ğaru > yuğaru “üst, üst taraf, yukarı” 29b-11

4. Bir Sebebe Bağlı Olmadan Yuvarlak Ünlü Taşıyanlar:

Eski Türkçe döneminde yuvarlak ünlülü olan bazı kelimelerin bir kısmı EAT.’de de yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Sonraki yüzyıllarda ünlü uyumuna uyan bu kelimelerin hangi sebepten dolayı yuvarlak oldukları izah edilememektedir. Bu cins kelimelerden metinde kullanılanlar şunlardır:

altun “altın” 22b-6
 degül “değil” 15a-9, 31a-12, 66b-12
 berü “beri” 14a-10, 17b-11, 32a-13
 girü “geri, tekrar, yeniden, sonra” 32b-11, 41b-13, 779a-12
 karşı “karşı” 41b-3, 79a-12
 arğun “ağır, yavaş, sakin” 10b-2
 arşun “ölçü, arşın” 11b-11
 kendü “kendi” 14b-2
 incü “inci” 42a-12
 yılduz “yıldız” 57a-3

2.2.1.2.(2)(b) Eklerde Yuvarlaklaşma

Yuvarlak ünlülü ekleri, ünlüsü aslında yuvarlak olanlar ve sonradan yuvarlaklaşanlar olmak üzere iki kısımda incelemek yerinde olur:

1. Ünlüsü Aslında Yuvarlak Olan Ekler:

-Up; uban Zarf-fiil Eki:

Eski Türkçe devresinden beri ünlüsü genellikle yuvarlak olan bu ekin yazılışı metinde daha sonraki asırlarda görülecek klişe imlaya sahip değildir. Ekin vokali üç ayrı şekilde yazılmıştır:

a) Ötre ve vav (ُ) ile yazılışı:

bağla-y-up 60a-10

al-up 60a-10

ol-up 75b-10

b) Ötre (ِ) ile yazılışı:

ķorķ-up 6a-6

ur-up 30a-1

c) Metnimizde sadece *al-* kelimesinde ekin ünlüsü uyuma baēlı şekilde esre (ِ) ile yazılmıştır:

al-ıp 3a-4, 20a-3, 20a-13, 42b-3, 42b-4,46a-8

-duķ Sıfat-fiil Eki:

Eski Türkçeden yuvarlak ünlülü olarak gelen bu ek EAT.'nin ilk devrelerinde tamamıyla uyum dışında kalmıştır. Metinde ekin durumu diēer ekler gibi farklı yazılışlar ortaya koymakta ve uyuma bağlanma temayülü olan ekler sırasında yer almaktadır. Ekin farklı şekilleri örnekleriyle gösterilmiştir:

-*duķ* ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ünlüsünün ötre ve vav (ُ) ile yazılışı:

ķıl-duē-ım 28a-8

buyur-duē-uñ 39a-4

çal-duē-uñ 43b-6

ķıl-duē-uñuz 78a-2

b) Ünlüsünün ötre (ِ) ile yazılışı:

doķu-duē-uñ 55a-10

-*dük* ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ünlüsünün ötre ve vav (ُ) ile yazılışı:

gizle-düg-i 4a-2

iç-düg-i 22b-1

eyti-düg-üñ 27a-9

iste-düg-üm 32b-10

b) Ünlüsünün ötre (ِ) ile yazılışı:

gör-düg-i 29a-7
 getür-düg-in 70b-3
 götür-düg-ümüz 77a-10

-Ur Ettirgenlik Eki:

Eski Türkçeden gelen yuvarlak ünlülü eklerden olan bu ekin metindeki durumu şöyledir:

çıkar-ur-lar 12a-8
 biş-ür-di 3b-9

-dUr Ettirgenlik Eki:

Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan bu ek, EAT.'de aynı şekildedir. Ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ötre (') ile yazılanlar:
 tol-dur-dılar 22a-12
 ey-dür-sin 27a-9

b) Ötre ve vav (') ile yazılanlar:
 öl-dür-elüm 23a-3

-vür- Faktitif Eki:

Metnimizde bir kelimeye görülen bu ek, *-gür-* / *-gür-* ekinin inkişafıyla medya gelmiştir. Ünlüsü ötre (') ile yazılmıştır:

gi-vür- (ki-gür-> ki-vür-) "koymak, soğmak" 14a-1, 14a-2, 72b-5

-sUn Emir Eki:

Eski Türkçede yuvarlak olan teklik 3. şahıs emir ekinin ünlüsü metinde yuvarlaktır.

-sUn Ekin ünlüsü ötre ve vav (') ile yazılmıştır:

çık-sun 3b-4
 al-sun 4b-8
 bakma-sun 8b-4
 yat-sun 28b-11

-dUr Bildirme Eki:

Eski Türkçe'deki tur- fiilinden gelen 3. şahıs bildirme eki, metinde yuvarlak ünlülü olarak yazılmıştır ve ünlüsü ötre (') ile yazılmıştır:

kardaş-dur 33b-7
 rezzâk-dur 36a-11
 halık-dur 36a-12
 düşmân-dur 38b-6

-*ku* Fiilden İsim Yapma Eki:

Türkçede eskiden beri mevcut olan ekin örneklerine metinde şu kelime rastlanmıştır:

bıç-*ku* 3a-9

2. Ünlüsü Sonradan Yuvarlaklaşmış Ekler**Teklik ve Çokluk 1. Şahıs İyelik Ekleri: *-(U)m; -(U)mUz***

iş-*üm* 39a-6

tin-*üm* 43.10

gönlü-*müz* 58a-1

yükü-*müz* 59a-10

özü-*müz* 60a-5

Metnimizde yuvarlaklık temayülüne aykırı olarak *-muz, -müz* iyelik ekinden önce gelen yardımcı ünlünün düz şekline rastlanılmıştır.

ata-*mız* 71a-5

çuvalları-*mız* 71b-10

karındaşı-*mız* 74a-6

Teklik ve Çokluk 2. Şahıs İyelik Ekleri: *-(U)ñ; -(U)ñUz*

i) Yardımcı ünlünün ötre (*´*) ile yazılışı:

oğlanlar-*uñ* 7b-10

ķavm-*uñ* 11b-2

oğl-*uñ* 15a-11

ķaķ-*un* 17a-3

ii) Yardımcı ünlünün esre (*-*) ile yazılışı:

tengriñ 19b-7

oğlanlar-*iñ*-ı 55a-11

Genitif Eki: *-(n)Uñ*

Genitif ekinin ünlüsü Eski Türkçede ancak yuvarlak ünlü taşıyan bir köke getirildiği zaman yuvarlaktır. EAT'de tek şekilli ve yuvarlak ünlülü olmuştur. Bu yuvarlaklaşmada teklik 1. şahıs iyelik eki *-m*'nin tesiri olduğu düşünülebilir. Ekin yuvarlak ünlülü şekillerinin yanında düz şekilleri de bulunmaktadır:

bunlar-*uñ* 1b-13

an-*uñ* 2b-3

bu-*nuñ* 4a-12

sen-*üñ* 7b-10

an-*iñ* 39a-7

biri-*niñ* 39b-7

bınlar-*iñ* 41a-12

atası-*niñ* 58a-13

siz-*iñ* 73b-2

İsimden İsim Yapma Eki: *-lu / -lü; -suz / -süz*

Eski Türkçede *-lğ / -lig; -luğ / -lög* şeklinde düz ve yuvarlak vokal taşıyan ekin Eski Anadolu Türkçesinde sadece *lu -lü* şeklinde yuvarlak ünlüsü kullanılmıştır. *-suz -süz* ekindeki yuvarlaklaşma ise *-lu / -lü* ekinin tesiriyle ve benzeşme yoluyla olmuştur.

ara-lu 44b-11
 baş-lu 48a-11
 tahta-suz 13b-11
 vaşta-suz 52b-2

boynuz-lu 45a-11
 bağ-lu 52b-7
 şaal-suz 60b-10

İstek okluk 1. şahıs Eki: **-A-vUz**

Bu ek metinde hep yuvarlak ünlüdür.

ıl-a-vuz 57b-10
 var-a-vuz 75b-1
 gör-e-vüz 20b-8

ol-a-vuz 57b-10
 getürmey-e-vüz 77b-12

Geniş Zaman Eki: **-Ur**

ıl-ur-dı 22a-9
 ol-ur-dı 25a-6
 getir-ür-lerdi 32b-3
 gel-ür-di 45b-10

buyur-ur-dı 24b-7
 otur-ur-dı 25a-7
 gör-ür-di 33b-11

2.2.1.3. Ünlü Düşmesi

2.2.1.3.(1) Kelime Ortasında:

Türkçede vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi eskiden beri görülen bir ses hadisesidir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

ağzı 6a-10
 aęzuña 76b-10
 ağzımız 52a-13
 ayruğ 5b-9
 besledi 29a-2
 boynuzlu 44b-11
 burnı 52a-11
 dirlik 20b-2
 eylük 70b-6
 oğlı 14b-3

ağzına 23b-9
 ağzuma 49a-7
 ağzın 72a-3
 beslenürdi 48b-13
 üzre 25b-3
 boynuna 27b-12
 buyruğ 69b-11
 eydürsin 27a-9
 gönli 11a-4
 oynardı 56a-11

2.2.1.3.(2) *i*- Fiili ile Yapılan şekillerde:

idi:

getirürlerdi 32b-3
 oturlardı 49a-10

ise:

virürse 70a-8
 getirürseñiz 71b-2

iken:

yirken 49a-5

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.(1) *k>ħ* Değişikliği

a) Kelime Başında:

ıanı “hani” 19b-5
 ıanda “nerde” 70a-4
 ıankı “hangi” 12b-10
 ıanca “nereye” 42b-3
 ıandan “nereden” 45b-6
 ıankıñız “hanginiz” 65a-9

b) Kelime Ortasında:

daıı > daıı 27a-2

2.2.2.1.(2) *k->g*-Değişmesi

Eski Türkçede *k* olan, metinde *g*'li olarak kabul ettiğimiz kelimeler şunlardır:

gör- 1a-4	gel- 1a-7
girü 1a-12	gün 2a-7
getür- 3a-2	gice 3a-5
geç- 3a-13	giç- 3b-2
gizle- 4a-2	gögsi 4a-4
git- 4a-6	görklü 4b-3
gök 4b-4	gönli 5a-7
güç 5b-3	gölge 5b-8
gibi 5b-9	güt- 6a-3
götür- 6a-7	gez- 6a-7
göm- 6a-10	gerek 7a-8
geyür- 8b-12	göster- 9b-8
gir- 9b-11	göz 11b-6
güç 11b-7	gemi 12a-13
gül 13b-1	givürdi 14a-1
gügercin 16a-10	gik 17b-10
giy- 17b-12	güvec 22a-12
gümiş 22b-6	göyündür- 28b-8
gölge 31a-3	gül 31b-7
gevher 33a-2	gez 41a-2
gey- 42a-11	gömlek 78a-11

2.2.2.1.(3) *ğ>v*Değişmesi

Metinde birkaç kelime de *ğ/v* değişmesi görülür:

ıılavuz 57b-10,
 şovuı 15a-3

2.2.2.1.(4) *b>v* Değişmesi**a) Kelime Başında:**

bar > var 33b-7
 bar- > var- 54b-13
 bir- > vir- 71b-11

b) Kelime Ortasında Hece Başında:

deve > tebi 72a-2
 yavuz > yabız 17a-8

c) Kelime Sonunda:

ev > eb 18b-9

2.2.2.1.(5) *t>d* Değişmesi**a) Metinde İkili Durum Gösteren Kelimeler Şunlardır:**

doğ- 4a-11	çoğ- 4a-11
doldur- 20b-4	çoldur- 22a-12
dur- 25a-9	çur- 36a-6
dut- 39a-4	çut- 40a-8

b) Eski Türkçe Devresinde *t*'li Olan, Metinde *d* ile Yazılan Kelimeler Şunlardır:

deve 40b-1	di- 40b-2
deg- 1a-1	dost 1a-7
dur- 1a-11	dağı 1b-5
depe 3a-3	demür 3a-8
dünyâ 3b-4	dök- 3b-9
dükeli 4a-4	dile- 4a-6
degin 4a-7	dut- 4a-9
doğ- 4a-11	dişi 4a-11
dib 5b-8	dür 7b-7
diril- 10a-2	dört 10b-3
dik- 11b-6	dane 12a-3
deñiz 15a-2	degül 15a-9
del- 15b-9	düşmân 15b-9
diz 16a-11	depret- 16a-13
düş- 17a-2	deri 19b-13
dol- 20b-4	del- 20b-12
delik 20b-12	daş 22a-2
dün 25a-3	

2.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde ünsüz benzeşmesi görülmez. Aşağıda verilen örnekler de bunu belirtmektedir.

2.2.2.2.(1) Yazımı Klîşeleşmiş Eklerde

-dA: Bulunma eki

taht-da 24b-8
vaqıt-da 48b-6
aħiret-de 79b-9

-dI: Görülen geçmiş zaman eki

eyit-di 1a-4
öğret-di 3a-10
dut-dı 6b-1
işit-di 7a-1

-dan: Ayrılma eki

put-dan 21a-3
taht-dan 74a-2
at-dan 79b-7

-dur (durur): Bildirme eki

ħağ-dur 32a-6
rezzāğ-dur 36a-11
dutsağ-dur 75a-12
yaratmış-dur 19a-10

-dür: Ettirgenlik eki

işit-dür-em 46b-3

2.2.2.2.(2) Kelime İçinde Sedalılaşma

Türkçede iki ünlü arasında kalan ötümsüz ünsüzler genellikle ötümlüleşir; yani *p, t, ç, k, ĸ, f, s, ř* sesleri *b, d, c, g, ğ, v* seslerine dönerler. Metinde yalnız *t/d, k/g, ĸ/ğ* değişmeleri mevcuttur:

-t/-d- Değişmesi:

gi-d-erem 51b-13
işi-d-en 55b-10

-k/-g- Değişmesi:

yükse-g-i 12b-13
çöre-g-in 13b-1
siñe-g-i 37a-2

-ğ/-ğ- Değişmesi:

boğazlama-ğ-a 42b-4
bıça-ğ-a 44a-12
oğuma-ğ-a 56a-9

2.2.2.3. Ünsüz Türemesi

2.2.2.3.(1) -y- ve -n- Sesleri:

Metinde ünsüz türemesi olarak -y- ve -n- yardımcı seslerinin türemesi vardır. Ünlüyle sona eren kelimeler, yine ünlüyle başlayan bir ek aldıkları zaman arada bir yardımcı ses türemektedir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra isim çekim eklerinden birisi gelince de arada bir -n- sesi türemektedir:

kıızı-y-dı 62a-5
 yazulı-y-dı 79a-10
 tengri-y-e 21a-2
 mağara-y-a 25b-11
 kıızı-n-a 33a-7
 kıatı-n-a 33b-12
 ağzı-n-a 36a-9
 oğlanları-n-dan 36b-7

2.2.2.3.(2) Ses İkizleşmesi:

Metinde tespit edilen ikizleşme örnekleri şunlardır:

elli > elig “elli” 61b-10
 ıssı > isig “sıcaklık” 3b-3
 uşşı “akıl” 11a-2

2.2.2.3.(3) v Protezi

Eski Türkçede *ur-* şeklinde olan fiilin metnimizde *ur-* yanında *v*li şekli de kullanılmıştır.

ur- 60a-9, 67b-4, 70b-12
 vur- 75b-8

2.2.2.4. Ünsüz Düşmesi

2.2.2.4.(1) y Düşmesi:

Aslında *y* ünsüzü taşıyan bazı kelimeler metinde *y*'sizdirler:

ırak > yırak “uzak” 41b-2
 incü > yincü “inci” 42a-12

2.2.2.4.(2) Orta Hecede -l- Düşmesi:

Kelime ortasında birkaç kelime *-l-* düşmesi görülmüştür:

getür- > keltür- 44b-10
 otur- > oltur- 49a-5

2.2.2.4.(3) ğ Düşmesi

Metnimizde bu düşme hadisesi şu kelime *te*spit edilmiştir.

uva(k)-çık 48a-5

2.2.2.4.(4) İkiz Ünsüzden Birinin Düşmesi

Metnimizde ünsüz düşmesinin başka bir şekli de şeddeli Arapça kelimelerdeki çift ünsüzden birinin düşmesi hadisesidir. Bu kelimelerin şeddesiz yazılması ünsüzden birinin düştüğünü göstermektedir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

şek “şekk” 1b-12

hağ “hağğ” 2b-3, 10b-4, 21b-8, 80a-4

muğır “muğırr” 2b-4, 58a-5

şaf “şaff” 61a-11

2.2.2.5. Hece Düşmesi

Metnimizde şu kelimedede görülmektedir:

ğardağ “ğarındağ” 33b-7, 70a-12, 72b-4

3. TRANSKRİPSİYON

[1a]

- 1 nite şığar yir üzerine kim şimdi degmesi bir qarınca çadır fermân
- 2 geldi yâ âdem ¹فَمَسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ bir nicelerin atası
- 3 arqasında tutaruz bir niceleri anası qarında tutaruz andan âdem
- 4 eyitdi yâ rabbi bu benüm oğlanlarum bir nicesi kâfir görürin ve bir nicesi
- 5 mü'min görürin bir nicesi bây bir nicesi °âşî ve bir nicesi muṭî°
- 6 görürin ve bir nicesi şâz ve bir nicesi gayğulu görürin bu kamu
- 7 dūr olsa andan nidâ geldi yâ âdem dost tutarın kim kullarım
- 8 baña şükür kılsa ammâ şâz kimler kayğulu görse şükür kıla ve muṭî°ler
- 9 °âşî görse şükür kıla ve bâylar yoqsullar görse şükür kıla andan
- 10 fermân geldi âdem zürriyetine şaf şaf bölük bölük oldılar ol kim
- 11 sağdan yaña dursa âdemün mü'min olur ol ilerü tıranlar
- 12 enbiyâldür ol kim şol yaña dursa kâfirlerdür ol kim girü dursa
- 13 münkirlerdür andan nidâ geldi elestü birabbiküm ben sizün

[1b]

- 1 tengriñüzven kâlû belâ eyitdiler evet tengri eyitdi baña secde
- 2 kılıñ didi ammâ anlar ki sağdan tıururlardı kamu secde kıldılar
- 3 ammâ anlar ki şolın tıururlardı secde kıldılar andan yine buyurdı secde
- 4 kılıñ didi ammâ ol kim sağdan yaña tıuranlar bir nicesi secde kıldılar
- 5 bir nicesi kılmadılar ammâ şolın tıuranlar dağı bir nicesi secde kıldı ve bir
- 6 nicesi kılmadı andan âdem eyitdi yâ rabbi °aceb gördüm kullaruñ
- 7 içinden kimilerü secde kılmadı kimleri kıldı şükür kılmadılar nidâ
- 8 geldi mü'min yüriye kâfir ola ol kimilerü secde kılmadı şöña
- 9 kıldı kâfir yüriye mü'min ola ammâ ol kim hiç secde kılmadı
- 10 کَافِرٍ ۚ قَالَ هُوَ لِأَبِي فِي الْجَنَّةِ وَلَا لِأَبِي وَهُوَ لِأَبِي فِي النَّارِ وَلَا لِأَبِي
- 11 yâ âdem ol kim senün sağ yanuñda dururlardı uçmaq
- 12 bunlaruñdur şeksüz ve ol kim şolın tıururlardı tamu bunlaruñdur
- 13 şeksüz ammâ bunlaruñ tã°atından baña aşşı yoğ ve bunlaruñ ma°şiyetinden

[2 a]

- 1 baña ziyân yoğ fermân geldi bir firişte bitilerini ağzına

¹ En'am 98, O, sizi bir tek nefisten (Âdem'den) yaratandır. (Sizin için) bir kalma yeri, bir de emanet olarak konulacağımız yer vardır. Anlayan bir toplum için âyetleri ayrıntılı bir şekilde açıkladık.

- 2 şokdı yuğdı andan nidā geldi yā firişte taş olğıl ol
 3 firişte taş oldı tengri kudreti birle şimdi aña hacerü'l-esved
 4 dirler ka^cbenüñ yemān rükninde çomişlar imdi hacılar aña varsa
 5 ziyāret kılurlar ve bu du^cāyı oqurlar ²اللَّهُمَّ إِمَانُ بَكَ وَوَفَاؤُكَ بِعَهْدِكَ تَصَدِيقًا لِّبَيْتِكَ
 6 ol taş durur kıyāmete degeti kaçan
 7 kıyāmet günü olsa ol taşı ferişteh kıla bitı aca her kim ol
 8 ^cahde tırdu uçmağa viribiye her kim hilāfıdır tāmuya viribiye
 9 ammā mişāk günü peygamberlar birile çavul kıldı قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِذْ أَخَذَ
 10 اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَ
 11 أَيْكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ
 12 أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ أَمْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا فَأَشْهَدُوا اللَّهُ مَعَكُمْ
 13 ³ya^cni yā muħammed tengri mişāk günü çamu peygamberlara

[2b]

- 1 nebı didi çamusın süver eyitdi resül rabbü'l-ālemīn
 2 muħammedü'l-muštafāya inanuñ لَنْصُرَنَّكُمْ aña nuşret kıluñ ve tanuqluğ
 3 virüñ anuñ resülligine ol hağ resüldür çamu cevāb
 4 virdiler ⁴أَقْرَرْنَا ya^cni muğır geldük muħammed muštafā^cm قَوْلُهُ تَعَالَى
 5 قَالَ فَاشْهَدُوا اللَّهُ مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ⁵
 6 siz peygamberlara tanuğ oluñ birbiriñüze kim ben size tanuğvan
 7 ādeme eyitdi sen şite tanuğ ol şit sen nūħa tanuğ ol ol nūħ
 8 sen ibrahīme tanuğ ol yā ibrahīm sen ismā^cile tanuğ ol yā ismā^cil
 9 sen ishāğa tanuğ ol yā ishāğ sen ya^ckūba tanuğ ol yā
 10 ya^ckūb sen yūsufa tanuğ ol yā yūsuf sen mūsāya tanuğ ol
 11 yā mūsā sen ħārūna tanuğ ol yā ħārūn sen yūşa^ca tanuğ ol
 12 yā yūşa^c sen dāvūda tanuğ ol yā dāvūd sen süleymāna tanuğ ol yā
 13 süleymān sen yaħyāya tanuğ ol yā yaħyā sen ^cisāya tanuğ ol

[3a]

- 1 yā ^cisā sen muħammede tanuğ ol kim ben size tanuğvan aħir zamān
 2 olduğda muħammed çığa aña nuşret kıluñ ve aña imān getürüñ andan

² Allāh'ım sana inandım, ahđine vefalı olacağım, seni tasdik ediyorum. Buyur.

³ Al-i İmran 81, Hanı Allāh, peygamberlerden: “Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz” diye söz almış, “Kabul ettiniz ve bu ahđimi yüklediniz mi?” dediğinde, “Kabul ettik” cevabını vermişler, bunun üzerine Allāh: “O halde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim.” buyurmuştu.

⁴ Al-i İmran 81,

⁵ Al-i İmran 81,

- 3 fermân geldi yâ âdem serendîl depesine girü var anda oturgıl
4 havvâyı daħı bile alıp varğıl kim ʿayâl olsun ve haberde eyledür
5 kim havvâ irte yüklü olsa gice iki toğurdı ve gice yüklü olsa
6 irte iki toğardı âdem birle yüz yigirmi biñ toğurdı bu kıyasın
7 âdem girü hindüstâna vardı bir gün cebrâʿîl geldi üç
8 pāre demür getürdi قَوْلُهُ تَعَالَى وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ
9 شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ⁶ bir ulu çeküç ve örs ve bıçqu ve körügi
10 âdeme getürdi demürçilik ve dülgerlik öğretti âdem oda muhtaç
11 oldı cebrâʿîl fermân geldi varğıl mâlikden bir zerre od
12 algıl cebrâʿîl vardı tamudan od getürdi âdeme tutmadı
13 bırağdı yidi kat yirden geçdi girü tamuya vardı fermân
[3b]
1 geldi cebrâʿîl yine getürdi âdem tutamadı girü yidi kat
2 yirden giçdi tamuya vardı nidâ geldi cebrâʿîle ki ol od
3 bu cihânda tırmaya velîkin anuñ ıssısı taşda kaldı demür
4 birle uruñ çıksun dünyâ odı oldur âdem eyle kıldı andan
5 işledi güzğârlık yaʿnî ekincilik aletin rast kıldı
6 andan cebrâʿîl firdevsden iki sığır getür ve daħı bir kavilde eydürler
7 ol sığır minkirden çıçdı ol minkere ʿayneʿl-bakar dirler
8 andan eyitdi yâ âdem turgıl girüzgerlik eylegil kendü elüñ emegin
9 yigil andan âdem buğdayı saçdı ve biçdi ve dögdı bişürdi
10 dükeli bir gün idi yidi sâʿat giçmişdi andan yir eyitdi
11 yâ âdem ʿözrümi ʿafiv kılgıl qarılığına vaçtda rast geldüñ yoħsa bundan
12 daħı tizrek viredüm âdem öñine etmek çodı yimege kaçd kıldı
13 cebrâʿîl geldi eyitdi yâ âdem şabr kılgıl kim günün tolonunca
[4a]
1 oruç tıticılardan ol aħşam oldı aşı öñine getürdi havvâ
2 kendü etmegi hıssesini yarusın gizledi imdi ʿavratlar nesne gizledügi
3 andan tırrur soñra irte tırdı bir kara peñ gördi âdem
4 kendü göğsinde gün geldükçe dükeli endâmı kara oldı âdem çorçdı
5 çayurdu eyitdi baña ne ʿaceb oldı andan cebrâʿîl geldi eyitdi

⁶ Hadid 25, Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik. Biz demiri de indirdik ki onda büyük bir kuvvet ve insanlar için faydalar vardır. Bu, Allâh'ın, dinine ve peygamberlerine gayba inanarak yardım edenleri belirlemesi içindir. Şüphesiz Allâh kuvvetlidir, daima üstündür.

- 6 yâ âdem eger dilerseñ kim bu ʿayıp sende gide bu gün oruç tıtgıl
 7 nesne yimegil aḥşama degin ol yimedi tininiñ bir ulusı aq oldu
 8 üç güne degin nesne yidürmedi dükeli tini aq oldu bu üç
 9 güne eyyâmü'l-beyz dirler degme ayda üç gün oruç dutmaq farîza
 10 oldu hindistânda oturdı maqar buldı ve oğlanları
 11 doğurdı degme doğurduqça iki iki doğurdı biri dişi toğurdı
 12 bunuñ birle toğanın aña virirdi anuñ birle toğanın buña
 13 virürdi muḥammed bin elyesâri şahib megâri eydür âdemüñ ilk

[4b]

- 1 oğlı ve qalimâ-y-idi bular uçmaqda ḥâmile-y-idi andan ʿabdülmaʿîşe
 2 andan hâʿil ve kebûs andan ʿanûq doğdı ʿüç ʿanası andan
 3 qâbil birile toğan görklü-y-idi adı qalîme idi ve ḥâbil toğan
 4 adı ʿazûr-idi görksüz idi qâbil qarındaşını ḥâbile virdi
 5 qâbil eyitdi qarındaşımı boşağıl ben alayım ḥâbil eyitdi baña
 6 atam virdi didi andan destürsüz iş işlemeyem didi bu söz
 7 âdeme maʿlûm oldu andan âdem eyitdi ikiñüz qurbân qıluñ qanqıñuzuñ
 8 qurbânın tengri qabul eylese qalîmeyi ol alsun ḥâbil
 9 bir bislenmiş qoyun alup vardı qâbil buğday alup vardılar قَوْ
 10 لَهُ تَعَلَىٰ وَائِلٌ عَلَيْهِمْ نَبَأُ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ
 11 مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ
 12 7 ۞ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ۗ

- 13 ümmetüñe âdemüñ iki oğlı ḥaberin andan ḥâbil qurbânın qabul eyledi

[5a]

- 1 qâbilüñ qabul olmadı ben seni öldürürem niceme qurbânım qabul
 2 olmadı-ysa ḥâbil cevâb virdi eyitdi ki tengri toğrı kişinüñ
 3 qurbânın qabul eyler ol rüzigârda qurbânı qorlardı od gelürdi
 4 pişürürdi ol kabul olmasa çig qalurdı ammâ bu
 5 ümmet yazuğın aşikâr qılmadı dünyâdakileri muḥammed ḥürmeti-çün
 6 andan ḥâbilüñ qabul olmuş oldu ve qâbilüñ andan âdem eyitdi
 7 gördüñüz mi yâ qâbil qalîme ḥâbile ḥelâldür qâbil gönünden
 8 kin tıtdı bir gün ḥâbil gördi yalıñuz qâbil eyitdi yâ

⁷ Maide 27, Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat: Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğlerinden ise kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen kardeş, kıskançlık yüzünden), “Andolsun seni öldüreceğim” dedi. Diğeri de “Allâh ancak takvâ sahiplerinden kabul eder” dedi (ve ekledi:)

- 9 ḥābil ben seni öldürürün anıñ-ıçun kim benüm qarındaşımı alduñ
 10 ve beni rüsvāy oldum andan ḥābil eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى لَنْ بَسَطْتَ
 11 إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
 12 مِنْ فَتْكَونَ وَإِنَّمَا يَأْتِي تَبْوَاءَ أَنْ أُرِيدَ إِنِّي رَبُّ الْعَالَمِينَ
 13 ḥābil eyitdi⁸ الظَّالِمِينَ جَزَاءُ وَذَلِكَ النَّارُ أَصْحَابُ

[5b]

- 1 yā qarındaş eger sen elüñ baña şunsañ beni öldürmege ben saña
 2 nesne dimeyem ben allāhdan qorqarın yavı qılmayam bī-zāram
 3 yazuqdan ve sen şamulıq olasın ve güc qılıcılardan olasın
 4 قَوْلُهُ تَعَالَى فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ
 5 مِنَ الْخَاسِرِينَ⁹ kābil öldürmege çare isteyüp yürüdi nice
 6 öldürem dirdi iblīs mel^cün geldi bir yılınıñ başına döğdi
 7 taş ile kābil sen dañı böyle öldürgil qarındaşını andan ḥābil
 8 bir gün aşlıq biçerdi gölgede yatdı söğüt ağacı dibinde
 9 ol vaqıt söğüt ağacınıñ yimişi biterdi ayruq ağaçda anıñ gibi
 10 yimiş yoğdı kābil ulu büyük taş alup ḥābili başına urdı
 11 yā rabbi köki kesülsün °avratuñ yā şehveti yok olsun dünyāda
 12 ādemi ḥarāblıq iden şehvetden durur qanı olur ḥārūt
 13 ve mārūt qanı mü^oezzin pāk namāz şehvetden ötürü dāvūda

[6 a]

- 1 °itāb geldi şehvetden ötürü ibrahīm ḥālil ilin qodı şehvetden
 2 ötürü kābil tatlu qarındaşını öldürdi şehvetden ötürü
 3 mūsā koyun gütdi şehvetden ötürü tengrinüñ haş qulları
 4 ammā söğüt ağacınıñ yimişi bitmez oldu قَوْلُهُ تَعَالَى فَأَصْبَحَ
 5 مِنَ الْخَاسِرِينَ¹⁰ ol sebepten tengriye
 6 °aşı oldu qarındaşını öldürdi kāfir oldu atasından qorqup
 7 qarındaşını arqasına götürdi dünyayı gezdi ne kılasın
 8 her ne yirde kim otursa od bitmezdi dımışka vardı oturdu tengri
 9 qarğa viribidi savaşıdılar biribirin öldürdiler andan burnı-la
 10 yir kazdı andan ağızı birle şu getürdi yudı yire gömdi قَوْلُهُ

⁸ Maide 28-29, “Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allâh’tan korkarım.” “Ben istiyorum ki, sen, hem benim günahımı hem de kendi günahımı yüklenip ateşe atılacaklardan olasın; zalimlerin cezası işte budur.”

⁹ Maide 30, Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürdü: bu yüzden de kaybedenlerden oldu.

¹⁰ Maide 30,

- 11 تَعَلَىٰ فَبَعَثَ اللَّهُ يُبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ
- 12 يُؤَارِي سَوْأَةَ أَحِيهِ¹¹ kâbil anı gördi-y-ise hâbili dağı yire
- 13 gömdi andan ayak aldurdu yürümege nidâ geldi yire يَا أَرْضُ
- [6b]
- 1 دُتْغِيلُ¹² dutğıl yâ yir didi yir dutdı dizine degince kâbil eyitdi
- 2 berhuzâyâ iblîs kâfir oldu anı yir altına şomaduñ nidâ geldi iblîs
- 3 yire an degmedi yâ rabbi atama nehy ıldıuñ buğdaydan buğdayı yidi
- 4 anı yire şomaduñ nidâ geldi ol raım ıldı kesmedi sen mel^cün
- 5 raım eylemeduñ kesduñ fermân geldi yine yire ki dutğıl andan gögsine
- 6 قَالَ سَمِعْتُ أَبِي رَأَيْتُ عَلَيَّ قَالِ كَابِلِ عَيْتِدِي يَا رَبِّ اتَامَدَانِ إِشِئْتِدُمْ
- 7 قَالَ سَمِعْتُ أَبِي رَأَيْتُ عَلَيَّ قَالِ كَابِلِ عَيْتِدِي يَا رَبِّ اتَامَدَانِ إِشِئْتِدُمْ
- 8 arş ayağındağı er hürmeti-çün atam tevbesin abul eyleduñ
- 9 yâ rabbi ol ol er hürmeti-çün beni dağı yire emir eylegil yir beni oyarsun
- 10 nidâ geldi yire yuaru bıradı fermân geldi tengriden
- 11 bir firişte indi bir ata biner ve arbesi elinde bir eli birle aldurur
- 12 arbe ile urur öldürür bir eli birle aldurur dirgürür tengri
- 13 udreti birle ıyâmete degince cezâsı budur andan âdem
- [7a]
- 1 işitdi kâbil hâbili öldürdüğüñ havvâya aber virdi ağlaşdılar
- 2 iki yıl anuñ anı üzerine oturdılar bir gün âdem eyitdi kâbil
- 3 hâbili öldürdi anı anca vardı havvâ eyitdi yire suñdı âdem eyitdi
- 4 la^cnet gelsün ol yire kim benem anımı nite içdi andan yir âdem
- 5 la^cnetiñ işitdi ol anı aşra bıradı ıyâmete degince an içmez
- 6 andan âdem serendîl depesine vardı dımışğa yüz yigirmi biñ doğurdu
- 7 dünyâ oldı biñ yıla degince bir gün oğlanları âdeme geldi eyitdiler
- 8 yâ ata bize nesne gerek kim yarılı ılsa âdem eyitdi ağa yaprağın
- 9 utuñ eyitdiler çürür aarşuya degse eyitdiler şu dağı şugula
- 10 andan âdem eyitdi yâ cebrâ³îl bu benüm oğlanlaruma azdur ola
- 11 fermân geldi yâ âdem ağ a saçğıl azın ıaralar ıyâmete degin
- 12 tükenmeye ve ben bereket virem âdem yönin oğlanlarına ıldı eyitdi

¹¹ Maide 31, Derken Allâh, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. (Katil kardeş) “Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar da olamadım mı ki, kardeşimin cesedini gömeyim” dedi ve ettiğine yananlardan oldu.

¹² Ey arz suyunu çek.

¹³ Babamın, arşın ayaklarında yazılı olduğunu gördüm dediğini işittim.

13 yimiş baña arzu durur nitekim uçmağ yimiş gibi görüñ bulasız

[7b]

1 ola ki nice oğlanları isteyü vardılar şīt °m atası yastuğı
 2 üzere otururdu âdem eyitdi yâ şīt pes tağ üzere ağğıl
 3 meger senüñ du°ân hürmetine tengri bize uçmağ ni°meti ve yimişi vire
 4 andan şīt eyitdi sen atamuzsın nite du°â kılmazsın âdem eyitdi
 5 ben utanurın tengriden hața kıldım şīt yönin tağa kıldı
 6 du°â kıldı cebrâ°ıl gördi bir hûri birile hûri elinde bir sini kızıl
 7 altundan ol sinide on dürlü ni°met var evvel kıra üzüm turunç
 8 ve nârinç ve ruṭab ve incir ve kıavun ol hürünün yaşmağı var-ıdı
 9 yüzünde âdem °m ol hûriye bağıdı cebrâ°ıl eyitdi yâ âdem
 10 tengri bunu şīte virdi anuñçun kim senüñ oğlanlaruñ çift
 11 çiftdür şīt yalıñuzdur bunu bağışladı kim nigâh birle aña virgil
 12 dağı bir kıavilde eydürler ol hûri yoğ-ıdı didi gibi cebrâ°ıl
 13 getürdi dağı bir kıavilde eydürler hûri-di girü gitdi muşḫafı

[8a]

1 kitâb eyledür kim ol hûri nikâh birle şīte virdiler ol taze
 2 dillü-ıdı ol hûri şītten °ayâl getürdi ol °ayâller taze
 3 dillü oldılar muşṭafâ aşı ol hüriden-ıdı herçi °ayâl
 4 toğurdu saçlu toğurdu ve saçın şeşmişlerdi bugün °alu-betlü
 5 ol durur âdem ol yimişden bir nice yidi ve bir nice oğlanlarına
 6 üleşdürdi kim ol yemişden kim ne yidiyse °ilim bildi andan ṭurur
 7 °âlemler âdem şīt ḫalīfe kıldı ol dünyâdan çığıdı cebrâ°ıl anuñ
 8 oğlanlarına ta°lim kıldı anı yudılar aña namâz kıldılar ve anı
 9 defn itdiler iki yıl anuñ türbesi üzerine oturdılar iki
 10 yıldan şoñra tağıldılar ammâ °âlimleri şīt idi tengri aña
 11 peygamberlik virdi kitâb kıavlince kıarındaşlarına şerī°at öğretdi
 12 mal zekâtın ol vağıt direrlerdi şīte virürlerdi evine
 13 °ayâline nafağât kııurdu ve yoğısullara virürdi anuñ bir

[8b]

1 oğılı var-ıdı adı anüş idi şīt dünyâdan çığıdı arı dīn
 2 birle şītten bir oğıl kıldı adı kınân-ıdı ol dağı arı dīn
 3 birle gitdi andan bir oğıl kıldı adı mehâ°ıl idi yavlağ görklü-y-ıdı
 4 yaşmağ ile yürürdi hiç kimse bağımasun diyü itiri bağısa

5 olmazdı şöyle hüb-ıdı ki maşrıqdan mağribden anı görmege gelürler-idi
 6 ve aña hediye getürürlerdi ve anı ʿazîz tutarlar-ıdı ve ol
 7 daħı arı dîn birle dünyâdan çıqdı anuñ bir oğlı qaldı adı
 8 bürd-idi ve bir niceler eydürler adı yâd-ıdı kim muhâbî-le defin kıldılar
 9 ol kişiler kim mihlâbiyle hediye getürürlerdi iblîs ʿaleyhi'l-laʿnetü
 10 geldi anuñ oğlanlarına size gerek kim atañuz hürmeti
 11 gitmeye eyitdiler dilerüz nite kılalum eyitdi bir şuret düzün
 12 mihlâbi-le gibi evünüz içinde koñ ton geyürün ve niķâb
 13 yüzine örtün her kim gelüp anı görse ümiği olmaya hürmeti

[9a]

1 kıyâmete degin size qala iblîs buyurđı mehâbîl qavmine eyitdi
 2 atalaruñuz bu şurete taparlar didi ve puta tapmaq aşikâre oldı
 3 döndük imdi kışsa ilkinde ve bürdden oğıl qaldı adı oħnüh idi
 4 ve oħnüh idiris peygambar idi ʿm **kışsa-yı idrîs şalavâtullah**
 5 **ʿaleyhi ve's-selâm** ammâ bilgil kim adı oħnüh idi velâkin idrîs ad
 6 virdiler mim kesreti dirâset yaʿnî öküş kitâb oqumaqdan ve
 7 ʿilim issi idi ve nücüm bilürdi ammâ idrîs ʿibâdet kılırdı firîşteler
 8 anuñ ʿatın göge ağdururlardı bir gün ʿazrâʿîl aña geldi
 9 ziyâret âdemi gibi idrîs qatına geldi idrîs anı bilemedi ve
 10 bir yazıda koyun yürürdi ʿazrâʿîl eyitdi gelgil bir koyun boğazlayalum
 11 idrîs eyitdi ayruķ kişi koyunun boğazlamaq revâ olmaya
 12 andan geçdiler üzüm gördiler eyitdi yâ idrîs gelgil üzüm direlim
 13 eyitdi ayruķ niʿmet yimek revâ olmaya ʿazrâʿîl ilerü yürüdi

[9b]

1 idrîs ardınca yürüdi idrîs anı yürüyüşinden bildi
 2 eyitdi baña eytgil sen kimsin âdemi degülsin ben ʿazrâʿîlem
 3 idrîs eyitdi ziyârete mi geldün cân almağa mı eyitdi ziyârete
 4 geldüm idrîs eyitdi baña gerek kim benüm cânum alsañ yine tengriden
 5 dileseñ cânumı girü virse fermân geldi yâ ʿazrâʿîl eyle kılgıl
 6 ne kim dilirse andan ʿazrâʿîl anuñ cânın aldı tengri anı girü
 7 virdi andan idrîs eyitdi yâ ʿazrâʿîl baña gerek kim tamuyı
 8 görsem fermân geldi göstergil andan ʿazrâʿîl tamuyı ve tamu
 9 mâlikini ve zebânîleri aña gösterdi andan idrîs eyitdi gerek
 10 kim şırať köprüsin geçse uçmağı görsem ʿazrâʿîl eyitdi görürseñ

- 11 girü çıkmayasın eyitdi çıkam ʿazrāʿīl anı uçmağa girdi ve
 12 uçmağı ana ʿarz kıldı idrīs kendü destārın ağaç buțağına
 13 aša qodı taşra çıqdı eyitdi destārım qaldı girü varayım
 [10a]
 1 alayım destūr virdi girü girdi anda oturdu ʿazrāʿīl eyitdi
 2 çıqğıl idrīs eyitdi çıkmazvan ben öldüm yine dirildüm tamu
 3 gördüm şıraṭı gördüm fermān geldi yā ʿazrāʿīl قَدْ فَعَلَ
 4 بِأَذْنِي قَدْ فَعَلَ yaʿnī herçi ne kıldı-sa benüm fermānumla kıldı
 5 ve benüm razılığım birle kıldı ʿazrāʿīl eyitdi اِنْ هَذِهِ الْجَنَّةُ
 6 حَرَامٌ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ حَتَّى يَدْخُلَ حَاتَمَ النَّبِيِّنَ صَلَوَاتُ اللَّهِ
 7 عَلَيْهِ yaʿnī bu uçmaq haramdur qamu peygambar muḥammedden ilerü ol girmeyince
 8 daḥı bir qavilde eydür yā idrīs ʿarşa tavāf kılgıl didi
 9 قَوْلُهُ تَعَلَى وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا
 10 14 وَرَفَعَتْهُ مَكَانًا عَلِيًّا idrīs ulu yirde qaldı ve oğlanları
 11 dünyāda qaldı ataların arzular-ıdı atasız nite duyavuz dirlerdi
 12 iblīs laʿnetullahu geldi eyitdi eger size gerekse kim atañuz
 13 ḥürmetini unudmayasız bir şuret kılın taşdan ya ağaçdan
 [10b]
 1 atañuz gibi andan şuret kıldılar irte girürlerdi ziyāret
 2 kılurlardı arqun arqun puta taparlardı maşrıqdan mağribe
 3 degin qamu dünyā puta tapdılar hiç virān yir qalmadı dört yüz
 4 yıl oldı ḥaḳ taʿālā bunlara nūḥ peygambar viribidi daʿvet kıldı tengriye
 5 oqıdı **kışsa-i nūḥ aleyhi's-selām** ammā bilgil kim nūḥuñ
 6 adı şekerin maḳuşah idi ve melek müslimān-ıdı nūḥ diyü ad andan
 7 ötürü virdiler kim nūḥa öküş kıldı tengri anı oqıdı döt yıl
 8 olmuş-ıdı aña peygambarlık virmiş-ıdı biñ yıldan elliden
 9 iki eksük daʿvet kıldı ol anca rüzigāra degin kırk er ve kırk
 10 ʿavrat imān getürdiler قَوْلُهُ تَعَلَى فَلَيْتَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا
 11 15 ammā nūḥa ʿm fermān geldi kim degme irte münādī kıldurdu
 12 andan maşrıqdan mağribe degin anuñ ünin qamusu işidürlerdi
 13 medīneden kığırurdu eydürdi لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ andan bunlar barmaqların

¹⁴ Meryem 56 - 57, Kitapta İdris'i de an. Hakikaten o, pek doğru bir insan, bir peygamberdi. Onu üstün bir makama yücelttik.

¹⁵ Ankebüt 14, Andolsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik de o bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı. Sonunda onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayiverdi.

[11a]

- 1 kulaıklarına şoşkarlar ve bir niceleri tonların başlarına
- 2 şararlardı ve bir nicesi kaçarlardı ve kimün uşşı giderdi kaçan uşşı
- 3 gelse eydürdi yâ kavm eydün kim tengri birdür ve ben anın resüliyin
- 4 andan nüh peygambarı dögerlerdi uşşı gidince bir gün gönli
- 5 قَالَ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَ نَهَارًا فَذَرَوْهُم مَّا يَدْعُونَ بِهِيَ قَوْمًا شَقِيظِينَ
- 6 نَهَارًا فَلَمْ يَزِدْهُمْ دَعَاءًا إِلَّا فِرَارًا قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِنِّي كَلَّمَا
- 7 دَعَوْتُهُمْ لَتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ
- 8 وَأَسْتَعْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتَكْبَارًا ثُمَّ
- 9 إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَادًا¹⁶ nüh eyitdi ilâhi sen yigirek bilürsin
- 10 ben da^cvet kıların bunları bunlar beni dögerler ve baña cefâ kılırlar
- 11 her vaqt kim bunlara eydürsem barmakların kulaıklarına
- 12 şoşkarlar ve başlarına tonların örterler ve günden güne
- 13 geldükçe dağı beter olurlar andan cebrâ¹⁷il^cm vaşy getürdi

[11b]

- 1 يَا نَبِيَّ تَعَالَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ إِلَّا مِنْ أَمْنٍ
- 2 kıldı eydür senün kavmün benden ayruş dirilmeye bir gün
- 3 nüh^cm kendü kavmin dirnek gördi bunları da^cvet kıldı
- 4 anı anca dögdiler kim tonı kan birle taldı bir kâfir^c avratı
- 5 geldi eyitdi yâ kavim bu delüdü bundan ne dilersiz nüh anı
- 6 إِنِّي إِشِيتِي دَعَوْتُهُمْ لَتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ
- 7 يَا نَبِيَّ تَعَالَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ إِلَّا مِنْ أَمْنٍ
- 8 kılırlardı feryâd irgil ol sâ^cat cebrâ¹⁷il geldi eyitdi
- 9 yâ nüh saña feraş geldi bir ağaç dikil ulu olsun ve dağı bir kavilde
- 10 eydürler bir budak uçmağdan getürdi eyitdi yâ nüh bunu dik nüh
- 11 anı aldı dikdi ağaç oldu elli arşun ini var-ıdı
- 12 üç yüz arşun uzunı-dı üç yüz arşun yassısı-ydı kırk
- 13 yıla degince hiç^c ayâl toğmadı ol kavimden tengri kudreti

[12a]

- 1 birle kim tohumları kesildi ol toğan veside öldi kırk

¹⁶ Nüh 6-7-8, Fakat benim davetim, ancak kaçmalarını arttırdı. Gerçekten de, (imana gelmeleri ve böylece) günahlarını bağışlaman için onları ne zamân davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, (beni görmemek için) elbiselerine büründüler, ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra, ben kendilerine haykırarak davette bulundum.

¹⁷ Ben mağlubum, bana yardım et.

- 2 yıl daḥı biñ yıl ʿömür virdi ve ʧamu dūnyā maşrıḳdan maḡribe degin
 3 evren oldı ādemden ʧoldı nar danesi gibi velīkin hep kāfir
 4 idi nūḥ ʿm duʿā kıldı قَوْلُهُ تَعَالَى لَمَّا تَدْرُ عَلَى الْأَرْضِ
 5 إِنَّكَ إِنْ تَدْرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيْبَاراً
 6 18 eyitdi yā rabbi ʧomaḡıl bunları
 7 yiryüzinde eger bunları diri ʧorisañ senün ʧullaruñı yoldan
 8 ʧıʧarurlar ammā bunlara oḡlanların getürürlerdi nūḥu gösterürlerdi
 9 kim bizden şoñra bu cāzunuñ sözüne girmeñ ve anı
 10 ḥor ʧutuñ kim atamuzdan gördük şöyledür dimek diyü
 11 ol oḡlanlara vaşiyet kılırdı nūḥ bī-ümid oldı eyitdi
 12 ber ḥuzāya yir üzere bu ʧavümdan ʧomaḡıl kim bularuñ köki kesilsün
 13 andan cebrāʿıl eyitdi yā nūḥ gemi yap nūḥ eyitdi yā

[12b]

- 1 cebrāʿıl gemi nice olur eyitdi bu aḡacı kesgil taḥta yonḡıl
 2 19 قَوْلُهُ تَعَالَى وَاصْنَعِ الْفُلَّكَ بِأَعْيُنِنَا yaʿnī tengri emridür cebrāʿıl
 3 eyitdi yā nūḥ bu aḡaç özdeginde gemi ʧılıḡıl ve budaḡından
 4 mıḥ ʧılıḡıl 20 قَوْلُهُ تَعَالَى وَحَمَلْنَا عَلَى ذَاتِ الْأَوَّاحِ وَدُسِّرَ
 5 elvāḥ taḥtalar olur dūsürin mıḥları olur nūḥ dülgerlige bilürdi
 6 ilk taḥta yondı ādem adı yazılı ikinci taḥtada şīt adı
 7 yazılı üçüncü taḥtada idrīs adı belürdi dödinci
 8 taḥtada nūḥ adı belürdi bişinci taḥtada hüd adı belürdi altıncı
 9 taḥtada şālih adı belürdi yidinci taḥtada ibrahīm adı belürdi
 10 ʧanḳı taḥta yonsa bir peyḡambar adı belürürdi yüz yigirmi
 11 döt biñ peyḡambaruñ her bir adı birer taḥtada yonduḡca ʧıḳdı
 12 cebrāʿıl mühendislik kıldı nūḥ taḥta ʧordı ve mıḥlar-ıdı
 13 berkidürdi gemi tamam oldı biñ arşun yükseḡi dört yüz

[13a]

- 1 arşun yaşşısı idi yidi ʧat idi kim nūḥ gemi yapardı andan
 2 قَوْلُهُ تَعَالَى وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ
 3 مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسَخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسَخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسَخَرُونَ فَسَوْ

¹⁸ Nūḥ 26-27, Nuh: “Rabbim! dedi, yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!” “Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; yalnız ahlâksız, nankör (insanlar) doğururlar (yetiştirirler).”

¹⁹ Hüd 37, Gözlerimizin önünde ve vahyimiz (emrimiz) uyarınca gemiyi yap ve zulmedenler hakkında bana (bir şey) söyleme! Onlar mutlaka boḡulacaklardır!

²⁰ Kamer 13, Nuh'u da tahtalardan yapılmış, çivilerle çakılmış gemiye bindirdik.

- 4 ²¹ فَعَلَّمُونَ²¹ fermân geldi yâ nûḥ bu kavme eytgil bugün siz
 5 maşharalık kılırsız imdi şabur kılıñ yarın size ne gele digil
 6 ol kavmi eyitdi yâ nûḥ bugünde evüni ne kılırsın meger havaya iledesiz
 7 fermân geldi yâ nûḥ gemi tamam oldu beyti'l-mamura ziyârete
 8 varğıl kim göge ağdurur andan gemide dört tahta eksük oldu
 9 cebrâ'îl eyitdi bir köye eytgil nil şuyından bir ağaç getürsin
 10 ol baña yiter nûḥ oğlanlarına eyitdi kimse varmadı cebrâ'îl
 11 eyitdi °ac bin °unûka eytgil kim ol güçlüdür ve hem key yüz güçdür
 12 nûḥ °aca eyitdi ol fülân ağacı baña getürgil nil şuyından
 13 seni toyurayım ol eyitdi getüreyim vardı getürdi nûḥ

[13b]

- 1 üç arpa çöregın eline getürdi °ac güldi eyitdi yâ nûḥ
 2 dükeli mışra yiter un getürdüm günde altmış oğka etmek yirdüm toyamazdum
 3 sen bunuñ birle toyar mısın nûḥ eyitdi yâ °ac bu sâ°at bunı
 4 yigil eger toymazsañ daḥı etmek getüreler seni toyuram velîkin
 5 eytgil bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm °ac bunı eyitdi aşâ
 6 şındı bir buçuq etmek girü kaldı eyitdi toydum yâ nûḥ andan
 7 nûḥ dört tahta yondı ilkinde ebübekir adı belürdi ikinci tahtada
 8 °ömer adı belürdi üçüncü tahtada °oşmân adı belürdi dördüncü
 9 tahtada °alî belürdi andan nidâ geldi yâ nûḥ âḥir zamân vaḳtinde
 10 muḥammed aşḥâbları durur bular peygambarlara berâberdür andan gemi rast
 11 kıldı ve perkitdi nidâ geldi yâ nûḥ bu gemi ol döt tahtasuz
 12 rast olmadı âḥir zamânda daḥı dîn bunlarsız olmaya andan
 13 ilk gemiye âdem tabutın urdı ikinci âdemileri girdi üçüncü

[14a]

- 1 kuşları givürdi dördüncü yılqıları givürdi bişinci azuluları
 2 givürdi altıncı toḥum givürdi yir odunı ve yimişleri givürdi ve gemi
 3 tamam oldu bir gün nûḥuñ °avratı etmek yapardı tennurdan
 4 şu çıqdı od içinden °avrat eyitdi tennurdan şu çıqdı
 5 قَوْلُهُ تَعَلَىٰ وَفَارَ التَّنُورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ
 6 اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ²² allâh şubhanehu

²¹ Nûḥ 38, Nuh gemiyi yapıyor, kavminden ileri gelenler ise, yanına her uğradıkça onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: “Eğer bizimle alay ediyorsanız, iyi bilin ki siz nasıl alay ediyorsanız biz de sizinle alay edeceğiz!”

- 7 ve ta^cālā eydür biz nūḥa emir eyledüm ki her canavarlardan birer çift
 8 bile al girgil nūḥ eyitdi yā cebrā³īl bu ḥalāyık kimi mağribde
 9 ve kimi maşrıqda nite cem^c kılayım cebrā³īl kanadın açdı dükeli
 10 yir üzerindeki olanın cem^c kıldı ve nigāndan berü ol nesne kim
 11 aña beñzer degme cinsinden bir çift girdi ammā eşek girmedi
 12 nūḥ eyitdi gir yā mel^cün iblīs mel^cün eşek burnında-y-ıdı
 13 gemiye girdi bir qavilde eydürler ol gemi üç tabaqa-y-ıdı

[14b]

- 1 evvel tabakada uçar kuşlar idi ikinçide azululardı
 2 ve yılkıları üçincide nūḥ ve mü³minler-idi kendü birle oğlanları
 3 bile idi sām ve qaşşām ve yāfiş-idi aña ken^cān adlu oğlu vardı
 4 ol kāfir idi tağ depesinde yürürdi nūḥ eyitdi yā oğıl gelgil
 5 ken^cān eyitdi لَأُثْرِيْدُ سَفِيْنَتِكَ وَلَا أُرِيْدُ كَرِي
 6 baña senün gemün ve kerāmetün gerekmez nūḥ eyitdi yā oğıl
 7 helāk olursın ken^cān cevāb virdi قَوْلُهُ تَعَلَى قَالَ سَاوِي
 8 إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ
 9 23 ken^cān eyitdi tağa ağarın şudan ziyān
 10 degmeye nūḥ eyitdi yā oğıl bugün hiç kümse qalmaya meger tengri
 11 rahmet içindeki qala receb ayından gün geçmiş-idi yir qalbur
 12 gibi oldu anca şu yirden çıqdı ve gökden dahı yağdı
 13 قَوْلُهُ تَعَلَى فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُتَهَمِّرٍ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ

[15a]

- 1 24 ammā ibn-i ^cabbās ضَ عَيْبُونًا فَالْتَقَى الْمَاءَ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ
 2 eydür fermān geldi ^cazameti denizi kim aña bañri kudret dirler yirle
 3 gök arasında durur kim andan şovuq şu yağdı ve yirden ıssı şu çıqdı
 4 kim ol qavm ^cazāb birle helāk oldu nūḥ ken^cānı gördi
 5 tağ üzerinde helāk olıardı atalık mühri deprendi eyitdi
 6 25 yā oğıl قَوْلُهُ تَعَلَى يَا بَنِيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ

²² Nūḥ 40, Nihayet emrimiz gelip de sular çoşup yükselmeye başlayınca Nuh'a dedik ki: “(Canlı çeşitlerinin) her birinden birer çift ile -(boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında- aileni ve iman edenleri gemiye yükle!” Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti.

²³ Nūḥ 43, Oğlu: Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım, dedi. (Nuh): “Bugün Allâh'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allâh'tan başka koruyacak kimse yoktur” dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu.

²⁴ Kamer 11-12, Biz de derhal nehir gibi devamlı akan bir su ile göğün kapılarını açtık. Yeryüzünde kaynaklar fıskırttık. (Her iki) su, takdir edilmiş bir işin olması için birleşmişti.

- 7 gemiye girgil kâfirle kalmağıl dünyâ helâk kılısar didi nûh umdı
 8 *قَوْلُهُ تَعَالَى إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ*²⁶ eyitdi
 9 *غَيْرٌ* eyitdi yâ nûh ol senüñ evüñ ehli degül anuñ imānı
 10 senüñ imānuñ gibi degül anuñ *تَا* atı senüñ *تَا* atıñ gibi degül
 11 ammâ senüñ oğluñ oldur kim senüñ dīnūñde ola şu geldi
 12 *قَوْلُهُ تَعَالَى وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ* ken[°]anı aldı helâk oldı
 13 *فَكَانَ مِنَ الْمَعْرِفِينَ*²⁷ şu *قَامُ* şı kamusını ken[°]anı aldı garğ oldı

[15b]

- 1 andan gemi yürüdi şu üzere ammâ gemide arısız nesne var-ıdı öküş
 2 oldı yirdi nûh tengriye du[°]â kıldı cebra[°]ıl geldi eyitdi
 3 yâ nûh bil arqasın sıga didi sıgadı bir çift hınzir çıkdı
 4 burnından ol arusızlığı kamu dirdi iblīs la[°]netü'llahı toñuz
 5 arkasını sıgadı bir çift sıçan çıkdı burnından nûh eyitdi
 6 yâ mel[°]ün seni bunda kim koydı iblīs eyitdi ol vaqıt kim sen
 7 eşege mel[°]ün didüñ mel[°]ün bendüm eşek degildi ol sıçan
 8 gemiyi deldi nûh arslan arqasın sıgadı burnından bir çift
 9 çetük çıkdı sıçanı kırdı imdi kıyāmete degin ol aña düşmāndur
 10 andan nûh eyitdi altı ay oldı gemide kıaldı receb şa[°]bān ramazān
 11 şevvāl zılka[°]de zılhicce ammâ muharrem on gün geçmiş-idi nidā geldi
 12 *قَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْبِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَفُضِي*
 13 *الْأَمْرُ وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ*

[16a]

- 1 *الظَّالِمِينَ*²⁸ nidā geldi yâ yir şuyuñı alğıl ve yâ gök sen dağı şuyuñı alğıl
 2 yir şuyın aldı ve gök şuyın aldı andan kim bir tamlı şu yiriñ göge varmadı
 3 ve gögün şuyı yire kıalmadı ol gemi hicāz altında idi yidi kez
 4 ka[°]beyi tavāf kıldı yönin şāma kıldı herçi cihānda nice tağlar
 5 var isa dükeli görüñdi kamu tağlar ögüñdi eyitdiler gemi bizde tura

²⁵ Nûh 42, Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna: Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma! diye seslendi.

²⁶ Nûh 46, Allah buyurdu ki: Ey Nuh! O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.

²⁷ Nûh 43, Oğlu: Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım, dedi. (Nuh): “Bugün Allâh'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allâh'tan başka koruyacak kimse yoktur” dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu.

²⁸ Nûh 44, (Nihayet) “Ey yer suyunu yut! Ve ey gök (suyunu) tut!” denildi. Su çekildi; iş bitirildi; (gemi de) Cûdî (dağının) üzerine yerleşti. Ve: “O zalimler topluluğunun canı cehenneme!” denildi.

- 6 biz ulu tağlaruz ammā çüdde tağı eyitdi ben kimven ki nūḥ gemisi baña
 7 tura ulu tağlar varken fermān geldi yā gemi cüddeye tur didi
 8 karar tıtdı andan fermān geldi yā nūḥ tavuḥ koy-vir var görgil
 9 nice şu vardı tavuḥ indi muradına eklendi tengri ḳanadı gücin
 10 giderdi uçmaz oldu andan gügercini viribidi vardı yire ḳondu
 11 girü geldi eyitdi yā resūlallāhi dizimüze degin şu var nūḥ eyitdi
 12 yā rabbi dizine degince ḳızıl olsun andan tengri ta^cālā cebrā³īle buyurdu
 13 ḳanadıñ yire sanc cebrā³īl sancdı yiri depretdi yidi deñiz

[16b]

- 1 yir üzrinden görüñdi ²⁹ سَعَةُ قَوْلُهُ تَعَالَى أَبْحَرُ ol ḳalan
 2 şu denize ḳoyuldu ḳamu yir ḳurudu nūḥ kendü ḳavmin çıkardı andan
 3 fermān geldi yā nūḥ toḫumlarıñ çıkar ekgil bitsün ḳamu toḫum bulundu
 4 meger üzüm toḫumu bulunmadı nūḥ eyitdi bir ḥuzāya sen bilürsin
 5 kim aldı fermān geldi kim iblīs aldı nūḥ eyitdi yā mel^cün üzüm
 6 toḫumın getür münkir ol didi ben almadum nūḥ eyitdi tengri baña ḥaber
 7 virdi iblīs eyitdi bir şart birle virürin nūḥ eyitdi ne şart
 8 birle iblīs eyitdi üç şu ben vireyüm bir şu sen vir didi
 9 nūḥ eyitdi olsun andan üzüm ağacın nūḥ dikdi bir şāfi
 10 şu virdi nūḥ ve andan iblīs mel^cün tilki boğazladı ḳan birle şu
 11 virdi ve arslan boğazladı ḳan birle şu virdi ve toñuz boğazladı
 12 ḳan birle şıvardı imdi ḳanḳı kişi süci içse ne^cuzubillahi
 13 ol ḳamu iblīs şuyındandur görmez misin kim ḳanḳı kişi kim bir iki

[17a]

- 1 sağraḳ süci içse tilki gibi olur daḫı bir nice içse fuşşılıḫı arslan
 2 gibi olur daḫı bir nice içse toñuz gibi olur düşer yatur andan
 3 iblīs yüzün nūḥa ḳıldı eyitdi senüñ ḥaḳuñ benüm üzerüme öküşdür
 4 baña nesne şor cevābıñ vireyüm nūḥ eyitdi yā mel^cün
 5 sen ma^cşiyetde şaz olursın ben anı bilürin iblīs eyitdi sen
 6 ma^cşiyet ḳılmadıñ mı du^cā ḳıldıñ dükeli dünyā içindeki canavarları
 7 helāk ḳıldıñ biñ biñ ḥalāyık ḳamu kāfir oldılar benüm
 8 birle ḫamuya gireler andan nūḥ yavuz ağladı du^cā ḳıldı kim

²⁹ Lokman 27, Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de arkasından yedi deniz katılarak (mürekkep olsa) yine Allāh'ın sözleri (yazmakla) tükenmez. Şüphe yok ki Allāh mutlak galip ve hikmet sahibidir.] (yazmakla tükenmez. Şüphe yok ki Allāh mutlak galip ve hikmet sahibidir.)

9 adı nūḥ ola andan adı nūḥ oldı evvel adı şeker idi andan
 10 nūḥ eyitdi mel'ūn kınkı işi işlese ādem ođlanı senūñ
 11 yoluña gire iblīs eyitdi dört nesne durur evvel ḥasudlık
 12 ikinci ḥarışlık üçüncü göñül ululuğı ya'ñı tekebbürlik dördüncü
 13 paḥıllık bu dört nesne 'ilmin eydem belāsın ammā bilgil kim
 [17b]

1 üç yüz biñ yıl tengriye tāt at kıldum andan sonra tengri
 2 'izze ve celle ādemi yaratdı 'ilmi biti öğretti ve bir feriştehlere
 3 secde taḥiyāt buyurdı ḥasudlığım geldi aña secde kıлмаđa
 4 bunca tāt at kıldum la'net buldum ilk ḥasudlık benden çıçdı
 5 ikinci hem mütekebbirlik benden çıçdı eytdüm ben andan yigirekven ben
 6 oddan yaratduñ ben nuranī ve anı toprağdan yaratduñ o zulumāñı
 7 durur bu iki sebebden beni dergāhdan sürdi üçüncü ḥarışlık
 8 ādem kıldı uçmağdan ben eytdüm bu buğdayı yigil uçmağdan
 9 çıkmayasın ādem ḥarış oldı buğdayı yidi andan tengri
 10 uçmağ firdevsi yaratdı fermān geldi sen sağı ya'ñı giñ
 11 olđıl andan berü dağı giñ olur bağ bostan ve ağaç ve yimiş görünüñ
 12 yıldırım gibi yıldırır ve giykir andan indi uçmağa البَحِيل
 13 لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ زَاهِدًا السُّخِيُّ لَا يَدْخُلُ النَّارَ

[18a]

1 وَكُوفًا فَاسِقًا cömerdler tamuya girmeye gerekse fāsık ol
 2 yine peygambar eyitdi paḥıl uçmağa girmeye gerekse 'ābid olsun
 3 andan iblīs gitdi fermān geldi yā nuḥ bir mescid kılgıl ol
 4 seksen ādemi gemiden nūḥ bir-ile çıđdı cedide köy yapıdılar
 5 şimdi dađı var ol geminūñ adı قَرَيْتِ نَمَائِينُ dirler şudan
 6 yaña ammā ol seksen kışı birer gün içinde öldiler bulardan
 7 hiç kimsene kılmadı meger nūḥ üç oğlanı birle kıldı ve bu ādemi
 8 aşlı ol üçden dürür 'arab ve 'acem aşlı şāmdan durur ve
 9 rüm ve şaklāb ve ye'cüc ve me'cüc aşlı ḥāmdan durur ve türk
 10 aşlı yāfişten dürür ammā bir kıvilde eydürler nūḥuñ biñ dört
 11 yüz yıl 'ömri var-ıdı ve dağı bir kıvilde biñ sekiz yüz yıl 'ömri
 12 var-ıdı ve dağı bir kıvilde iki yüz yıl 'ömri var-ıdı ve bir kıvilde biñden
 13 elli eksik idi ölüm geldi şordılar yā şeyḥü'l-enbiyā keyfe

[18b]

- 4 ra'eyted-dünyâ peygamberlar şeyhi nite gördün bu dünyâyı yâ kavm bu dünyâ
 5 bir saray gibi gördüm iki kapulu ol kapudan girdüm bu kapudan çıktım
 6 bunu eyitdi daħı dünyâdan çıktı **kıssa-i hüd 'aleyhi's-selâm**
 7 ammâ sâm oğlanları küfeye geldiler ol yirde bölük bölük oldılar
 8 bir nicesi 'arağa ħorasana vardılar bir nicesi ħicâza yimene ve
 9 şâma vardılar ev yaptılar cihân yine evren oldu andan
 10 andan iblîs mel'ün ilk hindistânı yoldan çıkardı puta
 11 tapu kıldılar ammâ her kim 'acem ħalkıdır puta tapmadılar
 12 aħsendür yâ 'acem ammâ 'arab puta tapdı 'arabda bir melik var-ıdı
 13 adı cerhem idi dört yol arşun uzunı-dı kamu

[19a]

- 1 tengriye ağladı ber ħuzâya benüm tâkatum yok bunlaruñ gücin
 2 götürem yâ rabbi buları helâk kılgıl fermân geldi yâ hüd
 3 ol kavm kim imân getürdiler bunlaruñ birle bu kavimden çıkğıl
 4 hüd on yidi kişi birle tağa ağdı hüd eyitdi size yıl
 5 gelür ol yıl birle helâk olası bunlar eyitdiler ol yıl
 6 kandadır hüd eyitdi kanda-y-ısa gele ol kavm çıktılar
 7 ayakların dizine degin yire gömdiler قَوْلُهُ تَعَالَى مَنْ أَشَدُّ
 8 ³⁰قَوْلُهُ يَا نَبِيَّ عَيْتَدِيلَر بİZDEN GÜÇLÜ KİM VAR VE KANĞI YIL
 9 ħopara bizi ħaberde gelmişdür kim yedi kat yirden aşğa bir
 10 yıl yaratmışdur anuñ adı rih'ü'l-'aķimdür yetmiş biñ zencir
 11 birle bağlu durur ve degme bir ferişte müvekkeldür andan nidâ geldi
 12 mikâ'ile kim bir sığır burnı delüğince virgil mikâ'ıl
 13 eyitdi ilâhi sen yigirek bilürsin bu kadar yıl cihânı

[19b]

- 1 helâk kıla andan nidâ geldi bir yoğun iğne yurdusınca
 2 virgil eyitdi ilâhi sen yigirek bilürsin dünyâyı helâk kıla yine
 3 nidâ geldi bir iğne yurdusınca vir diyü yidi kat yirden yürüdi
 4 üstüne çıktı ol kavm ayakların dizine degin taş gömdiler ve elleri
 5 birbirine tüttdiler dururlardı eyitdiler yâ hüd kanı ol yıl kim

³⁰ Fussilet 15, Âd kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: Bizden daha kuvvetli kim var? dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bizim âyetlerimizi (mucizelerimizi) inkâr ediyorlardı.

- 6 bizi helâk kılan tamam bunı eyitdi ol yıl debrendi girdi
7 قَوْلُهُ تَعَالَى سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ يَا نَبِيَّ سَنُؤُنْ تَنْغْرِئِنْ بِيْزِ شَوِوْخِ يِيلِ وِيرْدِي
8 hüd eyitdi şabur kılan sizi uyarsın ol yıl kavı buları
9 depretdi yidi gün karar kılmadı قَوْلُهُ تَعَالَى سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
10 سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا³¹ andan sekizinci
11 gün çat pat süñükleri kırılırdı üni bir ağaç yire düşer
12 gibi işidülürdi andan yıl yir altına girdi ve bunaruñ ayağı altına
13 girdi ve derilerin ayırdı başlarına ötdi ve buları
[20a]
1 yirden kopardı havaya alıp vardı andan tağları kopardı bunlaruñ
2 üzerine urdı ve süñükleri pāre pāre oldı maşrıqdan mağribe
3 alıp vardı şöyle kim hurma ağacı çürümüş gibi قَوْلُهُ تَعَالَى كَأَنَّهَمْ
4 أَعْجَازُ نَخْلٍ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِّنْ بَاقِيَةٍ³² ya nî hāliyetin herçi
5 ol üze degse nice kim taş toprak var-ısa kamu bunlaruñ üzerine
6 koydı tengri tebāreke ve ta'ālā bir yıl bunlaruñ cānın
7 tininden çıkarmadı ve bular ol taş toprak arasunda inileşürlerdi
8 inildülerin gök feriştelere işidürlerdi ve her kim ol
9 öze varursa bunlaruñ üninden zehresin yarılırdı andan
10 hüd mü'minler birle cerheme geldiler yā çerhem tengri 'azābın
11 gördüñ mi eyitdi gördüm eytgil يَا إِلَهَ أَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ çerhem eyitdi
12 itmezem bu dükeli dirilmeyince yine yıl geldi çerhemi aldı kalan
13 kavm birle helâk kıldı havaya alıp vardı ve tağı bulara
[20b]
1 urdı dağı 'azāb oldı pes hüd 'aleyhi's-selām dört yüz
2 yıl dirlik buldı dünyādan çıqdı pes qaldı ol anıñ kavmi
3 andan şoñra bina kıldılar ve palasdan ton eylediler ve
4 karar kıldılar yüz yıl geçdi dünyā doldı ol kavm mü'min idi
5 iblīs mel'ün geldi eyitdi kime taparsız eyitdiler gök tengrisine
6 taparuz eyitdi görür misiz tengriyi eyitdiler görmesüz iblīs
7 eyitdi ol nesne kim taparsız görmezsiniz eyitdiler yā niye tapalum kim

³¹ Hakka 7, Allâh onu, art arda yedi gece, sekiz gün onların üzerine musallat etti. Öyle ki (eğer orada olsaydın), o kavmi, içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün.

³² Hakka 7-8, Allâh onu, art arda yedi gece, sekiz gün onların üzerine musallat etti. Öyle ki (eğer orada olsaydın), o kavmi, içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün. Şimdi onlardan arta kalan bir şey görüyor musun?

- 8 anı görevüz eyitdi bir taş getürün bir öz içinde kon anıñ
 9 üzerine bir put kon aña hizmet kıln kim size menfe^cat
 10 degüre ve şefā^cat kıla andan vardılar bir taş getürdiler ol üzde
 11 kıldılar ³³قَوْلُهُ تَعَالَى وَتَمُودَ الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ
 12 andan dört bucağında dört delik deldiler anıñ üzerine
 13 gümüş taht kodılar ve andan üstün kürsi kodular iblīs
 [21a]
 1 bulara mühendislik eyledi andan öküş nukre getürdiler qabla koydılar
 2 pud oldı ol puta secde kıldılar tangriye kâfir oldılar ol
 3 putdan üstün bir kubbe kıldılar yidi yüz arşun yüksek idi anuñ
 4 üzerine ferşler düşdiler teñgri ta^cālādan bir siñek fermān geldi
 5 kim ol siñek kığımun versün ol qavm anı görsin siñek
 6 geldi ol quppyayı deldi ol put başında oturdu ve yir
 7 depredür gibi depretdi kim ol put ol taş ve ol kürsi kamu
 8 deprendi andan ol siñek hortumın çıkardı bunu kamu bir uğurdan
 9 götürdi havaya alup vardı ol qavim anı kim gördi hava ortasınada
 10 degin götürüp denize bırağdı ol qavm mütehayyir oldılar
 11 ve tılısımsuz qaldılar ne kılalum ve neye tapalum didiler tengri
 12 ta^cālā şāliḥ peygambarı bulara viribidi **kıssa-i şāliḥ peygambar**
 13 قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِلَى تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا
 [21b]
 1 ³⁴اللَّهُ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَكُمْ
 2 da^cvet kıldı eyitdi yā qavm bilün kim tengri birdür ol qavm
 3 eyitdi ne delil birle şāliḥ eyitdi benüm delīlüm oldur kim tengri
 4 nūḥ qavmin helāk kıldı tufan birle andan hūdī ḥalīfe
 5 dikdi anuñ qavmi daḥı helāk oldı hūdī qurtardı ol qavmi helāk
 6 kıldı sarsarlar birle andan soñra beni size ḥalīfe kıldı
 7 قَوْلُهُ تَعَالَى إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ ³⁵eyitdiler yā şāliḥ

³³ Fecr 9, O vadide kayaları yontan Semūd kavmine!

³⁴ Enfal 73, Semūd kavmine de kardeşleri Salih'i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir. O da, size bir mucize olarak Allah'ın şu devesidir. Onu bırakın, Allah'ın arzında yesin, (içsin); ona kötülük etmeyin; sonra sizi elem verici bir azap yakalar.

³⁵ Enfal 69, Sizi uyarmak için içinizden bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir zikir (kitap) gelmesine şaştınız mı? Düşünün ki O sizi, Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi ve yaratılıştta sizi onlardan üstün kıldı. O halde Allah'ın nimetlerini hatırlayın ki kurtuluşa eresiniz.”

8 bize mu^ccizāt gerekdür bilsevüz kim sen haq peygambarsın şālih
 9 eyitdi ne mu^ccizāt dilersin dilek eyitdiler bir dişi deve gerek
 10 kim bu qayada çıksa güccigi birle olsa ve bize süd virse
 11 bāri bilsevüz kim sen haq peygambarsın cebrā⁹l geldi eyitdi
 12 yā şālih bu qavme eytil ve bularuñ birle qavil qıl kim deve taşdan
 13 çıgar ammā siz anı öldürmeyesiz ve etin yimeyesiz ve südi size

[22a]

1 helāldür ve eger öldürseñiz size ^cazāb gele ol qavüm birle qavil kıldılar
 2 fermān geldi yā şālih du^cā qıl kim deveyi daşdan çıkaralum senden
 3 ilerü dört biñ yıldur kim ben anı yaratdum idi ol taş içinde
 4 andan şālih du^cā kıldı ol mü⁹minler āmīn didiler andan ol taş
 5 inileyü inileyü toğurdı deveyi nite kim ^cavrat şarblanđu gibi hirgiz
 6 dünyāda anuñ gibi görklü deve olmaya bir sā^cat boğ didi baş bitdi
 7 ol taşdan ol sā^cat piykār çıkdı ol qavmüñ kuyusu var-ıdı
 8 kim yidi qabīle şu içerdı eksilmez-idi ol deve başın kuyuya
 9 şoqardı şu içerdı ve yōnin yabana qılurđı otlardı ve ^calef
 10 yir-idi şālih kendü qavmine eyitdi varuñ deveden süd şağın
 11 için didi buyurđı qabīle qamusı qablı qabın aldılar meşq kazan
 12 ve güvec ve ne kim qab var-ısa toldurdılar tengri ta^cālā bularuñ birle
 13 qavil kıldı eyitdi yā şālih bulara eytil bir gün südi siz için

[22b]

1 bir gün deve içsün deve içdügi gün size süd vire
 2 (...)
 3 şālih eyitdi yā qavm key görüñ bu deveyi azarlamañ kim
 4 size ^cazāb gele ve ol ^cazāb ağırđur tākāt getüremeyesiz ammā
 5 ol qavm ol deveden süd ve peynir ve yağ idinürlerdi ol qavm
 6 anıñ südin ve peynirin şatarlardı altun gümüş alurlardı ve tonlar
 7 alurlardı anca bāy oldılar kim hiç kimsede taş ağaç çanaq
 8 qalmadı ille kamu altun gümüş oldı dört yüz yıldan soñra bir er
 9 geldi adı qararın sālif idi ve bir adı muzarib bin zühre-y-idi
 10 ol qavmüñ eyüsi-y-idi birbirile bey^cat kıldılar kim deve bizüm şuyımız
 11 içer ve biz anı öldürdüz andan yidi kişi yidi qabīleden
 12 idi eyitdiler biz bu deveyi öldürsevüz siz qamuñuz raızı mısız
 13 eyitdiler yā qavm bu deve südi birle bunca bāy olduñuz eger etin

[23a]

- 1 yiseñüz dahı bāy olasız andan kamu razılık oldılar
- 2 andan (...)
- 3 ol yidi kişi tedbir kıldılar bu deveyi nice öldürelüm eyitdiler
- 4 şabur kılalum kim ol deve şuya gelsün başın kuyuya şoşduğda
- 5 öldürelüm bu ittifağı kıldılar andan yarındası deve şuya
- 6 geldi başın kuyuya şoşdı karar mel'ün öğretti oğ birle urdılar
- 7 bir yanından bir yanına çıkdı muzaribler yidi kişi dört yañadan geldiler
- 8 etin pāre pāre kıldılar ammā köçegi ol fesādı gördi yönin tağa
- 9 kıldı ardınca vardılar tutmağa üç kola bağı görünmez oldu
- 10 andan şālihe haber oldu kim deveyi öldürdiler şāliḥ eyitdi yā kavm
- 11 ol köçek nite oldu eytdiler kaçdı ardınca varduğ üç
- 12 kez girü bağı görünmez oldu şāliḥ eyitdi yā kavm ol köçek sizün
- 13 arañuzda olsa size °azāb gelmeye-y-idi imdi ol köçek üç

[23b]

- 1 kola bağı üç günden soñra girü size belā gele °azāb ola
- 2 قَوْلُهُ تَعَلَى تَمَتُّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ³⁶
- 3 eyitdiler ne nişān birle
- 4 şāliḥ eyitdi yarın sizün beñziñüz kızıl ola kan gibi andan şaru
- 5 ola altun gibi üçüncü gün kömür gibi kara ola andan kızıl
- 6 oldu andan kara oldu tengri kudreti birle kamuları cem° oldılar
- 7 eyitdiler ne kılalum bizden bu belā gitse şāliḥ eyitdi yā kavm siz
- 8 cebrā°ıl üni birle helāk olasız andan taşra çıkdılar
- 9 kuyular kazdılar evin barqın kuyuya givürdiler ağızına nesnelere örttiler
- 10 ve kulaqların panpuqla perkitdiler kim ün işitmeyeler andan
- 11 nidā geldi cebrā°ıl kim bir ün bunlara kığır kııl andan cebrā°ıl
- 12 geldi bu yidi kabīle üzere çağırdı إِنَّا أَرْسَلْنَا
- 13 عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ³⁷ cebrā°ılün

[24a]

- 1 birüni birle ol kavm eyle oldu kim yalın barmaq gibi andan
- 2 soñra gün toprak gibi oldu bunların şureti eşeri kalmadı

³⁶ Nüh 65, Fakat Semüd kavmi o deveyi, ayaklarını keserek öldürdüler. Sâlih dedi ki: “Yurduñuzda üç gün daha yaşayın (sonra helāk olacaksınız)!” Bu söz, yalanlanamayan bir tehdit idi.

³⁷ Kamer 31, Biz onların üzerlerine korkunç bir ses gönderdik. Hemen hayvan ağılına konan kuru ot gibi oluverdiler.

3 yidi kabîle helâk oldı şâlih andan dünyâdan çıkdı ol yirde
 4 kim bu ayna mescidinde sağ yanında defin kıldılar şalavâtullahi
 5 °aleyhi **kıssa-i ibrahîm °aleyhi's-selâm** ammâ sām bin nūh oğlanlarından
 6 °arab ve °acem hālî oldı bir nicesini tengri yil birle helâk kıldı
 7 andan bir nicesin oṭ-ıla helâk kıldı andan °acemde bir melik ḳopdı
 8 °arab nemrūd bin ken°ān bin arām bin sām bin nūh dirlerdi nemrūd
 9 la°netüllahi oldı °acem ehli aña geylāvüsen bin ḳayḳabā bin menüceher-ibni
 10 efzūn bin ḳaşid dirlerdi ammâ nemrūd bir er-idi güçlü ve heybetlü
 11 ve eküş mal birle ve eküş çeri birle türkistāna vardı türkistān ilin
 12 dutdı ve yāfit oğlanları ḳamu aña döndiler ve bularuñ üzerine padişāh
 13 oldı andan hindistāna vardı ḳamusını dutdı hām oğlına

[24b]

1 daḳı ḳamu aña döndi andan rūma vardı dükeli rūmı ṭutdı ve sām
 2 oğlanları daḳı ḳamu aña döndi andan mağribe vardı mağribi ṭutdı
 3 andan küfeye geldi ḳarar kıldı ol vaḳıt küfede yābil dirlerdi türkden
 4 ve hindden ve rūmdan ve mağribden ḳamu cerrāḫ getirürlerdi biñ yidi yüz
 5 yıl padişāhlıḳ kıldı ve mütekebirdi hirciz yüzün göge ḳılmazdı ululıḡından
 6 gögi ol vaḳıt gördi kim kerkez birle göge aḡdı ḳaçan kim
 7 köşkten buyururdu anuñ taḫtı dört yile ururlardı andan yalıñuz
 8 ol taḫtda otururdu üstünde bir ḳubbesi var-ıdı ṭarcından ve gevheri
 9 altun birle bezenmiş idi yüz kürsi taḫt bile yanında dururlardı
 10 degme kürside bir cāzu müneccim otururlardı bir gün yönin müneccimlere ve
 cāzulara
 11 baḳdı gördi bular dükeli başın aṣaḡa iderler eyitdi size
 12 ne geldi kim ḳamuñuz başı aṣaḡa ne fikir idersiz eyitdiler hoş
 13 ola senüñ devletüñde ammâ bu dün bir yılduz kim senüñ mülküne gelür

[25a]

1 maşrıḳdan yaña ve hirciz ol yılduz göründü ki yoḡ-ıdı andan nemrūd eyitdi
 2 müneccimler siz ne dirsiz eyitdiler bir °ayāl olısar ata arḳasından ana ḳarnına
 3 düşiser bu üç dünde andan müneccimler buyurdu herçi şehir içinde
 4 nice kim reside °avratlar var-ısa adından yazdı bir kimse °avrat-ıla
 5 yatmayalar kim °ayāl olısar mālîke ziyāni degiser ammâ nemrūduñ bir penderi
 6 var-ıdı dünle olsa bir elinde şemdan ve bir elinde ḳılıç olurdu
 7 irteye degin ol yasduḳ üzere otururdu adı ezer idi tengri

8 hükmi eyle oldu kim ezer ʿavratı erini görecegi geldi ve hiç şabrı
 9 kararı kalmadı ol dün içinde durdu köşk kapusına geldi kapucular
 10 kamu uyurlar andan geçdi hâş perdeye geldi perdedârlar
 11 kaması uykuda duymadılar andan geçdi kendü erin gördi
 12 yaşduğ üzere örü tıururdu nemrüd melʿün uyurdu erin
 13 gördi bir elinde cirâğ var ve bir elinde kılıç var ve bu dağı ʿavratın

[25b]

1 gördi hiç şabrı kalmadı ezer eyitdi nite kılalum bir elimde kılıç bir elimde şemdan
 2 var tengri fermânı birle bir perî geldi ol cirâğı ol kılıcı aldı
 3 ol ʿavratı birle şöhet kıldılar temüz yasduğı üzre ibrahîm
 4 ata arqasından ana qarnına düşdi anası döndi evine geldi andan
 5 nemrüd uyandı bir nur gördi ezer elinde hergiz anıñ gibi gördiği
 6 yoğ-ıdı nemrüd eyitdi yâ ezer senüñ yüzüñ ne nurludur ezer eyitdi
 7 devletüñde bañâ ne eksükdür bir sâʿat oldu müneccimler dirildiler bulara
 8 nemrüd eyitdi ne dirsiz bu oğlan degdi mi eyitdiler yâ mâlik qaşa
 9 oldu ʿayâl ana qarnına düşdi ammâ anası ibrahîmi toquz ay götürdi
 10 tamam oldu eyitdi nite kılayın bu oğlanı melike haber dege bu oğlanı
 11 öldüre tamam vaqıt oldu şehirden çıqđı bir mağaraya girdi
 12 ʿayâl oldu kim kamu ʿâlem nurdan aydıñ oldu anı bağırdağa
 13 şardı andan qodı gitdi cebrâʿîl geldi anuñ elin bağırdağdan

[26a]

1 çıkardı barmağın ağızına şöğdı tengri taʿâlâ bir barmağından süd
 2 yaratdı bir barmağından bal yaratdı ammâ anası yidi günde bir kez gelürdi
 3 ibrahîmi görürdi ʿaceblerdi anıñ dirliğinden qaçan kim anası çıqsa
 4 bir taş mağara kapusına perkinürdi qaçan girü gelse açılurdu girürdi
 5 ibrahîm öri durdu on yidi ayda bu halde oldu bir günligi
 6 bir aylıqça olurdu ve bir aylığı bir yılıqça olurdu bir gün ibrahîm anası
 7 ibrahîm qatına geldi andan ibrahîm eyitdi يَا أُمَّامَن رَّبِّي eyitdi yâ
 8 ana benüm tengrim kimdür anası eyitdi seni ben toğurdum sen bendensin
 9 ibrahîm eyitdi أَنَا مَن رَّبِّكَ senüñ tengriñ kimdür anası eyitdi
 10 ol kim baña nafaqqât viren ezerdür didi ibrahîm eyitdi ezer tengrisi
 11 kimdür anası eyitdi nemruddur ibrahîm eyitdi nemrüd tengrisi kimdür
 12 anası eyitdi kevâkıb yaʿnî yılduzlar ibrahîm eyitdi yılduzlaruñ
 13 tengrisi kimdür anası dermânda hacîl oldu çıqđı mağaradan

[26b]

- 1 eve vardı ezere eyitdi yâ er görür misin ol oğlan ne söyler meger melik
 2 mülkin h̄arâb kılan bu olısar ezer eyitdi ne deliliñ var ibrahîm eyitdi
 3 gün ʔolunsun andan dünle oldı ibrahîm mağaradan çıkdı baqdı
 4 yılduzları gördi anam eyitdi budur قَوْلُهُ تَعَلَىٰ فَلَمَّا حَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ
 5 رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ³⁸
 6 ibrahîm baqdı yılduzları gördi eyitdi bu durur allâh tamam yılduzlar
 7 yürüdi ibrahîm eyitdi yürüyen tengri olmaya قَوْلُهُ تَعَلَىٰ فَلَمَّا رَأَىٰ
 8 الْقَمَرَ بَارِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي
 9 ʔَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ³⁹ andan ay toğdı ibrahîm eyitdi
 10 budur tengri ay dağı yürüdi eyitdi bu dağı degil قَوْلُهُ تَعَلَىٰ فَلَمَّا رَأَىٰ
 11 الشَّمْسَ بَارِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ
 12 إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي
 13 ʔَطَرْتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ⁴⁰ andan

[27a]

- 1 irte oldı gün toğdı ibrahîm eyitdi budur tengri bu ulu
 2 nesnedür gün dağı yürüdi feryâd kıldı eyitdi kim bî-zârın ol
 3 nesneden kim bunlara ʔaparlar imân getürdüm ol tengriye kim gökleri
 4 ve yirleri yaratdı anası geldi ibrahîm eve alup vardı eyitdi yâ ezer
 5 melik mülkin h̄arâb kılan meger bu olısar eyitdiler yâ ibrahîm bizüm
 6 melikimizden ayruğ melik yoğ andan ibrahîm eyitdi bilüñ kim gögi
 7 ve yiri ve yılduzları ʔamusınıñ tengrisi birdür atası eyitdi قَوْلُهُ
 8 تَعَلَىٰ أَجْتَنَّا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ⁴¹ atası eyitdi yâ oğul
 9 bu eyitdüğün ezelden mi eydürsin yâ gönülden mi eydürsin yâ oğlanlığdan mı
 10 eydürsin yâ ʔağıkatdan mı eydürsin ibrahîm atasına
 11 cevâb virdi قَوْلُهُ تَعَلَىٰ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي
 12 ʔَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ⁴² eyitdi yâ rabbi

³⁸ En'am 76, Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi.

³⁹ En'am 77, Ay'ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi.

⁴⁰ En'am 78-79, Güneşi doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük, dedi. O da batınca, dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allâh'a) ortak koştüğunuz şeylerden uzağım.

⁴¹ Enbiya 55, Dediler ki: Bize gerçeği mi getirdin, yoksa sen oyunbazlardan biri misin?

⁴² Enbiya 56, Hayır, dedi, sizin Rabbiniz, yarattığı göklerin ve yerin de Rabbidir ve ben buna şahitlik edenlerdenim.

13 قَوْلُهُ تَعَالَى وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْبِرِينَ⁴³

[27b]

- 1 ibrahîm eyitdi yâ ata benüm tengrim haqqı-çun kim ben putlara
- 2 bir iş işleyem ki kamu pâre pâre olasız °acaba kalasız قَوْلُهُ تَعَالَى
- 3 فَجَعَلَهُمْ⁴⁴ ibrahîm eyitdi إِذَا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ
- 4 bunların ħorlığın göresiz ammâ ol kavmün yılda iki kez bayram
- 5 olurdu yazıya çıkdılar ezer eyitdi yâ ibrahîm durğıl bayrama varalum
- 6 ibrahîm eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي التُّحُومِ فَقَالَ إِنِّي
- 7 سَقِيمٌ⁴⁵ ya°nî yâ ata ben yılduzlara baqđum ben sökel olusarın te°vîl
- 8 birile eyitdi ol kavm ol sözi bilmediler şahraya çıkdılar ol
- 9 niyyet birle kim bayramlaşalar girü putlara geeler ibrahîm bir balta götürdi
- 10 buthâneye vardı ol balta-y-ıla birinün elin kesdi ve birinün boynın
- 11 kesdi قَوْلُهُ تَعَالَى كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ⁴⁶ kamusını pâre
- 12 pâre kıldı ammâ bir ulu putları var-ıdı baltayı anın boynuna arda
- 13 qodı ibrahîm puthânededen çıqđı iblîs °aleyhi°l-la°netü bunu

[28a]

- 1 böyle gördi döndi bir yazıya çıqđı bir kez çağırdı bunların şazılığın
- 2 acı kıldı kamu örü tırdılar eyitdiler ne oldı iblîs eyitdi
- 3 tengrilerünüzü pâre pâre kıldı ol kavüm kamu mütehayyir kıldılar şehre girdiler
- 4 puthâneye geldiler eyitdiler vaveyla bunları böyle kim kıldı aña cezâsın
- 5 virelüm قَوْلُهُ تَعَالَى سَمِعْنَا فَتَى يَدْعُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ⁴⁷
- 6 eyitdiler işitdük kim ibrahîm adlu bir yigit kılmış eyitdiler ibrahîm
- 7 getürün ibrahîm getürdiler eyitdiler bu butlarımızı nite pâre pâre
- 8 kılduñ andan ibrahîm eyitdi ben kılduğım kim eyitdi bir er kaçuyup
- 9 duru geldi eyitdi ben senden işiddüm ibrahîm eyitdi قَوْلُهُ
- 10 تَعَالَى أَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِالْهَيْتَانِ يَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرٌ
- 11 هُمْ⁴⁸ eyitdiler ibrahîm هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطَلِقُونَ
- 12 bu butlarımızı pâre pâre kılduñ andan ibrahîm eyitdi bu fa°li

⁴³ Enbiya 57, Allah'a yemin ederim ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım!

⁴⁴ Enbiya 58, Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye.

⁴⁵ Saffat 88-89, Bunun üzerine İbrahim yıldızlara şöyle bir baktı. Ben hastayım, dedi.

⁴⁶ Enbiya 58, Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye.

⁴⁷ Enbiya 60, (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç duydu; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler.

⁴⁸ Enbiya 62-63, İbrahim gelince, ona: “Ey İbrahim, bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?” dediler. Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi.

13 putlar bir-ile meger ulusu kıldı bunlara buluşdı eyitdi

[28b]

- 1 şorun bunlara cevāb aluñ aḥir tengrimiz dirsiz buña şaparsız
- 2 bunlar kamu °aciz oldılar مَا دُونَ اللَّهِ مَا أَفْتَعِبُونَ مِنْ دُونَ اللَّهِ مَا
- 3 لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ أَفْ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
- 4 49 اللَّهُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ibrahīm eyitdi yā kavm bir nesneye °ibādet
- 5 kıln kim tengriden artuḡ hiç kimesne menfe°at kılmaya eger °aḡluñuz
- 6 var-ısa var-ısa ol kavmüñ hiç tākātı ḡalmadı meger bunı
- 7 yütürmek °illetine meşḡul oldılar قَوْلُهُ تَعَالَى قَالُوا حَرِّقُوهُ وَان
- 8 50 كُنْتُمْ فَأَعْلَيْنِ eyitdiler ibrahīm göyündürelüm
- 9 kendi tengrilerimiz nuşret kıla قَوْلُهُ تَعَالَى قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا
- 10 51 نَا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ eyitdiler dört divar yapuñ anuñ içinde
- 11 od uruñ ve ibrahīm anuñ içine bıraḡın kim yatsun andan dört
- 12 divar yapıdılar döt aḡaç ini uzunı var-ıdı ve yükseḡi yüz
- 13 arşun idi yitmiş kerbiçden nemrüd mel°ün illerine kişiler

[29a]

- 1 virdi kimiñ ki bizümle dostlıḡı var-ısa odun getürsin bir aḡaç ini
- 2 ḡadar odun besledi yandı od yükseḡi anca ol ḡadar oldı kim nice
- 3 yuḡarı ḡuş uḡsa anı göyündürürdi anıñ ıssısından aña kimse
- 4 yaḡın varamazdı °aciz oldılar ibrahīm nice bıraḡalum oda dirlerdi
- 5 iblīs la°netü°llahı geldi bir yüksek yir yapuñ kim size ḡilet
- 6 öḡredem andan buyurdı kim neccārlar getürün ammā ol vaḡte deḡin hiç kimse
- 7 gördüḡi yoḡ-ıdı ol mel°ün hāviyede görmiş-idi hāviye kızḡunı
- 8 şol ḡadardur kim zebāniler cāresi yoḡ-ıdı kim girmeḡe andan ol
- 9 mel°ün buyurdı mancılıḡ dünyāda düze ḡalili göyündürmeḡe andan
- 10 cebrā°ıl gök ḡapularun açdı ve feriştehlere eyitdi baḡun tengri
- 11 bir dostunu düşmānı eline virdi °azāb kılırlar andan feriştehlere secde
- 12 kıldılar eyitdiler kamu yiryüzünde bir mü°min muvaḡḡid var-ıdı senüñ
- 13 birligiñ bilürdi anı düşmān eline virdün kim °azāb kılırlar fermān

⁴⁹ Enbiya 66-67, İbrahim: Öyleyse, dedi, Allâh'ı bırakıp da, size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâla tapacak mısınız?

⁵⁰ Enbiya 68, (Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da tanrılarınıza yardım edin! dediler.

⁵¹ Saffat 97, Onun için bir bina yapın ve derhal onu ateşe atın! dediler.

[29b]

- 1 geldi hağdan (...) ya^cnî sizden aman
- 2 dilerse virûn didi andan iblîs mel^cün mancılıkı rast kıldılar
- 3 dört yüz ip bağladılar ve mancılıkcı başı iblîs oldu ve degme
- 4 ipine on er tıtdılar ve ibrahîmün elin ayağın bağladılar ve katır
- 5 belanına şardılar kim yumru oldu andan ilerü bir eşek bırağdılar
- 6 toğrı düşdi andan ibrahîmi dağı qodılar dört yüz ip
- 7 duğdılar tırdılar ibrahîmi debredemediler atası geldi eyitdi
- 8 bir ip baña dağı virûn niceme muğâlif ise bendendür bir ip aña virdiler
- 9 ibrahîm gözin açdı atasın gördi utandı eyitdi yâ rabbi
- 10 atam dağı ip dartar özüm fidi kıldım atam hürmeti-çün andan
- 11 mancılığ dili yukaru havaya bırağdı yidi qat gök ferişterleri
- 12 qamu secde kıldılar eyitdiler ber huzâyâ haliliñi oda bırağdılar
- 13 aña fermân irgürgil cebrâ³îl geldi havada yidi biñ

[30a]

- 1 ferişterler birle eyitdi yâ ibrahîm diler misin kim qanat urup bu
- 2 odı denize bırağam ibrahîm eyitdi yâ cebrâ³îl tengri buyurdu mı
- 3 saña eyitdi buyurmadı ibrahîm eyitdi anı qıl kim tengri buyura
- 4 mikâ³îl dağı geldi eyitdi yâ ibrahîm diler misin boru uram bu
- 5 mel^cümü boru sesiyle helâk qılam ibrahîm didi tengri buyurdu mı
- 6 andan eyitdiler yâ ibrahîm bizden hâcetün yoğsa tengriden
- 7 hâcet dilegil ibrahîm eyitdi حَبِيبُ سُوَالِي عَلِمُهُ بِخَالِي
- 8 ya^cnî tıpdura kim benim ilmimi amelümi hâlimi bilür kim baña ne yarar andan
- 9 oda yaqın geldi bir quş kim aña tazice andelib ve farsice
- 10 hezârdestân dirler ve türkice şandalyuğ dirler ibrahîm
- 11 eyitdi gireyin oda girdi girü çıqdı eyitdi yâ ibrahîm qorqmaqıl
- 12 hağdan nidâ geldi oda didi قَوْلُهُ تَعَالَى يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَ
- 13 ⁵²سَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ya^cnî yâ od şovuğ olğıl ve asân dutğıl

[30b]

- 1 ibrahîm andan ol od ortasında bir pınar çıqdı tengri fermâni
- 2 birle cebrâ³îl uçmağdan bir tahtı getürdi hulle getürdi ol tahtı
- 3 o pınar qatında qodı andan od geldi ibrahîmiñ eli ayağı yağın
- 4 göyündürdi ibrahîme ziyân degmedi andan nemrüd mel^cün ardınca degirmen

⁵² Enbiya 69, “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!” dedik.

- 5 taşın atdı kim üzerine düşe diyü ol taş havada
 6 bulut oldu ve yağmur yağdı od üzere andan cebrâ³il ibrahîm
 7 tahta oturtdı ve barmağın ağzına şokdı ^caceblerdi cebrâ³il eyitdi
 8 benüm ^cacebüm budur kim senün şabruña kim ol halde tengriden hâcet dilemedün
 9 lâ-cerem tengri saña kerâmet virdi senden ilerü kimseye virmedi
 10 bunun gibi kerâmet andan ol odun ve ağaca kamu yaş oldu yabrağ
 11 çıkardı ve gök yire gitdi ve çibuğ derüttdi ve dört yaña benefşe nergis
 12 bitdi ammâ ol kuşa hezârdestâr iki ad olur tengri
 13 adlarından ammâ tengri aña şefi^c kıldı dört biñ ad öğrettdi

[31a]

- 1 adlarından yazın dört biñ ad oğur yine yaza degince epsem durur
 2 andan nemrüd çıkdı menareye ibrahîm gördi od içinde ve taht
 3 üstünde oturmuş ve ağaç gölgesi başına degmiş ve nergis ve
 4 reyhân taht yöresinde bitüp durur ol taş kim bırakmışdı andan
 5 yağmur yağmış ve odı söyündirmiş nemrüdün bir veziri var-ıdı adı
 6 hârân-ıdı nemrüd birle menarede oturtdı andan nemrüd minâre başından
 7 çağırdı yâ ibrahîm ⁵³نَعْمَ رَبِّ رَبِّكَ ya^cnî ol tengriye
 8 kim sen taparsın bunca ölümden seni bekledi ve bunca kerâmet
 9 virdi yâ ibrahîm ben altun hazinemi gümüş hazinemi senün
 10 tengriñ için vireyüm bu kerâmet kim saña virdi baña dağı vire
 11 andan ibrahîm eyitdi iy nemrüd tengri virdüğü nesnelere pahâ-y-ıla
 12 degüldür bahâsuzdur herçi kamu maħluğa ruzin virür andan
 13 hârân eyitdi bu kerâmet ibrahîm ol sebepten oldu

[31b]

- 1 kim oda tapu kıldı ve bu od bir ferıştedür ve her kim dilerse
 2 rahmet kıldı ve kimi dilemezse ^cazâb kıldı ve kebbirler ol ma^cniden
 3 oda taparlar nice bölük durur evvel mezdegiler durur ve meşrevyânlar durur
 4 ve zerdîşyânlar durur ve şahansahiyâtlar durur degmesi bir yolda durur
 5 andan tamam anı söyledi bir zere od geldi hârân ağzına
 6 düşdi anı göyündürdi ammâ nemrüd kıızı yükseğe çıkdı bağıdı
 7 ibrahîmi gördi od içinde taht üzere dört yanında gül
 8 ve reyhân ve nergis dürlü çiçekler dört yanında ve ağaç gölgesinde

⁵³ Senin rabbin ne iyi rab.

- 9 nite kim beyti indürdi ibrahîmِ دَرَاتَشِ نِعْمَتَ يَافَتْ وَ تَحْتِ
 10 حُلُّ كُلِّ رَيْحَانٍ وَ سَارُ دَارِقَتَانِ وَ آتَشِ حِصَارِ كَنْتِ وَ انِ
 11 مَلْعُونِ شَيْطَانِ اِنْ دَارِحِ دَرِ كَنْتِ هَمَّجُونِ زَنْ اَرْدُوغِي
 12 حَجَرَ اَنْ تَا كَشْتِي بَشْتِ مِيَا اَزْ هَيْبَتِ اَزْ خَلِيلِ اِلَهٍ مَنِ
 13 يَا مُقْرِئِي بِكُوْهُمْرِ حِي دَارِي اَزْ اَوَّلِ خَلِيلِ رَبِّنَدَانِ

[32a]

- 1 (...)
 2 حَلِيلِ عَفِ قَلْدِ andan nemrüd eyitdi yâ kızım ibrahîmi
 3 gördün mi gördüm didi kız eyitdi ibrahîm görgil kerâmet içinde
 4 hârân veziriñ görgil ʿuqûbet içinde ve sen dînsüzsün nite itmezsin
 5 tengri birdür ibrahîm anıñ resûlidür ve ibrahîm tengrisi
 6 hağdur nemrüd kızına segirdi öldürmege kız menareden indi od katına
 7 geldi kığırdı eyitdi yâ ibrahîm ʿarz kılğıl baña didi ibrahîm
 8 eyitdi aytğil لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ اِبْرَاهِيْمَ رَسُوْلُ اللهِ kız bu kelimeyi
 9 eyitdi müʿmin oldu imdi ben varayın atamı daʿvet kılayın geldi
 10 eyitdi yâ ata ibrahîm gördün mi tengri ʿudretin gördün mi niçün imân
 11 getürmezsin nemrüd eyitdi tutuñ bunı päre päre kılalum tamam
 12 aña kaşd kıldılar bir bulut geldi şarlandı ve ol kıızı götürdi
 13 kaş tağına alup vardı şimdi ol kıız andan berü kaş tağında

[32b]

- 1 müvekkeldür taʿat kıılır isrâfîl şur urunca andan ol hâlâyık
 2 ol kerâmeti gördiler kime tengri tevfiğ virdi-se allâha varurlardı
 3 ve od dağı açılırdı imân getürürlerdi ammâ kırık gün geçdi ibrahîm
 4 oddan çıkdı yüzün şâma kıldı geldi ol yire kim bugün amel
 5 dirler andan geçdi bir yire dağı irdi kim bugün aña hârân dirler melik adı
 6 batavyıl idi sâre anuñ kıızı idi ibrahîm şehre girdi ol hâlâyıkları
 7 girdi bezenmiş ve ʿtonanmışlar-ıdı beg birile meydana vardılar ibrahîm
 8 şordı eyitdi neye ʿtonanduñuz eyitdiler begümüziñ bir kıızı var kim
 9 yir üzere anuñ gibi görklü yok mağribden maşrıkdan elçiler gelürler
 10 kimseye varmaz ben istedüğüm bulmayınca er erlenmeye imdi bugün
 11 meydana dirilürüz ol kıız çıkar bu hâlâyıka bağar girü
 12 hiç kimseyi begenmez ibrahîm dağı bile vardı meydan içinde
 13 oturdu ammâ kuşlık oldu melik kıızı çıkdı yetmiş kıız bile

[33a]

- 1 taçları başlarında ve niğâbları yüzlerinde altun turunç elinde
- 2 kaşı gevher yakut andan ol kız meydana girüp yörendi ibrahîm
- 3 katına geldi muştafâ nurın alnında gördi şalavâtullahi °aleyhim
- 4 ecma°inü ol turunç birle ibrahîm gögsine urdı döndi köşkine
- 5 girdi ol pāk şakirdleri ibrahîmi götürdiler köşkine alup
- 6 vardılar melik dağı muştafâ nurın anuñ alnında gördi yüzün
- 7 kızına kıldı eyitdi yâ sâre eyü ada vardıñ velâkin
- 8 ğaribdür andan o sâ°at şehir uluların okudular sâreyi ibrahîme
- 9 virdi hâlâyıklar sücü saçdılar eydür kim havvâdan ayruğ dünyâda
- 10 sâre gibi yoğ-ıdı ve dağı anuñ gibi olmaya kıyâmete degin andan
- 11 bir nice gün oldu ibrahîm şâma kaşd kıldı sâre eyitdi ben
- 12 dağı sizüñ birle gidem benim atam melik benüm gözüme bir derece gövünmez
- 13 sızsüz andan atasından destür diledi ibrahîm birle şehirden

[33b]

- 1 çıçdı yonin şâma kıldı bir şehre yakın geldi adı hamuz durur
- 2 hamuz padişâhı ki zalim-idi ve herçi kim aña hoş gelse alurdı
- 3 güç birle andan ibrahîm anı işitdi eyitdi gerekmez kim sâreyi benden
- 4 ala bir tabut peydâ eyledi sâreyi tabuta şoçdı deveye urdı
- 5 şehre girdi andan hamuz meligine haber virdiler kim bir görklü bir tabut
- 6 deveye urmuş andan melik eyitdi bu tabutta ne var ibrahîm
- 7 eyitdi kardaşım var ya°nî müslimânlar kamusu kardaşdur andan sâreyi
- 8 aldılar bunu zindâna iletüñ ibrahîm zindâna ilettiler ibrahîm
- 9 gönlini hudâya perkiddi ol melik tabutı açdı bir nur gördi dükeli
- 10 saray içi nur oldu melik eyitdi çıçğıl yâ °avrat tengri ta°âlâ
- 11 ibrahîm gözinden hicâbın götürdi herçi anda ne kılurlarsa görürdi
- 12 andan ol melik sâreye kaşd kıldı katına varmağa yir iki
- 13 ayağın tütüdü varamadı ve elin şundi sâreyi dutmağa iki eli kurudu

[34a]

- 1 süñükleri yarıldı ve ibrahîm zindân içinden anı gördi ol
- 2 melik eyitdi yâ kız du°â kılğıl kim tengri baña °afiyet virsün seni
- 3 koyuvirem sâre du°â kıldı ol sâ°at yidi endâmı dürüst oldu
- 4 yine kaşd kıldı yine kurudu yine du°â kılğıl didi du°â kıldı yine
- 5 dürüst oldu üç kez ustazlık kıldım tengri rahmet kıldı

6 ayruḡ kılmadın didi melik tengriden ḡorḡdı bir ḡırnaḡ getürdiler
 7 eyitdi yā °avrat أَحَدَكَ ya °nī bu senüñ ayagüñ teridür
 8 bunu saña baḡıḡladum ḡeläl olsun andan buyurdu ibrahīm zindāndan
 9 ḡıḡardılar sāreyi ḡırnaḡ birle ibrahīme virdiler andan °özin
 10 diledi ibrahīmden ne kim ḡıldı-sa sāre ibrahīme ḡaber virdi
 11 ibrahīm eyitdi herḡi sen eyitdün ben gördüm andan ibrahīm eyitdi
 12 bu ḡırnaḡ adı ne ola sāre eyitdi hacir durur ya °nī benüm ayagüm
 13 teridür andan bular aña hacir ad virdiler ḡacer ol muḡammede'l-muḡtafa

[34b]

1 ceddisi-y-idi andan vardılar beytü'l-muḡaddise degdiler ol yire kim felyeḡtın
 2 dirler andan cebrā'ıl geldi eyitdi yā ibrahīm baḡḡıl bu yire nice gözü
 3 görince görünürse bir ni°met virevüz ibrahīm gözin açdı ḡusuz
 4 yirde taḡ yıḡılmış gördi ḡıyassuz ol yirde mustaḡır oldılar ve
 5 bünyād bıraḡdılar sām bin nūḡ oḡlanından anca ḡalmıḡ-ıdı aña derildiler
 6 bünyād ḡıldılar dört yüz köy bina ḡıldılar ibrahīm bunlara ḡeri°at
 7 öḡretti eyitdiler yā ibrahīm bize ḡıble gerek tengriye °ibādet
 8 ḡılalum tengri tebāreke ve ta°älā cebrā'ıl viribidi uçmaḡdan bir taḡ
 9 getürdi ol yirde kim bu gün beytü'l-muḡaddis mescidi durur anda
 10 ḡodı eyitdi yā ibrahīm حُدَا قَيْلِنَاكَ أَتِيَاءٍ مِنْ بَعْدِكَ cebrā'ıl
 11 eyitdi yā ibrahīm uḡ senüñ ḡıbleñ ve enbiyālar ḡıblesi durur
 12 senden ḡoñra ḡaberde gelmiḡ durur döt biñ peyḡambar
 13 anuñ aḡlından durur ilk ismā°ıl aḡiri muḡammedü'l-muḡtafa durur

[35a]

1 ḡamusınıñ ḡıblesi o taḡ durur bugün aña ḡaḡra dirler kim anda ḡarar
 2 ḡutdılar ve oḡlanları geldi fermān geldi yā ibrahīm döngil nemrūda
 3 varḡıl bābül yerine kim anı vesvesesin tengriye oḡıḡıl ibrahīm
 4 durdı bābül yirine vardı ol geldi tengri fermānında nemrūd dergāhına
 5 vardı eyitdi yā nemrūd tengri birdür ve ben anıñ resüliye
 6 eyitdi yā ibrahīm benüm senüñ tengriñe muḡtacum yoḡ senüñ tangriñ-ile
 7 ḡoḡuşayın ve göḡi andan alayın yir ḡod benimdür ibrahīm eyitdi yā
 8 mel°ün sen göḡe nite ḡıḡarsın nemrūd eyitdi tedbir ḡılayıñ buyurdu
 9 kim dört kerkez getürdiler degme bir devece oldı andan buyurdu dört
 10 bıḡaḡlı ḡanduk ḡıldılar degme bucaḡda bir süñü baḡladılar ol ḡandukda
 11 iki ḡapu ḡıldılar biri yuḡaru ve biri aḡaḡa andan iblīs mel°ün

12 geldi bunların içinde oturdu eyitdi bu kerkezleri aşağı bağlañ
 13 ve süñü başına et bağlañ bir gün ve bir gice aç tutuñ degme bucağda
 [35b]
 1 bu kerkezleri bağlañ ol eti görse aña şuna et yukarudur şıçraduğça
 2 yukaru varasın az gün içinde göge degsin ve gök melikini bulasın
 3 ne kim iblīs buyurdu-sa ol kıldı andan iblīs eyitdi bir münecim bile
 4 alup varğıl eyle kıldı andan göge uçdı yukaru vardı kamu yir
 5 bir tütün gibi göründi eyitdi göge degdük gökden yana kapu açdılar
 6 nemrüd mel^cün oğ yāy kurdu hağdan fermān geldi yā cebrā^ʔil
 7 oğı balıq arkasına şanc ve nemrüd girü gelmiş kim revā degül düşmānımız
 8 bī-ümid girü dönse andan cebrā^ʔil ol oğı balıq arkasına
 9 şancdı balıq zārılık kıldı tengriye yā ilāhi ber huzāya ben
 10 ne yazuqlı kıldum kim beni düşmān oğına tutduñ nidā geldi yā
 11 balıq buñı-la kim sen kıldıñ kan dökmegi senden giderdüm ya^cnī
 12 boğazlamağı saña haram kıldum ammā nemrüd oğın kanlu gördi
 13 eyitdi hācētüm revā oldu andan süñüsün etin aşağı itdi

[36a]

1 ol kuşlar eti gördi kova kova yire indi dünyāda korqusuz oldılar
 2 uşşuları geldünden soñra degmesi bir dil söyledi bu ayruq söyledi
 3 ammā bir kavilde eydürler ol vaqıt kim nūh gemisi cüddede durduğda
 4 dünyā girü kurudu ademīler dağılmadılar nūh eyitdi tağılıñ ve ibili
 5 avadan kılıñ tağılmadılar ol kariyeye şemānin dirler nūh ol dün
 6 du^cā kıldı irte tırdılar yetmiş iki dil halāyık kamusı ayruq
 7 dil söylediler andan tağıldılar ve ^cimāret kıldılar andan
 8 nemrüd mel^cün yire indi eyitdi yā ibrahīm ben senüñ tengerini
 9 öldürdüm ağzına toprak ve münecim ol mel^cünüñ uş kanlu oğı
 10 uş münecim tanuq ibrahīm eyitdi sen benüm tengerim öldürmeyesin
 11 ol kādirdür halk mağhurdur ol rezzāğdur halk
 12 meZRük ol halığdur halk mağluğdur andan nemrüd eydür
 13 yā ibrahīm senüñ tengeriñiñ nice çerisi var ibrahīm eyitdi

[36b]

1 benim tengerim çerisin kendü bilür ayruq kimse bilmez قَوْلُهُ عَلَيَّ

- 2 ⁵⁴ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ nemrüd eyitdi yâ
3 ibrahîm ben kendü çerim direyim sen tengrine eytgil ol dağı çerisin
4 dirsin çeri kılalum ibrahîm eyitdi sen senün çeriñi
5 dirgil benüm tengrim kün-fe-kün⁵⁵ içinde çerisin direr ve bu kez nemrüd
6 kişi viribidi maşrıka ve mağribe hinde naqlāya ve habeşe ve tūya eyitdi
7 diriliñ kamuñuz hām ve sām ve yāfiş nūh oğlanlarından idi qara
8 kızıl aq anca dirildiler kim üç yüz ağaç bir çeri halkası-dı
9 andan ibrahîm geldi eyitdi yâ nemrüd utanğıl tengriden kim bu
10 halka ruzi virür imān getürgil nite kim dünyāda mülket virdi
11 ahiretde dağı artuq vire nemrüd eyitdi benüm senün tengriñe hācetüm
12 yoq ibrahîm tengriye ikiledi eyitdi yâ rabbi bu mel^cün
13 senün birle çeri kıлмаğa gelmiş bunu helāk kılgıl cebrā³il geldi
[37a]
1 eyitdi yâ ibrahîm senün du^cāñ kabul kıldı fermān geldi ol firişteye
2 kim kaf dağında müvekkeldür ol deliklerden bir delükdeki siñegi
3 virgil ol firişte atdur⁵⁶ ilāhi sen yigirek bilürsin dünyāya şıgmaya
4 fermān geldi yâ melā³ike degme atlu başına bir siñek virgil ya^cnı
5 her bir atlu sağışınca ol firişte mağara kapusın açdı ol atlu
6 sağışınca bir siñek virdi açdı tamam bulut gibi babül yirine
7 degdi ibrahîm eyitdi yâ nemrüd uş tengri çerisi geldi nemrüd
8 şāz baqdı bir bulut gibi gördi havada buyurdı çerisine ^cālemler
9 daqıldılar boruñuz ve kösiñiz uruñ urdılar ammā ol siñek kamuñı
10 bir uğurdan çağırdılar bunlaruñ zehresi yarıldı dağı yakın
11 geldiler ve indiler degme atlu başına bir siñek kondı hortumını
12 çıkardı derisin ve sünügin deldi beynine degdiler herçi bunlarıñ
13 etin ve sünügin kamu yidiler bir uğurdan andaki siñekden
[37b]
1 bir zere artuqlığı eksükligi olmadı haberde eydürler hiç eşeri

⁵⁴ Muddesir 31, Biz cehennemin işlerine bakmakla ancak melekleri görevlendirmişizdir. Onların sayısını da inkârcılar için sadece bir imtihan (vesilesi) yaptık ki, böylelikle, kendilerine kitap verilenler iyiden iyiye öğrensin, iman edenlerin imanını arttırsın; hem kendilerine kitap verilenler hem müminler şüpheye düşmesinler, kalplerinde hastalık bulunanlar ve kâfirler de: “Allah bu misalle ne demek istemiştir ki?” desinler. İşte Allah böylece, dilediğini sapıklıkta bırakır, dilediğini doğru yola erdirtir. Rabbinin ordularını, kendisinden başkası bilmez. Bu ise, insanlık için ancak bir öğüttür.

⁵⁵ kün-fe yekün (“Ol” der. Olur.) şeklinde olmalı.

⁵⁶ “atdur” eydür olmalı.

- 2 çalmadı bunlardan meger melikleri çaldı ammâ nemrüd mel'ünü bir
3 ' ağsaç siñek bir gözi yok tengriden diledi eyitdi yâ rabbi
4 ol mel'ünü baña ruzi kılğıl anıñ-ıçun kim ben 'özürliyin giç
5 varurın fermân geldi virdüm nemrüd mel'ün yalıñuz döndi
6 köşkine geldi oturdu 'acebler kim ol canavarlar yidigin
7 bir bunlardan birin öldüremedüñ dirdi nemrüd tırdı hürrem
8 sarayına girdi kendü halkı birle oturdu ol siñek geldi
9 nemrüd çatına nemrüd eyitdi yâ 'avrat bu canavarlardur benim cerim
10 helâk kılan bu za'ıflık birle nemrüd bu siñegi tıtmağ diledi tıtamadı
11 burnına girdi beynin yimeye başladı andan bir lahsa⁵⁷ uyku
12 görmedi kırk gün düni günü ammâ nemrüd ol 'azâba hiç
13 'illet bulamadı meger başını ağır nesne birle ururlardı kim anıñ

[38a]

- 1 tapusına gelse ulu çeküç birle ururlardı kırk günden soñra
2 fermân geldi yâ ibrahîm nemrûda varğıl baña oquğıl eytsün
3 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ibrahîm geldi nemrûda aytğıl لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ nemrüd
4 eyitdi kim tanuqlık vire senüñ tengriñ birliğine ve senüñ peygamberliğüne
5 ibrahîm eyitdi bu ev içinde ne var-ısa tanuqlık vire kim
6 tengri birdür ve ben anuñ resüliyet herçi ol sarayda ne var-ısa yaşdan
7 çurudan çamusı bir uğurdan ün çıkardılar إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ
8 نَمْرُودُ nemrüd buyurdu bu ev içindeki olanı oda yaqıñ ol
9 evde ne kim var-ısa oda yaqdılar nemrüd eyitdi kim tanuqlık vire senüñ
10 tengriñe ibrahîm eyitdi sarayuñ divarları ve direği ne var-ısa
11 tanuqluğ vire kim tengri birdür ve ben anuñ resüliyet ol saray çapuları
12 ve divarları ve direkleri ne var-ısa çamu eyitdiler إِنَّ اللَّهَ
13 هُوَ الْحَقُّ نَمْرُودُ nemrüd buyurdu kim çamların ve çapuların çarâb

[38b]

- 1 kıldılar eyitdi kim tanuqlık vire senüñ tengriñe ibrahîm eyitdi
2 tonuñ tanuqlık vire dağı tanuqlık virdi tonın çıkardı
3 bıraçdı kim eyde tengri birdür cebrâ'ıl geldi eyitdi yâ ibrahîm
4 çamu kâfirler görse imân getürür bu mel'ün dağı biter oldu
5 çaberde gelmiş durur kim ol vaçıt kim 'abdullah bin mes'ud ebü cehil

⁵⁷ "lahsa" lahza olmalı.

6 başın kesdükde eyitdi yâ ʿabdullah muḥammed kim hemişe baña düşmāndur
7 imdi saña daḥı beter düşmānam ve kıyāmetde daḥı beter olam ḥaḳ şubḥanehu
8 ve taʿālā ḥaşır günü olsa bilal ḥabeşi muştafā müʿezzini bekleye bu
9 yire dege kim أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
10 ʿebū cehil eyde muḥammed tengri resülü degil nemrūd daḥı eyde
11 ibrahīm tengri resülü degil bu ikisi dünyāda kāfir idi aḥiretde
12 daḥı biter kāfirdür cebrāʿīl eyitdi yâ ibrahīm bu melʿūnuñ üç
13 nefesi qaldı ol sāʿat ol siñek anuñ burnından çıqdı

[39a]

1 bir tavuqca olmış-ıdı ve ʿazrāʿīl cānın aldı ṭamuya viribidi kıyāmete
2 degin ʿazābdadur ammā anuñ ḥaşemi ve nedīmi ve anuñ raʿbeti kim
3 qalmışlar-ıdı eyitdiler yâ ibrahīm şimdiye degin melikümüz ol idi
4 imdi sen olğıl ve sen buyurduḡuñ biz dutavuz ve bu ḥazineyi
5 qamu saña virevüz senüñ qulluñuzda ṭapucıyuz didiler
6 ibrahīm benüm melikim ḥalıq benim ne işüm var melik bir tengridir
7 biz qamu anıñ qullarıyuz ibrahīm ʿacem melikleridür ve şām enbiyālarıdur
8 ben şāma varısarvan andan bunlar daḥı eyitdiler biz daḥı
9 senüñ birle varavuz didiler andan yönin şāma kıldılar aña kim
10 raḥye dirlerdi buyurdı ol yirde qondılar raḥyede bünyād
11 kıldılar andan geçdiler fırat irtinde daḥı bir şehir yaptılar adı
12 riqā durur andan yine geçdiler degdiler ol yire kim ḥaleb dirler
13 anıñ çoḡı qoyun saḡcaḡ-ıdı bu şehirlerden rüm mıqdarınca

[39b]

1 qorlar ve ḥalebden ḥamrire vardılar ol padişāh kim ḥaceri baḡışlamışdı
2 ibrahīm dīnine inandı andan geçdiler dımışqa vardılar
3 dımışq ehli aña karşu geldiler ibrahīme inandılar andan geçdi tabaryaya
4 vardılar ol qavm yönin döndiler taḡa qaçdılar şehri ibrahīme
5 qovdılar ayruk yola girdiler andan çıqdılar kenʿāna vardılar bir ırmaḡ
6 aqar ibrahīm şordı bu ırmaḡ ne yire varur eyitdiler yâ resūlullah
7 bu ırmaḡ biş şehre varur biriniñ adı sürüdem biriniñ adı ʿumura
8 biri adı dumādur biri adı şurayım bişinci ʿarra dirler velīkin
9 qamusı nud kııl durur irkek irkek birile qatılurlar ve yola ṭururlar
10 ve qan dokerler ibrahīm eyitdi neʿuz billahe eger ol qavm yazuḡ
11 işlerin qomazlarsa bulara ʿazāb gele ammā kenʿān vilayetinden

- 12 geçdiler beyte'l-muqaddise vardılar andan sāre gönli hoş birle
 13 ve şāzi kām birle haceri ibrahîme bağışladı andan ibrahîm
 [40a]
 1 hacere nikāh kıldı anuñ birle cimā^c kıldılar ammā nur kim alında idi
 2 hacere alına geldi ibrahîm haceri qodı sāre qatına geldi ol
 3 nuri ibrahîm alında görmedi gönli meşgul oldu eyitdi yā ibrahîm
 4 hacere birle halvet olduñ mı eyitdi evet sāre eyitdi haceri
 5 getürüñ sāre künledi hacere qulağın deldi altun halka
 6 daqdı hacere dağı gönli oldu fermān geldi yā ibrahîm anı sünnet
 7 kıldum mü'mine^c avratlara kıyāmete degin ammā onamadı ben küñlüyem kim
 8 hacere^c ayāl getürse şart kılmış-ıdı kim ne buyurursa tutacağ idi önüne
 9 düşdi sāreye eyitdi ne buyurursın ne kılayım sāre eyitdi
 10 hacere oğlanı birle ol yire alup varğıl kim ādemi olmaya ve şusız
 11 olsa cebrā'ıl geldi eyitdi kılgıl ol ne kim buyurursa andan bunları
 12 deveye bindürdi kendü ayruq deveye bindi beyte'l-muqaddisden
 13 çıqdı vardı ol yire kim şimdi mekke durur andan deveden hacere
 [40b]
 1 ismā'ili deveden indürdi andan qodı ibrahîm eyitdi bunda
 2 tūruñ ben gelince didi hacere oturdı oğlanı birle ibrahîm girü
 3 sāre qatına vardı andan hacere gönli qar oldu bir sā^cat
 4 oldu iki sā^cat oldu ibrahîm girü gelmez hacere oğlanına
 5 güneş ıssı oldu şuşadılar hacere şāfa tağına ağıdı şu bulmadı
 6 ammā yidi kez ağıdı ol tağa ol tağdan bu tağa şu bulamadı imdi
 7 sünnet oldu ebū hanife mezhebinde ammā şafi^cide farz oldu
 8 hacılar kıyāmete degin yügürelere ve ismā'ıl üz içinde yaturmış-ıdı ve hacere
 9 şu isteyü varmış-ıdı ismā'ıl yire süründi ökçesi yirinden şu
 10 çıqdı aqar oldu hacere geldi ol şuyı gördi eyitdi elhamdülillah
 11 qutlu^c ayāl oldu ve bereket tengri virdi ve şu virdi andan
 12 eli birle şuyı buñadı qapu oldu ve zemzem şuyı ol durur
 13 ammā haberde eyledür eger hacere anı baqlamasa dükeli mekke ve beriyyeye
 [41a]
 1 şu aqa-y-ıdı kıyāmete degin andan ol nesne kim vardı taşdan çıqardı
 2 andan^c arab göz irimince yirden gördi şıvat isteyü gezdi üz
 3 içinde bir^c avrat gördi pınar başında bunlar andan hirgiz şu

4 gördükleri yoğ-ıdı °aceblediler hıcer kıtına geldiler eyitdiler
 5 siz kimsiz ve bunda ne kılırsız hıcer kendü ağvalın bunlara
 6 eydivirdi bu pıñarı tengri bu oğlan-ıçun yaratdı ol kıavm
 7 eyitdi bize destür virgil bu pıñar kıatında kıonalum bu şudan
 8 içelüm yılda saña on deve virelüm hıcer eyitdi olsun
 9 didi bunlara destür virdi ol kıavm çadırların dutdılar develerin
 10 ota şaldılar anda tırdılar bir nice ruzigār ibrahīm oğlına
 11 arzu kııldı tırdı säreye vardı andan destür diledi hıcere
 12 varayım göreyim bunlarıñ hāli nitedür säre eyitdi kim deveden
 13 inme şol şart-ıla ibrahīm eyitdi eyle kılayım ibrahīm yönin

[41b]

1 beriyyeye kııldı ol üze degdi °arab çadırın gördi deve kıoyun
 2 gördi yayılmış ol kıavm anda ibrahīm görmedi irakdan hıcer
 3 ibrahīmi gördi bildi karşı geldi hıllesine alup vardı ammā
 4 ibrahīm deveden inmedi ismā°ili gördi ulu olmuş hıcer
 5 eyitdi yā ismā°il uş atañ didi ismā°il atasın gördi şāz
 6 oldı hıcer eyitdi yā ulum deveden başuñ yuyayım ibrahīm
 7 eyitdi ben säre birle kıavlüm var deveden inmeyem hıcer vardı bir taş
 8 getürdi ibrahīm ayağın anuñ üzerine kıodı bir yañadan başın
 9 yudı iki ayağın ol taşā basdı şağı şolı indi hıak muşalli
 10 oldur ⁵⁸ قَوْلُهُ تَعَالَى وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ andan ibrahīm
 11 bunlara esenledi döndi säre kıatına geldi bir kıonuklık
 12 evin yapıdı ta°ām vireyüm didi ammā dünlerde bir dün ün
 13 geldi eyitdi yā ibrahīm kıurbān kıılđıl irte tırdı iki yüz

[42a]

1 kıurbān kııldı ikinci dün düşine girdi eyitdi yā ibrahīm kıurbān
 2 kıılđıl iki yüz deve yine kıurbān kııldı üçüncü dün düşine girdi yā
 3 ibrahīm kıurbān kıılđıl yine iki yüz deve kıurbān kııldı ammā dördüncü dün
 4 düşine girdi eyitdi yā ibrahīm kıurbān kıılursañ ođlıñ ismā°ili
 5 kıurbān kıılđıl ammā ol vaqtada öküş vahy düşde görürlerdi ibrahīm
 6 gözü yaş birle irte tırdı säreye eyitdi tengri baña buyurdı

⁵⁸ Bakara 125, Biz, Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kııldık. Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinin (orada namaz kıılın). İbrahim ve İsmail'e: Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için Evim'i temiz tutun, diye emretmiştik.

- 7 ʿayālüm ʿqurbān ʿkılısam ve benüm ismāʿīlden artuq ʿayālüm yoq baña destür
8 virgil varayım ismāʿīli ʿqurbān ʿkılayım aña destür virdi deveye bindi
9 ʿhacer ʿkatına vardı ol vaqıt ismāʿīl toquz yaşında idi andan
10 ibrahīm ʿhacere eyitdi ismāʿīl başın ʿtarāğıl ve gözine sürme
11 ʿçek ve ʿtonlar geydürgil kim ben anı ʿkonuqlığa iltürem ʿhacer eyle ʿkıldı
12 buyurduğın ve degme saçına incü dizdi degme incü dizdüğine ucına
13 gevhər aşdı ibrahīm uğurlayın bir ip aldı ve bir bıçaq

[42b]

- 1 aldı yiniñe şoqdı gizledi evden ʿçıqdı ibrahīm ilerü yürür
2 ismāʿīl ardınca yürür iblīs melʿün ʿhacer ʿkatına geldi eyitdi
3 yā ismāʿīl anası ismāʿīli ʿқанca alıp vardı ʿhacer eyitdi atası anı düğüne
4 alıp vardı iblīs eyitdi atası anı boğazlamağa alıp vardı ʿhacer
5 eyitdi hiç kimse kendü ʿayālin boğazlar mı eyitdi tengri buyurdı ʿhacer
6 eyitdi tengri buyurdı-sa ben dağı tengri fermānına muṭiʿ
7 olam kimiñ ne sözi var kim tengri buyurduğından ʿçıqmaq andan
8 gitdi ismāʿīle yetdi yā ismāʿīl ʿқанca varursın ismāʿīl eyitdi
9 atam birle ʿkonuqlığa varuram iblīs eyitdi yoq atañ seni boğazlamağa
10 iletür ismāʿīl eyitdi nite boğazlar iblīs eyitdi tengri buyurdı
11 ismāʿīl eyitdi eyleʿise sen iblīssin laʿnet olğıl gitgil
12 andan vardı ibrahīmi dutdı eyitdi yā ibrahīm ol düş kim
13 sen gördüñ tengriden degül idi andan ismāʿīl eyitdi yā

[43a]

- 1 ata beni ʿқанca iltürsin atası eyitdi yā oğul قَوْلُهُ تَعَالَى إِنِّي أَرَى فِي
2 59 ٱلْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى ٱلْمَنَامِ
3 eyledür kim boğazlamaq buyurdı seni iy cānum ʿazizim oğlum gözüm
4 ٱلْمَنَامِ قَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن
5 60 شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ
6 ʿkılgıl ne kim tengri buyurduğın inşaʿallāh tengri baña şabırlıq
7 vire ve tiz dutğıl kim iblīs yöremüzde yürür araya girmeye ibrahīm
8 eyitdi yā oğul taş atğıl ikisi taş atdılar şimdi aña münād
9 dirler andan ʿhacılar ʿqurbān ʿkılurlar andan ibrahīm eyitdi sen

⁵⁹ Saffat 102, Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince: Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin? dedi. O da cevaben: Babacığım! Emrolunduğın şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulursun, dedi.

⁶⁰ Saffat 102

10 ne dirsın yā oğul ismā'îl eyitdi benüm tinüm cānum tengri fermānına

11 ڤurbān olsun velīkin يَا أَبَتِ أَكُنْ عَلَيَّ الصَّابِرَ

12 النَّعْمَاءِ شَاكِرًا وَاحِدًا لِّلشَّعِرَتِ وَقَضِيرَ

13 عَلَيَّ الْعَبْرَتِ وَأَرِّفَعْنِي إِذَا طَرَحْتَنِي وَحَوْلَ وَجْهِكَ

[43b]

1 (...) عَنِّي إِذَا

2 (...)

3 yā baba tengri belāsına ڤatlanğıl şabır ڤılığıl tengri ni'etine

4 şükür ڤılığıl ammā buçağı key bilegil keser olsun ve gönül ڤasretin gidergil

5 ve bu 'ibreti göçürgil ve beni yire bırağıcağ argun bırağğıl tinim

6 nazük durur ve bir mizār birle yüzüm örtgil ve bıçağ çalduğıñ

7 vağıtıda yönüñ girü itgil görmesseñ kim seniñ yüzüñ benüm yüzüme

8 ıüş ola elüñ kār ڤılmaya boğazlamağa ve berk ip birle elüm ayağıñ

9 bağılağıl kim ben debrenem ڤanum saña sıçraya yazuğlu olmayam ammā beni

10 boğazladığdan soñra utanmayasın kim bunı işidürse bir bir nesneden

11 tevbe ڤıla eger ağlayasın gelürse ıonuñ yumrulağıl ağzuña

12 dutğıl ol didi ağlamağıl ve gözün yaşın yüzüne şarğıl

13 yire ıammasın eger yire ıamsa yir demir ve gök bağır ola gökden

[44a]

1 yağmur yağmaya ve yirden od bitmeye (...) oğul

2 olsa ismā'îl gibi olsun ata olsa ibrahīm gibi olsun mülket

3 olsa süleymān gibi olsun şabır olsa eyüb gibi olsun ıaş

4 mūsā gibi olsun üni görklü olsa dāvūd gibi olsun mengü olsa

5 ıızır gibi olsun ümmet olsa muğammed ümmeti gibi olsun andan

6 ismā'îli gönөлüp yatur ibrahīm sağ eline bıçağ aldı şol eli ismā'îl

7 başı üzede ibrahīm eyitdi oğul buncalar kendü özün fidā ڤıldı

8 ben dağı oğlum fidā ڤıldum بِسْمِ اللَّهِ أَكْبَرِ دِدِي

9 yine çaldı kesmedi ismā'îl eyitdi yā ata elüñ ditrer elüñ kār

10 ڤılmaya bogazlamağa bıçağ ucu birle sancğıl eger ola olsa kese yüzi

11 örtülü eli bağılu bıçağ ucın sancdı demür şapına girdi ve ıamla

12 ڤan bıçağdan ıamladı ibrahīm bıçağa ڤağıdı ıaşa urdı

13 ve eli bıçağ birle şu ıaşa girdi şimdi nişanı dağı var bıçağ

[44b]

1 ibrahıme söyledi yā ibrahīm seni oda atdılar fermān geldi

- 2 قَوْلُهُ تَعَالَى قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ⁶¹ eyitdi
3 yâ od ibrahîm göyündürmegil didi baña daħı fermân geldi kim ismâ'îli
4 boğazlama boğazın kesme ibrahîm bıçağdan bu kelâmi işitdi bir
5 ün geldi ibrahîm yukarı bağdı cebrâ'îl gördi eydür eyde gelür
6 اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ ibrahîm eyitdi durğıl yâ oğul
7 tengriden bize rahmet geldi öru tırdı اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ
8 cebrâ'îl eyitdi yâ ibrahîm قَوْلُهُ تَعَالَى قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِك
9 نَحْزِي الْمُحْسِنِينَ وَفَدَيْنَا بِذِيحِ عَظِيمِ⁶² yâ ibrahîm kendü düşüni
10 girçek kılduñ tengri ismâ'îli fidâ viribidi bir çoç getürdi
11 aklı qaralu ve ulu boynuzlu ammâ haberde geldi kim ol çoçuñ tüyi
12 dükeli ağ-ıdı ve başı kara-y-ıdı ve daħı bir yirde geldi ol uçmağ
13 çimeninde bağışlanmış-ıdı kaçan kim ismâ'île kırbân vaçtı geldi anı ismâ'île

[45a]

- 1 fidi kıldı andan ibrahîm ol çoçı boğazladı etin üleşdürdi
2 derisin şofra kıldı mü'minler anıñ üzerinde aş yisün diyü
3 ve säre yüniñ egirdi kilim eyledi ibrahîm siñine tabutında gizledi
4 müsâ peygambaruñ kefeni oldı ve daħı haberde gelmişdür ol kilim
5 daħı gizlü durur tüş güninde habîbimiz °ömere virdi zura'â kıldı
6 ve müslimânlık anuñ birle açdı ibrahîm ismâ'îli hacere ışmarladı
7 kendü deveye bindi säreye vardı bir kaç yıl oldı cebrâ'îl geldi
8 eyitdi yâ ibrahîm tengri ta'âlâ eydür yire baña bir ev yapğıl eyitdi
9 yâ cebrâ'îl kanda yapayım cebrâ'îl eyitdi deveye bingil göstereyim andan
10 ibrahîm deveye bindi bir bulut geldi anuñ başı üzere durdı ol
11 yire degdi kim şimdi ka'bedür durdı bir yüz gördi anuñ başı diri
12 tinsüz ol ibrahîm birle söyler-ıdı bu evi ne yirde yapayım cebrâ'îl
13 eyitdi ol yirde kim bu durdığı yirde andan ka'be yirine degdi

[45b]

- 1 durdı ve daħı bir haberde gelmişdür kim bir yılan geldi anuñ endazesince
2 yatdı anuñ nişanın aldı ve daħı bir haberde gelmişdür kim cebrâ'îl
3 geldi gösterdi bu mığdar kılgıl didi قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِذْ يَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ
4 هَيْمَ مَكَانَ الْبَيْتِ⁶³ tengri ta'âlâ eydür biz belütdük ka'be yirin

⁶¹ Enbiya 69, “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!” dedik.

⁶² Saffat 105- 107, “Rüyana gerçekten sadakat gösterdin, şüphesiz ki, biz iyilik yapanları böyle mükafatlandırırız.” Ona fide olarak büyük bir kurbanlık verdik.

- 5 ibrahîm eyitdi ilâhi bu evi neden yapayım fermân geldi taşdan
 6 ibrahîm eyitdi kıandan getüreyim cebrâ'îl geldi piş tağdan
 7 getürdi biri lübnân tağından ikinci tır tağından üçüncü hırâ
 8 tağından dördüncü şâfa tağından bişinci kabâyıs tağından
 9 cebrâ'îl taş getürdi ibrahîm ustazlık kııurdu ismâ'îl alıvirürdi
 10 hâcer şu taşırđı ol bulut içindeki yüzden ün gelürdi
 11 yâ ibrahîm fülân taşı fülân yire kıoğıl fülân taşı fülân yire kıoğıl
 12 dirdi hâliya rast kııldılar ibrahîm elin götürdi du'â kııldı
 13 eyitdi yâ rabbi ⁶⁴ قَوْلُهُ تَعَالَى رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

[46a]

- 1 eyitdi ber huzāya benüm tākātüm birle buyurđıñ kııldum benden kıabul
 2 kıılğıl kim işidürsin bilürsin elin götürdi eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى
 3 رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَاَرْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الشَّمْرَاتِ مَنْ
 4 ءَامَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتِعْهُ قَلِيلًا
 5 ثُمَّ اضْطَرْهٖ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⁶⁵ ibrahîm eyitdi yâ
 6 rabbi bu ev ehline ruzi kıılğıl yimiş kim şükür kıılsa senün ni°metüne fermân
 7 geldi cebrâ'îl ve derdâ'îl onbir ağaç bir mekkede var-ıdı taş
 8 bir ve şusız ve otsuz yir anı kıoparuñ şāma alıp varuñ ve şāmdan
 9 anca yir birle ni°meti birle kıoparuñ mekkeye getürün andan cebrâ'îl
 10 ve derdâ'îl kııldılar ne kim buyurđı tengri nidâ geldi cebrâ'île yidi
 11 kıola tavâf anıñ-ıçun tâyıf ad virdi andan ötürü kim yidi kıola
 12 tavâf kııldılar andan ibrahîme nidâ geldi halkı oğuğıl bu eve
 13 ⁶⁶ ibrahîm eyitdi yâ rabbi قَوْلُهُ تَعَالَى وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ

[46b]

- 1 ben o kıursam ünüm kim işide andan fermân geldi yâ ibrahîm senden
 2 kıığırmağ benden degürmek ve halkđan cevâb virmek ben bunlara
 3 işitdürem kim ata ar kıasında ve kimi ana kıarnında ibrahîm tağa ağıdı

⁶³ Hacc 26, Bir zamānlar İbrahim'e Beytullah'ın yerini hazırlamış ve (ona şöyle demiştik): Bana hiçbir şeyi eş tutma; tavaf edenler, ayakta ibadet edenler, rükû ve secdeye varanlar için evimi temiz tut.

⁶⁴ Bakara 127, Bir zamānlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltiyor, (şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin.

⁶⁵ Bakara 126, İbrahim de demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir şehir yap, halkından Allâh'a ve ahiret gününe inananları çeşitli meyvelerle besle. Allah buyurdu ki: Kim inkâr ederse onu az bir süre faydalandırır, sonra onu cehennem azabına sürüklerim. Ne kötü varılacak yerdir orası

⁶⁶ Hacc 27, İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde, kendilerine ait bir takım yararları yakinen görmeleri, Allâh'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günlerde Allâh'ın ismini anmaları (kurban kesmeleri için) sana (Kâbe'ye) gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yeyin, hem de yoksula, fakire yedirin.

- 4 kığırdı eyitdi yâ âdem oğlanı gelün bu eve ziyarete döt yañadan
 5 cevâb geldi eyitdiler لَيْتِكَ اللَّهُمَّ لَيْتِكَ لَا شَرِيكَ
 6 لَكَ لَيْتِكَ إِنَّ الْحَمْدُ وَالنِّعْمَتِ لَكَ وَالْمُلْكُ لَا شَرِيكَ لَكَ hane
 7 yöresi quru ni°metsüz ekinsüz eyitdi bunda ekin yok
 8 °ayālümüz bunda quru ve saña ışmarlaruz senün ümidüne andan ibrahīm
 9 el götürdi du°ā kıldı قَوْلُهُ تَعَالَى رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُ
 10 رَبِّي بَوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا
 11 الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ
 12 67 وارزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ibrahīm eyitdi
 13 yâ rabbi bu eve yemiş ruzi kılgıl anuñ du°ası birle yemiş ruzi

[47a]

- 1 kıldı mekkenün ta°ifesine andan hane tamam oldu ibrahīm şama
 2 girü geldi ve °ibâdete meşkul oldılar ve halka ta°am virürdi
 3 bugün °azrâ°ıl geldi âdemi gibi göründi selâm virdi ibrahīm
 4 eyitdi sen kimsin âdem degilsün °azrâ°ıl eyitdi ben melekü'l-mevtin
 5 ibrahīm eyitdi قَالَ جِئْتَنِي زَارِ يَوْمَ قَابِضًا ya°nı demek olur ki
 6 ziyârete mi geldün cân almağa mı geldün °azrâ°ıl eydür ziyârete
 7 geldüm dağı saña muştulayu geldüm ibrahīm eyitdi eytgil sevinem
 8 °azrâ°ıl eyitdi tengri bir kulını dost tutar ibrahīm
 9 eyitdi ne nişanı var °azrâ°ıl eyitdi nişanı oldur kim anuñ du°ası
 10 birle ölü dirile ibrahīm eyitdi ah keşke ol peygambarı ben görse-y-idüm
 11 °azrâ°ıl bunu eyitdi görünmez oldu ibrahīm ta°ata
 12 meşgul oldu haberde gelmiş durur kim ibrahīm ta°ata çursa
 13 bir ağaç ol öñine dikerdi varurdu halâyıklar bilürdi kim ibrahīm

[47b]

- 1 ta°ata çurduğın ammâ ibrahīm gönline bir gün eyle düşdi kim eyitdi
 2 قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ
 3 رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنُ 68 fermân geldi

67 İbrahim 37, “Ey Rabbimiz! Ey sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını senin Beyt-i Harem’inin (Kâbe’nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vâdiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyledici kıl ve meyvelerden bunlara rızık ver! Umulur ki bu nimetlere şükrederler.”

68 Bakara 260, İbrahim Rabbine: Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster, demişti. Rabbi ona: Yoksa inanmadın mı? dedi. İbrahim: Hayır! İnandım, fakat kalbimin mutmain olması için (görmek istedim), dedi. Bunun üzerine Allâh: Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al, sonra (kesip parçala), her dağın başına onlardan bir parça koy. Sonra da onları kendine çağır; koşarak sana gelirler. Bil ki Allâh azizdir, hakîmdir, buyurdu.

- 4 yâ ibrahîm daħı inanmaduñ mı ben ölü diri kılduğıma ibrahîm
 5 başın secdeye urdı eyitdi ⁶⁹ قَوْلُهُ تَعَالَى قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِنَّ لِيُطَمِّتَنَّ قَلْبِي yâ
 6 rabbi baña ma°lumdur kim sen yaradıcısın velâkin gözüm görsem
 7 bây olsam fermân geldi eyitdi yâ rabbi bañā göster kim herçi ne dilesem
 8 kılam yâ ibrahîm dört kuş dutğıl فَخُذْ أَرْبَعَةً قَوْلُهُ تَعَالَى
 9 مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ
 10 ⁷⁰ جُزْءًا haberde gelmişdür kim ol dört
 11 kuşdan biri tavuğ biri tavus biri sağa ve biri kerkes anıñ-ıçun
 12 kimi ayağın yürür ola ve kimi uçar ola yâ ibrahîm tavuğı boğazlağıl
 13 kim kuşlarda andan şehvetlü durur yâ ibrahîm şehvetden ol

[48a]

- 1 ikinci tavusı boğazlağıl kim kuşlarda andan görklü yoğ yâ ibrahîm
 2 dünyā döşekligin çoğıl andan sağa boğazlağıl canavarda andan
 3 ħariş yoğ yâ ibrahîm dünyā ħarişlığın çoğıl andan kerkesi
 4 boğazlağıl kim anuñ yaşı uzun olur ve senüñ °ömrüñ anca ola andan
 5 ibrahîm dört kuşı boğazladı etlerin uvaçık toğradı ve ħarişdurdı
 6 andan dört top eyledi andan birer tağa birer top et ħodı
 7 kuşlaruñ başların eline alup ve kuşları kığırdı bir tamlı
 8 ħan birinden birine varmadı biribirinden ayrıldı andan tavuğ tavuğa
 9 tavus tavusa ve sağa sağaya ve kerkes kerkese vardı ħamu
 10 rast oldılar başsız uçdılar ibrahîm ħatına geldiler ibrahîm
 11 elin açdı başlu başına ħondılar tengri ħudreti ile bir zerre
 12 anuñ buña gelmedi bunuñ aña varmadı ol kuşlar yidi gün
 13 yidi gice tavāf kıldılar andan fermân geldi yâ ibrahîm

[48b]

- 1 oğluñ teslim kılduñ ve tiniñ teslim kılduñ maluñ daħı
 2 teslim kılgıl قَوْلُهُ تَعَالَى إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْنَا لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ⁷¹
 3 ibrahîm nite kim oğlın teslim kıldı ve malın fuğaraya teslim kıldı
 4 ve gönlin raħmāna teslim kıldı ammā toğsan yıl ibrahîm °ömründen
 5 geçdi sāreden hiç °ayāl toğmadı ve tama° kesilmiş-idi °ayāldan andan
 6 ibrahîm bir gün nezir kıldı ħonuğsız aş yimezdi bir vağıtta ammā yidi

⁶⁹ Bakara 260

⁷⁰ Bakara 260,

⁷¹ Bakara 131, Çünkü Rabbi ona: Müslüman ol, demiş, o da: Âlemlerin Rabbine boyun eğdim, demişti.

- 7 gün ve yidi dün oldu konuğ gelmedi ol dağı aş yimedi tamam yidinci
8 gün oniki er geldi görklülerden ve saçı uzun ve kamu saşalsızlar
9 geldiler ibrahîme selâm kıldılar ibrahîm  aleyke cevâb virdi ibrahîm
10 eyle şandı kim âdem durur ol ĥod ferîşteler idi وَقَوْلُهُ تَعَالَى وَ
11 لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ
12 أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ⁷² ve ĥan-ıdı söğülme olur sârenüñ bir buzağısı
13 var-ıdı evinde beslenürdi oğıl arzusına anı  ayâl gibi

[49a]

- 1 tutardı ammâ konuğlar geldi ol bızağı etin yemek arzuladılar
2 ibrahîm eyitdi yâ sâre bu konuğlar buzağı etin dilerler andan
3 sâre eyitdi varğıl boğazlağıl andan ibrahîm boğazladı pişürdi
4 konuğlar öñine ĥodi ibrahîm başın aşığa eyledi bunlaruñ
5 birle aşı oturdu edep budur kim yirken konuğa baĥmasa gerek ĥaberde
6 eyledür kim bir gün bir  arabî yimedi eyitdi senüñ aşuñ yimeyem kim
7 sen benim ağızuma baĥarsın andan berü konuğa baĥmazdı andan ibrahîm
8 konuğlar birle aş yidi ĥarnı aç-ıdı ol konuğlar eli aşı gelmezdi sâre
9 dötü ardından baĥdı eyitdi bu konuğlar aş yimezler ibrahîm başın
10 ĥaldurdu konuğları görđi ebsem oturlardı ibrahîm ĥorĥdı eyitdi
11 meger baña düşmânlığıñız var kim aşım yimezsiz andan ulusu cebrâ’îl
12 idi eyitdi bize gerek kim aşuñ bahâsın virsevüz andan yisevüz
13 ibrahîm eyitdi benüm aşım bahâsı oldur kim ilk eydüñ bismillâhi

[49b]

- 1 ve şoñra eydüñ elĥamdülillahi cebrâ’îl eyitdi (...)
2 benden ötürü ĥalil dutdı seni velâkin yâ ibrahîm sen ĥorĥmağıl
3 men cebrâ’îlven ve mikâ’îl ve derdâ’îl ve  uĥbâ’îl ĥamusın eydi virdi
4 fermân geldi bundan lüt şehirlerine varuñ ol mürsel peygambarları
5 ol ĥavimden ayuruñ ĥurtaruñ ve ibrahîm yidi gün oldu nesne
6 yimedi anı dağı işidüñ ammâ saña muştuluk olsun tengri ta alâ saña bir
7 oğul virdi işĥâĥ ola işĥâĥdan ya ĥûb ola ya ĥûbdan yûsuf
8 وَقَوْلُهُ تَعَالَى وَأَمْرَأَتُهُ قَانِمَةٌ فَصَحَّحَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ
9 وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ⁷³ ammâ bilgil kim bu ayet mu ahĥardur ve

⁷² Hüd 69, Andolsun ki elçilerimiz (melekler) İbrahim'e müjde getirdiler ve: “Selam (sana) “ dediler. O da: “(Size de)selam” dedi ve hemen kızartılmış bir buzağı getirdi.

⁷³ Hüd 71, O esnada hanımı ayakta idi ve (bu sözleri duyunca) güldü. Ona da İshak'ı, İshak'ın ardından da Ya'kub'u müjdeledik.

- 10 muḳaddemdür ma^cnisi eyledür ⁷⁴قَوْلُهُ تَعَالَى وَأَمْرًا تَائِمَةً cebrā^ʔīl
 11 bu ḫaberi virdi sāre geldi قَوْلُهُ تَعَالَى ءَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ
 12 ⁷⁵سَآرَةً وَيَهْدِي سَيْحًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ sāre eyitdi yā
 13 cebrā^ʔīl ben kariyam benden nite ^cayāl ṭoğar andan cebrā^ʔīl cevāb

[50a]

- 1 virdi قَوْلُهُ تَعَالَى قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ
 2 ⁷⁶أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ cebrā^ʔīl eyitdi yā sāre senūn
 3 ^cacebūn mi gelür tengri ḫükmine ümiḍ dutuñ tengri size bereket
 4 virsün cebrā^ʔīl du^cāsından yetmiş biñ peygambar işḫāk aşlından
 5 oldı sāre ṭutu ardından söz virdi eyitdi nişān
 6 var mı andan cebrā^ʔīl bir ḫuru söğüt ṭabağın yire sancdı ol
 7 sā^cat yaş oldı ve yaprak çıkardı tengri ḫudreti birle cebrā^ʔīl
 8 eyitdi uş nişān andan tengri aña bir oğul virdi adı işḫāk
 9 işḫāktan ya^cḫūb ya^cḫūbdan yūsuf şalavātullahi ^caleyh **ḫıṣṣa-i**
 10 **lūṭ^caleyhi's-selām** ammā lūṭ ibrahīmūn atası karındaşı oğlıdı
 11 lūṭ bin ḫārān andan ḫıṣṣat ḫıldılar lūṭ şehirlerine ibrahīm
 12 eyitdi ben sizinle bile varam eyitdiler yā ibrahīm lūṭ şehrine
 13 ^cazāb ḫıluruz senūn ṭāḫatuñ olmaya ol ^cazāb görmege

[50b]

- 1 ibrahīm eyitdi tengriden tevfiḫ dileyem cebrā^ʔīl eyitdi deveye
 2 bingil ibrahīm bir deveye bindi bularuñ-ıla bile vardı bu çok ağaç
 3 yirce cebrā^ʔīl eyitdi yā ibrahīm bundan ilerü saña destür yok
 4 ibrahīm deveden indi ṭā^cata meşğul oldı ol on iki ferişte
 5 şehre vardı ammā ol şehirdi kim lūṭ anlara peygambar idi dördin
 6 helāk ḫıldı birinūn adı sedum-ıdı ^cāmire idi ve sām-ıdı ve
 7 dārum-ıdı ve ^cözribā idi imdi ol dördi helāk oldı ol dört
 8 şehir baṭıl-ıdı ve yāvuz ḫuyı var-ıdı ve zoğriyār-ıla yanaşmazlar-ıdı
 9 ve ḫızların virmezler-ıdı ve ḫız almazlar-ıdı anıñ-ıçun kim
 10 tengri ta^cālā bekledi ve degme şehir yüz biñ ṭoḫuz eri çıkardı
 11 andan ol feriştelere geldiler ikindü namāzında sedūdum

⁷⁴ Hūd 71,

⁷⁵ Hūd 72, (İbrahim'in karısı:) Olacak şey değil! Ben bir kocakarı, bu kocam da bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım? Bu gerçekten şaşılacak bir şey! dedi.

⁷⁶ Hūd 73, (Melekler) dediler ki: Allah'ın emrine şaşıyor musun? Ey ev halkı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir. Şüphesiz ki O, övülmeye lâyıktır, iyiliği boldur.

- 12 çapuşına tırdılar ve lût  m kendü kızları birle çıkmışlardı
13 ve ekin ekerdi öküzlere kızlarına tıdı kendi t  ata
[51a]
1 durdı ol feris teler geldiler lût kızlarına sel m kıldılar eyitdiler
2 y  kızlar bu Şehirde var mı kim bizi bu d n konuğlasa eyitdiler bu
3 Şehirde kimse yoğ konuğlara aş virici meger bir s  at Şabır kılasız
4 atamız t  atdan gir  gelse bir s  at oldu lût geldi g rdi
5 oniki sağalsuz ve g rkl ler lût g nline eyitdi kavm yed fi il  durur
6 bu oğlanlar sağalsuz ve d nle olsa ne kılayın kayđuya d şdi eyitdi
7 هُذ   ؤَمِ عَسِيرُ bu g n ne r şv y g n ba n  kim konuğlar g rkl  bu kavm
8 y vuz işl  h liya konuğları birle evine ilette eve girdiler andan lût
9  avratı k fir idi tığdı vardı ol kavme eyitdi biz m ev mize on
10 iki konuğlar geldiler kim ben anlaru n gibi g rd ğim yoğ d keli kavm y nin lût
11 evine kıldılar قَوْلُهُ تَعَلَىٰ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِن قَبْلُ
12 كَأَنؤا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ
13 77 amm  ol فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ فِي صَيِّفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَّشِيدٌ
[51b]
1 kavm lût evine derildiler y  lût bu konuğları t şra tıđarđıl lût
2 t pusın bağladı bunlardan  t ri eyitdi y  kavm kızlarum nik h bir-ile
3 size virem tengriden korđun h ramdan benim kızlarum yigirek durur size
4 ol degme s  at g t tıdırlardı lût 78 أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَّشِيدٌ
5 eyitdi sizde hiÇ  ağıl yoğ mı kim ben m s z m işitse قَوْلُهُ تَعَلَىٰ لَقَدْ عَلِمْتَا
6 79 eyitdiler y  lût وَأَنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا تُرِيدُ
7 sen bil rsin kim sen n kızlaru n bize gerekmez ve biz konuğları diler z
8 tıđarđıl yoğsa sen bil rsin lût eyitdi قَوْلُهُ تَعَلَىٰ قَالَ لَوْ أَنِّي
9 80 eger g c m varmısa-dı ziz n birle رُكِّنَ شَدِيدٍ
10 t kuşa-y-ıdum feris teler bildiler kim lût  aciz oldu lût ol kavmi  t
11 kez d ğdiler Őoyle kim y zin g zin kan kıldılar degme z feris teler t tına

77 H d 78, L t'un kavmi, koşarak onun yanına geldiler. Daha  nce de o k t  işleri yapmaktaydılar. (L t): “Ey kavmim! İşte Őunlar kızlarımdır (onlarla evlenin); sizin iÇin onlar daha temizdir. All h'tan korkun ve misafirlerimin  n nde beni rezil etmeyin! İĞinizde aklı başında bir adam yok mu!” dedi.

78 H d 78,

79 H d 79, Dediler ki: Senin kızlarında bizim bir hakkımız olmadığını biliyorsun. Ve sen bizim ne istediğimizi elbette bilirsin.

80 H d 80, (L t:) Keşke benim size karşı (koyacak) bir g c m olsaydı veya g t l  bir kaleye sığnabilseydim! dedi.

- 12 girürdi eydürdi ne kılayım kim baña yardımcı yok bu kavmiñ şerin sizden
13 giderem ve benüm tākātum yok bu kavm birle urışam ammā tengri fermān

[52a]

- 1 eyledi kim lūṭ bunlardan üç kerre gile kıla قَوْلُهُ تَعَالَى يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِبْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ
2 رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِبْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ
3 وَنَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ⁸¹ ol feriştelər
4 eyitdi yā lūṭ biz tengri destūr-ıla geldük sen tengri resūlisin
5 bu dün sen gitgil kim biz bu kavmi helāk kılısaruṣ lūṭ ehli iki kıızı
6 var-ıdı velākin °avratı kāfir-idi lūṭ bunlara eyitdi yā feriştelər
7 ol °azāb ne vaḳt ola feriştelər eyitdi irteye yaḳın ola ol kavm
8 zūlüm kıldılar ḳapusun yıḳdılar açdılar أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ⁸²
9 ol feriştelər eyitdiler yā lūṭ irteye degin ṭurgıl ol kavim ferişteləri
10 ḳıḳarmaḳ istedi evden cebrā³ıl ḳanadı birle urdu yüzlerine yüzleri
11 vüندی yüzi gözi ağzı burnı bir oldu فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُورُوا
12 قُوا عَذَابِي وَتُذِرِ⁸³ andan ol kavm eyitdi yā lūṭ evüñe cāzular
13 getürmişsin imdi bizüm ağzımız burnımız girü virsin yine cebrā³ıl

[52b]

- 1 ḳanadı birle şıḡadı bunlaruñ ağzı gözi yirine geldi yine
2 ḳaşd kıldılar gözsiz oldılar yine cebrā³ıl şıḡadı dürüst oldu yine
3 ḳaşd kıldılar yine nursız oldular bu kez feryād kıldılar eyitdiler dönevüz
4 andan ḳanadı birle şıḡadı ol kavm sağ oldılar gitdiler şehirlerin
5 ḳapuların bağladılar eyitdiler irte bu ḳonuḳlardan maḳşudumuz
6 alavuz andan cebrā³ıl eyitdi yā lūṭ kendü ehlüñ evüñ bu kavmden
7 ḳıḳarḡıl lūṭ eyitdi nite ḳıḳarın kim ḳapular bağlu durur cebrā³ıl
8 eyitdi biz ḳıḳaravuz andan lūṭ eyitdi yā cebrā³ıl evümi
9 daḡı bile alup varayım cebrā³ıl eyitdi °avratuñ alup varmaḡıl
10 ziyānkārlardan olmayasın ol [kā]firdür قَوْلُهُ تَعَالَى إِنَّهُ
11 مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ⁸⁴

⁸¹ Hūd 81, (Melekler) dediler ki: Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana asla dokunamazlar. Sen gecenin bir kısmında ailenle (yola çıkıp) yürü. Karından başka sizden hiçbiri geride kalmayın. Çünkü onlara gelecek olan (azap) şüphesiz ona da isabet edecektir. Onlara vâdolunan (helâk) zamânı, sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?

⁸² Hūd 81,

⁸³ Kamer 37, Onlar Lût'un misafirlerine karşı kötülük yapmayı planlamışlardı. Hemen biz onların gözlerini silme kör ettik. "Haydi azabımı ve uyarılarımı tadın!" (dedik).

⁸⁴ Hūd 81,

12 ya^cnî yâ lût muşıbuha görüser bu kavm lût^cavratına eyitdi ben bu

13 dün giderim ve bu kavm helâk olur sen ne kılırsın benüm birle

[53a]

1 gelür misin^c avrat eyitdi sen cāzusun saña inanmazın pes

2 cebrā³’ıl kanad uzatdı lûtı ve kızların ve rahlin kamu nesnesin

3 çıkardı nişān virdi ya^cnî şalıvirdi eyitdi varuñ girü baqmañ

4 bir nice varduqda ibrahīm peygambar senüñ yoluñ üzere oturur

5 vardılar ibrahīm katına andan vaqıt yakın oldı cebrā³’ıl kanadın

6 yire şancdı kim kara şuya degürdi ol döt päre şehir yiri birle

7 ve taşı tamı birle götürdi havaya alup vardı anca ilettdi kim kuşlar

8 ünin işidürlerdi ve feriştelere ünin işidürlerdi ve qadehler tolu debrenmedi

9 bir oğlan bişikde uyanmadı ve fesāda meşğul olanlar

10 hiç toymadı cebrā³’ıl hiç güç görmedi ibrahīm tağ üzere gördi

11 cebrā³’ıl kanadın açdı ibrahīm tākātı olmadı oturdı

12 baqardı kim ne kılısar ilk şubh belürdi qarañulıq gitdi aydınlıq

13 geldi⁸⁵ قَوْلُهُ تَعَالَى فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا

[53b]

1 nidā geldi yā cebrā³’ıl ol dört şehiri birağıl yire kovıvırsün

2⁸⁶ قَوْلُهُ تَعَالَى فَأَخَذْتَهُمُ الصَّبْحَةَ مُشْرِقِينَ ammā gün toğdı

3 bunları yire qoyavirdi ol tağlar kim cebrā³’ıl qoparmış-ıdı

4 degmesi boynuna taqıldı toğ oldı anuñ adın anda yazılmış-ıdı

5⁸⁷ قَوْلُهُ تَعَالَى مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ammā kavm gökden yire

6 çağırı çağırı gelür taş boynunda ibrahīm anı tağdan gördi uşşı

7 gitdi ol şehirleri gördi andan fermān geldi ol taşa kim nedem

8 oldı anda kim ibrahīm hāli uruldı cebrā³’ıl havadan geldi ibrahīmi

9 gördi düşmiş kanadın yüzine şığadı hoş oldı cebrā³’ıl

10 eyitdi yā ibrahīm eytmedüm mi saña kimse tengri^c azābına tākātı olmaya

11 ibrahīm eyitdi yā cebrā³’ıl kanı bu şehirler ve içindeki hālāyıklar

12 cebrā³’ıl eyitdi bir kuyu var-ıdı ibrahīm eyitdi ne yire

13 degince eyitdi tamuya degin hiç karar kılmayalar qaçan kıyāmet

⁸⁵ Hüd 82, Emrimiz gelince, oranın altını üstüne getirdik ve üzerlerine (balçıktan) pişirilip istif edilmiş taşlar yağdırdık.

⁸⁶ Hicr 73, Güneş doğarken onları o korkunç ses yakaladı.

⁸⁷ Zariyat 34, (Bu taşlar,) aşırı gidenler için Rabbinin katında işaretlenmiş (taşlardır).

[54a]

- 1 günü olsa şamudan bir ün gele kim halâyıklar kamu belikleyeler eydeler
- 2 yâ rabbi bu ne ündür diyeler nidâ gele lûṭ kavmi bugün degdi şamu
- 3 dibine andan ibrahîm döndi girü evine geldi ṭâṭa meşğul oldı
- 4 andan tengri aña dört oğul virdi evvel ismâ'îl hâcerden idi işhâḳ
- 5 sâreden idi üçünci medyen idi dördüncü medâyin-idi ismâ'îlden
- 6 bir oğul doğdı adı ḳaydâr-ıdı ve dükeli °arab melik-idi otuz arşun
- 7 boyı var-ıdı yidi arşun yaşşısı var-ıdı dükeli °arab aña muṭî'-idi
- 8 ve işhâḳdan bir oğul daḫı doğdı adı ya°ḳüb°-ıdı ve ya°ḳübdan bir
- 9 oğul doğdı yûsuf idi ve yûsufdan on bir oğul daḫı var-ıdı medyenden
- 10 şu°ayb ṭoğdı hem peygambar idi ve medâyinden bir oğul doğdı dükeli °acem
- 11 meliki-y-idi ammâ ibrahîm °ömri yüz yigirmi yıla degdi bir gün oğlanların
- 12 oḳudı ismâ'îl mekkeden geldi işhâḳ kendü ḳatında idi ve medyen beriyyeden
- 13 geldi ve medâyin °araḳdan geldi dördü daḫı atası ḳatına hazır oldılar

[54b]

- 1 ibrahîm bunlara vaşıyyat ḳıldı قَوْلُهُ تَعَلَىٰ وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمَ
- 2 هَيْمُ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا
- 3 88 تَمُونَنَّ إِلَّا وَآتَمْتُمْ مُسْلِمُونَ ibrahîm eyitdi yâ oğlanlarum
- 4 biliñ kim tengri birdür ve sizi güzide ḳıldı ve erzâni ḳıldı bu
- 5 dîñ üzere bilüñ kim dünyâdan çıḳınça tengri baña müslimânlık buyurdı
- 6 ammâ ismâ'îl ulu oğlı-y-ıdı eyitdi yâ ḫalilullah tengri nite ḫalil
- 7 didi gerek kim bilsevüz ibrahîm eyitdi (...)
- 8 ya°nî irteye rızḳ için ḳırmadum وَأَلْعَا شَيْئُهُ مَعَ إِلَّا
- 9 90 الْحِزْبِ الصَّيْفِ hirgiz ḳonuḳsız aş yimedüm أَحْتَرْتُ أَمْرًا
- 10 gelse biri dünyânuñ ve biri aḫretüñ dünyâ işinden ferâgat idüp
- 11 aḫret işin gözlerdüm bu üç işden ötürü tengri beni ḫalil
- 12 ḳıldı 89 قَوْلُهُ تَعَلَىٰ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ حَلِيلًا
- 13 ḳıldı oğlanlarına destür virdi yirlü yirine vardılar

[55a]

- 1 bir nice vaḳıt olduḳdan soñra ḫaḳdan fermân geldi ibrahîm dünyâdan
- 2 çıḳdı anı defin ḳıldılar oğlanları atasına ta°ziyetten döndiler ismâ'îl

⁸⁸ Bakara 132, Bunu İbrahim de kendi oğullarına vasiyet etti, Ya'kub da, “Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece müslümanlar olarak ölünüz” (dediler).

⁸⁹ Nisa 125, İşlerinde doğru olarak kendini Allâh'a veren ve İbrahim'in, Allah'ı bir tanıyan dinine tâbi olan kimseden dince daha güzel kim vardır? Allah İbrahim'i dost edinmiştir.

3 eyitdi işhâka yâ qarındaş baña bir yadigâr vir atamdan dutayım
 4 toprak olsun işhâk eyitdi sen bir qaravaşdan toğmuşsın saña ne
 5 miras deger ne haqqıñ var biz azâd kişiden toğduq ve melikler oğlanlarıyuz
 6 ismâ^cîl göñli yavuz oldı ol sâ^cat cebrâ³îl geldi eyitdi yâ
 7 işhâk nite böyle kıldıñ seyyid-i veled-i âdem muhammed muştafâ ^caleyhi's-selâm
 8 ahir zamân peygambarı anuñ arqasındadır ve senüñ arqañda cühüdler
 9 vardur anı dilemedüñ haberde gelmişdür kim cebrâ³îl işhâka eyitdi
 10 başına doquduğıñ birle benüm ^cizzetüm için halık eydür hüküm
 11 kıldum ahir zamânda ismâ^cîl oğlanları senüñ oğlanlarıñı şatalar
 12 ve kullanalار حَالًا لَا طَبِيًّا andan soñra işhâk anca ağladı kim iki
 13 yıldan soñra cebrâ³îl geldi muştuladı kim senüñ arqañdan dört
 [55b]

1 biñ peygambar çıka ve müsâ gibi senden qopa kim yetmiş biñ söz
 2 tengri birle vâsıtasuz kıla ya^cnî hâcetsüz söyleye yâ işhâk
 3 tengriden qorqup anca ağladıñ gözün açduñ beni göresin
 4 işhâk eyitdi ben dilerem bu dünyâyı gerekmez andan işhâqdan iki
 5 oğıl doğdı biri adı ^cisâ ve biri adı ya^cqüb idi andan işhâk
 6 dünyâdan çıkdı anı defin kıldılar ibrahîm katında andan ^cisâ rûma
 7 vardı ve rûm melikleri anuñ aşılandandır ve ya^cqüb beytü'l-muqaddesde
 8 karar tıtdı anuñ on iki oğlanları var-ıdı degme ikisi bir anadan toğmuş-ıdı
 9 ammâ degmesi bir nesneye meşgul oldılar degmesinüñ bir hüneri var-ıdı anuñ
 10 gibi dünyâda yoğ-ıdı kim [biri]sinüñ üni ol qadardı kim ünin işiden âdeminüñ
 11 uşşı giderdi ve biri eyle-y-ıdı kim eger qakısa kimse anı tıtmazdı
 12 ve kimi eyle-y-ıdı kim kıılıç taşa ururdu hıyâr gibi keserdi ve ammâ biri eyle-y-ıdı
 13 kim güneşi ğalebe kılurdu ol yūsuf idi **kıssa-i yūsuf^cm** قَوْلُهُ

[56a]

1 تَعْلَى أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ
 2 مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ⁹⁰ ammâ haberde geldi kim mekke kâfirleri dirildi
 3 eyitdi yâ muhammed bize bir sure gerek kim anuñ içinde emri ve nehyi olmasa illâ
 4 kamu kışşayı ve meşel olsa andan cebrâ³îl bu sureyi indürdi ve dağı
 5 bir qavilde eydür kim ki bunuñ sebebi eyledür kim kâfirler mekkede eyitdiler
 muhammed

⁹⁰ Yūsuf 3, (Ey Muhammed!) Biz, sana bu Kur'an'ı vahiyetmekle geçmiş milletlerin haberlerini sana en güzel bir şekilde anlatıyoruz. Gerçek şu ki, sen bundan önce (bu haberleri) elbette bilmeyenlerden idin.

- 6 kıranludur hălâyıklar aña dirilürler bize dağı nesne gerekdir kim halk muhammed
7 kırânın dinlemese altun virdiler⁶ acemden şahnâme aldılar mekkeye alup
8 vardılar andan her gün mekke berâberine oturlardı tengri ta⁶älâ bu sureyi
9 virdi أَحْسَنَ الْقَصَصِ ya⁶nî bu kışsa kamu kışsadan yigirekdür oğumağa
10 dağı bir kıavilde eydür bunuñ sebebi oldur kim bir gün muhammed
11 muştafâ hasan ve hüseyin öñine alup bunlaruñ birle oynardı cebrâ³il
12 geldi eyitdi yâ muhammed tengri size selâm kııldı eydür kim imdi
13 bizi unıtdı bu iki oğlan dost dutarsın hüküm kııldığ birin

[56b]

- 1 bu sâ⁶at öldürevüz birin kıoyun gibi boğazlayalar kıılıç birle resül
2 ağladı⁶ alıye fâtımaya haber bildürdi ağladılar anlaruñ göñli țâr
3 oldı hağ ta⁶älâ fâtımaya muştafâya bu süreyi virdi ya⁶nî yâ muhammed eger
4 oğlan için göñlüñ țâr olursa senden ilerü bir peygambar var-ıdı
5 adı ya⁶küb idi oğul sebebinden buña degdi imdi kıışsasın
6 eyledüm الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَوْلُهُ تَعَالَى
7 والمر في الرا⁶ muhtelif durur الف ولام⁶ ammâ dört بِ الْمُبِينِ⁹¹
8 içinde⁶ içinde⁶ المص⁶ içinde⁶ ma⁶nî ol olur أَنَّهُ أَرَى
9 elif lām mim şad وَأَفْضَلُ أَنَّهُ أَعْلَمُ أَنَّهُ أَعْلَمُ أَنَّهُ أَعْلَمُ⁶ elif lām ra ma⁶nî ol olur أَنَّهُ أَرَى
10 türkice ma⁶nî eyledür kim المص⁶ benven bilici tengri dağı görürven
11 ma⁶nî benven bilici tengri ayırurvan iki bağı bir birinden الر ma⁶nîsi
12 ol görür kamu nesneyi قَوْلُهُ تَعَالَى الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ⁹²
13 ya⁶nî uş virdük bir kitâb beyân kııldığ⁶ arab dili resül muğâtil

[57a]

- 1 bin selîm eydür kim ya⁶küb yüsufü yorganı içinde atası kıatından
2 yaturdı uyurdı ammâ yidi yaşında-y-ıdı uyandı eyitdi
3 yâ ata ben düşünme eyle gördüm ki on bir yılduz ay gün baña secde kııladı
4 قَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
5 رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ⁹³ ammâ ya⁶küb bu sözi işitdi-se yüsuf
6 bildi kim kıarındaşlarından ulu olısar ammâ bilmedi kim nite olasın
7 ya⁶küb eyitdi yâ oğul bu düşi kıarındaşlaruña eytmegil bular kamu
8 düş ta⁶birin bilürler ya⁶nî düş ma⁶nîsin bilürler قَوْلُهُ تَعَالَى لَأَتَقَنَّ

⁹¹ Yüsuf 1, Elif. Lâm. Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir.

⁹² Yüsuf 1,

⁹³ Yüsuf 4, Bir zamânlar Yusuf, babasına (Ya'kub'a) demişti ki: Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm.

- 9 صُصُّ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ
- 10 ⁹⁴ ya^cnî qarındaşlarıñ saña hilet kılalar kim
- 11 şeytân âdeme düşmândur aşikâre ve haberde gelmişdür kim yūsufuñ
- 12 bir çobanı var-ıdı bu sözi işitdi vardı yūsuf qarındaşları
- 13 eyitdi biz dağı bu sözde-y -idik yūsufi atamızdan gidersevüz bizi
- [57b]
- 1 قَوْلُهُ تَعَالَىٰ إِذْ قَالُوا لِيُو
- 2 سَفُّ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ آبَاءَنَا لَفِي
- 3 ⁹⁵ eyitdiler yūsuf oğlandır biz on bir erüz her biri^cmiziñ
- 4 birer hüneri var hiç kimsede anuñ gibi yok ammâ ya^cküb göñline tengri
- 5 yūsufi şirin kılmış-ıdı ammâ qarındaşları göñüllerinden eyitdiler
- 6 ne kılalum yūsufi atamızdan gidersevüz her biri bir nesne eydürdi
- 7 قَوْلُهُ تَعَالَىٰ اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أ
- 8 ⁹⁶ birisi eyitdi öldürelüm
- 9 birisi eyitdi yir altına birağalum atamız yire baqsun andan anı
- 10 yitürsevüz tevbe kılavuz eyüler içinde olavuz yazuğı dağı var-ısa
- 11 tevbe ile gide anuñ için peygambar oğlanları-dı ammâ dubıl
- 12 eyitdi siz anı öldüremeyesiz bıçaq anıñ boğazın kesmeye nite
- 13 kim ulu atamız ismâ^cıl boğazın kesmedi eyitdiler anı kuyuya birağalum
- [58a]
- 1 kim içinde helâk olsun ve göñlümüz andan aram fariğ ola
- 2 قَوْلُهُ تَعَالَىٰ وَالْقَوْمُ فِي غِيَابَةِ الْحَبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ
- 3 ⁹⁷ bu tedbiri kıldılar atasına çatına vardılar eyitdiler
- 4 yâ ata yūsufi irte bizüm-ile oynasun قَوْلُهُ تَعَالَىٰ أَرْسَلْنَا مَعَنَا غَدَاً
- 5 ⁹⁸ ammâ bu ayet muqırıla iki qavul eydürler
- 6 kimi eydür yerta^c ve yel^cab ve kimi eydür nurfa^c ve nel^cab ammâ ol kim nun
- 7 birle oğusa ol oluru kim gelgil bizüm-ile oyna ammâ atasından destür

⁹⁴ Yūsuf 5, (Babası:) Yavrucuğum! dedi, rüyanı sakın kardeşlerine anlatma; sonra sana bir tuzak kurarlar! Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.

⁹⁵ Yūsuf 8, (Kardeşleri) dediler ki: Yusuf'la kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Halbuki biz kalabalık bir cemaatiz. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanlışlık içindedir.

⁹⁶ Yūsuf 9, (Aralarında dediler ki:) Yusuf'u öldürün veya onu (uzak) bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size kalsın! Ondan sonra da (tevbe ederek) sâlih kimseler olursunuz!

⁹⁷ Yūsuf 10, Onlardan biri: Yusuf'u öldürmeyin, eğer mutlaka yapacaksınız onu kuyunun dibine atın da geçen kervanlardan biri onu alsın (götürsün), dedi.

⁹⁸ Yūsuf 12, Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bol bol yesin (içsin), oynasın. Biz onu mutlaka koruruz."

8 dilediler ya^cķüb eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى إِنِّي لَكِيحْرُؤُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ تَذْهَبُوا بِهِ
 9 yā oğlanlarım وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّبُّ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ⁹⁹
 10 ben ķorķarım kim yūsufı ķurd yiye söz rast kim ya^cķüb bu sözi söyledi
 11 bular eyitdi bize bundan yig ne ĥüccet gerek ķuyuna bırağalım ķurt
 12 yidi diyü yarıntası yarıntası yūsufuñ başın ŗaradılar ve gözine
 13 sürme çekdiler atası ķatına geldiler atasınıñ gögsin öpdü yūsuf
 [58b]

1 eyitdi yā baba beni bunlaruñla virgil şaħraya çıķalum ve bunlaruñ
 2 birle oynasam temaşā kılsam andan girü gelsem ol gitmelü oldı vardı
 3 girü gelmedi andan ya^cķüb kendü eli birle ĥamāyılı boynına daķdı
 4 başına bōrk urdı ķarındaşları birle ken^cāndan çıķdı ya^cķüb
 5 bunlarıñ ardınca vü yūsuf ardınca biraz bile vardı andan atası
 6 görünmez oldı ya^cķüb girü ken^cāna girdi bunlar yūsufı arķasından
 7 yire urdılar ve başın yalıñ kıldılar yayan yürütdiler anca kim ayağı
 8 ķabarınca yūsuf ağladı yūsuf yire yüzün urdılar yūsuf
 9 eyitdi nite urursız beni hirgiz ben size cefā kılmadum bular eyitdi
 10 aniñ-çun ururuz kim atamız seni sever bizi ķovdı ol yire degdi
 11 kim^c arab aña cub dirler ya^cnī deriñ ķuyu dimek olur iñen deriñ
 12 idi ve mededsüz idi ağızı ŗar dibi giñ ammā yūsuf
 13 ķuyuya gücin şoķdılar ķuyu ķara elin dutdı gücün elin giderdiler
 [59a]

1 ķuyu kenarından tamam indiyse fermān geldi cebrā⁹⁷il دَرَاءَ عَبْدِي
 2 ya^cnī irgil ķuluma ve peyğambaruma andan biş biñ yıllıķ
 3 yol ķanad toķudı ķuyu ortasında anı tıtdı bir taş ķuyu içinde
 4 ķodı yūsuf ayağı altında ve şudan üstün idi ķarındaşları
 5 döndiler bir oğlaķ boğazladılar yūsuf gömlegini ķana buladılar
 6 قَوْلُهُ تَعَالَى وَجَاؤُوا عَلَيَّ قَمِيصِهِ بَدْمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْ
 7 فُسُكُمُ أَمْرًا فَصَبِرْ جَمِيلٌ¹⁰⁰ ammā aĥşam oldı yönin eve kıldılar
 8 ağlaşu ağlaşu atası ķatına vardılar ol gömlegi atası öñine ķodılar
 9 قَوْلُهُ تَعَالَى وَجَاؤُوا آبَاهُمْ عِشَاءَ يَبْكُونَ¹⁰¹ kendü kendülere cefā kıldılar

⁹⁹ Yūsuf 13,(Babaları) dedi ki: Onu götürmeniz beni mutlaka üzer. Siz ondan habersizken onu bir kurdun yemesinden korkarım.

¹⁰⁰ Yūsuf 18, Gömleğinin üstünde sahte bir kan ile geldiler. (Ya'kub) dedi ki: Bilakis nefisleriniz size (kötü) bir işi güzel gösterdi. Artık (bana düşen) hakkıyla sabretmektir. Anlattığımız karşısında (bana) yardım edecek olan, ancak Allah'tır.

- 10 yalan yire ağlaşurlardı eyitdiler yâ baba biz yûsufu yükümüz katında
 11 kuduğ-ıdı biz oğ atduğ oğumuz almağa varduğ-ıdı biz girü gelince yûsufı
 12 kurd yimiş eger inanmazsañ işde gönlegi kan birle ammâ ya⁶küb
 13 gönlegi bütün gördi çağırdı ve iniledi قَوْلُهُ تَعَالَى قَالَ بَلْ

[59b]

- 1 سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا فَصَبِرْ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَيَّ
 2 ¹⁰² eyitdi yâ oğlanlarum kurt bu gönlege şefâ⁶ at kıldı
 3 yûsufuma nite kılmadı eyitdi tengri baña şabır vire bu miñnetden
 4 yarıntası koyun birle çıkdılar irakdan bir kervân gördiler kim
 5 ol kuyu yanına konmuş ol kârvan başı melik bin zuğrı-y-ıdı oğlanına
 6 eyitdi vargil şu getürgil ol şu acı-y-ıdı yûsuf bereketinde
 7 datlu oldu oğlan kuyuya kofa sarkıtdı yûsuf eyle şandı
 8 kim qarındaşları peşimân oldılar beni çıkarmağa geldiler kofaya
 9 bindi yigrek oğlanın uşşı gitdi ün virdi eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى
 10 ¹⁰³ ya⁶nî size muştılam kim bir oğlan
 11 buldum ol kârivan kamu geldiler bu bize emânet kıldı qarındaşları
 12 irakdan gördiler puñar katına geldiler eyitdiler bu bizim
 13 kulumuz durur kaçmışdur gerekse size şatalum bular eyitdi bizüm

[60a]

- 1 birle altun gümüş yok ne var-ısa virevüz ammâ melikün sekiz pulı
 2 barmağı var-ıdı ancak قَوْلُهُ تَعَالَى وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ
 3 ¹⁰⁴ andan eyitdiler kurtulduğ
 4 anuñ cevriden imdi şadduğ bundan soñra tevbe kılalum ve
 5 ⁶özrümüz tengriden dileyelüm ammâ bunlar eyitdiler yâ ehli kârivan
 6 bilün kim kaçıcıdur key şaқınıñ andan ol sâ⁶at kervân geçdi
 7 yola girdiler anası derdine düşdi anası özine oturdu ve zâr zâr
 8 ağladı eyitdi yâ ana görür misin qarındaşlarım benüm birle ne kıldılar beni
 9 kuyuya bıraktılar yine şatdılar ayağıma bıkağı urdılar şimdi beni kul
 10 diyüp bağlayup alup giderler andan yûsufı devede görmediler istediler

¹⁰¹ Yûsuf 16, Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler.

¹⁰² Yûsuf 18,

¹⁰³ Yûsuf 19, Bir kervan geldi ve sucularını (kuyuya) gönderdiler, o da (gidip) kovasını saldı, (Yûsuf'u görünce) "Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Onu bir ticaret malı olarak sakladılar. Allah onların yaptıklarını çok iyi bilir

¹⁰⁴ Yûsuf 20, (Kafile Mısır'a vardığında) onu değersiz bir pahaya, sayılı birkaç dirheme sattılar. Onlar zaten ona değer vermemişlerdi.

- 11 bulamadılar dediler bunun efendisi gerçek-imiş ve kaçıcı-y-ımiş
 12 didiler ol sâ'at öyle namâzı-dı karañu oldu yol bulmadılar
 13 eyitdiler kim yazuk kıldı-sak tevbe kılalum yūsufdan °özür
 [60b]
 1 dilediler ol sâ'at gün açıldı yūsufu deveye bindürdiler andan
 2 °aqlaya vardılar °aqladan baħrāya vardılar baħrādan saħrāya
 3 vardılar yüz °ağaç yir yir çöden girü ÷odılar mışır ĥaddine degdiler
 4 bir şehire vardılar aña bilser dirler ol şehirden mışır meligine bitivirdiler
 5 kim melik bin zuğrı bir °imrānı oğlan getürdi ki mışırda anıñ
 6 gibi görklü yok andan reyyān eyitdi ben buña inanmazın anıñ-ıçun
 7 kim dükeli °ālemde mışır gibi yok mışır içinde anuñ gibi yok diseler
 8 bunca söz olur andan reyyān buyurdu on iki biñ kız oğlan ağır
 9 ÷onlar birle bezediler ve taçlar başına urdılar yüzlerine urdılar andan buyurdu
 10 kim yigirmi biñ şağalsuz oğlanlar ÷onandılar altun kemer çamusı
 11 gevher yakutlar bağlandılar andan bitivirdiler melik bin zuğrıya
 12 ol imrānı oğlanı getürgil andan melik bin zuğrı yūsufı
 13 bezedi tengri ta°ālā lāħoz anı bezemişdi eyitdi yā yūsuf nil şuyına
 [61a]
 1 gırgil yol tozından arıngıl yūsuf ÷onın çıkardı ayağın
 2 şuya şoğdı balık geldi ĥalka oldu kim yūsuf tinin kimse görmesün
 3 kim tengri peygamberidir yaramaya anıñ tinin daħı görse ol doslık
 4 kim ol balık kıldı tengri ta°ālā ol balığa iki nur viribidi biri oldur
 5 kim yunus peygamberi ol yutdı şenbe gün ayruğ balıklar aña ziyārete
 6 gelürlerdi anıñ adı luħā-y-ıdı artuqlığı ĥātem-i süleymān yüzüğün ol
 7 yutdı ammā yūsuf sudan çıkdı mışırı geydi ve ebrüşüm destār örtüdi
 8 andan anı maħaraya gördiler ve çafula ĥaber göndürdi mışıra melik bin
 9 zuğrı geldi ol °imrān-ı oğlanı getürdi andan reyyān buyurdu ol on
 10 iki biñ kızlara bezenmiş ve yigirmi biñ şağalsuz oğlanlar getürdiler mışır
 11 çapusına ol çapuda şaf şaf turdılar ya°nı anıñ gökçekligi bunlaruñ
 12 çatında yitsün diyü divāndan bir bulut geldi günü örtüdi çafile
 13 çapuya degdi eyitdiler çanı bu °imrānı oğlan eyitdiler °amadede
 [61b]
 1 reyyān eyitdi çıksun muħara çapusını açğıl biz anı görelüm melik bin
 2 zuğrı muħara çapusını açdı bir nur yūsuf yüzünden çıkdı

3 ol kızlar kamu başmağların bıraktılar kamusu anın görkine ʿāşık
 4 oldılar ol sâʿat kızlar hâle düşdiler ol oğlanlar kamusu hacîl
 5 oldılar başların aşığa bıraktılar dükeli mışır ehli ikrâr virdiler kim
 6 dünyâda bunun gibi yok reyyân melige haber viribidi kim ol oğlanı
 7 kaçan şatarsız bayram günü şat ammâ bayram oldu dükeli mışır ehli
 8 altun keseler birle getürdiler evlerinden çıktılar ol yire kim aña muvaffak
 9 dirler dükeli mışırda andan giñ yir yok yüsufi getürdiler degme kişi eydürdi
 10 keşke ben alaydum dirlerdi elli yüz biñ bazirgân anda hazır
 11 oldılar zeliḥâ geldi anda tûrdı bir nur yüsuf yüzünden çıktı
 12 dükeli ʿâlem aydın oldu ammâ birisi eyitdi ben biñ altun virem
 13 daḥı birisi eyitdi ben iki biñ altun virem daḥı eyitdi ben dört

[62a]

1 biñ altun virem anca virdiler kim güçleri yetmez oldu andan
 2 reyyân arturursa zeliḥâ arturur reyyân eydür üç anca virem zeliḥâ eydür
 3 dört anca virem reyyân eydür biş anca virem zeliḥâ eydür herçi malum
 4 ve nice mülküm var-ısa kamu virem reyyân eyitdi ben on anca virem zeliḥâ
 5 ebsem oldu ammâ zeliḥâ ʿalâk kıızıydı ol ruzgârda andan görklü yoğ-ıdı
 6 ammâ yüsufi reyyân aldı velâkin bağışladı zeliḥâya haberde eyledür
 7 kim altun yüsufa berâberi darttılar ve daḥı bir qavilde bir ağır altun
 8 ve bir ağır gevher ve bir ağır incü ve bir ağır zeberced ve bir ağır zümrüt
 9 ve bir ağır karan kıl ve bir ağır zaʿferân ve bir ağır mişk her bir metaʿından
 10 bir ağır virdi ve daḥı bir qavilde herçi melikiñ reyyânın hazinesinde
 11 ne var-ısa terâzünün bir yanına qodılar yüsuf ağır geldi reyyân ʿâciz
 12 oldu melik bin zuḡrı artuḡın bağışladı وَقَالَ الَّذِي
 13 اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِمَرْأَتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ

[62b]

1 andan reyyân bahâ virdi yüsufi aldı zeliḥâya
 2 bağışladı eyitdi bu oğlanı saña bağışladım bunu eyü dutḡıl meger
 3 bize menfeʿat kıla ya anı oḡul kıḡıl kim bizüm oḡlumuz yok yüsufu
 4 şarayına getürdi zeliḥâ yüsufa tapu kılardı ol vaḡte degince
 5 kim yüsuf on yedi yaşına degdi ammâ bende ḥaḡkı eyledür kim yüsuf

¹⁰⁵ Yüsuf 21, Mısır'da onu satın alan adam, karısına dedi ki: "Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur. Veya onu evlât ediniz." İşte böylece (Mısır'da adaletle hükmetmesi) ve kendisine (rüyadaki) olayların yorumunu öğretmemiz için Yusuf'u o yere yerleştirdik. Allah, emrini yerine getirmeye kadirdir. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler.

- 6 zeliḥāya ıapmaḵ gerek-y-idi ammā peygamberlik ḥaḵḵı oldur kim zeliḥā yūsufa
 7 ıapu kılsa velākin bunlar nice ıapu kılsa yūsuf artuḵ ağırlardı
 8 velākin ıamu °alem ḥalkı bir tengri °aziz kılmış kişiye ḥürmet kıllalar
 9 ḥür kılmış kişiye kimse °aziz kılmaya ammā on yidi yaşına degince zeliḥā
 10 aña ıapu kılar ve anı severdi ve oğlanından °aziz ıtıardı قَوْلُهُ تَعَلَى
 11 وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي
 12 ¹⁰⁶ yūsuf reside oldı tengri ta°ālā yūsufa °ilim ve
 13 ḥikmet virdi her ne kim řorsalar cevāb virürdi zeliḥā yūsufa

[63a]

- 1 °ařıḵ oldı degme gün mihneti artuḵ oldı gözi birle oynardı
 2 ve zeliḥā daḥı kız-ıdı reyyān birle řoḥbet kılmaduğdı andan kendü
 3 tayasına razın virdi degme anıñ ḥāřları bir nesne eydürdi ammā
 4 ḥāř tayası eyitdi bir saray yapđıl mermer ıaşdan ve yidi ıapulu
 5 andan buyurgıl ol sarayı üstün altın şağdan şolun naşş
 6 kıldur kim nite oynarsañ görmeyeler andan anı içerü ıogil sen
 7 ardınca ıapuları bağlağıl kendü etiñi yalıñ kılgıl aña göstergil meger
 8 gönli ariya senüñ maḵşuduñ ḥařıl ola andan zeliḥā buyurdi
 9 sarayı yapırdı nařřlar kıldurdi andan yūsufa eyitdi bu
 10 eve girgil ammā yūsufuñ andan ḥaberi yođ-ıdı yūsuf saraya girdi
 11 ıapuları berkitdi tamam yidi ıapuyı döğdi oturdi tazece
 12 et yi هَيْتَ لَكَ sen benimsin ben seniñem yūsuf cevāb virdi
 13 ¹⁰⁷ قَوْلُهُ تَعَلَى قَالَ مَعَادَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي yūsuf eyitdi ben tengriden

[63b]

- 1 dilerem ki beni bekleye yarın ıurtulam ammā beni alduğunda eyle dimedüñdi
 2 قَوْلُهُ تَعَلَى عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَ
 3 ¹⁰⁸ sen bize oğılsın imdi gördüñ mi ḥiç oğul anaya zinā kıla velākin
 4 ḥaberde eyledür kim yūsuf eyitdi tengriden ıorıarın bir put var-ıdı
 5 anıñ içinde zeliḥā eyle şandı kim anı eydür zeliḥā durdi anı örtdi
 6 gizledi yūsuf eyitdi sen bir putdan utanursın ben tengriden

¹⁰⁶ Yūsuf 22, (Yūsuf) erginlik çađına eriřince, ona (isabetle) ḥükmetme (yeteneđi) ve ilim verdik. İřte güzel davrananları biz böyle mükāfatlandırırız.

¹⁰⁷ Yūsuf 23, Evinde bulunduğu kadın, onun nefsinden murat almak istedi, kapıları iyice kapattı ve “Ḥaydi gel!” dedi. O da “(Ḥāřâ), Allah'a sığınırım! Zira kocanız benim velinimetimdir, bana güzel davrandı. Gerçek řu ki, zalimler iflah olmaz!” dedi.

¹⁰⁸ Yūsuf 21,

- 7 nite utanmayam daħı eydürler zeliḥā eyitdi yā yūsuf gözleriñ
 8 görklüdür yūsuf eyitdi evet yumulan gözüm ola zeliḥā eyitdi yā yūsuf
 9 saçın görklüdür yūsuf eyitdi evet dökülen saçım ola ƙanƙı
 10 anda min taḥsin idüp eyderse bir ḥüccet getürdi andan zeliḥā özin
 11 yalıñ ƙıldı yūsufa ʿarż ƙıldı yūsuf biraz baƙdı ol baƙmadan
 12 şehvet biraz deprendi ammā ol bir ƙarındaş adına bir düğün döğdi
 13 atası adına bir düğün daħı döğdi zeliḥā taḥtından indi yönin

[64a]

- 1 yūsufa ƙıldı elin şundi yūsufuñ ilerü düğümü çözmege başladı
 2 çözdügçe yūsuf bir ikilerdi ammā şoñrağı düğine degdi-se ^{وَلَقَدْ هَمَّتْ}
 3 ^{بِهِ وَهُمْ يَهَابُوا لَأَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ} tengri taʿālā eydür
 4 benüm saƙınmağum yoğımıssadı kim yūsuf nice görklü-y-ise zeliḥā nice
 5 caḥd itse iblīs hiç baƙıƙalmaya-y-ıdı biliñ kim benim izzetüm ancadur
 6 kim iki yiğit bir ḥalvet ev içinde birbirinden yığdum rivāyetde
 7 gelmişdür kim ʿalī rađıyallāhuʿanhu eydür yā resūlullahu zeliḥā nice
 8 görklü-y-ıdı resūl eyitdi ḥavvādan görklüdür ve ceddümüz säreden
 9 ayruƙ hergiz anıñ gibi olmaya pes yūsuf nite ƙarar ƙıldı resūl
 10 eyitdi yā ʿalī ol tengriden idi tevfiƙ virdi andan ʿalī eyitdi
 11 yā resūlullah dükeli endāmum yalıñlasalar ƙızıl altun içine bıraƙsalar
 12 bir altun benüm tinüme yapışmaya-y-ıdı velākin bir ƙara memlük birle bir
 13 ev içinde ƙosalar hiç ƙarar ƙılmayadum bu ʿacāyib nesnedür kim

[64b]

- 1 yūsufı tengri andan döndürdi ammā şoñrağı düğüne degdi yūsuf
 2 yaʿkūbı gördi barmağın ışırdı yā yūsuf zinhār didi ve daħı bir
 3 ƙavilde cebrāʿıl geldi ƙanadı birle yūsufı şığadı şehveti ön
 4 eli barmağından ön ayağı barmağından ƙıçdı ^{كَذًا لِكَ لِنَصْرِفَهُ}
 5 ^{عَبَادِ نَا الْمُخْلِصِينَ} yūsuf ƙaçdı zeliḥā
 6 ardına düşdi ƙanƙı ƙapuya degse kilidi açılurdi yūsuf şoñrağı
 7 ƙapuya degdi zeliḥā yetdi yūsufuñ gönlegin dutdı çekdi
 8 ardından yırttı ol ƙapu daħı açıldı yūsuf ƙıçdı tonı yırtuƙ
 9 zeliḥā ardınca bir ƙamçı elinde reyyān temaşāya ƙıçmış-ıdı ikisin
 10 böyle gördi ^{قَوْلُهُ تَعَالَى وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيَّا}

- 11 ¹⁰⁹ zeliḥā reyyānı gördi müteḥayyir oldu uşşı gitdi
 12 ne kılacığın bilmez görgil ne bahane kıldı yūsuf مَا حَزَاءَ مَنْ أَرَا
 13 ¹¹⁰ ammā zeliḥā reyyānı hergiz varduğı yoğ-ıdı dört
 [65a]
 1 ay-ıdı reyyān eyitdi ne olduñ zeliḥā eyitdi yā mālik cezā virgil
 2 senüñ evüñe kaç[t] kıldı ammā kōrkdı yūsufı öldüre diyü reyyān eyitdi
 3 zindāna bıraķıgıl küstürgil ammā zeliḥā gönlinde şandı kim meger oğlandur
 4 kōrķa özin vire yūsuf cevāb virdi قَوْلُهُ تَعَلَى قَالَ هِيَ رَاوُ
 5 دُنِّي عَنِ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ
 6 دُبُرٍ فَكَذَّبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ مِنْ
 7 قُدِّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ يُوسُفُ
 8 ¹¹¹ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ
 9 reyyān eyitdi ben bilmezın kankıñız gerçek ŧanuķ gerek yūsuf
 10 bir °avrat gördi bir oğlan elinde ŧutardı yidi günlük oğlan
 11 anası emzürür yūsuf eyitdi yā mālik uş ŧanuķ şorgıl
 12 eyde bu oğlan eyde yūsuf bu oğlana işāret kıldı يَقُولُ يَا
 13 tengri ta°ālā aña dil virdi eyitdi yā mālik eger yūsufuñ
 [65b]
 1 gönleği öñünden yırtuķsa zeliḥā gerçekdür eger ardından yırtuķsa
 2 zeliḥā yalandur yūsuf gerçekdür baķdılar ardından gördiler
 3 reyyān bildi yazuķ zeliḥādandur melik eyitdi yazuķlu görem seni
 4 ammā bu iş dükeli mışıra ma°lum oldu kim zeliḥā kendü kılına °aşıķ oldu
 5 diyü kırķ °avrat mışır ulularından dediler onu eyitdi yarılısun
 6 ol kişi kim kendü kılına °aşıķ ola onu eyitdi delü olsun ol kişi kim
 7 kendü kılına °aşıķ ola onu eyitdi °aşıķlık belādur belāya raḥmet
 8 gerek onu eyitdi tengri bunları kavaşdırsun ammā zeliḥā bunu işitdi
 9 özünü melāmet kıldı zeliḥā yūsufı bu °avratlara kişi viribidi

¹⁰⁹ Yūsuf 25, İki de kapıya doğru koştular. Kadın onun gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında onun kocasına rastladılar. Kadın dedi ki: Senin ailene kötülük etmek isteyeninin cezası, zindana atılmaktan veya elem verici bir işkenceden başka ne olabilir!

¹¹⁰ Yūsuf 25,

¹¹¹ Yūsuf 26-27-28-29, Yusuf: “Asıl kendisi benim nefsimden murat almak istedi” dedi. Kadının akrabasından biri şöyle şahitlik etti: “Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir, bu ise yalancılardandır.” “Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir. Bu ise doğru söyleyenlerdendir.” (Kocası, Yusuf’un gömleğinin) arkadan yırtılmış olduğunu görünce, (kadına): “Şüphesiz, dedi; bu, sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağımız gerçekten büyüktür.” “Ey Yusuf! Sen bundan (olanları söylemekten) vazgeç! (Ey kadın!) Sen de günahının affını dile! Çünkü sen günahkârlardan oldun”

10 قَوْلُهُ تَعَلَى وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَةٌ الْعَرَبِيَّةُ

11 تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَن نَّفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ

12 مُبِينٍ فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ

13 لَهُنَّ مَتَكًا وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ

[66a]

1 عَلِيَّهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ

2 مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ¹¹² bu kırk °avrat geldi zeliḥā buyurdu

3 kırk yaşduḡ ḡodurdu birer yaşduḡa oturdılar andan ḡonın yidürdiler

4 ve şarap içdiler ḡoş oldılar degmesine birer bıçaḡ birer turunç virdiler

5 andan yūsufa eyitdi bire ḡapudan baḡ didi yūsuf yūzin açdı

6 baḡdı ammā yūsuf saraya girdi ol °avratlar anı ḡördi ḡamusınıñ uşşı

7 gitdi ellerin kesdiler ḡaberleri yoḡ elleri-di bu kırk °avrat ḡayz

8 ḡördi ḡamular eyitdiler¹¹³ قَوْلُهُ تَعَلَى مَا هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

9 bu ādemī degil meḡer ḡök feriştelereündendür ammā ol öni yarılısın diyenler

10 delü oldılar ammā ol öni °aşıḡlıḡ belādur diyenler ulu oldılar andan zeliḥā

11 ol °avratlar ḡālin ḡördi eyitdi قَوْلُهُ تَعَلَى قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي

12 ¹¹⁴ eyitdi siz °ayuplarduñuz ben bu yüze °aşıḡ olduğıma

13 siz bir kez ḡörmek ile bu ḡāle düşdüñüz ben nite ḡatlanayım zeliḥā eyitdi

[66b]

1 bu oḡlan benüm fermānumda yürümez zeliḥā ne kim ḡıldı-sa maḡşudın

2 bulmadı bī-ümid oldu eyitdi zindāna iledüñ eyle şandı kim meḡer

3 قَوْلُهُ تَعَلَى وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنِ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ

4 ¹¹⁵ يَفْعَلْ مَا أَمَرَهُ لَكَيْتَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ya°nī zindān

5 işitse ḡorlana özin vire yūsuf zindān işitdi-se eyitdi قَوْلُهُ

6 رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرَفْ عَنِّي كَيْدٌ

7 ¹¹⁶ yūsuf eyitdi baña yigdür هُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ

¹¹² Yūsuf 30-31, Şehirdeki bazı kadınlar dediler ki: Azizin karısı, delikanlısının nefsinden murat almak istiyormuş; Yusuf'un sevdası onun kalbine işlemiş! Biz onu gerçekten açık bir sapıklık içinde görüyoruz. / Kadın, onların dedikodusunu duyunca, onlara dāvetḡi ḡönderdi; onlar için dayanacak yastıklar hazırladı. Onlardan herbirine bir bıçaḡ verdi. (Kadınlar meyveleri soyarken Yūsuf'a): "Çık karşılarına!" dedi. Kadınlar onu ḡörünce, onun büyüklüğünü anladılar. (Şaşkınlıklarından) ellerini kestiler ve dediler ki: Hāşâ Rabbimiz! Bu bir beşer deḡil... Bu ancak üstün bir melektir!

¹¹³ Yūsuf 31,

¹¹⁴ Yūsuf 32, Kadın dedi ki: İşte hakkında beni kınadığınız şahıs budur. Ben onun nefsinden murat almak istedim. Fakat o, (bundan) şiddetle sakındı. Andolsun, eḡer o kendisine emredeḡemi yapmazsa mutlaka zindana atılacak ve elbette sürünenlerden olacaktır!

¹¹⁵ Yūsuf 32,

- 8 ol işden dünyâ zindânı yigirekdür ahiret zindânından inşa³allâhu
9 ta^câlâ tengri fazlı birle yarlıgaya anı ^cavrat belâsından bekledi ve du^câsın
10 müstecâb kıldı قَوْلُهُ تَعَلَى فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ ¹¹⁷eksik
11 ammâ zeliḥâ kaçd kıldı yūsufu zindāna
12 koymağa kınamağ için degül ^citâb için yūsuf zindāna
13 girdi da^cvet kıluñırdı قَوْلُهُ تَعَلَى يَا صَاحِبِي السَّجْنِ أَرَأَيْتَ
[67a]
1 ب¹¹⁸ مُتَّفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ ¹¹⁸eyitdi yâ zindāndağılar
2 ol kım siz tengri dirsiz tengri degil tengri birdür bunı kamu
3 yaradandur qâdir-u qahhârdur anca da^cvet kıldı kim ol zindân içindekiler
4 kamu bundan bî-zâr oldılar tengriye imân getürdiler tengri
5 tã^catına meşğul oldılar ol zindānda kim düş görse yūsuf ta^cbir
6 kılurdi ve buyurduğı gerçek olurdi ḥâş nayıblardan iki kişi
7 zindāna urdılar biri şarabdâr-idi ve biri ḥâşlar-ıdı meger melik
8 aşına nesne qatarlar-ıdı yine çıqdılar andan reyyân ikisin zindāna buyurdi
9 ol dün zindānda yatdılar irte tırdılar yūsufa geldiler eyitdiler
10 biz düş gördük eydi virgil birisi eyitdi ben eyle gördüm قَوْلُهُ تَعَلَى
11 قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا ¹¹⁹şarabdâr eyitdi üzüm
12 sıkardum sücuden ötüri yūsuf eyitdi layıksın irte seni
13 çıkaralar ḥıl^cat vire ḥürmet bulasın velâkin beni añasın
[67b]
1 cebbâr-ı ^câlem aña ḥışım eyledi andan ötüri kim beni qoduñ amiden
2 aman dilersin nice ruzigârlar zindānda qaldı قَوْلُهُ تَعَلَى وَقَالَ
3 الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ ¹²⁰ben
4 düşümde eyle gördüm başum üzere etmek urdum havadan kuşlar geldiler
5 etmegi yidiler yūsuf eyitdi innâlillâhi ve innâileyhi raci^cün diriğâ
6 irte seni çıkarı ağaca aş qoya senün etün kuşlar yiye ḥâşlar eyitdi

¹¹⁶ Yūsuf 33, (Yusuf:) Rabbim! Bana zindan, bunların benden istediklerinden daha iyidir! Eğer onların hilelerini benden çevirmezsen, onlara meyleder ve cahillerden olurum! dedi.

¹¹⁷ Yūsuf 34, Rabbi onun duasını kabul etti ve hilelerini ondan uzaklaştırdı. Çünkü O çok iyi işiten, pek iyi bilendir.

¹¹⁸ Yūsuf 39, Ey zindan arkadaşlarım! Çeşitli tanrılar mı daha iyi, yoksa gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allâh mı?

¹¹⁹ Yūsuf 36, Onunla birlikte zindana iki delikanlı daha girdi. Onlardan biri dedi ki: Ben (rüyada) şarap sıkıdığımı gördüm. Diğeri de: Ben de başımın üstünde kuşların yemekte olduğu bir ekmek taşıdığımı gördüm. Bunun yorumunu bize haber ver. Çünkü biz seni güzel davrananlardan görüyoruz, dedi.

¹²⁰ Yūsuf 36,

- 7 ben düşümde gördüm seni şınardum yūsuf eyitdi قَوْلُهُ تَعَلَىٰ قُضِيَ الْأَمْرُ
- 8 ذَلِكَ بِمَا 121 الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ya°nī қазақ geçdi ol didügi oldu
- 9 قَوْلُهُ تَعَلَىٰ إِنِّي تَرَكْتُ مَلَّةَ ol kim eytdüm tengri baña öğretdi مَلَّةَ
- 10 قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ وَأَتَّبَعْتُ
- 11 122 مَلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ammā irtesi geldiler
- 12 şarabdārı çıkardılar hıl°at virdiler ammā yūsuf eytmiş-idi
- 13 123 عِنْدَ الْمَلِكِ اذْكُرْنِي يَا°nī melik қатında beni añasız ben yazuqsızvan
- [68a]
- 1 dimiş-idi قَوْلُهُ تَعَلَىٰ فَأَنسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بضع
- 2 ammā şeytan şarabdār gönline girdi yūsuf emānetin unutturdu سنين
- 3 hiç añamadı tengri fermānı birle ammā hāşları çıkardılar
- 4 ağaca aşdılar kuşlar etin beynin yidiler ammā zindānda kaldı
- 5 yidi yıl ihtilāf bu қавилde ismā°il curcānı eyitdi yigirmi yıl kaldı
- 6 yūsuf zindānda ammā degme dün zeliḥā yüz ton geyürdi қатına
- 7 gelürdi ağlar-ıdı zārılık қилurdı yūsuf hiç aña baқmazdı şubḥ vaқtine
- 8 degin тұrurdı andan giderdi nice melül yūsuf тұrursa zindānda
- 9 zeliḥā daḥı artuқ miḥneti artardı ammā melik bir dün düş gördi uyandı
- 10 çağırdı andan ḥakīmlerin ve müneccimlerin қamu dirdi eyitdi
- 11 benim düşümi ta°bir қılıñ eyitdiler yā mālik nite gördüñ eyitdi
- 12 eyle gördüm yidi semüz şıgır yidi arıқ şıgırı dutdı yidi ve
- 13 yidi baş yaş buğdayı yidi қuru birbirin yidi yaş daḥı қurudı
- [68b]
- 1 قَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَىٰ سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ
- 2 124 قَالُوا مُنْجِبَاتٍ خُضِرٌ وَأُخْرَىٰ يَاسِبَاتٍ يَا°nī muneccimler eyitdiler yā mālik
- 3 125 bu uḥlu وَأَضْعَافُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

¹²¹ Yūsuf 41, Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyalarınıza gelince), biriniz (daha önce olduğu gibi) efendisine şarap içirecek; diğeri ise asılacak ve kuşlar onun başından (beynini) yiyecekler. Yorumunu sorduğunuz iş (bu şekilde) kesinleşmiştir.

¹²² Yūsuf 37-38, (Yūsuf) dedi ki: Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu mutlaka size haber vereceğim. Bu, Rabbinin bana öğrettiklerindedir. Şüphesiz ben Allāh'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir. Atalarım İbrahim, İshak ve Ya'kub'un dinine uydum.

¹²³ Yūsuf 42, Onlardan, kurtulacağımı bildiği kimseye dedi ki: Beni efendinin yanında an, (umulur ki beni çıkarır). Fakat şeytan ona, efendisine anmayı unutturdu. Dolayısıyla (Yūsuf), birkaç sene daha zindanda kaldı.

¹²⁴ Yūsuf 43, Kral dedi ki: Ben (rüyada) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek gördüm. Ayrıca, yedi yeşil başak ve diğerlerini de kuru gördüm. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumluyorsanız, benim rüyamı da bana yorumlayınız.

- 4 düşdür andan şarabdâr aındı yūsuf emānetin قَوْلُهُ تَعَلَى وَقَالَ الَّذِي
- 5 نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ يُو
- 6 سْفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ
- 7 عِجَافٌ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ¹²⁶ ammā şarabdâr eyitdi
- 8 yā mālîk bu düşi kimse yoramaya illâ ol oğlan kim zindānda  turur getürgil
- 9 durî şözlü gerçek gelecilü oldur ol sâ at kişi viribidi
- 10 قَوْلُهُ تَعَلَى فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النَّسْوَةِ اللَّا
- 11 127 يūsuf eyitdi yüri girü varğil melike eytgil ol قَطْعُنَّ أَيْدِيَهُنَّ
- 12  avratlara şorşun kim ellerin kesdiler ve zeli hâ dağı o u o usun
- 13 ne oldı-sa bilsün d kelin dirdiler andan yūsuf zindāndan  ı dı
- [69a]
- 1 melik iline geldi eyitdi yā mālîk yaramaya senüñ evüñde fesādlik olsa
- 2 melik eyitdi  a  a dağı yaramaya ol  avratlar zeli hâ birle saraya girdiler
- 3 andan yūsuf eyitdi yazu  bunlar  ılur ben zindānda yaturın uyurın
- 4 andan reyyān eyitdi yā  avratlar siz ne dirsiz yūsufa cevāb virüñ قُلْنَ
- 5 حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْ
- 6 128 ol  avratlar حَصَّ الْحَقُّ أَنَا رَاوِدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ
- 7 eyitdi andan  ayıp görmed k yūsuf arıdur zeli hâ olurun s yledi
- 8 eyitdi ol nesne kim  ıldum ol benden idi anıñ hi  yazuğı yo  ve ol
- 9 gir ek biz yalanuz reyyān eyitdi sen  ıyānetsin gitgil bu evden
- 10 zeli hāyı s rdi yūsufa eyitdi sen benüm  aşumsın قَالَ تَزْرَعُونَ
- 11 سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا
- 12 تَأْكُلُونَ ثُمَّ يَأْتِي مِنَ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ
- 13 129 yūsuf eyitdi ilkinde buyurğil felā  ārūña bu yıl iñen ekinüñ يَعْصِرُونَ

¹²⁵ Yūsuf 44, (Yorumcular) dediler ki: Bunlar karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumunu bilenlerden değiliz.

¹²⁶ Yūsuf 45-46, (Zindandaki) iki kişiden kurtulmuş olan, uzun bir zamān sonra (Yusuf'u) hatırlayarak dedi ki: Ben size onun yorumunu haber veririm, beni hemen (zindana) gönderin. (Yusuf'un yanına gelerek dedi ki:) Ey Yusuf, ey doğru şözlü kiři! (Rüyada görülen) yedi arık ineğın yediğı yedi semiz inek ile yedi yeşil başak ve diğerleri de kuru olan (başaklar) hakkında bize yorum yap. Ümit ederim ki, insanlara (isabetli yorumunla) dönerim de belki onlar da doğruyu öğrenirler.

¹²⁷ Yūsuf 50, (Adam bu yorumu getirince) kral dedi ki: “Onu bana getirin!” Elçi, Yusuf'a geldiğı zamān, (Yusuf) dedi ki: “Efendine dön de ona: Ellerini kesen o kadınların zoru neydi? diye sor. Şüphesiz benim Rabbim onların hilesini çok iyi bilir.”

¹²⁸ Yūsuf 51, (Kral kadınlara) dedi ki: Yusuf'un nefsinden murat almak istediğiniz zamān durumunuz neydi? Kadınlar, Hâşâ! Allāh için, biz ondan hi bir köt l k görmedik, dediler. Azizın karısı da dedi ki: “Şimdi gerçek ortaya  ıktı. Ben onun nefsinden murat almak istemiştim. Şüphesiz ki o doğru s yleyenlerdendir.”

¹²⁹ Yūsuf 47-48-49, Yusuf dedi ki: Yedi sene âdetiniz üzere ekin ekersiniz. Sonra da yiyeceklerinizden az bir miktar hari , bi tiklerinizi başağında (stok edip) bırakınız. Sonra bunun ardından,

[69b]

- 1 gâyed çok ola yiyeceğün kadar dökgil kalanın başı birle
- 2 koygıl hergiz buğday başı birle helâk olmaz andan kızlık olıcağ senün
- 3 anbaruñ tolu ola andan reyyân buyurdi yūsuf eyitdigün ammâ yidi yıldan
- 4 soñra kızlık ola didi andan reyyân bir anbar yapdurdı pişmiş kerpiç
- 5 birle şıvatdı sırça birle dört yüz arşun ini özünü yidi yılda
- 6 bu anbarı töldurdı buğday birle andan yağmur yağmaz oldu ot bitmez
- 7 oldı kaht̄ tarlık̄ oldı cihāna haber düşdi
- 8 mışırda ta^cām şatarlar diyü andan reyyân dünyādan çıkdı yūsuf
- 9 meliklige oturdu andan dört yaña haber oldı kamu ^cālem mışıra
- 10 varur oldı ammâ reyyân diriken yūsufa eyitdi sen benüm oğlumsın girçek işlūsın
- 11 seni buyruğ kıldum dükeli malumı hazinemi virdüm
- 12 yūsufa yūsuf eyitdi قَوْلُهُ تَعَلَى قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ
- 13 ¹³⁰ يَا مَالِكُ تَنْغْرِ بَانَا كَامُو نَسْنَيْي ^cILMIN ÖGRETĐİ

[70a]

- 1 andan yūsuf buyurdi degme kapuda bir kapucu kodurdi her kim
- 2 buğday almağa gelse bunlaruñ nişanın alurlardı yūsufa götürürlerdi
- 3 biti birle alup varurlardı kim yūsufa ma^clüm olsun kıandan gelür
- 4 kıanda gider ve kimiñ aşlıdur ve kimiñ oğludur ammâ mālīke aşlık̄ almağa
- 5 gelen kaydār-ıdı ismā^cıl peygambar oğlu-dı kaydār ^carab begi-di
- 6 otuz arşun ini-y-idi muḥammed nurı anıñ alnında-y-ıdı kapıya geldi
- 7 anı yıgdılar eyitdiler dur ^cazīze haber virelüm destūr virmeyince giremeyesiz
- 8 ^cazīz destūr virürse giresin kaydār kıılıca yapındı eyitdiler
- 9 eger kıılıç çıkırsa-y-ıdı bizde miñse kıomaya-y-ıdı anı eyü söz birle
- 10 kıondurdılar ol bahane birle ki kıon aş yigil kaydār aç-ıdı deveden indi
- 11 oturdu ol sâ^cat anıñ şıfatın yazdılar yūsufa iletdiler yūsuf
- 12 bildi kim atası kıardaşı oğlı durur buyurdi kıondurdılar bir kıat kıon
- 13 kııl^cat virdiler yūsuf kıatına geldi yūsuf ol muştafā nurın

[70b]

- 1 anuñ alnında gördi ağırladı kendü birle tahta oturdu hiç kimse
- 2 bilmedi anı yūsufdan ayruğ andan buyurdi kıuvalların aşlık̄ birle

saklayacaklarınızdan az bir miktar (tohumluk) hariç, o yıllar için biriktirdiklerinizi yeyip bitirecek yedi kıtlık yılı gelecektir.

¹³⁰ Yūsuf 55, “Beni ülkenin hazinelerine tayin et! Çünkü ben (onları) çok iyi korurum ve bu işi bilirim” dedi.

- 3 toldurdılar getirdüğün aldılar hazineye bıraktılar anı ağırladılar
4 mekkeye girü göndürdiler andan mışır ehli altun gümüştürdi kimsede mal
5 kalmadı evlü evi birle ʿayālını getürürler bahāsına buğday alurlardı
6 yirlerdi dünyāya haber düşdi ʿazīz mışır halkına taʿām virür ve eylük
7 kılur andan kenʿānda aşlık kılmağı yaʿkūb oğlanların unını göndürdi
8 ibni yāmin kim yūsuf birle süd bir-idi anı ƣodılar ve unına buyurdi
9 peynirden ve yagdan ƣuvallarına ƣodılar deveye urdılar mışıra vardılar
10 ƣapu ƣaldılar eyitdiler ƣuruñ kim ʿazīze haber kılalum bunlaruñ adların
11 yazalum yazdılar yūsufa iletdiler yūsuf kendü ƣarındaşları
12 bitisin gördi öpdü başına urdı zārı zārı ağladı andan bunları
13 getürdiler bunlarıñ hiç haberi yođ illā yūsuf ƣatına girdiler قَوْلُهُ

[71a]

- 1 تَعْلَىٰ وَجَاءَ إِخْوَتُهُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ
2 مُنْكَرُونَ¹³¹ yūsuf bunları bildi yūsufu onlar bilemedi andan
3 getürdükleri nesnelere ƣıƣardılar yūsufuñ eline ƣodılar yūsuf
4 eyitdi siz nice ƣardaşsız eyitdiler biz oniki ƣardaş-ıduğ birümüzi
5 ƣurt yidi birimiz atamız ƣatındadır ol iki süd bir-idi
6 ve haberleri yođ dađı ƣurt sözün söylerlerdi eydürlerdi kim yaʿkūb
7 anca ağladı yabandağı gezeñler ve şudağı balığlar onuñ zārılıđından
8 ağlaşurlardı ƣurt geldi eyitdi yā yaʿkūb biz yūsufu yimedük
9 ve senüñ zārılıđından ƣıyāmete değin et yimeyüz imdi ol vilāyetiñ
10 ƣurdi et yimez ammā geldük yūsuf baħsīne birimizi ƣurt yidi didiler
11 yūsuf buyurdi ƣuvalların aşlık birle toldurdılar andan yūsuf
12 bunlara eyitdi eğer bu kez girü gelürseñüz ol ƣurt yiyeñiñ
13 süd birin bile getürüñ قَوْلُهُ تَعْلَىٰ قَالَ أَتْتُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ أَبِيكُمْ

[71b]

- 1 أَلَا تَرَوُنَّ أَنَّيَ أَوْفِي الْكَيْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ
2 فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ¹³² anı getürürseñiz size dağı
3 aşlık virem aña yalıñuz sizce virem ammā getürdüklerin uğurlayın
4 ƣuvallarına şoğdılar yūsufuñ mağşudı oldu kim getürdüklerin

¹³¹ Yūsuf 58, Yusuf'un kardeşleri gelip onun huzuruna girdiler, (Yusuf) onları tanıdı, onlar onu tanımıyorlardı.

¹³² Yūsuf 59-60, (Yusuf) onların yüklerini hazırlayınca dedi ki: “Sizin bababir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ben ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafirperverlerin en iyisiyim. Eđer onu bana getirmeszeniz, artık benim yanımda size verilecek bir ölçek (erzak) yoktur, bana hiç yaklaşmayın!”

- 5 görseler girü tizcek geleler ammā ken^cāna degdiler yüklerin açdılar ve
6 ol kendüler nesnesin gördiler buğday içinde قَوْلُهُ تَعَالَى هَذِهِ بَصَا
7 عُنَّا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلٍ بَعِيرٍ
8 133 andan ya^cqūba geldiler eyitdiler yā ata eger senüñ
9 oğluñ yūsuf varmışadı bize bu eylik kılmayadı mışır ^cazīzi kıldı
10 çuvallarımızı buğday taldurdı alup varduğımızı girü virdi eger ibn-i
11 yāmini bile getürseñiz dañı virem didi yūsuflyayn girü getürmeysesiz
12 andan baña didi قَوْلُهُ تَعَالَى قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمْنُكُمْ عَلَى
13 134 أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

[72a]

- 1 ya^cqūb eyitdi yūsufu size işmarladum girü geldi mi ibn-i yāmin için
2 bir deve qodılar yönin mışra kıldılar qapuya degdiler ol sā^cat yūsuf
3 köşke ağmış-ıdı ken^cān yolına baqardı iraqdan on bir qarındaşların gördi
4 develerin süreyorlardı yol tozı bunlaruñ yüzlerine qonmuş-ıdı
5 atası bunlara eytmış-ıdı qapuya bir bir girüñ kim ben qorqarın qayğu üzere
6 qayğu kılmak قَوْلُهُ تَعَالَى لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
7 135 مُتَفَرِّقَةٍ andan yūsuf baqdı qarındaşların filhāl gördi-y-ise gözinden
8 yaş revān oldı ağladı bular şehre degdilerse qapuda indiler
9 qapuçılar bunları yazdı biti yūsufa göndürdi yūsuf bunları şehre
10 givirdi qonukladı çuvalların aşlık birle taldurdı giyseleri ibn-i
11 yāmin çuvalına şoqdılar bir yıllık mışır haracına yiterdi altundan
12 ve gevherden idi çuvala şoqduğın bular bilmedi فَلَمَّا جَهَرَهُمْ
13 136 بِجَهَارِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ol çuvallar ağzın

[72b]

- 1 dıkdiler ve bunlara aş virdiler yūsuf buyurdı ata bir süd qaradaşlar iki iki
2 aş oturdılar biş sohra oldı ibn-i yāmin yalıñuz kaldı eyitdiler yā mālīk

¹³³ Yūsuf 65, Eşyalarını açtıklarında sermayelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. Dediler ki: Ey babamız! Daha ne istiyoruz. İşte sermayemiz de bize geri verilmiş. (Onunla yine) ailemize yiyecek getiririz, kardeşimizi koruruz ve bir deve yükü de fazla alırız. Çünkü bu (seferki aldığımız) az bir miktardır.

¹³⁴ Yūsuf 64, Ya'kub dedi ki: Daha önce kardeşi (Yusuf) hakkında size ne kadar güvendiysen, bunun hakkında da size ancak o kadar güvenirim! (Ben onu sadece Allāh'a emanet ediyorum); Allāh en hayırlı koruyucudur. O, acıyanların en merhametlisidir.

¹³⁵ Yūsuf 67, Sonra şöyle dedi: Oğullarım! (Şehre) hepimiz bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allāh'tan (gelecek) hiçbir şeyi sizden savamam. Hüküm Allāh'tan başkasının değildir. (Onun için) ben yalnız O'na dayandım. Tevekkül edenler yalnız O'na dayansınlar.

¹³⁶ Yūsuf 70, (Yusuf) onların yükünü hazırladığı zaman maşrabayı kardeşinin yükü içine koydu! (Kafile hareket ettikten) sonra bir tellal: Ey kafile! Siz hırsızsınız! diye seslendi.

- 3 biz süd bir ardaşlaruz bizi böyle buyurduñ anıñ süd birin urt
4 yidi yūsuf eyitdi ben aña ardaş olayın ol gelsün benümle aş yisün
5 buyurdı ibn-i yāmin perdeden ierü givürdiler bir yirde aşı oturdılar tamam
6 üç loma yidükde ibn-i yāmin eyitdi yā mālīk benüm arındaşıım benden gideli
7 ben bunuñ gibi datlu aş yimedüm yūsuf yüzü örtüsün bıradı
8 yā ibn-i yāmin ben seniñ arındaşıñam قَوْلُهُ تَعَلَىٰ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا
9 137 تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ibn-i yāmin yūsuf yüzü gördi-se uşşı
10 gitdi yūsuf ibn-i yāminiñ başın dizine odı gögsin şıgadı uşşı
11 geldi eyitdi dimegil ayrular iştimesün ve ben bir hilet ıldum
12 seni dutaoyam andan ilerü yūsufuñ bir altun tasu var-ıdı
13 amı birle urdı bu tas eydür bunlar yalandur arındaşların

[73a]

- 1 urt yimedi kendüler şatdılar bunlar eyitdi ma°āzallāhu ol ne sözdür
2 aş yidiler dergāha geldiler destūr dilediler ıdılar bir köye erişdiler
3 anıñ adı bilis durur atlular ardınca yitdi ıgırdılar bunlara
4 138 قَوْلُهُ تَعَلَىٰ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَتْهَا الْعَبِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ eyitdiler
5 yā āfile siz uğrısız melik şaını uğurladuñız eyitdiler biz
6 uğrı degülüz ve hergiz uğurlı ılmayavuz 139 وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ eyitdiler
7 uvalıñuzu aryalum döktiler istedüklerin ibn-i yāmin uvalında
8 ıdı 140 قَوْلُهُ تَعَلَىٰ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَحِيهِ eyitdiler
9 bizim bundan haberimiz yo andan bunları girü yūsufa getürdiler eyitdiler
10 yā mālīk biz uğurlamadı bu ibn-i yāmin uvalında ıdı ammā bunuñ
11 bir arındaşı var-ıdı bunuñ gibi uğrı-dı قَوْلُهُ تَعَلَىٰ إِنْ يَسْرِقْ
12 141 فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ arındaşları ibn-i yāmine eyitdiler nite
13 uğurladuñ bu şaını ibn-i yāmin eyitdi ben bilmezim meger

¹³⁷ Yūsuf 69, Yusuf’un yanına girdiklerinde öz kardeşini yanına aldı ve “Bilesin ki ben senin kardeşinim, onların yaptıklarına üzülme” dedi.

¹³⁸ Yūsuf 70, (Yusuf) onların yükünü hazırladığı zamān maşrabayı kardeşinin yükü iine koydu! (Kafile hareket ettikten) sonra bir tellal: Ey kafile! Siz hırsızsınız! diye seslendi.

¹³⁹ Yūsuf 73, Allāh’a andolsun ki, bizim yeryüzünde fesat ıkarmak iin gelmediğimizi siz de biliyorsunuz. Biz hırsız da değıliz, dediler.

¹⁴⁰ Yūsuf 76, Bunun üzerine Yusuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini (aramaya) başladı. Sonra da onu, kardeşinin yükünden ıkarttı. İşte biz Yusuf’a böyle bir tedbir öğrettik, yoksa kralın kanununa göre kardeşini tutamayacaktı. Ancak Allāh’ın dilemesi hari. Biz kimi dilersek onu derecelerle yükseltiriz. Zira her ilim sahibinin üstünde daha iyi bilen birisi vardır.

¹⁴¹ Yūsuf 77, (Kardeşleri) dediler ki: “Eğer o aldıysa, daha önce onun bir kardeşi de almıştı.” Yusuf bunu iinde sakladı, onlara açmadı. (Kendi kendine) dedi ki: Siz daha kötü durumdasınız! Allāh, sizin anlattığımızı ok iyi bilir.

[73b]

- 1 yañlış oldu benim yükümde çıktı nite kim siz getürdüñüz çuvalımızda
- 2 çıktı siziñ haberüñüz yoğ-ıdı ken°ana degince قَوْلُهُ تَعَلَى
- 3 فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ
- 4 142 ammā yūsufa uğrı dimek andan idi
- 5 bir dün yūsuf işhāk kemerin uğurladı ammā ya°küb yūsufa eyitdi
- 6 vācibdür bize kim yiñe tapu kılamak gerek qarındaşları bu sebepten eyitdiler
- 7 yūsufa uğrı diyü andan yūsuf ibn-i yāmini zindāna buyurdı
- 8 eyitdiler biz ibn-i yāmin sizden almayınca atamıza varamazuz toğuşalum
- 9 gücümüz yeter erlik kılalum alalum tengri bizüm degmemüze bir hüner
- 10 virdi hiç kimseye virmedi ammā yehuda hüneri üni var-ıdı kaçan çığırsa
- 11 hālāyıklar uşşı giderdi yūsuf bildi kim yehuda kığırsar eyitdi
- 12 toğun şuña tākātı kılmaya yūsuf bir oğlana buyurdı varğıl kimse
- 13 seni görmesin vardı ol oğlan elin yehüde arqasına şıgadı

[74a]

- 1 nice kim kığırdı üni çıkmadı tengri hāqkı bu şehirde ya°küb aşlı
- 2 var yūsuf tahtdan indi bir ulu taş götürdi on arşun ini on arşun
- 3 uzını idi bir eli birle götürdi sarayı yürütdi andan bunlara
- 4 eyitdi eger ya°küb hürmeti diñlimesse bu taşı başıñuza birağa-y-ıdum
- 5 başuñuza dögedüm yine yirinde qodı eyitdi dönüñ ne oldu-sa atañuza
- 6 eydüñ eyitdiler yā mālīk bu şahını qarındaşımız yükünde çıktı
- 7 bizden birimizi dutğıl bunı koyvirgil girü atamıza varsun قَوْلُهُ تَعَلَى
- 8 فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ
- 9 143 نَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَحْدَنَا مَتَاعًا عِنْدَهُ إِنَّا إِذَا لَطَّالِمُونَ yūsuf
- 10 eyitdi ma°azallāhu ben yazuqlıyı koyuban yazuqsızı dutmayam yazuq bir köy
- 11 kılsa bir köy görmese qanı siz peygambar oğlanlarıduñuz şeri°atı
- 12 qandan öğrendüñiz bunlar eyitdi yā °aziz atamız gözi görmez oldu arqası
- 13 bükülmüş durur yūsuf qayğusundan ve bu anıñ süd qarındaşı durur

[74b]

- 1 eger bunı tutarsañ aña iñen güç olur yūsuf eyitdi قَوْلُهُ تَعَلَى ارُّ
- 2 جَعُوا إِلَى أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا

¹⁴² Yūsuf 77,

¹⁴³ Yūsuf 78-79, Dediler ki: Ey aziz! Gerçekten onun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizim birimizi alıkoy. Zira biz seni, iyilik edenlerden görüyoruz. Dedi ki: Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını yakalamaktan Allāh'a sığınırız, o takdirde biz gerçekten zalimler oluruz!

- 3 عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا¹⁴⁴
 4 andan gitdiler vardılar bu kıışsayı ya^çküb eyitdiler ya^çküb çağırdı dükeli
 5 firişteler anuñ birle zārılık kıldılar eyitdi yā rabbi şabırlık virgil ve oğlını
 6 baña göstergil قَوْلُهُ تَعَالَى عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 7 (...)
 8 145 عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ya^çküb oğlanlarından yönin döndürdi
 9 ağlamağa başladı eyitdi يَا أَسْفَا عَلَىٰ يُوسُفَ firākuñ üzerine
 10 firāx oldı ve kayğu üzerine kayğu oldı andan buyursa gine tabutı
 11 açdılar adamuñ saçın övürlü gördiler saçın şeşdi öñine
 12 bırağdı havvānuñ bürüncügin başına örtti şīt kemerin biline bağladı
 13 säre kilimin arkasına örtti beyte'l-ahzāna girdi bir çağırdı

[75a]

- 1 lalmarcı yabandağı giyikler kıatına geldi selām kıldı ya^çküb eyitdi
 2 مَنْ أَنَّى قَالَ عَزَائِلُ جِئْتَنِي زَارِيًا أَمْ قَابِضًا قَالَ بَلَا زَارِيًا
 3 sen kimsin eyitdi °azrā³İlven eyitdi ziyārete mi geldiñ ya cān almağa
 4 mı geldiñ eyitdi ziyārete geldüm anıñ-ıçun kim yidi kıat gök
 5 firişterleri ağlaşdı senüñ zārılığınđan eyitdi yā °azrā³İl yūsuf
 6 cānın kıabız kılduñ mı eydür yā ya^çküb tengri eydür eger yūsuf
 7 cānın aldursam girü vireydüm senüñ zārılığınđan velaykin yūsuf
 8 diridür istegil bulasın ya^çküb şāz oldı yönin oğlanlarına
 9 kıldı eyitdi قَاتِحَسُّوْا مِنْ يُوسُفَ isteñ bulasız
 10 وَأَخِيهِ وَلَا تَيَّأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيَّأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ
 11 146 إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ eyitdi varuñ yūsuf isteñ bulasız tengri
 12 rahmetinden bī-ümiğ olmayasız meger kāfir elinde dutsağdur kıatta
 13 yūsuf diridür andan kıarındaşları dirildiler imdi kıanca varalum

[75b]

- 1 meger yine mışra varavuz biraz aşılık dağı getürevüz ibn-i yāmin
 2 dağı caht kılsavuz dirler kıurdılar mışra vardılar ağlayuvar bunuñ

¹⁴⁴ Yūsuf 81-82, Babamıza dönün ve deyin ki: “Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti. Biz, bildiğimizden başkasına şahitlik etmedik. Biz gaybın bekçileri değiliz. (İstersen) içinde bulunduğumuz şehire (Mısır halkına) ve aralarında geldiğimiz kafileye de sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz.”

¹⁴⁵ Yūsuf 83-84, (Babaları) dedi ki: “Hayır, nefisleriniz sizi (böyle) bir işe sürükledi. (Bana düşen) artık, güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allāh onların hepsini bana getirir. Çünkü O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.” Onlardan yüz çevirdi, “Ah Yusuf’um ah!” diye sızlandı ve kederini içine gömmesi yüzünden gözlerine boz geldi.

¹⁴⁶ Yūsuf 87, Ey oğullarım! Gidin de Yusuf’u ve kardeşini iyice araştırın, Allāh’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allāh’ın rahmetinden ümit kesmez.

3 gibi mihnet kim gördüğü yok ne reside oğlanu atamuzdan avâre kılduk
 4 ve peygamber göñlin yıkdık zârı zârı ağladılar meger tengri raħmet vire
 5 bunlar yolda ağladılar ya^çküb ken^çândan ağlar tengri ta^çâlâ kulları
 6 ağladuğın sever ya^çküb yūsufuñ dayısını oğudı eyitdi bir biti
 7 yazğıl mışır ^çazîzine meger raħim kıla oğlımı baña vir diyü biti yazmağa
 8 oturdu kalem kâğıd üzere vurdu bismillâh'ir-raħmân'ir-raħîm men ya^çküb
 9 isrâ³İlullahi bin işhâk nebîyy'ullahu bin ibrahîm ħalil'ullahu bilsin kim
 10 mışır ^çazîzi emeklü ħânenüz belâ içinde ġarra olup ulu belâlar
 11 toğunuyor ulu atamuzı ibrahîm mancılığa urdılar
 12 atdılar atamuz karındaşı ismâ^çİl peygambardur koyun gibi gülediler
 13 boğazlamağa bıçağ boğazın kesmedi bizim oğlumuzı bizden

[76a]

1 ayırdılar anıñ ħasretinden iki gözüm görmez oldı ve kıoca oldum imdi
 2 ibni yâmin sen ħuta kıoduñ kıayğu üzere kıayğu arturduñ aña uğurlık
 3 yapduñ biz ħânenen oğuzlık kıılmış yok anı bağışlağıl ve's-selâm bitiye
 4 mühür urdı peyk eline virdi eyitdi oğlanlarumdan ilerü varğıl
 5 mışıra peyk ta^çcîl vardı biti bunlardan öñdin degürdi yūsufa
 6 virdi yūsuf atasınıñ mührin gördi öpdi başına kıodı ibn-i yâmin
 7 oğudı ikisi ağlaşdılar derħâl cebrâ³İl geldi eyitdi yâ yūsuf
 8 nâmeye cevâbın yazğıl göndürgil bildürmegil daħı vaķıt yok yūsuf
 9 yazdı bismillâh'ir-raħmân'ir-raħîm ben ^çazîz mışırı ile ya^çküb isrâ³İl
 10 lillehi bin işhâk nebîyy'ullahu ibn-i ibrahîm ħalil'ullahu ammâ zekerü'l-belâ³i
 11 ve niyete'l-ti^çmiye ya^çnî uş biti mışır ^çazîzinden yâ nebîyy'ullahu tengrinüñ
 12 belâsın eyitdüñ ni^çmetin kıoduñ eger ceddüñ ibrahîm oda
 13 bıraķdılar oda fermân geldi göyündürmedi قَوْلُهُ تَعَالَى قُلْنَا يَا نَارَ

[76b]

1 رُكُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُ¹⁴⁷
 2 ibrahîmi göyündürmegil asan dutğıl eger atañ kardaşı
 3 ismâ^çİli başdılersa kıurbân kıılmağa tengri uçmağdan bir kıoç virdi aña fidyе
 4 oldı oğul firâķına nice ağlarsın on bir oğıl dirliğine nite şükür kıılmazsın
 5 nite kim ibrahîm şabır kııldı nuşret buldı şabır kıılğıl nuşret bulasın
 6 فَاصْبِرُوا كَمَا صَبَرُوا حَتَّىٰ تَضْفَرَ كَمَا ظَفَرُوا

¹⁴⁷ Enbiya 69-70, “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!” dedik. Böylece ona bir tuzak kurmak istediler; fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk.

- 7 biti mühürledi peyke virdi peyk mışırdan çıkdı biti ken^cāna
 8 getürdi ya^cķūba virdi biti açdı oķudı cevābın gördi-se eyitdi
 9 tengri izzeti-cün ağladı ol sā^cat cebrā³īl geldi eyitdi
 10 yā ya^cķūb bundan ayruķ yūsuf adın ağzuña almağıl ya^cķūb kayğuya
 11 düşdi uyıdı yūsufu düşünde gördi ammā va^cdesi yakın geldi
 12 ya^cķūb eyitdi يَا غِيَاثَ الْمُتَّقِينَ اعْنِنِي يَا نَبِيَّ إِيْ قَامِي مُتَهَيِّرِينَ
 13 feryād kılıcı ve daħı bir ķavilde bu du^cāyı oķudı اللَّهُمَّ يَا كَثِيرَ الْخَبِيرِ

[77a]

- 1 يَا دَائِمَهُ الْمَعْرُوفِ cebrā³īl geldi eyitdi yā ya^cķūb yūsufu tengri
 2 saña göstere ammā yūsuf ķarındaşları mışıra degdiler başların yalın kıldılar
 3 ağlaşdılar yūsuf ibn-i yāmin birle köşkte oturlardı ķarındaşların
 4 gördi şāmdan yaña ķapudan girdiler ammā ol vaķıt bir ölçek buğday başı
 5 birle bir ölçek incüye berāber-idi ķarındaşları yūsuf ķatına geldiler
 6 قَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ
 7 مَسْنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا
 8 الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ¹⁴⁸ eyitdiler yā
 9 ‘azīze güç oldı açlıķ ve aşlıķ ıarlığında oğlanlarımız za^cif oldılar
 10 açlıķdan götürdügümüz bahāya virmezseñ ve aylıķ virgil bize ıa^cām yūsuf
 11 ķarındaşlarına baķdı gözi yaş birle ıoldı eyitdi yā rabbi özümü
 12 aşikāre kılısarvan fermān geldi daħı vaķtı degül bir ķavilde kırķ yıl ve
 13 bir ķavilde seksen yıl anuñla ya^cķūb arasında firķāt oldı ammā ķarındaşları

[77b]

- 1 yūsuf ķatına geldiler yūsuf buyurdı bir şaħın getürdiler bir ķamçı birle
 2 ķaķdı üni çıkdı eyitdi siziñ bir ķarındaşıñuz var-ıdı adı yūsuf
 3 قَوْلُهُ تَعَالَى هَلْ عَلِمْتُمْ
 4 يَا نَبِيَّ هِيَ بِلُورِ مِيسِيزِ
 5 yūsufa ne kıldıñuz ibn-i yāmin yūsuf niķābın ol sā^cat götürdi yūsufu
 6 قَوْلُهُ تَعَالَى إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا
 7 أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ
 8 أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ¹⁵⁰ eyitdiler sen yūsufsın eyitdi ben yūsufvan yūsuf tengri

¹⁴⁸ Yūsuf 88, Yusuf'un yanına girdiklerinde dediler ki: Ey aziz! Bizi ve ailemizi kıtlık bastı ve biz değersiz bir sermaye ile geldik. Hakkımızı tam ölçerek ver. Ayrıca bize bağışta da bulun. Şüphesiz Allāh sadaka verenleri mükāfatlandırır.

¹⁴⁹ Yūsuf 89, Yusuf dedi ki: Siz, cahilliğiniz yüzünden Yusuf ve kardeşine yaptıklarınızı biliyor musunuz?

- 9 sünneti üzere yürür eyitdi her kim belāya şabur kılsa ve perhiz kılsa tengri
 10 anıñ emegin žāyi° kılmaya قَوْلُهُ تَعَالَى لَقَدْ أَتَرَكْتُ اللَّهَ عَلَيَّآ وَإِنْ كُنَّا
 11 ¹⁵¹ لَخَاطِئِينَ¹⁵¹ aġladılar eyitdiler yūsuf zinhār yūsuf bizi atamuza
 12 eyütmegil biz anıñ °iķābın getürmeyevüz bir ĥaṭa vü cefā kılduķ bizi °afıv
 13 kılgıl yūsuf bunlara cevāb virdi eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى قَالَ لَا

[78a]

- 1 ¹⁵² تَتْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ¹⁵²
 2 ben sizi °ayıplamayam tengri sizi yarlıġasın ol kılduġuñuz işden
 3 andan yūsuf eyitdi varuñ benim gömlegim alup varuñ atam yüzüne sürüñ
 4 atam gözi açılıñ ve tengri aña raĥmet kıla ol gömlegi ol idi kim
 5 uçmaķdan geldi ibrahīm peyġambara virdi oddan ĥalās oldı
 6 herkim anı geyse ulu olurdu eger barmaķ arasına şoķsañ belürmezdi
 7 yūsuf kıuyuya bıraķduķda ol bile idi boynında ĥamāli gibi yūsuf
 8 ol gömlegi ķarındaşlarına virdi eyitdi قَوْلُهُ تَعَالَى اذْهَبُوا بِقَمِيصِي
 9 هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَحْمَعِينَ¹⁵³
 10 ya°nı benüm gömlegüm alup varuñ andan ķarındaşları develer yükletdiler
 11 mışırdan çıkdılar yıl geldi gömlek ķoķusu ken°ana degürdi ya°ķüb
 12 oġul oġlanları birle otururdu ya°ķüb eyitdi yūsufuñ gömlegi
 13 ķoķusu gelür قَوْلُهُ تَعَالَى إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفْتَدُونَ¹⁵⁴

[78b]

- 1 eyitdiler ¹⁵⁵ كُنْهَتْنَا بِي قَوْلُهُ تَعَالَى إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ¹⁵⁵ eyitdiler yā ata
 2 كُنْهَتْنَا بِي¹⁵⁵ ya°nı yād var mısrındaki ġiyesi ķoķusu nite gelür nice yıl
 3 oldı yūsufu ķurt yidi ġiyesi nite gele ya°ķüb cevāb virdi eyitdi
 4 ben tengriden nesne bilürin siz bilmezsiz anıñ-çun kim ya°ķüb mi°neti
 5 ardmiş-ıdı andan oġlanları atası ķatına geldi ol gömlegi yüzüne

¹⁵⁰ Yūsuf 90, Yoksa sen, gerçekten Yusuf musun? dediler. O da: (Evet) ben Yusuf'um, bu da kardeşim. (Birbirimize kavuşmayı) Allāh bize lütfetti. Çünkü kim (Allāh'tan) korkar ve sabrederse, şüphesiz Allāh güzel davrananların mükāfatını zayı etmez, dedi.

¹⁵¹ Yūsuf 91, (Kardeşleri) dediler ki: Allāh'a andolsun, hakikaten Allāh seni bize üstün kılmış. Gerçekten biz hataya düşmüşüz.

¹⁵² Yūsuf 92, (Yusuf) dedi ki: “Bugün sizi kınamak yok, Allāh sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir.”

¹⁵³ Yūsuf 93, “Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, (gözleri) görececek duruma gelir. Ve bütün ailenizi bana getirin.”

¹⁵⁴ Yūsuf 93-94, “Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, (gözleri) görececek duruma gelir. Ve bütün ailenizi bana getirin.” Kafile, Mısırdan ayrılınca babaları yanındakilere Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yusufun kokusunu alıyorum dedi.

¹⁵⁵ Yūsuf 95, (Onlar da:) Vallāhi sen hāla eski şaşkınlıġındasın, dediler.

- 6 فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ أَعْرَابًا
 7 عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ
 8 وَمَا تَعْلَمُونَ¹⁵⁶ andan yüzün oğlanlarına kıldı eyitdi ahir ben size
 9 dimedüm mi yūsuf isteñ bulasız ammā ya[°]kūb ilk anı şordı kim
 10 yūsuf ne dindedür müslimān dīnindedür ve ceddimiz ibrahīm yolındadır
 11 didiler ya[°]kūb secde kıldı tengriye şükür kıldı eyitdi
 12 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ya[°]nī isipasüm sen tengi oğlum
 13 müslümānlık üzere baña degürdüñ andan oğlanlarına eyitdi

[79a]

- 1 işiñüz rast kılūñ mışıra varalum ol gün kim yūsuf ayrıldı on bir
 2 karındaş ıdı ol gün ki yā[°]kūb ken[°]āndan çıqdı yidi yüz ādem
 3 -ıdı oğul oğlanlarından ammā mışırda aşlık kılmadı yūsuf günde
 4 çıkardı niqābın götürürdi dükeli mışır ehli toyardı toqlık birle
 5 giderürdi girü varurlardı yarıntası güne degince bular aşı muhtaç
 6 olmazdı ve ayruq canavarlar dañı toyarlardı ammā vaqıt oldu ya[°]kūb
 7 ken[°]āndan çıqdı mışıra uğradı ol yıl ekdikleri kamu bitdi cihān
 8 ucuzlık oldu ya[°]kūb mışıra degdi yūsufa haber oldu yūsuf
 9 atasına karşı vardı-sa sözün bezedi yetmiş ˚ālem tonatdı
 10 degme ˚ālem dibinde on iki biñ er var-ıdı kendü hāş ˚āleminde yazulıydı
 11 لَأَن نُّرِيدَ أَن نُّنَزِّلَ عَلَيْكَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مِّنْ سُلْبِ الْمَوْتِدِ
 12 oldı zeliḥāya eyitdiler yūsuf atasına karşı varur zeliḥā buyurdı
 13 beni yolıñın üzerine koñ iki gözi görmez ammā yūsuf yakın

[79b]

- 1 geldükde baña eydüñ zeliḥāya eyitdiler uş yūsuf geldi zeliḥā öri tırdı
 2 iki gözi görmez ayağı yürümez yüzün göge kıldı eyitdi
 3 سُبْحَانَ رَبِّيَ عَمَّا يُشْرِكُونَ iy arı tengri kim
 4 sen kılırsın meligini kul جَعَلَ بِتَقْدِيرِهِ عَابِدًا
 5 بِمَلِكِهِ iy arı tengri kim sen kılırsın kulını melik yūsuf işitdi
 6 bir zeliḥāya baqdı genc-ıdı ammā yūsuf atasın gördi-se atdan indi
 7 ya[°]kūb eytdi yā yūsuf atdan inmegil ol dem at-ıla birbirine irişdiler
 8 görışdiler andan yūsuf eyitdi yā ata bunca nite ağlarduñ eger
 9 bu dünyāda görmezseñ ahiretde göreydüñ andan ya[°]kūb eyitdi

¹⁵⁶ Yūsuf 96, Müjdeci gelince, gömleği onun yüzüne koyar koymaz (Ya'kub) görür oldu. Ben size: “Allāh tarafından (vahiy ile) sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim” demedim mi! dedi.

- 10 ben k r ardum ibl s seni yoldan  ıkaraya ayru  yola giv re ben seni
 11 g rmeyem andan mı ra girdiler zeli h  d  eginde otururdu eyitdiler
 12 u  y suf atası birle gel r andan zeli h   r  t rd  ya k b
 13  ıgırdı eyitdi sel m n  aleyk m y  ya k b peyg mbar  aleyk 's-sel m y  h tun

[80a]

- 1 y  h tun zeli h  eyitdi malum gitdi yigitligim gitdi bu  amu eksiklikt r
 2 artu lıgı y suf dostlıgı ve sev si ve  ı kıdur ya k b peyg mbar
 3 eyitdi eger sen n malun yo -ısa yigitlig n g z n yo -ısa bizim
 4 y z m z var ahir ha  katında gerek ne gerekse dilegil muradun ha ıl
 5  ılayım zeli h  eyitdi y  habib 'llaha yigitligim dilerin ve g z m dilerin
 6 ve g k ekligim dilerin ve hel llige y sufu dilerin andan ya k b
 7 eyitdi y  rabbi ol  a ıklık kim zeli h ya virmişd n y sufa virgil
 8 andan y suf anca  a ık oldu zeli h ya  am deye bind rdiler meydandan
 9 k  ke degince yitmi  kez d ndi zeli h yı g rmege amm  zeli h  k  ke
 10 degdi y nin beyte'l-mu addese  ıldı t 'ata me gul oldu y suf
 11 girdi zeli h n n t n n t tdi gir   ekdi yırttdi zeli h  gir 
 12 ba dı eyitdi y  y suf (...) bir g mlek ol va ıt
 13 ben sen n yırtdumsa Şimdi sen ben m yırtdu  andan zeli h  eyitdi

[80b]

- 1 iy dir g     mr mi c hillikte ge  rd m bunu bilmed m bunu  gibi
 2 tengri var kim bunca yazu dan Őonra eyl k ider andan  m n virdi
 3 y suf buyurdu bir taht meydanda  urdılar ya k b i  n
 4 ve da ı bir taht tapısı- un da ı bir taht zeli h  i  n andan
 5 andan tahtına oturdu-sa y nin  arında larına  ıldı قَوْلُهُ
 6 ¹⁵⁷ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا y suf eyitdi y  ata ben ol va ıt g rd g m
 7 d   budur kim tengri ta  l  gir ek  ıldı ve tengri ta  l n n ben m  zer mde
 8 ha kı Ő kri  k  d r beni zindandan  ıkaradı m lket
 9 virdi قَوْلُهُ تَعَالَى إِذْ أَخْرَجْتَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ ¹⁵⁸ amm 
 10  arında laruma nesne dimegil kim b yle olsa gerek-idi oldu

¹⁵⁷ Yusuf 100, Ana ve babasını tahtının  st ne  ıkartıp oturttu ve hepsi onun i in (ona kavu tukları i in) secdeye kapandılar. (Yusuf) dedi ki: "Ey babacığım! İşte bu, daha  nce (g rd g m) r yanın yorumudur. Rabbim onu ger ekle tirdi. Do rusu Rabbim bana ( ok Şey) l tfetti.   nk  beni zindandan  ıkaradı ve Şeytan benimle karde lerimin arasını bozduktan sonra sizi  olden getirdi. Ő phesiz ki Rabbim dilediğine l tfedicidir. Ku kusuz O  ok iyi bilendir, hikmet sahibidir."

¹⁵⁸ Yusuf 100,

- 11 قَوْلُهُ تَعَالَى رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَ
 12 حَادِيثِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
 13 تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ¹⁵⁹ andan yūsuf elin götürdi

[81 a]

- 1 eyitdi yā rabbi baña virdiñ bu düş ma^cnisin ve ^cilmi virdiñ ammā ^cölüm
 2 vaḳti olsa dünyādan çıḳmaḳlıgım müslimanlık ruzi kılğıl daḳı eyitdi
 3 ilāhī dünyā milki mi gerekmez bu dünyā zarar dur yūsuf āḫiret korkusundan
 4 emin olmadı eyitdi yā ata benüm firāḳuma nice aḳladuñ
 5 eyitdi seksen yıl daḳı bir qarıl da kırk yıl yūsuf dükeli mısır ehlin
 6 oḳudı siz benim nem bilürsiz eyitdiler biz seniñ ḳamu bendeleriñ
 7 oluruz ol biñ biñ ḫalāyık ḳamusın atası öñünde azād
 8 ḳıldı ḳamu bende geldiler azād oldılar girü vardılar ümiz tutar mü³min
 9 yazuḳı birle ḫamuya gireler ammā muḫammed şefā^cat birle azād ola uḳmaḳa gire
 10 andan yūsuf ḳarındaşları ile dirlik dirildiler eyitdiler ḳarındaşımız
 11 bizden ḫoşnüd oldı gerek kim tengri ta^cālā daḳı ḫoşnüd ola tā^cat
 12 ḳıldılar on yidi yıldan soñra cebrā³ıl geldi bulara vaḫiy getürdi
 13 tengri bunları azād ḳıldı yūsuf ḳorḳusu artuḳ oldı ḫā^cata

[81b]

- 1 meşḡul oldı ve bu ḳışşa tamam oldı cebrā³ıl vaḫy getürdi muştafā için
 2 قَوْلُهُ تَعَالَى لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا
 3 يُفْتَرَى وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَ
 4 عَاقِبَةَ الْأَعْمَالِ¹⁶⁰ eyitdi yā muḫammed bu ḳışşa benddür
 5 ^caḳıllara her kim bu ḳışşaya baḳsa ^cilmi ve ^caḳlı ve ādemī arta ve bu ḳışşa
 mü³minlere
 6 raḫmetdür ve allāhu a^clem andan bir nice yıl oldı ya^cküb dünyādan
 7 çıḳdı ḫaşdan bir tabut ḳıldılar ibrahīm ḫazīresinde ḳodılar
 8 andan anası öldi anı defin ḳıldılar andan reyyāndan
 9 bir oḳlı ḳaldı adı ma^cşab idi on yıldan soñra yūsuf daḳı dünyādan
 10 çıḳdı sırça birle tabut ḳıldılar ibrahīm ḫazīresinde ḳodılar yūsuf³uñ

¹⁵⁹ Yusuf 101, “Ey Rabbim! Mülkten bana (nasibimi) verdin ve bana (rüyada görülen) olayların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat!”

¹⁶⁰ Yusuf 111, Andolsun onların (geçmiş peygamberler ve ümmetlerinin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır. (Bu Kur'an) uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi açıklayan (bir kitaptır); iman eden toplum için bir rahmet ve bir hidayettir.

- 11 bir kıızı var-ıdı adı rahīme idi etub halkı-y-ıdı andan
12 ma^csab bin reyyān pādişāhlığa oturdı bir kāfir geldi aña da^cvet
13 kııldı anı dininden döndürdi dükeli mışır ehli kāfir oldılar puta
[82 a]
1 tapdılar ammā benī isrā'il haqq yolda idi iki yüz yıl bularuñ birle
2 pādişāhlık kııldılar anıñ oğlu var-ıdı adı ibnü'l-velīdī idi
3 fir^cavn ol zamān var-ıdı -la^cnetullahu mel^cün-

4. İNDEKS

A

- °abdullāh** A. Abdullah bin Mesud
38b-6
°a. bin mes°üd 38b-5
- °abdü'l-ma°îşe** A. Abdul Maise
4b-1
- °ābid** A. ibadet eden, tapan, tapınan
°ā. ol- 18a-2
- °āc** A. Ac bin Unuk
13b-1, 13b-3, 13b-5
°ā.a 2a-7, 13a-12
°ā. bin °unūka 13a-11
- °acaba kal-** şaşırarak
°a.asız 27b-2
- °acāyib** A. acayip, tuhaf, garip
64a-13
- °aceb** A. hayret, şaşkınlık, tuhaflık,
şaşılacak şey
1b-6
°a. ol- 4a-5
°a.üm 30b-8
°a.ün 50a-3
- °aceble-** A. şaşırarak, acayılaşmak
°a.diler 41a-4
°a.r 37b-6
°a.rdi 30b-7, 26a-3
- °acem** A. İranlılar, İran
18a-8, 18b-11, 18b-12, 24a-6
°a.de 24a-7
°a.den 56a-7
°a. ehli 24a-9,
°a. meliki-y-idi 54a-10
°a. melikleridür 39a-7
- acı** acı
a. kıl- 28a-2
a.-y-ıdı 59b-6
- °āciz** A. güçsüz, elinden iş gelmeyen
°a. ol- 28b-2, 29a-4, 51b-10, 62a-11
- aç** aç, karnı aç
a.-ıdı 49a-8, 70a-10
a. tüt- 35a-13
- aç-** açmak
- a.dı 14a-9, 29a-10, 29b-9, 33b-9, 34b-3, 37a-5, 37a-6, 45a-6, 48a-11, 53a-11, 61b-2, 66a-5, 76b-8
a.dılar 35b-5, 52a-8, 71b-5, 74b-11
a.duñ 55b-3
a.ğil 61b-1
- açıl-** açılmak
a.dı 60b-1, 64b-8, 78b-6
a.sın 78a-4
a.urdu 26a-4, 32b-3, 64b-6
- açlık** açlık
77a-9
a.dan 77a-10
- ad** ad, isim
10b-6, 30b-13, 31a-1, 34a-13, 46a-11, 9a-5
a.a 33a-7
a.ı 4b-3, 4b-4, 8b-1, 8b-2, 8b-3, 8b-7, 8b-8, 9a-3, 9a-5, 10b-6, 12b-10, 12b-11, 12b-6(2), 12b-7, 12b-8(2), 12b-9(2), 13b-7, 13b-8(2), 17a-9(3), 18a-5, 18b-13, 19a-10, 22b-9(2), 25a-7, 31a-5, 32b-5, 33b-1, 34a-12, 39a-11, 39b-7(2), 39b-8(2), 50a-8, 50b-6, 54a-6, 54a-8, 55b-5(3), 61a-6, 73a-3, 77b-2, 81b-9, 81b-11, 82a-2
a.in 53b-4, 76b-10,
a.ina 63b-12, 63b-13
a.indan 25a-4, 30b-12
a.ların 70b-10
a.larından 31a-1
a. ol- 30b-12
- ādem** A. Hz. Adem
1a-2, 1a-3, 1a-7, 1b-11, 1b-6, 3a-10, 3a-3, 3a-6, 3a-7, 3b-1, 3b-11, 3b-12, 3b-4, 3b-8, 3b-9, 47a-4, 4a-3, 4a-4, 4a-6, 4b-7, 5a-6, 6b-13, 7a-10, 7a-11, 7a-12, 7a-2, 7a-3, 7a-4, 7a-6, 7a-8, 7b-2, 7b-4, 7b-9, 8a-5, 8a-7, 12b-6, 13b-13, 17b-8, 17b-9, 13b-13, 48b-10

- ā.den 12a-3
 ā.e 2b-7, 3a-10, 3a-12, 4b-7, 7a-7,
 57a-11
 ā.i 5b-12, 9a-9, 17b-2
 ā.ʾidi 79a-2
 ā.ʿm 7b-9
 ā.ūñ 1a-11, 4a-13, 4b-13, 74b-11
 ā. zürriyetine 1a-10
ādem A. adam, insan
 ā. oğlanı 17a-10, 46b-4
ādemī A. insanoğlu, insan
 9b-2, 18a-4, 18a-7, 47a-3, 66a-9,
 81b-5
 ā.ler 36a-4
 ā.leri 13b-13
 ā.nūñ 55b-10
 ā. ol- 40a-10
adlu adlı, isimli
 a.lu 14b-3, 28a-6
^ʿ**afiv** A. bağışlamak, af etmek
^ʿa. kııl- 3b-11
^ʿa. kııl- 77b-12
^ʿ**afiyet** A. afiyet, esenlik
 34a-2
ağ beyaz, ak
 a.-ıdı 44b-12
ağ- ağmak, aşmak, çıkmak, yükselmek,
 bozulmak, değişmek
 a.dı 40b-5, 40b-6
 a.ğıl- 7b-2
 a.mış-ıdı 72a-3
 a.arın 14b-9, 19a-4, 24b-6, 46b-3
ağaç ağaç
 7a-8, 9b-12, 11b-9, 12b-3, 13a-9,
 17b-11, 19b-11, 22b-7, 28b-12,
 29a-1, 31a-3, 31b-8, 36b-8, 46a-7,
 47a-13, 50b-2, 60b-3
 a.a 30b-10, 67b-6, 68a-4
 a.da 5b-9
 a.dan 10a-13
 a.ı 5b-8, 12b-1, 13a-12, 20a-3
 a.in 16b-9
 a.muñ 5b-9, 6a-4
 a. ol- 11b-11
ağdur- kaldırmak, yükseltmek
 13a-8
 a.lardı 9a-8
ağır ağır, ağırlık, tartıda çok gelen
 37b-13, 60b-8, 62a-8, 62a-11
 a.dur 22b-4
 a.ı 62a-10, 62a-7, 62a-8(3), 62a-9(3)
ağırla- ağırlamak, saygı ve hürmet
 göstermek, değer vermek
 a.dı 70b-1
 a.dılar 70b-3
 a.rdı 62b-7
ağ(ı)z ağız
 a.ı 6a-10, 52a-11, 52b-1, 58b-12
 a.ımız 52a-13
 a.in 72a-13
 a.ına 2a-1, 23b-9, 26a-1, 30b-7, 31b-
 5, 36a-9
 a.uma 49a-7
 a.uña 43b-11, 76b-10
ağla- ağlamak
 a.dı 17a-8, 19a-1, 55a-12, 56b-2,
 58b-8, 60a-8, 70b-12, 71a-7, 72a-8,
 76b-9
 a.dılar 56b-2, 75b-4, 75b-5, 77a-6,
 77b-11
 a.duğın 75b-6
 a.duñ 55b-3, 81a-4
 a.mağa 74b-9
 a.mağıl 43b-12
 a.r 75b-5
 a.rduñ 79b-8
 a.r-ıdı 68a-7
 a.rsın 76b-4
 a.yasıñ 43b-11
 a.yuver- 75b-2
ağlaş- ağlaşmak
 a.dı 75a-5
 a.dılar 7a-1, 76a-7, 77a-3
 a.u ağlaşu 59a-8
 a.urlardı 59a-10, 71a-8
^ʿ**ağsak** aksak, topal
 37b-3
ah A. ah!
 47a-10
^ʿ**ahd** A. and, yemin, verilmiş söz

- °a.e şur- 2a-8
- āhir** A. ahir, son, sonunda
28b-1, 78b-8, 80a-4
ā.i 34b-13
ā. zamān 13b-9
ā. zamānda 13b-12, 55a-11
ā. zamān ol- 3a-1
- aḥiret** A. ahiret, öbür dünya(bkz. aḥiret)
66b-8, 81a-3
a.de 36b-11, 38b-11, 79b-9
- āḥir zamān peygambarı** Hz Muhammed
55a-8
- aḥret** A. ahiret, öbür dünya(bkz. aḥiret)
54b-11
a.üñ 54b-10
- aḥsen** A. en güzel
a.dür 18b-12
- aḥşam** akşam
a.a 4a-7
a. ol- 4a-1, 59a-7
- aḥval** A. haller,vaziyetler, oluşlar
a.in 41a-5
- aḳ** beyaz
36b-8
a. ol- 4a-7, 4a-8
- aḳlu** beyazlı
44b-11
- aḳ-** akmak
a.ar 39b-6
a.ardı 77a-6
a.ar ol- 40b-10
a.arşuya 7a-9
a.a-y-ıdı 41a-1
- °**ākıl** A. akıllı
51b-5
°a.lara 81b-5
- °**akıl** A. akıl, us
°a.ı 81b-5
°a.uñuz 28b-5
- °**aḳla** (yer adı)
°a.dan 60b-2
°a.ya 60b-2
- al-** almak
14a-8
a.a 33b-4
- a.alum 73b-9
a.avuz 52b-6
a.aydum 61b-10
a.ayım 4b-5, 10a-1
a.ayın 35a-7
a.dı 9b-6, 11b-11, 15a-12, 15a-13,
16a-2(2), 16b-5(2), 20a-12, 25b-2,
39a-1, 42a-13, 42b-1, 44a-6, 45b-2,
62a-6, 62b-1
a.dılar 22a-11, 33b-8, 56a-7, 70b-3
a.dugunda 63b-1
a.duñ 5a-9
a.ğıl 3a-12, 16a-1(2)
a.ıp 3a-4, 20a-3, 20a-13, 42b-3, 42b-
4, 42b-4, 46a-8
a.ivir- 45b-9
a.madum 16b-6
a.mağa 59a-11, 70a-2, 70a-4
a.mağa 9b-3, 47a-6, 75a-3
a.mağıl 76b-10
a.mayınca 73b-8
a.mazlar-ıdı 50b-9
a.sañ 9b-4
a.sun 4b-8
a.uñ 28b-1
a.up 4b-9(2), 5b-10, 20a-1, 21a-9,
27a-4, 32a-13, 33a-5, 35b-4, 40a-
10, 41b-3, 48a-7, 52b-9, 52b-9,
53a-7, 56a-7, 56a-11, 60a-10, 70a-
3, 71b-10, 78a-10, 78a-3
a.urdı 33b-2
a.urlardı 22b-6, 22b-7, 70a-2, 70b-5
- aldur-** aldirmek
a.sam 75a-7
- °**alāk kıızı** ?
°a.-dı 62a-5
- °**alef** A. saman, ot, yulaf, hayvan yemi
22a-9
- °**alem** A. alem, kainat, dünya, bayrak
25b-12, 61b-12, 62b-8, 69b-9, 79a-
10, 79a-9
°ā.de 60b-7
°ā.ler 8a-7, 37a-8
- alet** A. alet, vasıta
a.in 3b-5,

- °**aleyh** A. onun üzerine
50a-9
- °**aleyhi'l-la'netü** A. Allâh'ın laneti
üstüne olsun
27b-13
- °**aleyhi's-selâm** A. ona selam olsun
20b-1
- °**aleykü's-selâm** A. selam sizin üzerinize
olsun
79b-13
- allâh** A. Allah
14a-6, 26b-6
a.a 32b-2
a.dan 5b-2
a. ta'âlâ 4b-12
- allâhu a'lem** A. Allah daha iyi bilir
81b-6
- aln** alın
a.ına 40a-2
a.ında 33a-3, 33a-6, 40a-1, 40a-3,
70b-1
a.ında-y-ıdı 70a-6
- °**alî** A. Hz. Ali
13b-9, 64a-10(2)
°a. rağıyallâhu °anhu 64a-7
°a.ye 56b-2
- °**âlim** A. bilgin
°â.leri 8a-10
- alt** alt
a.in 63a-5
a.ına 19b-12
a.ında 16a-3, 59a-4
- altı** altı (6)
a. ay ol- 15b-10
- altıncı** altıncı (6.)
12b-8, 14a-2
- altmış** altmış (60)
13b-2
- altun** altın
22b-6, 22b-8, 23b-5, 24b-9, 31a-9,
33a-1, 56a-7, 60a-1, 61b-12, 61b-
13, 62a-1, 62a-7(2), 64a-11, 64a-
12, 70b-4, 72b-12
a.dan 7b-6, 72a-11
a. hâlka 40a-5
a. kemer 60b-10
a. keseler 61b-8
- °**alu-betlü (âlû-bâlû)** F. vişne
8a-4
- °**amade** F. hazırlanmış, hazır
°a.de 61a-13
°a.ye 80a-8
- aman dile-** A. yalvarmak, bağışlanma
istemek
a.rse 29b-1
a.rsin 67b-2
- °**amel** A. işler, ameller
°a.ümi 30a-8
- amiden** A. (amid) önder, şef, komutan
67b-1
- amil** A. arzusu, isteği olan
32b-4
- °**âmire** °Amire
50b-6
- ammâ** A. ama, yalnız, sadece
1a-8, 1b-13, 1b-2, 1b-3, 1b-4, 1b-5,
1b-9, 2a-9, 5a-4, 6a-4, 8a-10, 9a-5,
9a-7, 10b-11, 10b-5, 12a-8, 14a-11,
15a-1, 15a-11, 15b-1, 15b-11, 16a-
6, 17a-13, 18a-10, 18a-6, 18b-11,
18b-12, 18b-7, 21b-13, 22b-4, 23a-
8, 24a-10, 24a-5, 24b-13, 25a-5,
25b-9, 26a-2, 27b-12, 27b-4, 30b-
12, 30b-13, 31b-6, 32b-13, 32b-3,
35b-12, 36a-3, 37a-9, 37b-12, 37b-
2, 39a-2, 39b-11, 40a-1, 40a-7,
40b-13, 40b-6, 40b-7, 41b-12, 41b-
3, 42a-3, 42a-5, 43b-4, 43b-9, 44b-
11, 47b-1, 48b-4, 48b-6, 49a-1,
49b-6, 49b-9, 50a-10, 50b-5, 51a-
13, 51b-13, 53b-2, 53b-5, 54a-11,
54b-6, 55b-12, 55b-9, 56a-2, 56b-7,
57a-2, 57a-5, 57a-6, 57b-11, 57b-4,
57b-5, 58a-5, 58a-6, 58a-7, 58b-12,
59a-12, 59a-7, 60a-1, 60a-5, 61a-7,
61b-12, 61b-7, 62a-5, 62a-6, 62b-5,
62b-6, 62b-9, 63a-10, 63a-3, 63b-1,
63b-12, 64a-2, 64b-1, 64b-13, 65a-
2, 65a-3, 65b-4, 65b-8, 66a-10,
66a-6, 66a-9, 66b-11, 67b-11, 67b-

- 12, 68a-2, 68a-3, 68a-4, 68a-6, 68a-9, 68b-7, 69b-10, 69b-3, 70a-4, 71a-10, 71b-3, 71b-5, 73a-10, 73b-10, 73b-4, 73b-5, 76a-10, 76b-11, 77a-13, 77a-2, 77a-4, 78b-9, 79a-13, 79a-3, 79a-6, 79b-6, 80a-9, 80b-9, 81a-1, 81a-9, 82a-1
- âmîn** A. amin, ya Rab duamızı kabul eyle!
22a-4
- añ-** anmak, hatırlamak
a.amadı 68a-3
a.asın 67a-13
a.asız 67b-13
a.dı 68b-4
- ana** anne (bkz. [°]ana)
25a-2, 25b-4, 25b-9, 26a-8, 60a-8
a.dan 55b-8
a.m 26b-4
a.sı 1a-3, 25b-4, 25b-9, 26a-11, 26a-12, 26a-13, 26a-2, 26a-3, 26a-6, 26a-8, 26a-9, 27a-4, 42b-3, 60a-7(2), 65a-11, 81b-8
a.ya 63b-3
- aña** ona
2a-3, 2a-4, 2b-2, 3a-2, 3a-2, 4a-12, 7b-11, 8a-10, 8a-8, 8b-6, 9a-8, 9b-9, 9b-12, 10b-8, 13a-2, 14a-11, 14b-3, 15a-2, 15b-9, 17b-3, 20b-9, 24a-12, 24a-9, 24b-1, 24b-2, 28a-4, 29a-3, 29b-13, 29b-8, 30a-9, 30b-13, 32a-12, 32b-5, 33b-2, 34a-13, 34b-5, 35a-1, 35b-1, 39a-9, 39b-3, 42a-8, 43a-8, 46b-3, 48a-12, 50a-8, 54a-4, 54a-7, 56a-6, 58b-11, 60b-4, 61a-5, 61b-8, 62b-10, 63a-7, 65a-13, 67b-1, 68a-7, 71b-3, 72b-4, 74b-1, 76a-2, 76b-3, 78a-4, 81b-12
- [°]ana** anne (bkz. ana)
[°]a.sı 4b-2
- anbar** A. zahire koymaya mahsus büyük depo
69b-4
a.ı 69b-6
a.uñ 69b-3
- anca** öyle
10b-9, 11b-4, 14b-12, 22b-7, 29a-2, 34b-5, 36b-8, 46a-9, 53a-7, 55a-12, 55b-3, 58b-7, 62a-1, 62a-2, 62a-3, 62a-3, 62a-4, 67a-3, 71a-7, 80a-8
a.dur 64a-5
a.ol- 48a-4
- ancağ** yalnız, sadece, ancak
60a-2
- anda** orada, onda, o konuda, o hususta. oraya, o zaman.
3a-3, 10a-1, 33b-11, 34b-9, 35a-1, 41a-10, 41b-2, 53b-4, 53b-8, 61b-10, 61b-11, 63b-10
a.ki 37a-13
- andan** sonra, ondan sonra, ondan, ona, ondan ötürü, oradan, onunla
1a-3, 1a-7, 1a-9, 1a-13, 1b-3, 1b-6, 2a-2, 3a-2, 3b-4, 3b-6, 3b-8, 3b-9, 3b-10, 4a-3, 4a-5, 4b-1, 4b-2(3), 4b-6, 4b-7, 4b-13, 5a-6(2), 5a-10, 5b-7, 6a-9, 6a-10, 6a-13, 6b-5, 6b-13, 7a-4, 7a-6, 7a-10, 7b-4, 8a-6, 8b-3, 9a-12, 9b-6, 9b-7, 9b-8, 9b-9, 10b-1, 10b-6, 10b-12, 10b-13, 11a-4, 11a-13, 12a-13, 13a-1, 13a-8, 13b-6, 13b-9, 13b-10, 13b-12, 15a-3, 15b-1, 15b-10, 16a-2, 16a-8, 16a-10, 16a-12, 16b-2, 16b-9, 16b-10, 17a-2, 17a-8, 17a-9(2), 17b-1, 17b-5, 17b-9, 17b-11, 17b-12, 18a-3, 18b-9, 18b-10, 19a-11, 19b-1, 19b-10, 19b-12, 20a-1, 20a-9, 20b-10, 20b-3, 20b-12, 20b-13, 21a-1, 21a-8, 21b-4, 21b-6, 22a-4, 22a-4, 22b-11, 23a-1, 23a-2, 23a-5, 23a-10, 23b-4, 23b-5, 23b-6, 23b-8, 23b-10, 23b-11, 24a-1, 24a-3, 24a-7, 24a-7, 24a-13, 24b-1, 24b-2, 24b-3, 24b-7, 25a-1, 25a-3, 25a-10, 25a-11, 25b-4, 26a-7, 25b-13, 26b-3, 26b-9, 26b-13, 27a-6, 28a-12, 28a-8, 28b-11, 29a-6, 29a-8, 29a-9, 29a-11, 29b-2, 29b-5, 29b-6, 29b-10, 30a-6, 30a-8, 30b-1, 30b-10,

30b-3, 30b-4, 30b-6, 31a-11, 31a-12, 31a-2, 31a-4, 31a-6, 31b-5, 32a-13, 32a-2, 32b-1, 32b-5, 33a-10, 33a-13, 33a-2, 33a-8, 33b-12, 33b-3, 33b-5, 33b-6, 33b-7, 34a-11, 34a-13, 34a-8, 34a-9, 34b-1, 34b-2, 35a-7, 35a-9, 35a-11, 35b-3, 35b-4, 35b-8, 35b-13, 36a-7, 36a-7, 36a-12, 36b-9, 37b-11, 39a-8, 39a-9, 9b-12, 39a-11, 39a-12, 39b-2, 39b-3, 39b-5, 39b-13, 40a-11, 40a-13, 40b-1, 40b-3, 40b-11, 41a-1, 41a-2, 41a-3, 41a-11, 41b-10, 42a-9, 42b-7, 42b-12, 42b-13, 43a-9, 43a-9, 44a-5, 45a-1, 45a-9, 45a-13, 46a-9, 46a-11, 46a-12, 46b-1, 46b-8, 47a-1, 47b-13, 48a-1, 48a-2(2), 48a-3, 48a-4, 48a-6(2), 48a-8, 48a-13, 48b-5, 49a-2, 49a-3, 49a-7(2), 49a-11, 49a-12, 49b-13, 50a-6, 50a-8, 50a-11, 50b-11, 51a-8, 52a-12, 52b-4, 52b-6, 52b-8, 53a-5, 53b-7, 54a-3, 54a-4, 54b-12, 55a-12, 55b-4, 55b-5, 55b-6, 56a-4, 56a-8, 57b-9, 58a-1, 58b-2, 58b-3, 58b-5, 59a-2, 60a-10, 60a-3, 60a-6, 60b-1, 60b-6, 60b-8, 60b-9, 60b-11, 60b-12, 61a-8, 61a-9, 61b-9, 62a-1, 62a-5, 62b-1, 63a-2, 63a-5, 63a-6, 63a-8, 63a-9, 63a-10, 63b-10, 64a-10, 64b-1, 66a-10, 66a-3, 66a-5, 67a-8, 67b-1, 68a-8, 68a-10, 68b-4, 68b-13, 69a-3, 69a-4, 69a-7, 69b-2, 69b-3, 69b-4, 69b-6, 69b-8, 69b-9, 70a-1, 70b-2, 70b-4, 70b-7, 70b-12, 71a-2, 71a-11, 71b-8, 71b-12, 72a-7, 72b-12, 73a-9, 73b-4, 73b-7, 74a-3, 74b-4, 74b-10, 75a-13, 76b-6, 78a-10, 78a-3, 78b-5, 78b-8, 78b-13, 79b-8, 79b-9, 79b-11, 79b-12, 80a-6, 80a-8, 80a-13, 80b-2, 80b-4, 80b-5, 80b-13, 81a-10, 81b-6, 81b-8(2), 81b-11

°**andelib** A. bülbül, seher kuşu
30a-9

anı onu

6a-12, 6b-2, 6b-4, 8a-8(2), 8b-5, 8b-6, 8b-13, 9a-9, 9b-1, 9b-6, 9b-11, 10b-7, 11b-4, 11b-5, 11b-11, 12a-9, 17a-5, 17b-6, 20b-8, 21a-5, 21a-9, 21b-13, 22a-3, 22b-11, 25b-12, 29a-3, 29a-13, 31b-5, 31b-6, 33b-3, 34a-1, 35a-3, 40a-6, 40b-13, 42a-11, 42b-3, 42b-4, 44b-13, 46a-8, 48b-13, 49b-6, 53b-6, 55a-2, 55a-9, 55b-6, 55b-11, 57b-9, 57b-12, 57b-13, 59a-3, 60b-13, 61a-8, 61b-1, 62b-3, 62b-10, 63a-6, 63b-5(2), 66a-6, 66b-9, 70a-7, 70a-9, 70b-2, 70b-3, 70b-8, 71b-2, 76a-3, 77b-3, 78a-6, 78b-9, 81b-8, 81b-13

a. kııl- 30a-3

anıñ onun

5b-9, 11a-3, 20b-2, 20b-8, 20b-12, 22b-6, 25b-5, 26a-3, 27b-12, 29a-3, 32a-5, 35a-5, 37b-13, 39a-7, 39a-13, 45a-2, 57b-12, 60b-5, 61a-3, 61a-6, 61a-11, 61b-3, 63a-3, 63b-5, 64a-9, 69a-8, 70a-6, 70a-11, 71a-7, 72b-3, 73a-3, 74a-13, 76a-1, 77b-10, 77b-12, 82a-2

a.-çun 58b-10, 78b-4

a.-ıçun 5a-9, 37b-4, 46a-11, 47b-11, 50b-9, 60b-6, 75a-4

anlar onlar

1b-2, 1b-3

a.a 50b-5

a.uñ 51a-10, 56b-2

anuñ onun

2b-3, 3b-3, 4a-12, 7a-2, 8a-7, 8a-9, 8a-13, 8b-7, 8b-10, 9a-8, 9b-6, 10b-12, 15a-9, 15a-10, 19a-10, 21a-3, 21b-5, 22a-6, 24b-7, 25b-13, 28b-10, 28b-11, 32b-6, 32b-9, 33a-6, 33a-10, 34b-13, 38a-6, 38a-11, 38b-13, 39a-2(2), 40a-1, 41b-8, 45a-6, 45a-10, 45a-11, 45b-1, 45b-2, 46b-13, 47a-9, 48a-4, 48a-12, 53b-4, 55a-8, 55b-7, 55b-8, 55b-9,

- 56a-3, 57b-4, 57b-11, 60a-4, 60b-7,
70b-1, 74b-5
a.la 77a-13
anuñ-çun onun için
7b-10
°anūḳ A. Anuk
4b-2
anūṣ A. Anuş
8b-1
ara ara, arasında
a.m 58a-1
a.ñuzda ol- 23a-13
a.sına 78a-6
a.sında 15a-3, 77a-13
a.sunda 20a-7
a.ya 43a-7
ara- aramak(bkz. arı-)
a.yalum 73a-7
°arab A. Arabistanlı, Arap, Arabistan
18a-8, 18b-12, 24a-6, 24a-8, 41a-2,
41b-1, 54a-6, 54a-7, 58b-11
°a. begi-di 70a-5
°a.da 18b-12
°a.ī 49a-6
°arab dili Arapça
56b-13
°araḳ Irak (yer adı)
°a.a 18b-8
°a.dan 54a-13
ard art, arka, geri
a.a 27b-12
a.ına 64b-6
a.inca 9b-1, 23a-9, 23a-11, 30b-4,
42b-2, 58b-5, 58b-5, 63a-7, 64b-9,
73a-3
a.indan 49a-9, 50a-5, 64b-8, 65b-1,
65b-2
arḡun yavaş
43b-5
arı temiz, saf
8b-1, 8b-2, 8b-7
a.dur 69a-7
a. tengri 79b-3, 79b-5
arı- aramak (bkz. ara-)
a.ya 63a-8
arısız temiz olmayan, saf olmayan
15b-1
arıḳ ark, su yolu
68a-12
arın- arınmak, temiz olmak
a.ḡıl 61a-1
arḳa arka, geri, sırt
a.ñda 55a-8
a.ñdan 55a-13
a.sı 74a-12
a.sın 15b-3, 15b-8
a.sına 6a-7, 35b-7, 35b-8, 73b-13,
74b-13
a.sında 1a-3, 46b-3
a.sındadur 55a-8
a.sından 25a-2, 25b-4, 58b-6
a.sını 15b-5
arḳun yavaş
10b-2(2)
arpa arpa
13b-1
°arra (yer adı)
39b-8
arşlan aslan
15b-8, 16b-11
a. gibi ol- 17a-1
°arş A. arş, göğün en yüksek tabakası, 9.
felek
6b-8
°a.a 10a-8
arşun arşın
11b-11, 11b-12(2), 12b-13, 13a-1,
18b-13, 21a-3, 28b-13, 54a-6, 54a-
7, 69b-5, 70a-6, 74a-2(2)
art- artmak, çoğalmak
a.a 81b-5
a.ardı 68a-9
a.mış-ıdı 78b-5
a.urduñ 76a-2
a.urur 62a-2
a.urursa 62a-2
artuḳ başka, fazla, çok
36b-11
a.in 62a-12
a. ol- 63a-1, 81a-13

- artık** artık
28b-5, 42a-7, 62b-7, 68a-9
- artıklıĝ** üstünlük, erdem
a.ı 37b-1, 61a-6, 80a-2
- arusuzlıĝ** pislik
a.ı 15b-4
- arz** istek
a.a 7a-13
- °arz** sunma, takdim etme (bkz. °arz)
°a. kııl- 9b-12, 63b-11
- °arz** sunma, takdim etme (bkz. °arz)
°a. kııl- 32a-7
- arzu** F. arzu, istek
a. kııl- 41a-11
a.ladılar 49a-1
a.lar-ıdı 10a-11
a.sına 48b-13
- aş-** asmak
a.a 9b-13, 67b-6
a.dı 42a-13
a.lar 68a-4
- asan** sağlam, kolay, sıhhatli
a. dut- 30a-13, 76b-2
- asanla-** esenlik dilemek, veda etmek
a.dı 41b-11
- aşhâb** A. sahabeler
a.ları 13b-10,
- aşl** A. asıl, soy, sop, ata, ecdat
18a-8(2), 18a-9(2), 74a-1
a.ı 8a-3
a.ıdur 70a-4
a.ından 34b-13, 50a-4
a.indandur 55b-7
- °âşî** A. asi, günahkar
1a-5, 1a-9
°â. ol- 6a-6
- aşşı** fayda, kâr, kazanç
1b-13
- aş** aş, yemek
45a-2, 48b-6, 48b-7, 49a-8, 49a-9,
51a-3, 54b-9, 70a-10, 72b-1, 72b-4,
72b-7, 73a-2
a.a 13b-5, 49a-5, 49a-8, 72b-2, 72b-
5, 79a-5
a.ı 4a-1(2)
- a.im 49a-11, 49a-13
a.ına 67a-8
a.uñ 49a-6, 49a-12
- aşğa** aşğaı
19a-9, 24b-11, 24b-12, 35a-11,
35a-12, 35b-13, 49a-4, 61b-5
- °âşık** A. aşık
°â.lık 65b-7, 66a-10, 80a-7
°â. ol- 61b-3, 63a-1, 65b-4, 65b-6,
66a-12, 65b-7, 80a-8
- aşikâr** F. açık, belli
57a-11
a.e kııl- 77a-12
a.e ol- 9a-2
a. kııl- 5a-5
- aşlık** yemeklik
5b-8, 70a-4, 70b-2, 71a-11, 71b-3,
72a-10, 75b-1, 77a-9
a. kııl- 70b-7, 79a-3
- at** at
a.a 6b-11
a.dan 79b-6, 79b-7
a.dur 37a-3
a.-ıla 79b-7
- at-** atmak, bırakmak, salmak
a.dı 30b-5
a.dılar 43a-8, 44b-1, 75b-12
a.duĝ 59a-11
a.ĝıl 43a-8
- ata** baba, ata, ced
7a-8, 25a-2, 25b-4, 27b-1, 27b-7,
32a-10, 43a-1, 43a-5, 44a-9, 46b-3,
57a-3, 58a-4, 71b-8, 72b-1, 78b-1,
79b-8, 80b-6, 81a-4
a.larım 10a-11
a.laruñuz 9a-2
a.lık mühri 15a-5
a.m 4b-6, 6b-8, 29b-10(2), 33a-12,
42b-9, 78a-3, 78a-4
a.ma 6b-3
a.mdan 55a-3, 6b-7
a.mı 32a-9
a.mız 57b-13, 71a-5
a.mıza 73b-8
a.mızdan 57a-13

- a.muz 51a-4, 57b-9, 58b-10, 74a-12, 75b-12
a.muza 57b-1, 74a-7, 77b-11
a.muzdan 12a-10, 57b-6, 75b-3
a.muzu 75b-11
a.muzsın 7b-4
a.ñ 41b-5, 42b-9, 76b-2
a.ñuz 10a-12, 10b-1, 8b-10
a.ñuza 74a-5
a. ol- 44a-2
a.sı 1a-2, 7b-1, 27a-7, 27a-8, 29b-7, 42b-3, 42b-4, 43a-1, 50a-10, 54a-13, 57a-1, 58a-13, 58b-5, 59a-8(2), 63b-13, 70a-12, 72a-5, 78b-5, 79b-12, 81a-7
a.sın 29b-9, 41b-5, 79b-6
a.sına 27a-10, 55a-2, 58a-3, 79a-12, 79a-9
a.sından 33a-13, 58a-7, 6a-6
a.sınıñ 58a-13, 76a-6
a.sız 10a-11
- atlu** atlı, süvari
37a-11, 37a-4, 37a-5(2)
a.lar 73a-3
- avadan** F. bayındırlık
a. kııl- 36a-5
- avāre** F. başıboş, serseri, boş gezen
a. kııl- 75b-3
- °avrat** kadın, zevce, eş
10b-10, 14a-4, 22a-5, 33b-10, 34a-7, 37b-9, 41a-3, 53a-1, 65a-10, 65b-5, 66a-2, 66a-7, 66b-9
°a.ı 11b-4, 14a-3, 25a-8, 25b-3, 51a-9, 52a-6
°a.in 25a-13
°a.ına 52b-12
°a.ıla 25a-4
°a.lar 4a-2, 25a-4, 66a-11, 66a-6, 69a-2, 69a-4, 69a-6
°a.lara 40a-7, 65b-9, 68b-12
°a.uñ 52b-9, 5b-11
- ay** dünyanın uydusu
25b-9, 26b-10, 26b-9, 57a-3
- ay** ay, yılın on ikide biri
a.da 4a-9, 15b-10, 26a-5
- a.-ıdı 65a-1
a.indan 14b-11
- ayak** ayak (bkz.ayağ)
6a-13
a.ı 19b-12, 30b-3, 58b-7, 59a-4, 64b-4, 79b-2
a.im 43b-8
a.ıma 60a-9
a.in 29b-4, 33b-13, 41b-8, 41b-9, 47b-12, 61a-1
a.indağı 6b-8
a.ların 19a-7, 19b-4
a.um 34a-12
a.uñ 34a-7
- °ayāl** A. (ıyal) eş, hanım
8a-2, 8a-3, 11b-12, 25b-9, 40a-8, 48b-13, 48b-5, 49b-13
°a.dan 48b-5
°a.in 42b-5
°a.ine 8a-13
°a.ini 70b-5
°a.ler 8a-2
°a. ol- 3a-4, 25a-2, 25a-5, 25b-12, 40b-11
°a.üm 42a-7(2)
°a.ümüz 46b-8
- aydıñ** aydın, parlak
a. ol- 25b-12, 61b-12
- aydınlık** aydınlık
53a-12
- ayet** A. ayet, Kur'an-ı Kerim'in herhangi bir cümlesi
49b-9, 58a-5
- °ayıpla-** A. kusurlu bulmak
4a-6, 69a-7
°a.mayam 78a-2
- ayır-** ayırmak, uzaklaştırmak
a.dı 19b-13
a.dılar 76a-1
a.urvan 56b-11
- aylık** ay hesabıyla, aylık olarak
77a-10
a.ça ol- 26a-6
a.ı 26a-6
- ayna (âyine)** F. ayna

- 24a-4
- °ayne'l-bakar (ayn-ül baqar)** A.
öküzgözü
3b-7
- ayrıl-** ayrılmak, uzaklaşmak
a.dı 48a-8, 79a-1
- ayruḳ** başka
5b-9, 9a-11, 9a-13, 11b-2, 27a-6,
33a-9, 36a-2, 36a-6, 36b-1, 39b-5,
40a-12, 61a-5, 64a-9, 70b-2, 76b-
10, 79a-6, 79b-10
a. kı1- 34a-6
a.lar 72b-11
- ayt-** söylemek, demek (bkz. eyit-)
a.ḡil 32a-8, 38a-3
- °ayupla-** A. kusurlu bulmak
°a.rduñuz 66a-12
- ayur-** ayırmak
a.uñ 49b-5
- az** az, biraz
35b-2
a.dur 7a-10
a.m 7a-11
- °azāb** A. azap, eziyet, işkence
15a-4, 22b-4, 50a-13, 52a-7
°a.a 37b-12
°a.ına 53b-10
°a.dadur 39a-2
°ā. gel- 22a-1, 22b-4, 23a-13, 39b-11
°a. kı1- 29a-11, 29a-13, 31b-2, 50a-13
°a. ol- 23b-1, 20b-1
- B**
- baba** baba, ata, ced
43b-3, 58b-1, 59a-10
- bābül** A. Irak (yer adı)
35a-3, 35a-4, 37a-6
- baḡ** bahçe
17b-11
- baḡırdaḡ** kundak
b.a 25b-12
b.dan 25b-13
- baḡışla-** baḡışlamak, affetmek, ihsan
etmek, lutfetmek
- azād** A. hür, serbest
55a-5
a. kı1- 81a-7, 81a-13
a. ol- 81a-8, 81a-9
- °azamet** A. azamet, büyüklük, ululuk
°a.i 15a-2
- azarla-** A. azarlamak
a.mañ 22b-3
- °azrā'ıl** A. Azrail
9a-8, 9a-10, 9a-13, 9b-5, 9b-6, 9b-
7, 9b-8, 9b-10, 9b-11, 10a-1, 10a-3,
10a-5, 39a-1, 47a-3, 47a-4, 47a-6,
47a-8, 47a-9, 47a-11, 75a-5
°a.em 9b-2
°a.ven 75a-3
- azulu** doğru yoldan sapan azılı, azmış,
a.lardı 14b-1
a.ları 14a-1
- °azūr** °Azūr
°a.-ıdı 4b-4
- °aziz** A. aziz, ulu, yüce, muhterem
62b-10, 70a-8, 70b-6, 74a-12
°a.e 70a-7, 70b-10, 77a-9
°a.i 71b-9, 75b-10
°a.im 43a-3
°a.inden 76a-11
°a.ine 75b-7
°a. kı1- 62b-8, 62b-9
°a. mışrı 76a-9
°a. tüt- 8b-6
b.dı 39b-13, 62a-12, 62a-6, 62b-2,
7b-11
b.dım 62b-2
b.dum 34a-8
b.ḡil 76a-3
b.mışdı 39b-1
b.nmiş-ıdı 44b-13
- baḡla-** baḡlamak, kapatmak, kilitlemek,
ilgi kurmak
b.dı 51b-2, 74b-12
b.dılar 29b-3, 29b-4, 35a-10, 52b-5
b.ḡil 43b-9, 63a-7
b.masa 40b-13
b.ñ 35a-12, 35a-13, 35b-1

- b.yup 60a-10
bağlan kuşanmak
 b.dılar 60b-11
bağlu bağlı
 44a-11, 19a-11, 52b-7
bahā F. paha, değer, kıymet
 62b-1
 b.sı 49a-13
 b.sın 49a-12
 b.sına 70b-5
 b.ya 77a-10
bahane F. bahane
 70a-10
 b. kııl- 64b-12
bahāsuz pahasız, değersiz, kıymetsiz
 b. dur 31a-12
baḥrā (yer adı)
 b.dan 60b-2
 b.ya 60b-2
baḥr-i kudret A. Allāh
 15a-2
baḥsī A. bahisle ilgili
 b.ne 71a-10
baḥt F. baht, şans, talih
 b.ı 56b-11
baḳ- bakmak
 66a-5
 b.ar 32b-11
 b.ardı 53a-12, 72a-3
 b.arlardı 13a-2
 b.arsın 49a-7
 b.dı 7b-9, 23a-9, 23a-12, 23b-1, 24b-11, 26b-3, 26b-6, 31b-6, 37a-8, 44b-5, 49a-9, 63b-11, 66a-6, 72a-7, 77a-11, 79b-6, 80a-12
 b.dılar 65b-2
 b.dum 27b-7
 b.ğil 34b-2
 b.ıkal- 64a-5
 b.madan 63b-11
 b.mañ 53a-3
 b.masa 49a-5
 b.masun 8b-4
 b.mazdı 49a-7
 b.mazdı 68a-7
 b.sa 8b-4, 81b-5
 b.sun 57b-9
 b.un 29a-10
baḳır bakır
 b. ol- 43b-13
bal bal, asel
 26a-2
balıḳ balık
 35b-11, 35b-7, 35b-8, 35b-9, 61a-2
 b.a 61a-4
 b. kııl- 61a-4
 b.lar 61a-5, 71a-7
balta balta
 27b-9
 b.yı 27b-12
 b.-yla 27b-10
baña bana (krş. ben)
 1a-8, 1b-1, 1b-13, 2a-1, 4a-5, 4b-5, 5b-1, 7a-13, 9b-2, 9b-4, 9b-7, 11a-10, 11b-7, 13a-10, 13a-12, 14b-6, 16a-6, 16b-6, 17a-4, 1a-8, 1b-1, 1b-13, 2a-1, 4a-5, 4b-5, 5b-1, 7a-13, 9b-2, 9b-4, 9b-7, 25b-7, 26a-10, 29b-8, 30a-8, 31a-10, 32a-7, 34a-2, 37b-4, 38a-2, 38b-6, 42a-6, 42a-7, 43a-6, 44b-3, 45a-8, 47b-2, 47b-6, 47b-7, 49a-11, 51a-7, 51b-12, 54b-5, 55a-3, 57a-3, 59b-3, 66b-7, 67b-9, 69b-13, 71b-12, 74b-6, 75b-7, 78b-13, 79b-1, 81a-1
bāri F. hususu ile, hele, hiç olmazsa
 21b-11
barḳ ev barḳ
 b.in 23b-9
barmaḳ parmak
 24a-1, 78a-6
 b.ı 60a-2
 b.in 26a-1, 30b-7, 64b-2
 b.indan 26a-1, 26a-2, 64b-4(2)
 b.ların 10b-13, 11a-11
bas- basmak (bkz. baş-)
 b.dı 41b-9
baş- basmak (bkz. bas-)
 b.dılarsa 76b-3
başmaḳ kaplamak, bürümek, örtü

- b.ların 61b-3
- baş** baş, kafa ilk, ön, uç önder, lider
22a-6, 68a-13
- b.ı 24b-12, 44a-7, 44b-12, 45a-10,
45a-11, 69b-1, 69b-2,
- b.in 22a-8, 23a-4, 23a-6, 24b-11,
38b-6, 41b-8, 42a-10, 47b-5, 49a-4,
49a-9, 58a-12, 58b-7, 72b-10
- b.ına 5b-6, 5b-10, 31a-3, 35a-13,
37a-4, 37a-11, 48a-11, 55a-10, 58b-
4, 60b-9, 70b-12, 74b-12, 76a-6
- b.ında 21a-6, 41a-3
- b.indan 31a-6
- b.ını 37b-13
- b.iñuza 74a-4
- b.ların 48a-7, 61b-5, 77a-2
- b.larına 11a-1, 11a-12, 19b-13
- b.larında 33a-1
- b.um 67b-4
- b.uñ 41b-6
- b.uñuza 74a-5
- başla-** başlamak
b.dı 37b-11, 64a-1, 74b-9
- başlu** başlı
48a-11
- başsız** başsız
48a-10
- batavyıl** A. (şahıs adı)
32b-6
- batıl** A. batıl, boş, beyhude
b.-ıdı 50b-8
- bây** zengin, çokluk
1a-5
b.lar 1a-9
b. ol- 22b-7, 22b-13, 23a-1, 47b-7
- bayram** bir dinde mübarek addolunan
gün
61b-7
b.a 27b-5
b. ol- 27b-4, 61b-7
- bayramlaş-** bayramlaşmak
b.alar 27b-9
- bazirgân** F. tacir, tüccar
61b-10
- beg** bey, efendi
32b-7
b.i-idi 70a-5,
b.ümüziñ 32b-8
- begen-** beğenmek
b.mez 32b-12
- bekle-** beklemek
b.di 31a-8, 50b-10, 66b-9
b.ye 38b-8, 63b-1
- belâ** A. musibet, ceza, gayet zor iş
75b-10
b.dur 65b-7, 66a-10
b. gel- 23b-1
b. git- 23b-7
b.lar 75b-10
b.sın 17a-13, 76a-11
b.sına 43b-3
b.sından 66b-9
b.ya 65b-7, 77b-9
- belan** palan, semer
b. ina 29b-5
- belikle-** silahlamak, sadağını takmak
b.yeler 54a-1
- belür-** belli olmak, ortaya çıkmak
b.di 12b-7, 12b-8(2), 12b-9(2), 13b-
7, 13b-8(2), 13b-9, 53a-12,
b.mezdi 78a-6
b.ürdi 12b-10
- belüt-** belli etmek, ortaya koymak
b.dük 45b-4
- ben** ben (zamir)
1a-13, 2b-6, 3a-1, 4b-5, 5a-1, 5a-9,
5b-1, 5b-2, 7a-12, 7b-5, 9b-2, 10a-
2, 11a-10, 11a-3, 16a-6, 16b-6,
16b-8, 17a-5, 17b-5(2), 17b-6, 17b-
8, 22a-3, 26a-8, 27b-1, 27b-7(2),
28a-8, 28a-9, 31a-9, 32a-9, 32b-10,
33a-11, 34a-11, 35a-5, 35b-9, 36a-
8, 36b-3, 37b-4, 38a-6, 38a-11,
39a-8, 40a-7, 40b-2, 41b-7, 42a-11,
42b-6, 43a-2, 43b-9, 44a-8, 46b-1,
46b-2, 47a-4, 47a-10, 47b-4, 49b-
13, 50a-12, 51a-10, 52b-12, 55b-4,
57a-3, 58a-10, 58b-9, 60b-6, 61b-
10, 61b-12, 61b-13(2), 62a-4, 63a-
12, 63a-13, 63b-6, 65a-9, 66a-12,

- 66a-13, 67a-10, 67b-13, 67b-4,
67b-7, 69a-3, 72a-5, 72b-11, 72b-4,
72b-7, 72b-8, 73a-13, 74a-10, 76a-
9, 77b-8, 78a-2, 78b-4, 78b-8, 79b-
10(2), 80a-13, 80b-6
b.de 62b-5
b.den 11b-2, 17b-4, 17b-5, 33b-3,
46a-1, 46b-2, 49b-13, 49b-2, 69a-8,
72b-6,
b.dendür 29b-8
b.densin 26a-8
b.düm 15b-7
b.em 7a-4
b.i 5a-10, 5b-1, 6b-9, 6b-9, 11a-10,
17b-7, 21b-6, 35b-10, 43a-1, 43b-5,
43b-9, 54b-11, 55b-3, 58b-1, 58b-9,
59b-8, 60a-8, 60a-9, 63b-1, 63b-1,
67a-13, 67b-1, 67b-13, 79a-13,
80b-8
b.im 30a-8, 33a-12, 36b-1, 37b-9,
39a-6, 49a-7, 51b-3, 64a-5, 68a-11,
73b-1, 78a-3, 81a-6
b.imdür 35a-7
b.imsin 63a-12
b.üm 1a-4, 5a-9, 7a-10, 9b-4, 10a-4,
10a-5, 17a-3, 17a-7, 19a-1, 21b-3,
26a-8, 27b-1, 30b-8, 33a-12, 34a-
12, 35a-6, 36a-10, 36b-5, 36b-11,
39a-6, 42a-7, 43a-10, 43b-7, 46a-1,
49a-13, 51b-5, 51b-13, 52b-13,
55a-10, 60a-8, 64a-4, 64a-12, 66b-
1, 69a-10, 69b-10, 72b-6, 78a-10,
80a-13, 80b-7, 81a-4
b.ümle 72b-4
b.ven 56b-10, 56b-11
bend F. rabıta, bağlama
b.dür 81b-4
bende köle, kul, esir
81a-8
b.lerin ol- 81a-6
benefşe F. menekşe
30b-11
beni isrâ'il İsrail oğulları
82a-1
beñz yüz, beniz, çehre
b.iñüz 23b-4
benze- benzemek
b.r 14a-11
berâber eşit, denk, beraber, müsavi
b.dür 13b-10
b.i 62a-7
b.-idi 77a-5
b.ine 56a-8
bereket A. bereket, bolluk
40b-11
b.inde 59b-6
b. vir- 7a-12, 50a-4
berhuzâya ?
6b-2, 12a-12, 19a-1, 29b-12, 35b-9,
46a-1
beriyye A. çöl, sahra
b.den 54a-12
b.ye 40b-13
b.ye kıl- 41b-1
berk sıkı, sağlam
43b-8
berkit- sağlamlaştırmak, bağlamak,
kapatmak, pekiştirmek, bir yere
veya bir şeye bir nesneyi takmak
b.di 63a-11
b.ürdi 12b-13
berü beri, bu yana
14a-10, 17b-11, 32a-13, 49a-7
besle- biriktirmek, toplamak
b.di 29a-2
beslen- beslenmek
b.ürdi 48b-13
beter F. daha fena, çok çirkin
38b-7(2)
b. ol- 11a-13, 38b-7
beyân A. anlatma, ifade etme, söyleme
b. kıl- 56b-13
bey'at A. tabi olma, uyma, kabul
b. kıl- 22b-10
bey(i)n beyin
b.in 37b-11, 68a-4
b.ine 37a-12
beyt A. beyit, şiir
b.i 31b-9

- beyte'l-aḥzān** A. hüzünler evi, Yakup peygamberin çadırı
b.a 74b-13
- beyti'l-mamūr** A. yedinci kat gökte, Cennet-i Firdvs'te bir köşk olup Hz. Adem'le yeryüzüne indirilmiş, Tufandan sonra yine cennetteki yerine alınmıştır
b.a 13a-7
- beytü'l-muḳaddes** (beyte'l-muḳaddis) A. mukaddes ev, Kudüs Camii (Mescid-i Aksa)
b.de 55b-7
b.den 40a-12
b. e 34b-1, 39b-12, 80a-10
b. mescidi 34b-9
- beze-** donatmak, süslemek
b.di 60b-13, 79a-9
b.diler 60b-9
b.mişdi 60b-13
- bezen-** donatılmak, süslenmek
b.miş 24b-9, 32b-7, 61a-10
- bıcaḳ** bıcaḳ
42a-13, 43b-6, 44a-10, 44a-11, 44a-13(2), 44a-6, 57b-12, 66a-4, 75b-13
b.a 44a-12
b.dan 44a-12, 44b-4
- bıcaḳlu** bıcaḳlı
35a-10
- bıçḳu** bıçḳı, testere
3a-9
- bıcaḳu** köstek, pranga, topraklar, memleketler
60a-9
- bıraḳ-** bırakmak
b.am 30a-2
b.alım 58a-11, 29a-4, 57b-13, 57b-9
b.a-y-ıdum 74a-4
b.di 7a-5, 21a-10, 29b-11, 38b-3, 3a-13, 6b-10, 72b-7, 74b-12
b.dılar 29b-12, 29b-5, 34b-5, 60a-9, 61b-3, 61b-5, 70b-3, 76a-13
b.dıñuz 77b-3
b.duḳda 78a-7
b.ıcaḳ 43b-5
- b.in 28b-11
b.ḡıl 43b-5, 53b-1, 65a-3
b.mişdi 31a-4
b.salar 64a-11
- bızaḳu** buzaḳı
49a-1
- biç-** biçmek
b.di 3b-9
b.erdı 5b-8
- bil** bel
15b-3
b.ine 74b-12
- bilal ḥabeşi** A Bilali Habeş
38b-8
- bil-** bilmek, anlamak, idrak etmek
b.di 8a-6, 9b-1, 41b-3, 57a-6, 65b-3, 70a-12, 71a-2, 73b-11
b.diler 51b-10, 77b-6
b.emedi 9a-9, 71a-2
b.gil 9a-5, 10b-5, 12b-4, 17a-13, 49b-9
b.ici 56b-10, 56b-11
b.iñ 54b-4, 64a-5
b.medi 57a-6, 70b-2, 72a-12
b.mediler 27b-8
b.medüm 80b-1
b.mez 36b-1, 64b-12
b.mezin 65a-9, 73a-13
b.mezsiz 78b-4
b.sevüz 21b-11, 21b-8, 54b-7
b.sin 75b-9
b.sün 68b-13
b.ün 21b-2, 27a-6, 54b-5, 60a-6
b.ür 30a-8, 36b-1, 77b-4
b.ürdi 9a-7, 12b-5, 29a-13, 47a-13
b.ürin 17a-5, 78b-4
b.ürler 57a-8(2)
b.ürsin 11a-9, 11b-7, 16b-4, 19a-13, 19b-2, 37a-3, 46a-2, 51b-7, 51b-8
b.ürsüz 81a-6
- bildür-** bildirmek
b.di 56b-2
b.megil 76a-8
- bile** birle, beraber (bkz. birle)

- 3a-4, 14a-8, 14b-3, 24b-9, 32b-12, 32b-13, 35b-3, 50a-12, 50b-2, 52b-9, 58b-5, 71a-13, 71b-11, 78a-7
- bile-** bilemek
b.gil 43b-4
- bilis** (yer adı)
73a-3
- bilser** (yer adı)
60b-4
- biñ** bin (1000) sayı ismi
3a-6, 7a-6, 7a-7, 10b-8, 12a-2, 12b-11, 12b-13, 17a-7(2), 17b-1, 19a-10, 22a-3, 29b-13, 30b-13, 31a-1, 34b-12, 50a-4, 50b-10, 55b-1(2), 59a-2, 60b-10, 60b-8, 61a-10(2), 61b-10, 61b-12, 61b-13, 62a-1, 79a-10
b. biñ 81a-7
b.den 18a-12
b. dört yüz 18a-10
b. seküz yüz 18a-11
b. yidi yüz 24b-4
- bin-** binmek
b.di 40a-12, 42a-8, 45a-10, 45a-7, 50b-2, 59b-9
b.er 6b-11
b.gil 45a-9, 50b-2
- bina** A. bina, ev, yapı
b. kıl- 20b-3, 34b-6
- bindür-** bindirmek
b.dürdi 40a-12
b.dürdiler 60b-1, 80a-8
- bir** tek, aynı
1a-1, 1a-2, 1a-3, 1a-4(2), 1a-5(3), 1a-6(2), 1b-4, 1b-5(3), 2a-1, 3a-7, 3a-11, 3a-9, 3b-6, 3b-10, 4a-3, 4a-7, 4b-9, 5a-8, 5b-6, 5b-8, 6b-11(3), 6b-12, 7a-2, 7a-7, 7b-6(2), 7b-12, 7b-13, 8a-5(2), 8a-13, 8b-2, 8b-3, 8b-7, 8b-8, 8b-11, 9a-8, 9a-10(2), 10a-8, 10a-13, 11a-1, 11a-2, 11a-4, 11b-2, 11b-4, 11b-9(2), 11b-10, 12b-10, 12b-11, 13a-9(2), 13b-6, 14a-3, 14a-11, 14a-13, 15b-3, 15b-5, 15b-8, 16a-2, 16b-4, 16b-7, 16b-8, 16b-9, 16b-13, 17a-1, 17a-2(2), 18a-3, 18a-10, 18a-11, 18a-12(2), 18b-5, 18b-8(2), 18b-12, 19a-9, 19a-11, 19a-12, 19b-1, 19b-11, 19b-3, 20a-6, 20b-8(2), 20b-9, 20b-10, 21a-3, 21a-4, 21a-8, 21b-9, 22a-13, 22a-6, 22b-1, 22b-8, 22b-9, 23a-7(2), 23b-11, 24a-6, 24a-7(2), 24a-10, 24b-8, 24b-10(2), 24b-13, 25a-2, 25a-4, 25a-5, 25a-6(2), 25a-13(2), 25b-1(2), 25b-2, 25b-5, 25b-7, 25b-11, 26a-1, 26a-2(2), 26a-4, 26a-5, 26a-6(4), 27b-2, 27b-9, 27b-12, 28a-1(2), 28a-6, 28a-8, 28b-4, 29a-5, 29a-1, 29a-11, 29a-12, 29b-5, 29b-8(2), 30a-9, 30b-1, 30b-2, 31a-5, 31b-1, 31b-4, 31b-5, 32a-12, 32b-5, 32b-8, 33a-11, 33a-12, 33b-1, 33b-4, 33b-5(2), 33b-9, 34a-6, 34b-3, 34b-8, 35a-10, 35a-13(2), 35a-9, 35b-3, 35b-5, 36a-2, 36a-3, 36b-8, 37a-10, 37a-11, 37a-13, 37a-2, 37a-4, 37a-5, 37a-6, 37a-8, 37b-1, 37b-2, 37b-3, 37b-7, 37b-11, 38a-7, 39a-1, 39a-6, 39a-11, 39b-5, 40b-3, 41a-3, 41a-10, 41b-7, 41b-8, 41b-11, 41b-12, 42a-13, 42a-13, 43b-6, 43b-10(2), 44b-4, 44b-10, 44b-12, 45a-8, 45a-10, 45a-11, 45b-1(2), 45b-2, 46a-7, 46a-8, 47a-8, 47a-13, 47b-1, 48a-7, 48a-11, 48b-6(2), 48b-12, 49a-6(2), 49b-6, 50a-6, 50a-8, 50b-2, 51a-3, 51a-4, 53a-4, 53a-9, 53b-12, 54a-1, 54a-6, 54a-8(2), 54a-9, 54a-10, 54a-11, 55a-1, 55a-3, 55a-4, 55b-8, 55b-9(2), 56a-3, 56a-5, 56a-10(2), 56b-4, 56b-11, 56b-13, 57a-3, 57a-12, 57b-3, 57b-6, 59a-3, 59a-5, 59b-4, 59b-10, 60b-4, 60b-5, 61a-12, 61b-11, 61b-2, 62a-7(2), 62a-8(4), 62a-9(4), 62a-10(2), 62a-11, 62b-8, 63a-3, 63a-4, 63b-5, 63b-6, 63b-10, 63b-12(2), 63b-13, 64a-2, 64a-6, 64a-12(3), 64b-2, 64b-9, 65a-

- 10(2), 66a-13, 68a-9, 69b-4, 70a-1, 70a-12, 72a-2, 72a-3, 72a-11, 72b-1, 72b-5, 72b-11, 72b-12, 73a-2, 73a-11, 73b-5, 73b-9, 73b-12, 74a-2, 74a-3, 74a-10, 74a-11, 74b-13, 75b-6, 76b-3, 76b-4, 76b-13, 77a-4, 77a-5, 77a-12, 77a-13, 77b-1(2), 77b-2, 77b-12, 79a-1, 79b-6, 80a-12, 80b-3, 80b-4(2), 81a-5, 81b-7, 81b-9, 81b-11, 81b-12
- b.dür 11a-3, 21b-2, 27a-7, 32a-5, 35a-5, 38a-11, 38a-6, 38b-3, 54b-4, 67a-2
- b. nice yıl ol- 81b-6
- b. ol- 52a-11
- biraz** biraz, birkaç
18a-6, 58b-5, 63b-11, 63b-12, 75b-1
- bir bir** teker teker
72a-5
- birbiri** karşılıklı, birlikte (bkz. biribir)
b.le 22b-10
b.n 68a-13
b.nden 64a-6
b.ne 19b-5, 79b-7
b.ñüze 2b-6
- bire** hadi anlamında ünlem
66a-5
- birer** birer
12b-11, 14a-7, 48a-6(2), 57b-4, 66a-3, 66a-4(2)
- bir** biri (zamir) (bkz. birü)
35a-11, 39b-8(2), 45b-7, 47b-11(4), 4a-11, 54b-10(2), 55b-11, 55b-12, 55b-5(2), 57b-6, 61a-4, 67a-7(2)
- b.sinüñ 55b-10
- b.miz 71a-5
- b.mizi 71a-10, 74a-7
- b.miziñ 57b-3
- b.nden 48a-8, 56b-11
- b.ne 48a-8
- b.niñ 39b-7(2)
- b.nüñ 27b-10(2), 50b-6
- b.si 57b-8, 57b-9, 61b-12, 61b-13, 67a-10
- b.yle
- b.in 37b-7, 56a-13, 56b-1,
- biribir** karşılıklı, birlikte (bkz. birbiri)
b.in 6a-9
b.inden 48a-8
- birile** birlikte, beraber, ile (bkz. birle)
2a-9, 4b-3, 7b-6, 18a-4, 21b-6, 27b-8, 28a-13, 32b-7, 39b-9, 51b-2
- birkaç** birkaç
45a-7
- birle** birlikte, beraber, ile(bkz. birile)
2a-3, 3a-6, 3b-4, 4a-12(2), 6a-10, 6b-11, 6b-12, 6b-13, 7b-11, 8a-1, 8b-2, 8b-3, 8b-7, 11b-4, 12a-1, 13b-3, 14b-2, 15a-4, 16b-7, 16b-8, 16b-10, 16b-11, 16b-12, 17a-8, 18a-7, 19a-3, 19a-4, 19a-5, 19a-11, 20a-10, 20a-13, 21b-3, 21b-4, 21b-10, 21b-12, 22a-1, 22a-12, 22b-13, 23a-6, 23b-3, 23b-6, 23b-8, 24a-1, 24a-6, 24a-11(2), 24b-6, 24b-9, 25b-2, 25b-3, 27b-9, 30a-1, 30b-2, 31a-6, 33a-12, 33a-4, 33a-13, 33b-3, 34a-9, 36b-13, 37b-8, 37b-10, 37b-13, 38a-1, 39a-9, 39b-12, 39b-13, 40a-1, 40a-4, 40a-10, 40b-2, 40b-12, 41b-7, 42a-6, 42b-9, 43b-6, 43b-8, 44a-10, 44a-13, 45a-6, 45a-12, 46a-1, 46a-9(2), 46b-13, 47a-10, 49a-5, 49a-8, 50a-7, 50b-12, 51a-8, 51b-9, 51b-13, 52a-10, 52b-1, 52b-4, 52b-13, 53a-6, 53a-7, 55a-10, 55b-2, 56a-11, 56b-1, 58a-7, 58b-2, 58b-3, 58b-4, 59a-12, 59b-4, 60a-1, 60a-8, 60b-9, 61b-8, 63a-1, 63a-2, 64a-12, 64b-3, 66b-9, 68a-3, 69a-2, 69b-1, 69b-2, 69b-5(2), 69b-6, 70a-3, 70a-9, 70a-10, 70b-1, 70b-2, 70b-5, 70b-8, 71a-11, 72a-10, 72b-13, 74a-3, 74b-5, 77a-11, 77a-3, 77a-5, 77b-1, 78a-12, 79a-4, 79b-12, 81a-9(2), 81b-10, 82a-1
- b. kıl- 10a-5
- birlik** bir olma hali, vahdaniyet

- b.iñ 29a-13
b.ine 38a-4
bir uğur beraber
b.dan 21a-8, 37a-10, 37a-13, 38a-7
birü biri (bkz. biri)
b.müzi 71a-4
b.ni 24a-1
bislen- beslenmek
b.miş 4b-9
bismillâhi A. “bismillâh’ir-raḥmân’ir-raḥîm” cümlesinin adı
49a-13
bismillâhi’r-raḥmâni’r-raḥîm A.
Allâh’ın adı ve izni ile
13b-5, 75b-8, 76a-9
biş beş
39b-7, 59a-2, 62a-3, 72b-2
bişik beşik
b.de 53a-9
bişinci beşinci
12b-8, 14a-1, 39b-8, 45b-8
bişür- pişirmek
b.di 3b-9
bit- bitmek, sona ermek
b.di 22a-6, 30b-12, 79a-7
b.meye 44a-1
b.mez 69b-6
b.mezdi 6a-8
b.mez ol- 6a-4
b.sün 16b-3
b.üp 31a-4
bit- yetişmek, çıkmak
b.erdî 5b-9
biter F. beter, daha fazla
38b-12
b.er ol- 38b-4
biti yazılmış şey, mektup
2a-7, 17b-2, 72a-9, 70a-3, 75b-6,
75b-7, 76a-11, 76a-5, 76b-7(2),
76b-8
b.lerini 2a-1
b.sin 70b-12
b.vir- 60b-11, 60b-4
b.ye 76a-3
bî-ümid A. ümitsiz (bkz. bî-ümid)
35b-8
b. ol- 12a-11, 66b-2
bî-ümid A. ümitsiz (bkz. bî-ümid)
b. ol- 75a-12
biz biz (şahıs zamiri)
14a-7, 16a-6, 19a-8, 22b-11, 22b-
12, 39a-4, 39a-7, 39a-8, 45b-4,
51b-7, 52a-4, 52a-5, 52b-8, 55a-5,
57a-13, 57b-3, 59a-10, 59a-11(2),
61b-1, 67a-10, 69a-9, 71a-4, 71a-8,
72b-3, 73a-10, 73a-5, 73b-8, 76a-3,
77b-12, 81b-6
b.de 16a-5, 70a-9
b.den 12a-9, 23b-7, 30a-6, 57b-1,
74a-7, 75b-13, 81a-11
b.e 7a-8, 7b-3, 19b-7, 21b-10, 21b-8,
34b-7, 41a-7, 44b-7, 49a-12, 51b-7,
56a-3, 56a-6, 58a-11, 59b-11, 62b-
3, 63b-3, 71b-9, 73b-6, 77a-10,
b.i 19a-9, 19b-6, 51a-2, 56a-13, 57a-
13, 58b-10, 72b-3, 77b-11, 77b-12,
b.im 52a-13, 59b-12, 73a-9, 75b-13,
80a-3
b.üm 22b-10, 27a-5, 51a-9, 59b-13,
62b-3, 73b-9,
b.üm-ile 58a-4, 58a-7
b.ümle 29a-1
bî-zâr A. şikayetçi
b.am 5b-2
b.in 27a-2
b. ol- 67a-4
boğaz boğaz
b.in 44b-4, 57b-12, 57b-13, 75b-13
boğazla- boğazlamak, kesmek
b.dı 16b-10, 16b-11(2), 45a-1, 48a-5,
49a-3
b.dılar 59a-5
b.duğdan 43b-10,
b.ğil 47b-12, 48a-1, 48a-2, 48a-4,
49a-3
b.ma 44b-4
b.mağa 42b-4, 42b-9, 43b-8, 44a-10,
75b-13
b.mağı 35b-12
b.r 42b-5, 42b-10

- b.yalar 56b-1
b.yalum 9a-10
boğazlamak boğazlamak, kesmek
9a-11, 43a-3
boğ taklidi ses, deve sesi taklidi
22a-6
boru boru, savaş borusu
30a-5
b.ñuz 37a-9
b.ur- 30a-4
bostan F. sebze bahçesi
17b-11
boşa- boşamak, ayrılmak
b.ğil 4b-5
boy boy, beden, vücut
b.ı 54a-7
boynuz boynuz
b.lu 44b-11
boyun boyun
b.in 27b-10
b.ına 58b-3
b.ında 78a-7
b.una 27b-12, 53b-4
b.unda 53b-6
bölük parça, kısım
31b-3
b. bölük ol- 1a-10, 18b-7
börk başa giyilen külah ve kalpak gibi şeyler
58b-4
böyle bunun gibi, bu şekilde, böyle
28a-1, 28a-4, 5b-7, 64b-10, 80b-10
b. buyur- 72b-3
b. kııl- 55a-7
bu 1. bu (sıfat)
1a-6, 2a-5, 3a-6, 3b-3, 4a-6(2), 4a-8, 4b-6, 5a-4, 9a-2, 10a-7, 12a-9, 12a-12, 12b-1, 12b-3, 13a-4, 13b-3, 13b-11, 14a-8, 17a-13, 17b-7, 17b-8, 18a-7, 18b-4(2), 18b-5, 19a-3, 19a-13, 20a-12, 21b-10, 21b-12, 22b-3, 22b-12, 22b-13, 23a-3, 23a-5, 23b-7, 23b-12, 24a-4, 24b-13, 25a-3, 25b-8, 25b-10(2), 26a-5, 27a-9, 28a-7, 28a-12(2), 30a-1, 30a-4, 31a-10, 31a-13, 31b-1, 32a-8, 32b-11, 33b-6, 34a-12, 34b-2, 35a-12, 35b-1, 36b-5, 36b-9, 36b-12, 37b-9, 37b-10(2), 38a-5, 38a-8, 38b-4, 38b-11, 38b-12, 38b-8, 39a-4, 39a-13, 39b-6, 39b-7, 40b-6, 41a-6(2), 41a-7(2), 43b-5, 44b-4, 45a-12, 45a-13, 45b-3, 45b-5, 46a-12, 46a-6, 46b-4, 46b-13, 49a-2, 49a-9, 49b-9, 49b-11, 50b-2, 51a-2(3), 51a-6, 51a-7, 51b-1, 51b-12, 51b-13, 52a-5(2), 52b-3, 52b-5, 52b-6, 52b-12(2), 52b-13, 53b-11, 54b-4, 54b-11, 54b-12, 55b-4, 56a-13, 56a-4, 56a-8, 56a-9, 56b-1, 56b-3, 57a-5, 57a-7, 57a-12, 57a-13, 58a-3, 58a-5, 58a-10, 59b-2, 59b-3, 61a-13, 62b-2, 63a-9, 65a-12(2), 65b-4, 65b-9, 66a-2, 66a-7, 66a-9, 66a-12, 66a-13, 66b-1, 68a-5, 68b-8, 69a-9, 69a-13, 69b-6, 71a-12, 71b-9, 72b-13, 73b-6, 74a-1, 74a-4, 74a-6, 74b-4, 76b-13, 79b-9, 80a-1, 81a-1, 81a-3, 81b-1, 81b-4, 81b-5(2)
bu bu, buna, burada, buradan(zamir)
1a-4, 7a-10, 11b-5, 25a-13, 26b-2, 26b-6, 26b-10, 27a-1, 27a-5, 34a-7, 36a-2, 54a-2, 59b-11, 59b-12, 64a-13, 68b-3, 73a-10, 73b-1, 74a-13, b.dur 26b-10, 26b-4, 27a-1, 30b-8, 49a-5, 6b-13, 80b-7
b.lar 4b-1, 13b-10, 20a-7, 24b-11, 34a-13, 57a-7, 58a-11, 58b-9, 59b-13, 72a-12, 72a-8, 79a-5
b.lara 20a-13, 21a-1, 21a-12, 22a-13, 25b-7, 39b-11, 81a-12
b.lardan 18a-6
b.ları 19a-2, 19b-13, 19b-8, 21b-1
b.laruñ 12a-12, 19b-12, 21b-12, 22a-12, 24a-12, 82a-1
b.laruñ-ıla 50b-2
b.ña 28b-1, 48a-12, 4a-12, 56b-5, 60b-6

- b.nda 15b-6, 40b-1, 41a-5(2), 46b-6, 46b-7, 46b-8(2)
- b.ndan 3b-11, 11b-5, 49b-4, 50b-3, 58a-11, 60a-4, 67a-4, 73a-9, 76b-10,
- b.nı 7b-10, 7b-11, 11b-10, 13b-3, 13b-5, 18b-6, 19b-6, 21a-8, 27b-13, 28b-6, 32a-11, 33b-8, 34a-8, 36b-13, 43b-10, 47a-11, 62b-2, 65b-8, 67a-2, 74a-7, 74b-1, 80b-1
- b.ñı-la 35b-11
- b.nlar 10b-13, 11a-10, 19a-5, 28b-2, 39a-8, 41a-3, 58b-6, 60a-5, 62b-7, 69a-3, 72b-13, 73a-1, 74a-12, 75b-5
- b.nlara 10b-4, 11a-11, 12a-8, 23b-11, 27a-3, 28a-13, 28b-1, 34b-6, 41a-5, 41a-9, 41b-11, 46b-2, 52a-6, 54b-1, 71a-12, 72a-5, 72b-1, 73a-3, 74a-3, 77b-13
- b.nlardan 37b-2, 37b-7, 51b-2, 52a-1, 76a-5
- b.nları 11a-10, 11b-3, 12a-6, 12a-7, 28a-4, 40a-11, 53b-3, 65b-8, 70b-12, 71a-2, 72a-9(2), 73a-9, 81a-13
- b.nlarıñ 37a-12, 41a-12, 58b-5, 70b-13
- b.nlarsız ol- 13b-12
- b.nlarıñ 1b-13(2), 19a-1, 19a-3, 20a-1, 20a-5, 20a-6, 20a-9, 24a-2, 27b-4, 28a-1, 35a-12, 37a-10, 49a-4, 52b-1, 56a-11, 58b-1, 61a-11, 70a-2, 70b-10, 72a-4
- b.nlarıñdur 1b-12(2)
- b.nlarıñla 58b-1
- b.nuñ 13b-3, 30b-10, 48a-12, 4a-12, 56a-10, 56a-5, 60a-11, 61b-6, 72b-7, 73a-10, 73a-11, 75b-2, 80b-1
- buçağ** bıçak
b.ı 43b-4
- bucak** bucak, çevre, etraf
b.da 35a-10, 35a-13
b.ında 20b-12
- buçuk** buçuk, yarım
13b-6
- budağ** budak, dal
11b-10
b.ından 12b-3
- buğday** buğday
4b-9, 69b-2, 69b-6, 70a-2, 70b-5, 71b-10, 71b-6
b.dan 6b-3
b.ı 3b-9, 6b-3, 17b-8, 17b-9, 68a-13
b. başı 77a-4
- bugün** bugün
8a-4, 13a-4, 14b-10, 32b-10, 32b-4, 32b-5, 34b-9, 35a-1, 47a-3, 51a-7, 54a-2
b.de 13a-6
- bul-** bulmak
b.amadı 37b-13, 40b-6
b.amadılar 60a-11
b.asın 35b-2, 67a-13, 75a-8, 76b-5
b.asız 7a-13, 75a-11, 75a-9, 78b-9
b.dı 4a-10, 20b-2, 76b-5
b.dum 17b-4, 59b-11
b.madı 40b-5, 66b-2
b.madılar 60a-12
b.mayınca 32b-10
b.undı 16b-3
b.unmadı 16b-4
- bula-** bulamak, kirletmek, karıştırmak
b.dılar 59a-5
- buluş-** karşılaşmak, rastlamak
b.dı 28a-13
- bulut** bulut
32a-12, 37a-6, 37a-8, 45a-10, 45b-10, 61a-12
b. ol- 30b-6
- buña-** bunamak, alıklaşmak
b.dı 40b-12
- bunca** bu kadar, bir çok
17b-4, 22b-13, 31a-8(2), 60b-8, 79b-8, 80b-2
b.lar 44a-7
- burun** burun
b.ı 19a-12, 52a-11
b.ı-la 6a-9
b.ımız 52a-13
b.ına 37b-11

- b.indan 15b-4, 15b-5
b.indan 15b-8, 38b-13
b.inda-y-idi 14a-12
buçağ budak, dal
b.ına 9b-12
but F. put
b.larımızı 28a-7
b.larımızu 28a-12
buthāne F. puthane
b.ye 27b-10
buyruk buyruk, emir
b. kıl- 69b-11
buyur- buyurmak, emretmek
b.a 30a-3
b.dı 1b-3, 9a-1, 16a-12, 17b-3, 22a-11, 25a-3, 29a-6, 29a-9, 34a-8, 35a-8, 35a-9, 37a-8, 38a-8, 38a-13, 39a-10, 42a-6, 42b-5, 42b-10, 43a-3, 46a-10, 54b-5, 60b-8, 60b-9, 61a-9, 69b-3, 63a-8, 66a-2, 67a-8, 70a-1, 70a-12, 70b-2, 70b-8, 71a-11, 72b-1, 72b-4, 73b-7, 73b-12, 77b-1, 79a-12, 80b-3
b.dığı 67a-6
b.dığıñ 46a-1
b.duğın 42a-12, 43a-6
b.duğından 42b-7
b.duğın 39a-4
b.du 30a-5
b.duñ 72b-3
b.ğıl 63a-5, 69a-13
b.madı 30a-3
b.sa 74b-10
b.urdu 24b-7
b.ursa 40a-11, 40a-8
b.ursın 40a-9
buzacı buzağı (bkz. buzağı)
b.sı 48b-12
buzacı buzağı (bkz. buzağı)
49a-2
bükül- bükülmek, kırılmak
b.müş 74a-13
bünād F. temel, esas, yapı, bina
34b-5
b. kıl- 34b-6, 39a-10
bürd (şahıs adı)
b.den 9a-3
b.-idi 8b-8
bürüncüg bürümcek, başörtüsü
b.in 74b-12
bütün bütün, parçalanmamış
59a-13
büyük büyük, iri
5b-10
- C**
- c.si 29a-8
cāzu F. cadı, büyücü (bkz. cāzu)
24b-10
c.lar 52a-12
c.lara 24b-10
c.nuñ 12a-9
cāzu F. cadı, büyücü (bkz. cāzu)
c.sın 53a-1
cebbār-ı'ālem A. kuvvet ve kudret sahibi, Allāh
67b-1
cebrā'ıl Cebrail, peygamberlere emir ve vahya vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri
3a-7, 3a-11, 3a-12, 3b-1, 3b-6, 3b-13, 4a-5, 7a-10, 7b-12, 7b-6, 7b-9, 8a-7, 11b-8, 12a-13, 12b-1, 12b-2,
- cahd** A. çok çalışmak, gayret etmek
c. it- 64a-5
c. kıl- 75b-2
cāhillik A. bilgisizlik, tecrübesizlik
c.de 80b-1
cān F. can
9b-3, 47a-6, 75a-3
c.in 9b-6, 20a-6, 39a-1, 75a-6, 75a-7
c.um 43a-10, 43a-3, 9b-4,
c.umı 9b-5
canavar F. hayvan
c.da 48a-2
c.lar 37b-6, 79a-6
c.lardan 14a-7
c.lardur 37b-9
c.ları 17a-6
cāre (cārre) A. çeken, sürükleyen

- 12b-12, 13a-9, 13a-10, 14a-8, 14a-9, 15b-2, 16a-13, 21b-11, 23b-8, 23b-11(2), 25b-13, 29a-10, 29b-13, 30a-2, 30b-2, 30b-6, 30b-7, 34b-2, 34b-8, 34b-10, 35b-6, 35b-8, 36b-13, 38b-3, 8b-12, 40a-11, 44b-5, 44b-8, 45a-7, 45a-9, 45a-9, 45a-12, 45b-2, 45b-6, 45b-9, 46a-7, 46a-9, 49a-11, 49b-1, 49b-10, 49b-13(2), 50a-2, 50a-4, 50a-6, 50a-7, 50b-1, 50b-3, 52a-10, 52a-13, 52b-2, 52b-6, 52b-7, 52b-8, 52b-9, 53a-2, 53a-5, 53a-10, 53a-11, 53b-1, 53b-3, 53b-8, 53b-9, 53a-10, 53a-11, 55a-6, 55a-9, 55a-13, 56a-4, 56a-11, 59a-1, 64b-3, 76a-7, 76b-9, 77a-1, 81a-12, 81b-1
- c.e 3b-2, 16a-12, 46a-10
- c.°m 11a-13
- c.ün 23b-13
- c.ven 49b-3
- cedd** A. ata
- c.imiz 78b-10
- c.isi-y-idi 34a-13
- c.ümüz 64a-8
- c.ün 76a-12
- cedide** ulu, yüce
- 18a-4
- cefā** A. cefa, eziyet
- 77b-12
- c. kıl- 11a-10, 58b-9, 59a-9
- celle** A. yüce, aziz, büyük
- 17b-1
- cem**^c A. toplama, bir araya getirme
- c. kıl- 14a-9, 14a-10
- c. ol- 23b-6
- cerrāh** A. operatör(doktor)
- 24b-4
- cerhem** (şahıs adı)
- 18b-13, 20a-10, 20a-11
- çadır** çadır
- 1a-1
- ç.in 41b-1
- ç.ların 41a-9
- c.e 20a-10
- ç.i 20a-12
- cevāb** A. cevap, yanıt, karşılık
- 28b-1, 46b-5
- c.in 76b-8, 76a-8
- cevāb vir-** A. cevap vermek, cevaplamak
- 2b-3, 5a-2, 14b-7, 17a-4, 27a-11, 46b-2, 48b-9, 49b-13, 62b-12, 63a-12, 65a-4, 69a-4, 77b-13, 78b-3
- cevr** A. cefa, eziyet
- c.inden 60a-4
- cezā** A. ceza, karşılık
- 65a-1
- c.sı 6b-13
- c.sın 28a-4
- cihān** F. dünya, ālem
- 18b-9, 79a-11, 79a-7
- c.a 69b-7
- c.da 16a-4, 3b-3
- c.ı 19a-13
- cimā**^c A. cinsi münasebet, çiftleşme
- ç. kıl-40a-1
- cins** A. tür, çeşit
- c.inden 14a-11
- cirāg** F. mum, çıra
- 25a-13
- c.i 25b-2
- cömerd** eli açık, ikramcı, kerem sahibi
- c.ler 18a-1
- cüb** A. derin kuyu
- 58b-11
- cühūd** F. yahudi
- c.lar 55a-8
- curcān** (şahıs adı)
- c.ı 68a-5
- cüdde** (yer adı)
- c.de 36a-3
- c.ye 16a-7
- Ç**
- çağır-** çağırmaq, seslemek, bağırmaq
- ç.dı 23b-12, 28a-1, 31a-7, 59a-13, 68a-10, 74b-13, 74b-4
- ç.dılar 37a-10

- ç.ı çağır 53b-6
- çal-** aşırmaq
- ç.di 44a-8, 44a-9
- ç.dılar 70b-10
- ç.duğuñ 43b-6
- çanak** çanak, kap
- 22b-7
- çare** F. çare, tedbir, yardım
- 5b-5
- çat pat** şöyle böyle
- 19b-11
- çek-** çekmek, sürmek
- ç.di 64b-7, 80a-11
- ç.diler 58a-13
- çeküç** F. çekiç
- 3a-9, 38a-1
- çeri (ceri)** asker, ordu
- 24a-11, 36b-8
- ç. kıl- 36b-4, 36b-13
- ç.m 36b-3, 37b-9
- ç.ñi 36b-4
- ç.si 36a-13, 37a-7
- ç.sin 36b-1, 36b-3, 36b-5
- ç.sine 37a-8
- çetük** kedi
- 15b-9
- çibuk** çabuk, acele
- 30b-11
- çığır-** bağırmaq, çağırmaq
- ç.sa 73b-10
- çık-** çıkmak, erişmek
- ç.a 3a-2, 55b-1
- ç.alum 58b-1
- ç.am 9b-11
- ç.di 3b-7, 8a-7, 8b-1, 8b-7, 9b-13, 12b-11, 14a-4(2), 14b-12, 15a-3, 15b-3, 15b-5, 15b-9, 17b-4, 17b-5, 18a-4, 18b-6, 19b-4, 20b-2, 22a-7, 23a-7, 24a-3, 25b-11, 26a-13, 26b-3, 27b-13, 28a-1, 30a-11, 30b-1, 31a-2, 31b-6, 32b-4, 32b-13, 33b-1, 38b-13, 40a-13, 40b-10, 42b-1, 51a-9, 55a-2, 55b-6, 58b-4, 61a-7, 61b-2, 61b-11, 64b-4, 64b-8, 68b-13, 69b-8, 73a-10, 73a-8, 73b-1, 73b-2, 74a-6, 76b-7, 77b-2, 79a-2, 79a-7, 81b-10
- ç.dılar 19a-6, 23b-8, 27b-5, 27b-8, 39b-5, 59b-4, 61b-8, 67a-8, 73a-2, 78a-11
- ç.dum 18b-5
- ç.ğil 10a-2, 19a-3, 33b-10
- ç.inça 54b-5
- ç.madı 74a-1
- ç.mayasın 17b-9, 9b-11
- ç.mazvan 10a-2
- ç.mış-ıdı 64b-9
- ç.mışlardı 50b-12
- ç.sa 21b-10, 26a-3
- ç.sun 3b-4, 61b-1
- çıkır-** çıkarmak
- 16b-3, 21b-13, 32b-11
- ç.a 67b-6, 79b-10
- ç.alar 67a-13, 7a-11
- ç.alum 22a-2
- ç.avuz 52b-8
- ç.dı 16b-2, 18b-10, 21a-8, 26a-1, 30b-11, 37a-12, 38b-2, 41a-1, 50a-7, 50b-10, 53a-3, 61a-1, 79a-4, 80b-8
- ç.dılar 34a-9, 38a-7, 67b-12, 68a-3, 71a-3
- ç.ğil 51b-1, 51b-8, 52b-7
- ç.in 52b-7
- ç.madı 20a-7
- ç.mağa 59b-8
- ç.sa-y-ıdı 70a-9
- ç.sın 35a-8
- ç.urlar 12a-8
- çıkarmak** çıkarmak
- 52a-10
- çıkmaq** çıkmak, erişmek
- 42b-7
- çiçek** çiçek
- ç.ler 31b-8
- çift** çift
- 14a-7, 14a-11, 15b-3, 15b-5, 15b-8, 7b-10
- ç.dür 7b-11
- çig** çiğ, pişmemiş

ç. kal- 5a-4
çimen çimen
 ç.inde 44b-13
çoban çoban, sığırtmaç
 ç.ı 57a-12
çok çok, fazla, ziyade
 50b-2
 ç.ı 39a-13
 ç. ol- 69b-1
çöl çöl
 ç.den 60b-3
çöreg çörek
 ç.in 13b-1
çöz- çözmek
 ç.düğçe 64a-2
 ç.mege 64a-1

dağıl- dağılmak
 d.madılar 36a-4
dahı dahi, de, bundan başka, aynı zamanda, hem de, ve... , başka, diğer, daha (sıfatların başında), daha ziyade, daha çok, henüz, hala, sonra, bundan sonra, artık, bir daha, yine, yine de
 1b-5, 3a-4, 3b-6, 3b-12, 5b-7, 6a-12, 6b-9, 7a-9, 7b-12, 7b-13, 8b-2, 8b-7, 10a-8, 11a-13, 11b-9, 12a-2, 13b-12, 13b-4, 14b-12, 16a-1, 17a-1, 17a-2, 17b-11, 18a-5, 18a-11, 18a-12, 18b-6, 20b-1, 21b-5, 23a-1, 24b-1, 24b-2, 25a-13, 26b-10, 26b-10, 27a-2, 29b-6, 29b-8, 29b-10, 30a-4, 31a-10, 32b-3, 32b-5, 32b-12, 33a-6, 33a-10, 33a-12, 36b-3, 36b-11, 37a-10, 38b-2, 38b-4, 38b-7(2), 38b-10, 38b-12, 39a-8(2), 39a-11, 40a-6, 42b-6, 44a-8, 44a-13, 44b-3, 44b-12, 45a-4, 45a-5, 45b-1, 45b-2, 47a-7, 47b-4, 48b-1, 48b-7, 49b-6, 52b-9, 54a-8, 54a-9, 54a-13, 56a-4, 56a-6, 56a-10, 56b-10, 57a-13, 57b-10, 61a-3, 61b-13(2), 62a-7, 62a-10, 63a-2, 63b-7, 63b-13, 64b-2, 64b-8, 68a-9, 68a-

çuval F. çuval
 ç.a 72a-12
 ç.ımızda 73b-1,
 ç.ına 72a-11
 ç.ında 73a-10, 73a-7
 ç.ıfuzı 73a-7
 ç.lar 72a-13
 ç.larımızı 71b-10
 ç.ların 70b-2, 71a-11, 72a-10
 ç.larına 70b-9, 71b-4
çüdde tağı Cidde dağı
 16a-6
çürü- çürümek
 ç.miş 20a-3
 ç.r 7a-9

D

13, 68b-12, 69a-2, 71a-6, 71b-2, 71b-11, 75b-1, 75b-2, 76a-8, 76b-13, 77a-12, 79a-6, 80b-4(2), 81a-2, 81a-5, 81a-11, 81b-9
dağ- takmak
 d.dı 40a-6, 58b-3
 d.dılar 37a-9
dane F. tane
 d.si 1 2a-3
dart- çekmek
 d.ar 29b-10
 d.tılar 62a-7
dârum Dârum
 d.-ıdı 50b-7
daş taş
 d.dan 22a-2
datlu tatlı
 72b-7
 d. ol- 59b-7
da'vet A. davet, çağrı
 d. kıl- 10b-4, 10b-9, 11a-10, 11b-3, 21b-2, 32a-9, 66b-13, 67a-3, 81b-12
dāvūd A. Hz. Dāvūd
 2b-12
 d.a 2b-12
 d. gibi ol- 44a-4
dayı dayı

- d.sını 75b-6
- debred-** tepretmek, kıyılatmak
d.emediler 29b-7
- debren-** teprenmek, kıyıdamak
d.di 19b-6
d.em 43b-9
d.medi 53a-8
- de-** demek, söylemek
d.diler 60a-11, 65b-5
d.mek 47a-5
- defin** A. gömme, mezara koyma
d. kııl- 8b-8, 24a-4, 55a-2, 55b-6, 81b-8
d. it- 8a-9
- deg-** değmek, ulaşmak, erişmek, düşmek
d.di 25b-8, 37a-7, 41b-1, 45a-11, 45a-13, 54a-11, 54a-2, 56b-5, 58b-10, 61a-13, 62b-5, 64b-1, 64b-7, 79a-8, 80a-10
d.diler 34b-1, 37a-12, 39a-12, 60b-3, 71b-5, 72a-2, 77a-2
d.dilerse 72a-8
d.di-se 64a-2
d.dük 35b-5
d.e 25b-10, 38b-9
d.er 55a-5
d.ince 80a-9
d.iser 25a-5
d.medi 30b-4, 6b-3
d.memüze 73b-9
d.meñüz 51b-11
d.mesi 1a-1, 31b-4, 36a-2, 53b-4, 55b-9
d.mesine 66a-4
d.mesinüñ 55b-9
d.meye 14b-10
d.miş 31a-3
d.se 7a-9, 20a-5, 64b-6
d.sin 35b-2,
d.ürdi 53a-6, 76a-5, 78a-11
d.ürdüñ 78b-13
d.üre 20b-10
d.ürmek 46b-2
- degil** değil (bkz. degel)
- 26b-10, 38b-10, 38b-11, 66a-9, 67a-2
d.di 15b-7
d.sün 47a-4
- degin** -e kadar, dek, denli
4a-7, 4a-8, 6b-6, 7a-11, 9a-1, 10b-12, 10b-2, 10b-9, 12a-2, 15b-9, 16a-11, 19a-7, 19b-4, 21a-10, 25a-7, 29a-6, 33a-10, 39a-1, 39a-3, 40a-7, 40b-8, 41a-1, 52a-9, 53b-13, 68a-7, 71a-9
d.ce 6b-1, 6b-13, 7a-5, 7a-7, 11b-12, 16a-12, 31a-1, 53b-13, 62b-4, 62b-9, 73b-2, 79a-5
- degirmen** değirmen
30b-4
- degme** her, herbir, her zaman, rastgele
4a-9, 4a-11, 10b-11, 14a-11, 19a-11, 24b-10, 29b-3, 35a-10, 35a-9, 35a-13, 37a-4, 37a-11, 42a-12, 42a-12, 50b-10, 51b-4, 55b-8, 61b-9, 63a-1, 63a-3, 68a-6, 70a-1, 79a-10
- degürmek** eriştirmek, yetiştirmek
46b-2
- degül** değil
15a-10(2), 15a-9, 35b-7, 42b-13, 66b-12, 77a-12
d.dür 31a-12
d.sin 9b-2
d.üz 73a-6
- del-** delmek
d.di 15b-8, 21a-6, 37a-12, 40a-5
d.diler 20b-12
- delik** delik (bkz. delük)
d. del- 20b-12
d.lerden 37a-2
- delil** A. delil, kılavuz, şahit, kanıt
21b-3
d.iñ 26b-2
d.üm 21b-3
- delü** deli
d.dür 11b-5
d. ol- 65b-6, 66a-10
- delük** delik
d.deki 37a-2

- d.ince 19a-12
- dem** F. zamān, an
79b-7
- demir** demir (bkz. demür)
43b-13
- demür** demir (bkz. demir)
3a-8, 3b-3, 44a-11
d.cilik 3a-10
- defiz** deniz
16a-13
d.e 16b-2, 21a-10, 30a-2
d.i 15a-2
- depe** tepe
d.sinde 14b-4
- depren-** kımıldanmak, hareket etmek
d.ndi 15a-5, 16a-13, 19b-9, 21a-7,
21a-8, 63b-12
- depred-** kımıldatmak, hareket etmek
d.dür 21a-7
- derdā³īl** A. Deraldail
46a-10, 46a-7, 49b-3
- derd** F. dert, üzüntü, keder
d.ine 60a-7
- derece** A. derece, kademe, mertebe
33a-12
- dergāh** F. Cenab-ı Hakk'a ibadet edilen
yer, padişahların kapısı,
şeyhlerin tekkesi
d.a 73a-2
d.dan 17b-7
- derhāl** F.+A. derhal, hemen
76a-7
- deril-** toplanmak
d.diler 34b-5, 51b-1
- deri** deri
d.lerin 19b-13
d.sin 37a-12, 45a-2
- deriñ** derin
58b-11(2)
- dermān** F. ilaç, tiryak
d.da 26a-13
- derüt-** toplatmak
d.di 30b-11
- destār** F. sarık
61a-7
- d.ım 9b-13
d.ın 9b-12
- destür** A. izin, ruhsat, müsaade
41a-11, 50b-3, 58a-7, 73a-2
d.dile- 33a-13
d.-ıla 52a-4
d.vir- 10a-1, 41a-7, 41a-9, 42a-7,
42a-8, 54b-13, 70a-7, 70a-8
- destürsüz** A. izinsiz
4b-6
- deve** deve
21b-12, 21b-9, 22a-8, 22b-1, 22b-1,
22b-10, 22b-13, 23a-4, 23a-5, 41a-
8, 41b-1, 42a-2, 42a-3, 72a-2
d.ce ol- 35a-9
d.de 60a-10
d.den 22a-10, 22b-5, 40a-13, 40b-1,
41a-12, 41b-4, 41b-6, 41b-7, 50b-4,
70a-10
d.ler 78a-10
d.lerin 41a-9, 72a-4
d.ol- 22a-6
d.ye 33b-4, 33b-6, 40a-12, 40a-12,
42a-8, 45a-10, 45a-7, 45a-9, 50b-1,
50b-2, 60b-1, 70b-9
d.yi 22a-2, 22a-5, 22b-12, 22b-3,
23a-3, 23a-10
- devlet** A. devlet, baht, saray, saadet
d.ünde 24b-13, 25b-7
- dımışk** Şam
d.a 6a-8, 7a-6, 39b-2
d.ehli 39b-3
- dıvar** duvar
28b-10, 28b-12
d.ları 38a-10, 38a-12
- di-** demek, söylemek (bkz. eyit-)
d.di 1b-2, 1b-4, 2b-1, 4b-6(2), 6b-1,
7b-12, 9a-2, 10a-8, 15a-7, 15b-3,
16a-7, 16b-6, 16b-8, 22a-11, 22a-6,
26a-10, 29b-2, 30a-12, 30a-5, 32a-
3, 32a-7, 34a-4, 34a-6, 40b-2, 41a-
9, 41b-12, 41b-5, 43b-12, 44b-3,
45b-3, 54b-7, 64b-2, 66a-5, 69b-4,
71b-11, 71b-12

- d.diler 21a-11, 22a-4, 39a-5, 39a-9,
60a-12, 71a-10, 78b-11
d.dügi ol- 67b-8
d.düñ 15b-7
d.gil 13a-5
d.medüm 78b-9
d.medüñdi 63b-1
d.megil 72b-11, 80b-10
d.meyem 5b-2
d.miş-idi 68a-1
d.rdi 5b-6, 37b-7, 45b-12
d.rler 2a-4, 3b-7, 15a-2, 18a-5, 30a-
10(2), 32b-5(2), 34b-2, 35a-1, 36a-
5, 39a-12, 39b-8, 43a-9, 58b-11,
60b-4, 61b-9, 75b-2
d.rlerdi 10a-11, 24a-10, 24a-8, 24b-
3, 29a-4, 39a-10, 61b-10
d.rsiz 36b-4,
d.rsiz 25a-2, 25b-8, 28b-1, 67a-2,
69a-4
d.seler 60b-7
d.yeler 54a-2
d.yenler 66a-10, 66a-9
d.yü 8b-4, 10b-6, 12a-10, 19b-3,
30b-5, 45a-2, 58a-12, 61a-12, 65a-
2, 65b-5, 69b-8, 73b-7, 75b-7
d.yüp 60a-10
- dib** dip, etraf
d.i 58b-12
d.inde 5b-8, 79a-10
d.ine 54a-3
- dik-** bakmak, atamak
d.di 11b-6, 21b-4
- dik-** dikmek
11b-10
d.di 1b-11, 16b-9
d.diler 72b-1
d.erdi 47a-13
d.il 11b-9
- dil** dil
36a-2, 36a-6, 36a-7, 65a-13
d.i 29b-11, 56b-13
d.lü-idi 8a-2
d.lü ol- 8a-3
- dile-** dilemek, istemek
d.di 34a-10, 37b-10, 37b-3, 41a-11
d.diler 58a-8, 60a-13, 73a-2, 73a-2
d.gil 80a-4, 80a-5(2), 80a-6(2)
d.medüñ 30b-8, 55a-9
d.mezse 31b-2
d.r 30a-1, 30a-4
d.rem 55b-4, 63b-1
d.rler 49a-2
d.rse 9b-6, 31b-1
d.rseñ 4a-6
d.rsiz 21b-9
d.rsiz 11b-5
d.rüz 51b-7, 8b-11
d.sem 47b-7
d.señ 9b-5
d.yelüm 60a-5
d.yem 50b-1
- dilek** şefaât, dilek, istek
21b-9
- dimek** dimek, söylemek
12a-10, 58b-11, 73b-4
- din** A. din, şariat
8b-1, 8b-2, 8b-7, 13b-12, 54b-5
d.dedür 78b-10
d.e 21b-1
d.indedür 78b-10
d.inden 81b-13
d.ine 39b-2
d.üñde ol- 15a-11
- dinle-** dinlemek (bkz.diñli-)
d.mese 56a-7
- diñli-** dinlemek (bkz.diñle-)
d.messe 74a-4
- dinsüz** A. dinsiz, inanmayan
d.sin 32a-4
- dir-** toplamak, biriktirmek
d.di 15b-4, 68a-10
d.diler 68b-13
d.elim 9a-12
d.er 36b-5
d.erlerdi 8a-12
d.eyim 36b-3
d.gil 36b-5
d.iliñ 36b-7
d.ilmeyince 20a-12

- d.sin 43a-10
d.nek 11b-3
- direg** direk
d.i 38a-10,
- direk** direk
d.leri 38a-12
- dirgür-** diriltmek
d.ür 6b-12
- diri** hayatta olan, canlı, sağ
12a-7, 45a-11
d.dür 75a-13, 75a-8
d.ken 69b-10
d. kıl- 47b-4
- diril-** canlanmak
d.di 56a-2
d.diler 25b-7, 36b-8, 75a-13, 81a-10
d.düm 10a-2
d.e 47a-10
d.meye 11b-2
d.ür 47b-2
d.ürler 56a-6,
d.ürüz 32b-11
- diriğâ** F. yazık, evvahlar olsun!
67b-5, 80b-1
- dirliğ** huzur, geçim, yaşayış, sağlık
d.inden 26a-3
d.ine 76b-4
- dirlik** huzur, geçim, yaşayış, sağlık
20b-2, 81a-10
- dişi** erkek karşıtı, yavru doğuran
4a-11, 21b-9
- ditre-** titremek
d.r 44a-9
- divân** A. büyük meclis
d.dan 61a-12
- diz** bacak ile baldır kemiklerinin eklem yeri
d.imüze 16a-11
d.ine 6b-1, 16a-12, 19a-7, 19b-4,
72b-10
- diz-** dizmek, sıralamak
d.di 42a-12
d.düğine 42a-12
- doğ-** dünyaya gelmek
d.dı 4b-2, 54a-10, 54a-6, 54a-8, 54a-9, 55b-5
- doğur-** doğurmak, dünyaya getirmek
d.dı 4a-11(2), 7a-6
d.duğça 4a-11
- doğu-** tezgahta ipliği işleyerek kumaş haline getirmek
d.duguñ 55a-10
- dol-** tamamlanmak, dolu hale gelmek
d.dı 20b-4
- dost** F. sevilen kimse tanıdık, bildik
d. dut- 56a-13
d. tatar 1a-7, 47a-8
d.unı 29a-11
- dostlık** F. dostluk
d.ı 29a-1, 80a-2
d.lık 61a-3
- dödinci** dördüncü (bkz. dördüncü)
12b-7
- dög-** dövmek, ezmek, vurmak
d.di 3b-9, 5b-6, 63a-11
d.diler 11b-4, 51b-11
d.edüm 74a-5
d.erler 11a-10
d.erlerdi 11a-4
- dök-** dökmek
d.diler 73a-7
d.erler 39b-10
d.gil 69b-1
d.megi 35b-11
- dökül-** dökülmek
d.en 63b-9
- dön-** geri gelmek, sapmak, değişmek
d.di 24b-1, 24b-2, 25b-4, 28a-1, 33a-4, 37b-5, 41b-11, 54a-3, 80a-9
d.diler 24a-12, 39b-4, 55a-2, 59a-5
d.dük 9a-3
d.evüz 52b-3
d.gil 35a-2
d.se 35b-8
d.ün 74a-5
- döndür-** çevirmek
d.di 64b-1, 74b-8, 81b-13
- dördinci** dördüncü (bkz.dördüncü)
d.inci 17a-12

- dördüncü** dördüncü (bkz. dördüncü)
13b-8, 14a-1, 42a-3, 45b-8, 54a-5
- dört** dört (4) (bkz. dört)
10b-3, 12b-13, 13a-8, 13b-7, 17a-11, 17a-13, 18a-10, 18b-13, 20b-1, 20b-12, 20b-12, 22a-3, 22b-8, 23a-7, 24b-7, 28b-10, 28b-11, 29b-3, 29b-6, 30b-11, 30b-13, 31a-1, 31b-7, 31b-8, 34b-6, 35a-9(2), 47b-10, 47b-8, 48a-5, 48a-6, 50b-7, 53b-1, 54a-4, 55a-13, 56b-7, 61b-13, 62a-3, 64b-13, 69b-5, 69b-9
d.i 50b-7, 54a-13
d.in 50b-5
- döşeg** minder, yatak
d.inde 79b-11
- döşeklig** mal, mük
d.in 48a-2
- dört** dört (bkz. dört)
10b-7, 12b-11, 13b-11, 28b-12, 34b-12, 46b-4, 53a-6
d.ü 49a-9
- du'â** A. dua, Allâh'a yalvarma
d. kııl- 7b-4, 12a-4, 15b-2, 17a-6, 17a-8, 22a-2, 22a-4, 34a-2, 34a-3, 34a-4(2), 36a-6, 45b-12, 46b-9, 7b-6
d.ñ 37a-1, 7b-3
d.sı 46b-13, 47a-9
d.sın 66b-9
d.sından 50a-4
d.yı 2a-5, 76b-13
- dubîl** (şahıs adı)
57b-11
- dumâ** (şahıs adı)
d.dur 39b-8
- dür** F. uzak
d. ol- 1a-7
- dur-** durmak, beklemek, kalkmak
70a-7
d.dı 25a-9, 35a-4, 45a-10, 45a-11, 45b-1, 50b-13, 63b-5
d.dığı 45a-13
d.duğda 36a-3
d.ğil 27b-5, 44b-6
d.sa 1a-11, 1a-12(2)
d.ur 15a-3, 45a-5
d.urlardı 1b-11, 19b-5, 24b-9
- durı sözlü** sade, açık ve anlaşılır konuşan
68b-9
- duru gel-** durmak
28a-9
- durur** yardımcı fiil olarak bildirme ifade eder
5b-12, 7a-13, 8a-5, 13b-10, 18a-8, 18a-10, 19a-11, 26b-6, 31a-1, 31a-4, 31b-3(3), 31b-4(2), 33b-1, 34a-12, 34b-9, 34b-11, 34b-12, 34b-13(2), 35a-1, 38b-5, 39b-12, 40a-13, 40b-12, 43b-6, 47a-12(2), 48b-10, 51a-5, 51b-3, 52b-7, 56b-7, 59b-13, 70a-12, 73a-3, 74a-13(2)
- dut-** tutmak, alı koymak, bırakmamak
d.a koy- 72b-12
d.avuz 39a-4
d.ayım 55a-3
d.dı 6b-1, 6b-6, 24a-12, 24a-13, 42b-12, 49b-2, 58b-13, 64b-7, 68a-12
d.dılar 41a-9
d.ğil 6b-1, 6b-5, 43a-7, 43b-12, 47b-8, 62b-2, 74a-7
d.mağa 33b-13
d.mayam 74a-10
d.uñ 50a-3
- duğ-** tutmak
d.dılar 29b-7
- dutsağ** esir
d.dur 75a-12
- duy-** duymak, işitmek
d.avuz 10a-11
d.madılar 25a-11
- dög-** (dügüm) atmak, yapmak
d.di 63b-12,
- düğün** düğüm, bağ (bkz. düğün- düğüm)
d.e 64a-2
- dügüm** bağ, boğum (bkz. düğün- düğüm)
d.i 64a-1
- dügün** düğüm, bağ (bkz. düğün - düğüm)

- 63b-12
d.e 42b-3, 64b-1
düğün döğ- düğüm atmak
63b-12, 63b-13
d.e 42b-3, 64b-1
dükeli hepsi, tamamı, bütünü
3b-10, 4a-4, 4a-8, 13b-2, 14a-9,
16a-5, 17a-6, 20a-12, 24b-1, 24b-
11, 33b-9, 40b-13, 44b-12, 51a-10,
54a-10, 54a-6, 54a-7, 60b-7, 61b-
12, 61b-5, 61b-7, 61b-9, 64a-11,
65b-4, 69b-11, 74b-4, 79a-4
d.n 68b-13
dülgerlik A. yapıların tahta ve ağaç
işlerini yapan kimse
3a-10
d.e 12b-5
dün gece
24b-13, 25a-9, 36a-5, 41b-12, 42a-
1, 42a-2, 42a-3, 51a-2, 52a-5, 52b-
13, 67a-9, 68a-6, 68a-9, 73b-5
d.de 25a-3
d.i 37b-12
d.lerde 41b-12
d.ol- 48b-7
dünle geceleyin
d. 25a-6, 26b-3
d.ol- 51a-6
dünyâ A. dünya
3b-4, 7a-7, 10b-3, 12a-2, 15a-7,
17a-6, 18b-4, 20b-4, 36a-4, 48a-2,
48a-3, 54b-10, 66b-8, 81a-3, 81a-
13
d.da 10a-11, 22a-6, 29a-9, 33a-9,
36a-1, 36b-10, 38b-11, 55b-10, 5b-
11, 61b-6, 79b-9
d.dakileri 5a-5,
d.dan 8a-7, 8b-1, 8b-7, 18b-6, 20b-2,
24a-3, 54b-5, 55a-1, 55b-6, 69b-8,
81b-9
d.dan çık- (ölmek) 81b-6, 81a-2
d.nuñ 54b-10
d.ya 37a-3, 70b-6
d.yı 6a-7, 18b-4, 19b-2, 55b-4
dürlü türlü, çeşitli
7b-7, 31b-8
dürüst ol- iyileşmek
34a-3, 34a-5, 52b-2
düsür A.(disar'ın c.) tahta çiviler
d.in 12b-5
düş rüya, düş
42b-12, 57a-8(2), 67a-5, 67a-10,
68a-9, 80b-7, 81a-1
d.de 42a-5
d.dür 68b-4
d.i 57a-7, 68b-8
d.ine 42a-1, 42a-2, 42a-4
d.iñi 44b-9
d.ümde 43a-2, 57a-3, 67b-4, 67b-7
d.ümi 68a-11
d.ünde 76b-11
düş- düşmek, hissetmek, konmak, vaki
olmak, yıkılmak
d.di 25b-4, 25b-9, 29b-6, 31b-6, 40a-
9, 64b-6
d.diler 21a-4, 61b-4
d.düñüz 66a-13
d.e 30b-5
d.er 17a-2, 19b-11
d.iser 25a-3
d.miş 53b-9
d.di 47b-1, 51a-6, 60a-7, 69b-7, 70b-
6, 76b-11
düşmân F. düşman
29a-13, 35b-10
d.am 38b-7
d.dur 15b-9, 38b-6, 57a-11
d.ı 29a-11
d.ımız 35b-7
düşmanlığ F. düşmanlık
d.iñiz 49a-11
düz- dizmek, sıralamak, tertip etmek
d.e 29a-9
d.üñ 8b-11
ebrüşüm F. (ebruşum) kalınca
bükülmüş ipek iplik
61a-7

E

- ebū bekir** A. (Bekir'in babası) ilk halife Hz. Ebubekir
13b-7
- ebū cehil** A. asıl adı Ömer olup Hz. Muhammed'e düşmanlığıyla meşhurdur.
38b-10, 38b-5
- ebū hanife** A. Hanefi mezhebinin kurucusu olup asıl adı "Nu'man İbnü Sabit" tir.
40b-7
- edep** A. iyi terbiye, naziklik, usululuk, zariflik
49a-5
- efendi** bey, saygı değer, ince, çelebi, koca
e.si 60a-11
- eger** F. şayet, eğer
4a-6, 5b-1, 10a-12, 12a-7, 13b-4, 22a-1, 22b-13, 28b-5, 39b-10, 40b-13, 43b-11, 43b-13, 44a-10, 51b-9, 55b-11, 56b-3, 59a-12, 65a-13, 65b-1, 70a-9, 71a-12, 71b-8, 71b-10, 74a-4, 74b-1, 75a-6, 76a-12, 76b-2, 78a-6, 79b-8, 80b-13
- egir-** yapağı durumundaki yünün iplik yapılmak üzere bükülmesi
e.di 45a-3
- ehl** A. sahip, bir yerde oturan
e.i 24a-9, 52a-5, 61b-5, 61b-7, 70b-4, 79a-4, 81b-13
e.in 81a-5
e.ine 46a-6
e.i kâriyan 60a-5
e.ün 52b-6
- ek-** ekmek
e.dikleri 79a-7
e.erdi 50b-13
e.gil 16b-3
- ekin** tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadarki hali, bugday
46b-7, 50b-13
e.ün 69a-13
- ekincilik** çiftçilik, ziraat
3b-5
- ekinsüz** buğdaysız
46b-7
- eklen-** eklenmek
e.di 16a-9
- eksik** tam olmayan (bkz. eksük)
18a-13
e.likdür 80a-1
- eksil-** azalmak, yok olmak
e.mez-idi 22a-8
- eksük** tam olmayan (bkz. eksik)
10b-9
e.dür 25b-7
e. ol- 13a-8
- eksüklük** eksiklik
e.i 37b-1
- eküş** çok (bkz. öküş)
24a-11(2)
- el** insan vücudunun bilekten parmak uçlarına kadar olan kısmı
46b-9
e.i 6b-11, 6b-12, 30b-3, 33b-13, 40b-12, 44a-6, 44a-11, 44a-13, 49a-8, 58b-3, 64b-4, 74a-3
e.imde 25b-1(2)
e.ime 54b-9
e.in 25b-13, 27b-10, 29b-4, 33b-13, 45b-12, 46a-2, 48a-11, 58b-13(2), 64a-1, 73b-13, 80b-13
e.inde 25a-13(2), 25a-6(2), 25b-5, 33a-1, 64b-9, 65a-10, 6b-11, 75a-12, 7b-6
e.ine 13b-1, 29a-11, 29a-13, 44a-6, 48a-7, 71a-3, 76a-4
e.leri 19b-4
e.leri-di 66a-7
e.lerin 66a-7, 68b-12
e.üm 43b-8
e.ün 3b-8, 5b-1, 43b-8, 44a-9(2)
- elçi** peygamber, resul, bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse
e.ler 32b-9
- elestü bi-rabbiküm** A. ben sizin rabbiniz değil miyim

- 1a-13
- elḥamdülillah** A. Allāh'a hamdolsun,
Allāh'a şükür
40b-10
e.i 49b-1
elli elli (50)
11b-11, 18a-13, 61b-10
e.den 10b-8
- elvāḥ** A. levhanın çoğulu, düz satırlar,
üzerine yazı yazılan ve resim
yapılan şeyler, portreler, tablolar
12b-5
- emānet** A. emniyet edilen kimseye
bırakılan şey, eşya veya kimse
e.in 68a-2, 68b-4
e. kıl- 59b-11
- emek** uzun ve zahmetli çalışma
e.in 3b-8, 77b-10
e.lü 75b-10
- emin ol-** A. şüphe etmemek
81a-4
- emr** (emir) buyurma, buyruk
e. eyle- 6b-9, 14a-7
e.i 56a-3
e.idür 12b-2
- emzür-** kadın veya dişi hayvan
memesindeki sütü yavruya
vermek
e.ür 65a-11
- enbiyā** A. peygamberler
e.lardur 1a-12
e.larıdur 39a-7
e.lar kıblesi 34b-11
- endām** F. vücut, beden, boy, boy bos
e.ı 4a-4, 34a-3
e.um 64a-11
- endaze** F. altmış santimetrelilik bir ölçü
e.since 45b-1
- epsem** dilsiz
31a-1, 49a-10
e. ol- 62a-5
- er** erkek, koca
6b-8, 6b-9, 10b-9, 22b-8, 26b-1,
28a-8, 29b-4, 48b-8, 79a-10
e. erlen- 32b-10
e.i 50b-10
e.-idi 24a-10
e.in 25a-11, 25a-12
e.ini 25a-8
e.üz 57b-3
- eriş-** yetişmek, vasıl olmak
e.diler 73a-2
- erlen-** er edinmek, koca olarak kabul
etmek
e.meye 32b-10
- erlik** erkeklik, yiğitlik
e. kıl- 73b-9
- erzāni** layıklık
54b-4
- eşek** eşek
14a-11, 14a-12, 15b-7, 29b-5
e.e 15b-7
- et** et, beden
35a-13, 35b-1, 48a-6, 63a-12, 71a-9
e.i 35b-1, 36a-1
e.in 21b-13, 22b-13, 23a-8, 35b-13,
37a-13, 45a-1, 49a-1, 49a-2, 68a-4
e.iñi 63a-7
e.lerin 48a-5
e.üñ 67b-6
e. yi- 71a-10
- etmek** ekmek
13b-2, 13b-4, 13b-6, 14a-3, 3b-12,
67b-4
e.i 4a-2, 67b-5
- etub** (yer adı)
e.halkı-y-ıdı 81b-11
- ev** ev, zevce
18b-9, 38a-5, 38a-8, 45a-8, 64a-13,
64a-6
e.de 38a-9
e.den 42b-1, 52a-10, 69a-9
e.e 26b-1, 27a-4, 46a-12, 46b-4, 46b-
13, 51a-8, 63a-10
e. ehline 46a-6
e.e kıl- 59a-7
e.i 45a-12, 45b-5, 70b-5
e.in 23b-9, 41b-12
e.inde 48b-13

- e.ine 25b-4, 51a-8, 51b-1, 54a-3, 8a-12
e.ine kıl- 51a-11
e.lerinden 61b-8
e.lü 70b-5
e.ümi 52b-8
e.ümize 51a-9
e.üñ 52b-6
e.üñde 69a-1
e.üñe 52a-12, 65a-2
e.üñ ehli 15a-9
e.üñi 13a-6
e.üñüz 8b-12
- evet** evet
1b-1, 40a-4, 63b-8, 63b-9
- evren** kainat
e. ol- 12a-3, 18b-9
- evvel** önce
7b-7, 14b-1, 17a-11, 17a-9, 31b-3, 54a-4
- eyit-** söylemek (bkz. eyd-, eyt-, ayd-)
e.di 1a-4, 1b-1, 1b-6, 2b-1, 2b-7, 3b-8, 3b-10, 3b-13, 4a-5(4), 4b-7, 5a-2, 5a-6, 5a-8, 5a-10, 5a-13, 6b-1, 6b-6, 6b-7, 7a-2, 7a-3(2), 7a-8, 7a-10, 7a-12, 7b-2, 7b-4(2), 7b-9, 8b-11, 9a-1, 9a-10, 9a-11, 9a-12, 9a-13, 9b-2, 9b-3(2), 9b-4, 9b-7, 9b-9, 9b-10, 9b-11, 9b-13, 10a-1, 10a-12, 10a-2, 10a-5, 11a-5, 11a-9, 11b-5, 11b-6, 11b-7, 11b-8, 11b-10, 12a-6, 12a-11, 12a-13(2), 12b-1, 12b-3, 13a-6, 13a-9, 13a-10, 13a-11, 13a-12, 13a-13, 13b-1, 13b-3, 13b-5, 13b-6, 14a-4, 14a-8, 14a-12, 14b-4, 14b-5, 14b-6, 14b-9, 14b-10, 15a-5, 15a-8, 15a-9, 15b-2, 15b-5, 15b-6, 15b-10, 16a-6, 16a-11(2), 16b-4, 16b-5, 16b-6, 16b-7(2), 16b-8, 16b-9, 17a-3, 17a-4, 17a-5, 17a-10, 17a-11, 18a-2, 18b-6, 19a-4, 19a-6, 19a-13, 19b-2, 19b-6, 19b-8, 20a-11(2), 20b-5, 20b-6, 20b-7, 20b-8, 21b-2, 21b-3(2), 21b-9, 21b-11, 22a-10, 22a-13, 22b-3, 23a-10, 23a-12, 23b-4, 23b-7, 24b-11, 25a-1, 25b-1, 25b-6(2), 25b-8, 25b-10, 26a-7(2), 26a-8, 26a-9(2), 26a-10, 26a-11(2), 26a-12(2), 26b-1, 26b-2(2), 26b-4, 26b-6, 26b-7, 26b-9, 26b-10, 27a-1, 27a-2, 27a-4, 27a-6, 27a-7, 27a-8, 27a-12, 27b-1, 27b-3, 27b-5, 27b-6, 27b-8, 28a-2, 28a-8(2), 28a-9(2), 28a-12, 28a-13, 28b-4, 29a-10, 29b-7, 29b-9, 30a-1, 30a-2, 30a-3, 30a-3, 30a-4, 30a-7, 30a-11, 30a-11, 30b-7, 31a-11, 31a-13, 32a-2, 32a-3, 32a-7, 32a-8, 32a-9, 30a-11(2), 32b-8, 33a-7, 33a-11, 33b-3, 33b-6, 33b-7, 33b-10, 34a-2, 34a-7, 34a-11(2), 34a-12, 34b-2, 34b-10, 34b-11, 35a-5, 35a-6, 35a-7, 35a-8, 35a-12, 35b-3, 35b-5, 35b-13, 36a-4, 36a-8, 36a-10, 36a-13, 36b-2, 36b-4, 36b-6, 36b-9, 36b-11, 36b-12, 37a-1, 37a-7, 37b-3, 37b-9, 38a-4, 38a-5, 38a-9, 38a-10, 38b-1(2), 38b-3, 38b-6, 38b-12, 39b-10, 40a-4(2), 40a-9(2), 40a-11, 40a-3, 40b-1, 40b-10, 41a-7, 41a-8, 41a-12, 41a-13, 41b-5, 41b-6, 41b-7, 41b-13, 42a-1, 42a-4, 42a-6, 42a-10, 42b-2, 42b-3, 42b-4, 42b-5(2), 42b-6, 42b-8, 42b-9, 42b-10(2), 42b-11, 42b-12, 42b-13, 43a-1, 43a-8, 43a-9, 44a-7, 43a-10, 44a-9, 44b-2, 44b-6, 44b-8, 45a-8(2), 45a-9, 45a-13, 45b-5, 45b-6, 45b-13, 46a-1, 46a-2, 46a-5, 46a-13, 46b-4, 46b-7, 46b-12, 47a-4(2), 47a-5, 47a-7, 47a-8, 47a-9(2), 47a-10, 47a-11, 47b-1, 47b-5, 47b-7, 49a-2, 49a-3, 49a-6, 49a-9, 49a-10, 49a-12, 49a-13, 49b-1, 49b-12, 50a-2, 50a-5, 50a-8, 50a-12, 50b-1(2), 50b-3, 51a-5, 51a-6, 51a-9, 51b-2, 51b-5, 51b-8, 52a-4, 52a-6, 52a-7, 52a-12, 52b-6, 52b-7, 52b-8(2), 52b-9, 2b-12, 53a-1, 53a-3, 53b-10, 53b-11, 53b-12(2), 53b-13, 54b-3,

- 54b-6, 54b-7, 55a-3, 55a-4, 55a-6, 55a-9, 55b-4, 56a-3, 56a-12, 57a-2, 57a-7, 57a-13, 57b-12, 57b-8, 57b-9, 58a-11, 58a-8, 58b-1, 58b-9(2), 59b-13, 59b-2, 59b-3, 59b-6, 59b-9, 60a-8, 60b-13, 60b-6, 61b-1, 61b-12, 61b-13(2), 62a-4, 62b-2, 63a-13, 63a-4, 63a-9, 63b-2, 63b-5, 63b-6, 63b-7, 63b-8(2), 63b-9, 64a-10(2), 64a-8, 65a-1(2), 65a-11, 65a-13, 65a-2, 65a-9, 65b-3, 65b-5, 65b-6, 65b-7, 65b-8, 66a-11, 66a-12, 66a-13, 66a-5, 66b-2, 66b-5, 66b-7, 67a-1, 67a-10, 67a-11, 67a-12, 67b-5, 67b-6, 67b-7, 68a-10, 68a-11, 68a-5, 68b-11, 68b-7, 69a-1, 69a-10, 69a-13, 69a-2, 69a-3, 69a-4, 69a-7, 69a-8, 69a-9, 69b-10, 69b-12, 71a-12, 71a-4, 71a-8, 72a-1, 72b-11, 72b-4, 72b-6, 73a-1, 73a-13, 73b-11, 73b-5, 74a-10, 74a-12, 74a-4, 74a-5, 74b-1, 74b-5, 74b-9, 75a-1, 75a-11, 75a-2, 75a-3(2), 75a-4, 75a-5, 75a-9, 75b-6, 76a-4, 76a-7, 76b-12, 76b-8, 76b-9, 77a-1, 77a-11, 77b-13, 77b-2, 77b-8, 77b-9, 78a-12, 78a-3, 78a-8, 78b-11, 78b-13, 78b-3, 78b-8, 79b-13, 79b-2, 79b-8, 79b-9, 80a-1, 80a-12, 80a-13, 80a-3, 80a-5, 80a-7, 80b-6, 81a-1, 81a-2, 81a-4, 81a-5, 81b-4
- e.digün 69b-3
- e.diler 1b-1, 7a-7, 7a-9, 7a-9, 8b-11, 16a-5, 19a-5, 19a-8, 19b-5, 20b-5, 20b-6, 20b-7, 21b-7, 21b-9, 22b-12, 22b-13, 23a-3, 23b-3, 23b-7, 24b-12, 25a-2, 25b-8, 27a-5, 28a-2, 28a-4, 28a-6(2), 28a-7, 28a-11, 28b-8, 28b-10, 29a-12(2), 30a-6, 32b-8, 34b-7, 38a-12, 39a-3, 39a-8, 39b-6, 41a-4, 46b-5, 50a-12, 51a-1, 51a-2, 51b-6, 52a-9, 52b-3, 52b-5, 56a-5, 57b-3, 57b-5, 57b-13, 58a-3, 59a-10, 59b-12, 60a-3, 60a-5, 60a-13, 61a-13(2), 66a-8(2), 67a-9, 68a-11, 68b-2, 70a-7, 70a-8, 70b-10, 71a-4, 71b-8, 72b-2, 73a-4, 73a-5, 73a-6, 73a-8, 73a-9, 73a-12, 73b-6, 73b-8, 74a-6, 74b-4, 77a-6, 77a-8, 77b-6, 77b-8, 77b-11, 78b-1(2), 79a-12, 79b-1, 79b-11, 81a-6, 81a-10
- e.dügün 27a-9
- e.düm 17b-8
- e.dün 34a-11, 76a-12
- e.idüñdi 63b-2
- eyle** öyle
47b-1, 48b-10, 57a-3, 59b-7, 63b-1, 63b-5, 66b-2, 67a-10, 67b-4, 68a-12
- e.dür 3a-4, 8a-1, 40b-13, 43a-3, 49a-6, 49b-10, 56a-5, 56b-10, 62a-6, 62b-5, 63b-5
- e.ise 42b-11
- e. kıl- 9b-5, 3b-4, 35b-4, 41a-13, 42a-11
- e. ol- 24a-1, 25a-8
- e.-y-idi 55b-11, 55b-12(2)
- eyle-** yapmak, eylemek (yardımcı fiil)
e.di 4b-13, 21a-1, 33b-4, 45a-3, 48a-6, 49a-4, 67b-1, 51b-13
- e.diler 20b-3
- e.düm 14a-7, 56b-6
- e.gil 3b-8, 6b-9
- e.medüm 6b-5
e.r 5a-3,
e.se 4b-8,
- eylik** iyilik (bkz.eylük)
e. kıl- 71b-9
- eylük** iyilik (bkz. eylik)
e. kıl- 70b-6
e. id- 80b-2
- eyt-** söylemek (bkz. eyit-)
e.diler 23a-11
e.düm 17b-5, 67b-9
e.e 38b-3, 38b-10(2), 44b-5, 65a-12, 65a-12
e.eler 54a-1
e.em 17a-13
e.erse 63b-10

e.gil 9b-2, 13a-11, 13a-4, 13a-9, 13b-5, 20a-11, 21b-12, 22a-13, 36b-3, 47a-7, 68b-11
 e.i 67a-10, 79b-7
 e.i vir- 41a-6, 49b-3
 e.medüm 53b-10
 e.megil 57a-7
 e.miş-idi 67b-12, 72a-5
 e.sün 38a-2
 e.ün 11a-3, 49a-13, 49b-1, 74a-6, 79b-1
 e.ür 4a-13, 4b-12, 10a-8, 11b-2, 14a-7, 15a-2, 33a-9, 36a-12, 44b-5, 45a-8, 45b-4, 47a-6, 55a-10, 56a-10, 56a-12, 56a-5, 57a-1, 58a-6(2), 62a-2(2), 62a-3(2), 63b-5, 64a-3, 64a-7, 72b-13, 75a-6, 75a-6
 e.ürdi 10b-13, 11a-3, 51b-12, 57b-6, 61b-9, 63a-3
 e.ürler 3b-6, 7b-12, 7b-13, 8b-8, 11b-10, 14a-13, 18a-10, 36a-3, 37b-1, 58a-5, 63b-7
 e.ürlerdi 71a-6
 e.ürsem 11a-11

fa'li A. çok işleyen, hareketli, gayretli
 28a-12
fariğ A. rahat, asude
 f. ol- 58a-1
farsî Farsça
 f.ce 30a-9
farz A. Allâh'ın işlenmesi kati olarak lüzumlu, terki günah olan emirleri
 f. ol- 40b-7
farîza A.Allâh'ın işlenmesi kati olarak lüzumlu, terki günah olan emirleri
 f. ol- 4a-9
fâsık A. Allâh'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işeyen, fesatçı, kötülük eden
 f. ol- 18a-1
fâtıma A. Hz. Muhammed'in ilk zevceleri Hz. Hatice'den dünyaya gelen, dört kızının en küçüğüdür
 f.ya 56b-2, 56b-3

e.ürsin 27a-10(2), 27a-9(2)
eyü iyi
 33a-7, 62b-2, 70a-9
 e.ler 57b-10
 e.si-y-idi 22b-10
eyüb Kuran'da adı geçen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrailoğulları peygamberlerinden biri
 e. gibi ol- 44a-3
eyüt- söylemek (bkz.eyit-)
 e.megil 77b-12
ezel A. öncesizlik, başlangıcı olmayan geçmiş zamân
 e.den 27a-9
ezer (şahıs adı)
 25a-7, 25a-8, 25b-1, 25b-5, 25b-6(2), 26b-2, 27a-4, 27b-5
 e.dür 26a-10
 e.e 26b-1
 e. tengrisi 26a-10
eşer A. nişan, iz, alamet
 e.i 24a-2, 37b-1

F

fażl A. iyilik, lütuf
 f.ı 66b-9
felâ A. o halde, o zaman
 69a-13
felyestın (yer adı)Filistin
 34b-1
ferâgat vazgeçme, el çekme
 f. id- 54b-10
ferah A. seviç, sevinme
 f. gel- 11b-9
ferişte F. melek (bkz. firişte)
 19a-11, 50b-4
 f.dür 31b-1
 f. kııl- 2a-7
 f.ler 29a-11, 30a-1, 48b-10, 50b-11, 51a-1, 51b-10, 52a-3, 52a-9, 53a-8
 f.leri 20a-8, 29b-11, 52a-9
 f.leründendür 66a-9
ferişteh melek (bkz.firişteh)
 2a-7

- f.lere 17b-2, 29a-10
fermân F. emir, buyruk
 29b-13, 43a-2
 f.eyle- 51b-13
 f.ı 25b-2, 30b-1, 68a-3
 f.ına 42b-6, 43a-10
 f.ında 35a-4
 f. gel- 1a-11a-10, 2a-1, 3a-3, 3a-11,
 3a-13, 6b-5, 6b-10, 7a-11, 9b-5, 9b-
 8, 10a-3, 10b-11, 13a-4, 13a-7, 15a-
 2, 16a-7, 16a-8, 16b-3, 16b-5, 17b-
 10, 18a-3, 19a-2, 21a-4, 22a-2, 29a-
 13, 35a-2, 35b-6, 37a-1, 37a-4,
 37b-5, 38a-2, 40a-6, 44b-1, 44b-3,
 45b-5, 46a-6, 46b-1, 47b-3, 47b-7,
 48a-13, 49b-4, 53b-7, 55a-1, 59a-1,
 76a-13, 77a-12,
 f.umda 66b-1
 f.umla kııl- 10a-4
ferş yeryüzü
 f.ler 21a-4
feryād F. yardım istemek için çıkarılan
 yüksek ses, bağışma, çağırışma
 11b-8
 f. kııl- 27a-2, 52b-3, 76b-13
fesād A. bozuk, fena
 f.a 53a-9
 f.ı 23a-8
fesādlik A. bozukluk, fenalık
 f. ol- 69a-1
fırat (yer adı)Fırat
 39a-11
fidā A. gözden çıkarma (bkz. fidi)
 44b-10
 f. kııl- 44a-7, 44a-8
- ġalebe** A. üstünlük, galip gelmek
 g. kııl- 55b-13
ġarib A. kimsesiz, zavallı, yabancı
 ġ.dür 33a-8
ġarķ A. batma, boğulma
 ġ. ol- 15a-13
ġarra F. homurdanan
 ġ. ol- 75b-10
ġāyed A. son derece
- fidı** A. gözden çıkarma (bkz. fidā)
 f. kııl- 29b-10, 45a-1
fidye A. can kurtarmak karşılığı verilen
 akçe
 f. ol- 76b-3
fikir A. fikir, düşünce
 f. id- 24b-12
filhāl A. bu anda, hemen, şimdi
 72a-7
fırāk A. ayrılık, ayrılma
 f.ına 76b-4
 f. ol- 74b-10
 f.uma 81a-4
 f.uñ 74b-9
fır^{av}n firavun
 82a-3
fırdevs A. cennet, uçmak
 f.den 3b-6
 f.i 17b-10
firişte F. melek (bkz.ferişte)
 2a-1, 2a-2, 2a-3, 37a-3, 37a-5, 6b-
 11,
 f.ler 9a-7, 51b-11, 52a-6, 52a-7, 74b-
 5
 f.leri 75a-5
 f.ye 37a-1
firkāt A. ayrılık, ayrılış
 f. ol- 77a-13
fıķara A. fakirler, yoksullar
 f.ya 48b-3
fışılıġ ?
 f.ı 17a-1
fülān A. herhangi bir şahıs, biri, filan
 13a-12, 45b-11(4)
- G**
- 69b-1
ġayķu kaygı (bkz. ġayġu)
 ġ.lu 1a-6
geç- geçmek, geçmiş olmak
 g.di 3a-13, 20b-4, 25a-10, 25a-11,
 32b-3, 32b-5, 39b-3, 48b-5, 60a-6,
 67b-8
 g.diler 9a-12, 39a-11, 39a-12, 39b-
 12, 39b-2

- g.miş-idi 14b-11, 15b-11
g.se 9b-10
geçür- sürdürmek
g.düm 80b-1
gel- gelmek, sürüp devam etmek
g.di 3a-7, 4a-5, 5b-6, 7a-7, 8b-10, 9a-8, 9a-9, 13b-13, 10a-12, 11b-5, 11b-8, 15a-11, 15b-2, 16a-11, 17b-3, 18a-13, 20a-12, 20b-5, 21a-6, 21b-11, 22b-9, 23a-6, 23b-12, 24b-12, 24b-3, 25a-10, 25a-8, 25a-9, 25b-13, 25b-2, 25b-4, 26a-7, 27a-4, 28a-9, 29a-5, 29b-13, 29b-7, 30a-4, 30a-9, 30b-3, 31b-5, 32a-12, 32a-7, 32a-9, 32b-4, 33a-3, 33b-1, 34b-2, 35a-12, 35a-2, 35a-4, 36b-13, 36b-9, 37a-7, 37b-6, 37b-8, 38a-3, 38b-3, 40a-11, 40a-2, 40a-2, 40b-10, 41b-11, 41b-13, 41b-3, 42b-2, 44b-11, 44b-12, 44b-13, 44b-5, 44b-7, 45a-10, 45a-7, 45b-1, 45b-3, 45b-6, 46b-5, 47a-2, 47a-3, 48b-8, 49a-1, 49b-11, 51a-4, 52b-1, 53a-13, 53b-8, 54a-12, 54a-13, 54a-13, 54a-3, 55a-6, 55a-13, 56a-2, 56a-12, 61a-12, 61a-2, 61a-9, 61b-11, 62a-11, 64b-3, 66a-2, 69a-1, 70a-6, 70a-13, 71a-8, 72a-1, 72b-11, 75a-1, 76a-7, 76b-9, 76b-11, 77a-1, 78a-5, 78a-11, 78b-5, 79b-1, 81a-12, 81b-12
g.diler 18b-7, 20a-10, 23a-7, 28a-4, 37a-11, 39b-3, 41a-4, 48a-10, 48b-9, 50b-11, 51a-1, 51a-10, 58a-13, 59b-11, 59b-12, 59b-8, 67a-9, 67b-11, 67b-4, 71b-8, 73a-2, 77a-5, 77b-1, 81a-8
g.diñ 75a-3
g.dük 52a-4, 71a-10, 2b-4
g.dükçe 11a-13, 4a-4
g.dükde 79b-1
g.düm 47a-7(2), 75a-4, 9b-4
g.düñ 3b-11, 47a-6(2), 75a-4, 9b-3
g.dünden 36a-2
g.e 13a-5, 19a-6, 54a-1, 78b-3
g.ecilü 68b-9
g.e kıl- 43a-5
g.eler 27b-9, 71b-5
g.en 70a-5
g.gil 9a-10, 9a-12, 14b-4, 58a-7
g.ince 40b-2, 59a-11
g.medi 48a-12, 48b-7, 58b-3
g.meye-y-idi 23a-13
g.mez 40b-4
g.mezdi 49a-8
g.miş 34b-12, 35b-7, 36b-13, 38b-5, 47a-12
g.mişdür 19a-9, 45a-4, 45b-1, 45b-2, 47b-10, 55a-9, 57a-11, 64a-7
g.se 11a-3, 26a-4, 33b-2, 38a-1, 51a-4, 54b-10, 70a-2
g.sem 58b-2
g.sün 23a-4, 72b-4
g.ün 46b-4
g.üp 8b-13
g.ür 19a-5, 24b-13, 44b-5, 50a-3, 53a-1, 53b-6, 70a-3, 78a-13, 78b-2, 79b-12
g.ürdi 5a-3, 26a-2, 45b-10, 68a-7
g.ürler 32b-9
g.ürlerdi 61a-6
g.ürler-idi 8b-5
g.ürse 43b-11
g.ürseñüz 71a-12
gemi gemi (bkz. gemü)
12a-13, 12b-1, 12b-13, 13a-1, 13a-7, 13b-10, 13b-11, 14a-13, 14a-2, 15b-1, 16a-3, 16a-5, 16a-7
g.de 13a-8, 15b-1, 15b-10
g.den 18a-4
g. kıl- 12b-3
g.nüñ 18a-5
g.si 36a-3, 16a-6
g.ye 13b-13, 14a-13, 15a-7
g.yi 15b-8
gemü gemi (bkz. gemi)
g.ñ 14b-6
genc genç
g.-idi 79b-6
gerçek gerçek, doğru
65a-9, 68b-9

- g.dür 65b-1, 65b-2
g. ol- 67a-6
g.-imiş 60a-11
gerek gerek, lazım, mutlaka
7a-8, 8b-10, 9b-4, 9b-7, 9b-9, 21b-9, 34b-7, 49a-12, 49a-5, 54b-7, 56a-3, 58a-11, 65a-9, 65b-8, 73b-6, 80a-4, 81a-11
g.dir 56a-6
g.dür 21b-8
g.-idi 80b-11
g.mez 14b-6, 33b-3, 51b-7, 55b-4, 81a-3
g.se 10a-12, 18a-1, 18a-2, 59b-13, 80a-4
g.-y-idi 62b-6
getür- getirmek
3b-6, 16b-6
g.di 3a-8, 3a-10, 3a-12, 3b-1, 4a-1, 6a-10, 7b-13, 8a-2, 11a-13, 11b-10, 13a-13, 13b-1, 30b-2, 30b-2, 34b-9, 41b-8, 44b-10, 45b-7, 45b-9, 60b-5, 61a-9, 62b-4, 63b-10, 70b-4, 76b-8, 81a-12, 81b-1
g.diler 20b-10, 21a-1, 28a-7, 34a-6, 35a-9, 61a-10, 61b-8, 61b-9, 70b-13, 73a-9, 77b-1
g.dügin 70b-3
g.dükleri 71a-3
g.düklerin 71b-3, 71b-4
g.düm 13b-2
g.düñüz 73b-1
g.eler 13b-4
g.evüz 75b-1
g.eyim 13a-13, 45b-6
g.gil 13a-12, 59b-6, 60b-12, 68b-8
g.meyesiz 71b-11
g.meyevüz 77b-12
g.mişsin 52a-13
g.se 40a-8
g.señiz 71b-11
g.sin 13a-9, 29a-1
g.ün 20b-8, 28a-7, 29a-6, 40a-5, 46a-9, 71a-13
g.ürler 70b-5
g.ürlerdi 8b-6, 8b-9, 12a-8, 24b-4,
g.ürseñiz 71b-2
gevher F. cevher, değerli taş
33a-2, 42a-13, 60b-11, 62a-8
g.den 72a-12
g.i 24b-8
gey- giymek (bkz. giy-)
g.di 61a-7
g.se 78a-6
g.ürdi 68a-6
g.ürüñ 8b-12
geydür- giydirmek
g.gil 42a-11
geylâ vüsen bin kaykabâ bin menüceher ibn-i ezfün bin çaşid
(şahıs adı)
24a-9
gez- gezmek, dolaşmak
g.di 6a-7, 41a-2
g.eñler 71a-7
gibi gibi
5b-9, 7a-13, 7b-12, 8b-12, 9a-9, 10b-1, 12a-3, 14b-11, 15a-10(2), 17a-1, 17a-2, 17b-12, 18b-5, 19b-12, 20a-3, 21a-7, 22a-5, 22a-6, 23b-4, 23b-5(2), 24a-1, 24a-2, 25b-5, 30b-10, 32b-9, 33a-10, 35b-5, 37a-6, 37a-8, 44a-2, 44a-3(2), 44a-4, 44a-5(2), 44a-2, 44a-3, 47a-3, 48b-13, 51a-10, 55b-1, 55b-10, 55b-12, 56b-1, 57b-4, 60b-6, 60b-7(2), 61b-6, 72b-7, 73a-11, 75b-12, 75b-3, 78a-7, 80b-1
g. ol- 33a-10, 64a-9
gice gece
3a-5(2), 35a-13, 48a-13
giç geç (vakit)
37b-4
giç- geçmek
g.di 3b-2
g.mişdi 3b-10
gider- yok etmek, ortadan kaldırmak
g.diler 58b-13
g.düm 35b-11
g.em 51b-13

- g.gil 43b-4
g.sevüz 57a-13, 57b-6
g.ürdi 79a-5
- gile** F. şikayet
g. kıl- 52a-1
- giñ** geniş
58b-12, 61b-9
g. ol- 17b-10, 17b-11
- gine** yine
74b-10
- gir-** girmek, ele geçmek
14a-12
g.di 9b-11, 10a-1, 13b-13, 14a-11,
14a-13, 19b-12, 19b-13, 19b-6,
25b-11, 30a-11, 32b-6, 32b-7, 33a-
5, 33b-5, 37b-11, 37b-8, 42a-1,
42a-2, 42a-4, 44a-11, 44a-13, 58b-
6, 63a-10, 66a-6, 66b-13, 68a-2,
74b-13, 80a-11
g.diler 28a-3, 39b-5, 51a-8, 60a-7,
69a-2, 70b-13, 77a-4, 79b-11
g.düm 18b-5
g.e 17a-11, 81a-9
g.eler 17a-8, 81a-9
g.meye 18a-1
g.emeyesiz 70a-7
g.esin 70a-8
g.eyin 30a-11
g.gil 14a-8, 15a-7, 61a-1, 63a-10
g.medı 14a-11
g.mege 29a-8
g.meñ 12a-9
g.meye 18a-2, 43a-7
g.meyince 10a-7
g.üñ 72a-5
g.üp 33a-2
g.ürdi 26a-4, 51b-12
g.ürlerdi 10b-1
- girçek** gerçek
69a-9, 69b-10
g. kıl- 44b-10, 80b-7
- girü** tekrar, yine
1a-12, 3a-3, 3a-7, 3a-13, 3b-1, 7b-
13, 9b-5, 9b-6, 9b-11, 9b-13, 10a-1,
13b-6, 16a-11, 23a-12, 23b-1, 26a-
4, 27b-9, 30a-11, 32b-11, 35b-7,
35b-8, 36a-4, 40b-2, 40b-4, 43b-7,
47a-2, 51a-4, 52a-13, 53a-3, 54a-3,
58b-2, 58b-3, 58b-6, 59a-11, 60b-3,
68b-11, 70b-4, 71a-12, 71b-5, 71b-
10, 71b-11, 72a-1, 73a-9, 74a-7,
75a-7, 79a-5, 80a-11(2), 81a-8
- girüzgerlik** ?
3b-8
- git-** gitmek
g.di 7b-13, 8b-3, 18a-3, 25b-13, 30b-
11, 42b-8, 53a-12, 53b-7, 59b-9,
64b-11, 66a-7, 72b-10, 80a-1(2)
g.diler 52b-4, 74b-4
g.e 4a-6, 57b-11
g.eli 72b-6
g.em 33a-12
g.er 70a-4
g.erdi 11a-2, 16a-10, 55b-11, 68a-8,
73b-11
g.erim 52b-13
g.erler 60a-10
g.gil 42b-11, 52a-5, 69a-9
g.ince 11a-4
g.melü ol- 58b-2
g.meye 8b-11
g.se 23b-7
- givir-** koymak, yerleştirmek, eklemek
g.di 72a-10
- givür-** koymak, yerleştirmek, eklemek
g.di 14a-1(2), 14a-2(3)
g.diler 23b-9, 72b-5
g.e 79b-10
- giy-** giymek(bkz.gey-)
g.esi 78b-2, 78b-3
g.seleri 72a-10
- giyik** geyik
g.ler 75a-1
- giyñir** parlamak
17b-12
- gizle-** gizlemek
g.di 4a-2, 42b-1, 45a-3, 63b-6
g.dügi 4a-2
- gizlü** gizli
45a-5

göçür- yer değiştirmek, nakletmek

g.gil 43b-5

gögüs göğüs

g.in 58a-13, 72b-10

g.inde 4a-4

g.ine 33a-4, 6b-5

gök gök15a-3, 16a-1, 16a-2, 20a-8, 29a-10,
30b-11, 43b-13

g.den 14b-12, 35b-5, 43b-13, 53b-5

g.e 16a-2, 35a-8, 35b-2, 35b-4, 35b-5

g.e ağ- 24b-6

g.e ağdur- 9a-8, 13a-8

g.e dik- 11b-6

g.e kıl- 24b-5, 79b-2

g. ferişterleri 29b-11

g. ferişterleründendir 66a-9

g. firişterleri 75a-5

g.i 24b-6, 27a-6, 35a-7

g.leri 27a-3

g. melikini 35b-2

g. tengrisine tap- 20b-5

g.ün 16a-3

gökçeklig güzellik, şirinlik, latiflik

g.i 61a-11

g.im 80a-6

gölge gölge

g.de 5b-8

g.si 31a-3

g.sinde 31b-8

göm- gömmek

g.di 6a-10, 6a-13

g.diler 19a-7, 19b-4

gömlek gömlek (bkz. gönlek)

78a-11, 80a-12

g.i 59a-8, 78a-12, 78a-4, 78a-8, 78b-5

g.gim 78a-3

g.ini 59a-5

g.üm 78a-10

göndür- göndermek, uğurlamak

g.di 61a-8, 70b-7, 72a-9

g.diler 70b-4

g.gil 76a-8

gönel- yönelmek

g.üp 44a-6

gönleg gömlek (bkz. gömlek)

g.e 59b-2

g.i 59a-12, 59a-13, 65b-1

g.in 64b-7

gönül gönül, kalp

17a-12, 43b-4

g.den 27a-9

g.i 11a-4, 11b-6, 39b-12, 40a-3, 40b-
3, 55a-6, 56b-2, 63a-8

g.in 48b-4, 75b-4

g.inde 65a-3

g.inden 5a-7

g.ine 47b-1, 51a-5, 57b-4, 68a-2

g.ini 33b-9

g.lerinden 57b-5

g.ümüz 58a-1

g.ün 56b-4

g.ü ol- 40a-6

gör- görmekg.di 4a-3, 5a-8, 7b-6, 11b-3, 15a-4,
21a-9, 23a-8, 24b-11, 24b-6, 25a-
11, 25a-13, 25b-1, 25b-5, 26b-4,
26b-6, 28a-1, 29b-9, 31a-2, 31b-7,
33a-3, 33a-6, 33b-9, 34a-1, 34b-4,
35b-12, 36a-1, 37a-8, 40b-10, 41a-
2, 41a-3, 41b-1, 41b-2, 41b-3, 41b-
4, 41b-5, 44b-5, 45a-11, 49a-10,
51a-4, 53a-10, 53b-6, 53b-7, 53b-9,
59a-13, 64b-10, 64b-11, 64b-2, 65a-
10, 66a-6, 66a-8, 68a-9, 66a-11,
70b-1, 70b-12, 72a-3, 76a-6, 76b-
11, 77a-4

g.digi 25b-5

g.diler 9a-12, 32b-2, 59b-12, 59b-4,
61a-8, 65b-2, 71b-6, 74b-11

g.di-se 72b-9, 76b-8, 79b-6

g.di-y-ise 6a-12, 72a-7

g.dügi 29a-7, 75b-3

g.dügim 51a-10

g.dügüm 80b-6

g.dük 12a-10, 67a-10

g.dükleri 41a-4,

g.düm 1b-6, 10a-3, 10a-3, 18b-5, 20a-
11, 32a-3, 34a-11, 43a-2, 57a-3,
67a-10, 67b-4, 67b-7, 68a-12,

- g.düñ 18b-4, 20a-11, 32a-10, 32a-10,
32a-3, 42b-13, 63b-3, 68a-11
g.düñüz 5a-7
g.ecegi 25a-8
g.elüm 61b-1
g.em 65b-3
g.esin 55b-3
g.esiz 27b-4
g.evüz 20b-8
g.eydüñ 79b-9
g.eyim 41a-12
g.gil 16a-8, 32a-3, 32a-4, 64b-12
g.ince 34b-3
g.medi 37b-12, 40a-3, 41b-2, 53a-10
g.mediler 60a-10
g.medük 69a-7
g.mege 8b-5, 50a-13, 80a-9
g.mese 74a-11
g.mesin 73b-13
g.messeñ 43b-7
g.mesün 61a-2
g.mesüz 20b-6
g.meyeler 63a-6
g.meyem 79b-11
g.mez 16b-13, 79a-13, 79b-2
g.mez ol- 74a-12, 76a-1
g.mezseñ 79b-9
g.mezsiz 20b-7
g.miş-idi 29a-7
g.se 1a-8, 1a-9(2), 35b-1, 38b-4, 61a-
3, 67a-5, 8b-13
g.seler 71b-5
g.sem 9b-8, 9b-10, 47b-6
g.se-y-idüm 47a-10
g.sin 21a-5
g.ün 7a-13, 22b-3
g.ündi 16a-5, 16b-1, 35b-5, 47a-3
g.ündü 25a-1
g.ünmez ol- 23a-12, 23a-9, 47a-11,
58b-6
g.ünür 17b-11
g.ünürse 34b-3
g.ür 20b-6, 26b-1, 56b-12, 60a-8
g.ürdi 26a-3, 33b-11
g.ürin 1a-4, 1a-5, 1a-6(2)
g.ürlerdi 42a-5
g.ürseñ 9b-10
g.ürven 56b-10
g.üser 52b-12
görüŝ- görüşmek, tanışmak
g.diler 79b-8
görk kürk
g.ine 61b-3
görlü güzel, temiz, iyi, mübarek, çekici
22a-6, 32b-9, 33b-5, 48a-1, 51a-7,
60b-6, 62a-5
g.dür 63b-8, 63b-9, 64a-8
g.ler 51a-5
g.lerden 48b-8
g. ol- 44a-4
g.-y-idi 4b-3, 8b-3, 64a-8
g.-y-ise 64a-4
g.süz 4b-4
görmek görmek
66a-13
göster- göstermek
47b-2, 47b-7
g.di 9b-9, 45b-3
g.e 77a-2
g.eyim 45a-9
g.gil 9b-8, 63a-7, 74b-6
g.ürlerdi 12a-8
götür- götürmek, taşımak, kaldırmak
g.di 21a-9, 25b-9, 27b-9, 32a-12,
33b-11, 45b-12, 46a-2, 46b-9, 53a-
7, 6a-7, 74a-2, 74a-3, 77b-5, 80b-
13
g.diler 33a-5
g.düğümüz 77a-10
g.em 19a-2
g.üp 21a-10
g.ürdi 79a-4
g.ürlerdi 70a-2
gövün- gövünmek, yanmak
g.mez 33a-12
göyündür- yakmak
g. di 30b-4, 31b-6
g. elüm 28b-8
g. medi 76a-13
g. mege 29a-9

- g. megil 44b-3, 76b-2
g. ürdi 29a-3
göz (göz) göz
41a-2
g.i 37b-3, 52a-11, 52b-1, 63a-1, 74a-12, 77a-11, 78a-4, 78b-6, 79a-13, 79b-2
g.im 47b-6
g.in 11b-6, 29b-9, 34b-3, 51b-11
g.inden 33b-11, 72a-7
g.ine 42a-10, 58a-12
g.leriñ 63b-7
g.lerinden 77a-6
g.ü 34b-2, 42a-6
g.üm 76a-1, 80a-5
g.üm çırağı 43a-3
g.üme 33a-12
g.üm ol- 63b-8
g.üñ 55b-3, 80a-3
g.üñ yaşın 43b-12
gözle- gözetmek, riayet etmek
g.rdüm 54b-11
gözsiz ol- kör olmak
52b-2
güc güç, iş, meşguliyet
g.in 16a-9, 19a-1, 58b-13
g.üm 51b-9
g.ümüz 73b-9
g.ün 58b-13
güccig küçük
g.i 21b-10
güç güç, iş, meşguliyet, zahmet çekmek
33b-3,
g.dür 13a-11
g. gör- 53a-10
g. kılıçlılardan ol- 5b-3
g. kıl- 11b-7, 51b-4
g.leri 62a-1
g. ol- 74b-1, 77a-9
güçlü güçlü, kuvvetli
19a-8, 24a-10
g.dür 13a-11
gügercin güvercin
g.i 16a-10
gül F. gül
31b-7
gül- gülmek
g.di 13b-1
gülle- yuvarlamak, yatırmak
g.diler 75b-12
gümiş gümüş, değerli beyaz maden
20b-13, 22b-6, 31a-9, 60a-1, 70b-4
g. ol- 22b-8
gün gün (24 saat)
3a-7, 3b-10, 4a-4, 4a-6, 4a-9, 5a-8, 5b-8, 7a-2, 7a-7, 9a-8, 11a-4, 11b-2, 14a-3, 14b-11, 15b-11, 18a-6, 19b-9, 19b-11, 22a-13, 22b-1, 22b-1, 23b-5, 24a-2, 24b-10, 26a-6, 26b-3, 27a-1, 27a-2, 32b-3, 35a-13, 35b-2, 37b-12, 47b-1, 48a-12, 48b-6, 48b-7, 48b-8, 49a-6, 51a-7, 53b-2, 54a-11, 56a-10, 56a-8, 57a-3, 60b-1, 61a-5, 63a-1, 79a-1, 79a-2
g.de 13b-2, 26a-2, 79a-3
g.den 11a-12, 23b-1, 38a-1
g.e 4a-8, 4a-9, 11a-12, 79a-5
g.i 2a-9, 2a-13, 37b-12, 61a-12, 61b-7
g.inde 45a-5
g. ol- 33a-11, 49b-5
g.ün 13b-13
güneş güneş
40b-5
g.i 55b-13
günlig günlük (bkz. günlük)
g.i 26a-5
günlük günlük (bkz. günlük)
65a-10
güt- gütmek, izlemek
g.di 6a-3
güvec güveç
22a-12
güzgârlık
3b-5
güzide F. seçkin, seçilmiş, beğenilmiş
g. kıl- 54b-4

H

- haber** A. bilgi, ağızdan ağza dolaşan söz
25b-10, 56b-2, 61a-8, 69b-7, 70b-6
h.de 3a-4, 19a-9, 34b-12, 37b-1, 38b-
5, 40b-13, 44b-11, 45a-4, 45b-1,
45b-2, 47a-12, 47b-10, 49a-5, 55a-
9, 56a-2, 57a-11, 62a-6, 63b-5
h.i 49b-11, 63a-10, 70b-13
h.imiz 73a-9
h.in 4b-13
h. kı1- 70b-10
h.leri 66a-7, 71a-6
h. ol- 23a-10, 69b-9, 79a-8
h.üñüz 73b-2
h. vir- 7a-1, 16b-6, 33b-5, 34a-10,
61b-6, 70a-7
- habeş** A. Habeşistan
h.e 36b-6
- habîb** A. sevgili, Hz. Muhammed
h.imiz 45a-5
h.ü'llah 80a-5
- hâbil** A. Hz. Adem'in oğullarından
birinin adı Kabil'in kardeşi
4b-3, 4b-5, 4b-8, 4b-13, 5a-2, 5a-8,
5a-9, 5a-10, 5a-13, 5b-7
h.e 4b-4, 5a-7
h.i 5b-10, 6a-12, 7a-1, 7a-3
h.üñ 5a-6
- hacer (hacer)** A. Hacer
34a-12, 34a-13(2), 40a-2, 40a-4,
40a-5, 40a-6, 40a-8, 40b-10, 40b-
13, 40b-2, 40b-3, 40b-4, 40b-5,
40b-8, 41a-4, 41a-5, 41a-8, 41b-2,
41b-4, 41b-6, 41b-7, 42a-11, 42a-9,
42b-2, 42b-3, 42b-4, 42b-5, 45b-10
h.den 54a-4
h.e 40a-1, 41a-11, 42a-10, 45a-6,
h.i 39b-1, 39b-13, 40a-2, 40a-4, 40a-
10, 40a-13
- hacerü'l-esved** A. Kâbe'nin duvarında
bulunan meşhur kara taş
2a-3
- hâcet** A. ihtiyaç, lüzum, muhtaçlık
h. dile- 30a-7, 30b-8
- h.süz 55b-2
h.üm 35b-13, 36b-11
h.üñ 30a-6
- hacı** A. hacca giden, Kâbe'yi ziyaret
eden
h.lar 2a-4, 40b-8, 43a-9
- hacîl** A. utanmış, utancından yüzü
kızarmış
h. ol- 26a-13, 61b-4
- hadd** A. sınır, kenar
h.ine 60b-3
- hâ'il** (şahıs adı)
4b-2
- hağ** A. Allâh, alemlerin yaratıcısı (bkz.
hağğ)
41b-9, 80a-4
h.dan 2b-5, 29b-1, 30a-12, 35b-6,
55a-1
h.dur 32a-6
h. peygambarsın 21b-11, 21b-8
h. resüldür 2b-3
h. şubhanehu ve ta'âlâ 38b-7
h. ta'âlâ 10b-4, 56b-3
h.uñ 17a-3
- hağikat** A. bir şeyin aslı ve esası,
mahiyeti, gerçek, doğru
h.dan 27a-10
- hakim** A. alim, felsefeci
h.lerin 68a-10
- hağğ** A. Allâh, alemlerin yaratıcısı
h.a 69a-2
h.ı 62b-5, 62b-6, 74a-1, 80b-8
h.ı-çun 27b-1
h.uñ 55a-5
h. yolda 82a-1
- halâs** A. kurtulma, kurtuluş
h. ol- 78a-5
- halâyık** A. insanlar, halk
14a-8, 17a-7, 32b-1, 36a-6, 81a-7
h.a 32b-11
h.lar 33a-9, 47a-13, 53b-11, 54a-1,
56a-6, 73b-11
h.ları 32b-6

- hāl** A. durum, hal
 h.de 30b-8
 h.de ol- 26a-5
 h.e 61b-4, 66a-13
 h.i 41a-12, 53b-8
 h.imi 30a-8
 h.in 66a-11
 h.iyetin 20a-4
- haleb** (yer adı) Halep
 39a-12
 h.den 39b-1
- hālīk** A. yoktan yaratn, yaratıcı
 39a-6, 55a-10
 h.dur 36a-12
- hāli** A. hale mensup, şimdiki
 h. ol- 24a-6
- hālil** A. samimi
 49b-2, 54b-6
 h.i 29a-9
 h.iñi 29b-12
 h. kıl- 54b-11
 h.'ullah 54b-6
- hāliya** A. şimdiki zamānda, şimdiki halde
 45b-12, 51a-8
- hālķ** A. halk, bütün herkes
 36a-11(2), 36a-12, 46a-12, 56a-6
 h.a 36b-10, 47a-2
 h.dan 46b-2
 h.ı 37b-8, 62b-8
 h.ıdur 18b-11
 h.ına 70b-6
 h.ı-y-ıdı 81b-11
- hālķa** A. ortası boş, yuvarlak şekil
 h. ol- 61a-2
 h.sı-dı 36b-8
- hālvet** A. yalnız kalma, bir köşeye çekilme
 64a-6
- hālvet** A. yalnız kalma, bir köşeye çekilme
 h. ol- 40a-4
- hālīfe** A. peygamberin halefi olan, İslam padişahı
 h. dik- 21b-4
 h. kıl- 8a-7, 21b-6
- hām** A. Ham bin Kevder, Kufe şehrinin meliklerinden olup Puht-ı Nasır'ın babasıdır
 36b-7
 h.dan 18a-9
 h. oğlına 24a-13
- hāmāli** A. boyunda çapraz asılan muska, tılsım (bkz. hāmalyi)
 78a-7
- hāmāyli** A. boyunda çapraz asılan muska, tılsım (bkz. hāmali)
 58b-3
- hāmīle** A. gebe, yüklü, hamile
 h-y-ıdı 4b-1
- hāmırir** (yer adı)
 h.e 39b-1
- hāmuz** Hamuz
 33b-1, 33b-2, 33b-5
- hān** F. hükümdar, hakan
 h.-ıdı 48b-12
- hāne** F. ev
 46b-6, 47a-1
 h.den 76a-3
 h.denüz 75b-10
- hārāb** A. yıkık, viran, bozuk
 h. kıl- 26b-2, 27a-5, 38a-13
- hārāb** A. yıkık, viran, bozuk
 h.lıķ id- 5b-12
- hārāc** A. vaktiyle Müslüman olmayan tebadan alınan vergi
 h.ına 72a-11
- hārām** A. dinen yasaklanmış olan
 h.dan 51b-3
 h.dur 10a-7
 h. kıl- 35b-12
- hārān** A. Hārān
 31a-13, 31b-5, 32a-4, 32b-5
 h.-ıdı 31a-6
- hārbe** A. kısa mızrak, süngü
 6b-12
 h.si 6b-11
- hārīş** A. hırslı
 48a-3
 h.lıgın 48a-3

- h.lık 17a-12, 17b-7
h. ol- 17b-9
- hārūn** A. Musa peygamberin büyük kardeşi (bkz. hārūn)
2b-11
h.a 2b-11
- hārūn** A. Musa peygamberin büyük kardeşi (bkz. hārūn)
h.a 69a-13
- hārūt** A. arkadaşı marut ile ün almış bir melek olup, büyü ile sihir ile uğraştıklarından kıyamete kadar kalmak üzere Babil'de bir kuyuya hapsedilmiştir
5b-12
- hāş** A. saf, halis
6a-3, 25a-10, 44a-3, 63a-4, 67a-6
h. °âleminde 79a-10
h.lar 67b-6
h.ları 63a-3, 68a-3
h.lar-ıdı 67a-7
h. mūsā gibi ol- 44a-3
h. nayıblardan 67a-6
h. perdeye 25a-10
h. t̄āyesi 63a-4
h.umsın 69a-10
- hasan** A. Hz. Muhammed'in torunu
56a-11
- haşıl** A. meydana gelen, oluşan
h. ol- 63a-8
h. kıl- 80a-4
- hasret** A. üzüntü, iç sıkıntısı, özleyiş
h.in 43b-4
h.inden 76a-1
- hasudlık** A. kıskançlık
17a-11, 17b-4
h.ım gel- 17b-3
- haşem** A. tabi olanlar
h.i 39a-2
- haşır günü** A. kıyamet günü
h. ol- 38b-8
- hata** A. yanlış, hata
h. kıl- 7b-5
h. vü cefā kıl- 77b-12
- hâtem-i Süleymân** A. Süleyman peygamberin mührü
h. yüzügin 61a-6
- hatta** A. bile, o derece, hatta
75a-12
- hâtun** kadın
79b-13, 80a-1
- hava** A. hava
21a-9
h.da 29b-13, 30b-5, 37a-8
h.dan 53b-8, 67b-4
h.ya 13a-6, 20a-1, 20a-13, 21a-9, 29b-11, 53a-7
- hâviye** A. ıssız, تنها yer, boş çöl
29a-7
h.de 29a-7
- havvâ** A. Hz. Adem'in zevcesi
3a-5, 4a-1, 7a-3
h.dan 33a-9, 64a-8
h.nuñ 74b-12
h.ya 7a-1
h.yı 3a-4
- hayz** A. kadınların aybaşı hali, regl
66a-7
- hazır** A. göz önünde olan, bizzat bulunan
h. ol- 54a-13, 61b-10
- hazine** A. devlet malının, devlet parasının saklandığı yer
h.mi 31a-9(2), 69b-11
h.sinde 62a-10
h.ye 70b-3
h.yi 39a-4
- hazîre** A. etrafında duvar veya çit bulunanağıl, mezarlık ve saire
h.sinde 81b-10, 81b-7
- hediye** A. armağan, hediye
8b-6, 8b-9
- helâk** A. mahvolma, ölme
h. kıl- 15a-7, 17a-7, 19a-2, 19b-1, 19b-2, 19b-6, 20a-13, 21b-4, 21b-5, 24a-6, 24a-7, 30a-5, 36b-13, 37b-10, 50b-6, 52a-5

- h. ol- 14b-7, 15a-12, 15a-4, 15a-5, 19a-5, 21b-5, 23b-8, 24a-3, 50b-7, 52b-13, 58a-1, 69b-2
- helâl** A. kullanılması şeran caiz olan, haram olmayan şey
h.dür 5a-7, 22a-1
h. ol- 34a-8
- helâllîğ** A. hayat arkadaşlığı
h.a 80a-6
- hem** F. hem, aynı zamânda
13a-11, 17b-5, 54a-10
- hemîşe** F. daima, her zamân
38b-6
- hep** hep, daima, sürekli
12a-3
- her** F. her, her bir, hep, bütün
2a-7, 2a-8, 6a-8, 8b-13, 11a-11, 12b-11, 14a-7, 18b-11, 20a-8, 31b-1, 37a-5, 56a-8, 57b-3, 57b-6, 62a-9, 62b-12, 70a-1, 77b-9, 81b-5
- herçi** F. her ne, her ne şekilde
8a-3, 10a-4, 16a-4, 20a-4, 25a-3, 31a-12, 33b-11, 33b-2, 34a-11, 37a-12, 38a-6, 47b-7, 62a-10, 62a-3
- hergiz** F. asla, katiyen, her zamân
25b-5, 64a-9, 64b-13, 69b-2, 73a-6
- herkim** herkes
78a-6
- heybetlü** A. azametli
24a-10
- hezâr destân** F. bülbül (bkz. hezâr destâr)
30a-10
- hezâr destâr** F. bülbül (bkz. hezâr destân)
30b-12
- hıl'at** A. elbise, kaftan
h. vir- 67a-13, 67b-12, 70a-13
- hinzir** A. domuz
15b-3
- hışım** A. gazab, lanet
h. eyle- 67b-1
- hıyânet** A. hainlik, hilekarlık
h.sin 69a-9
- hıyâr** F. salatalık
55b-12
- hızır** A. içenlere ölmezlik veren ab-ı hayatı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zamân imdadına yetişmekle meşhur peygamber
h. gibi ol- 44a-5
- hicâb** A. utanma, sıkılma
h.in 33b-11
- hicâz** A. Arap yarımadasında, Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke
16a-3
h.a 18b-8
- hiç** F. hiç, asla
1b-9, 10b-3, 11b-12, 25a-8, 25b-1, 28b-6, 37b-1, 37b-12, 48b-5, 51b-5, 53a-10(2), 53b-13, 63b-3, 64a-13, 64a-5, 68a-3, 68a-7, 69a-8, 70b-13, 77b-4
h. kimesne 28b-5
h. kimse 29a-6, 42b-5, 70b-1, 8b-4
h. kimsede 22b-7, 57b-4
h. kimsene 18a-7
h. kimseye 73b-10
h. kimseyi 32b-12
h. kümse 14b-10
- hikmet** A. hikmet, felsefe, hakimlik
h. vir- 6 2b-12
- hilâf** A. karşı, zıd
h.ıdur 2a-8
- hilet** A. oyun, aldatma
29a-5
h. kıl- 57a-10, 72b-11
- hille** A. oyun, aldatma
h.sine 41b-3
- hind** Hindistan
h.den 24b-4
h.e 36b-6
- hindistân** Hindistan (yer adı)(bkz. hindüstân)
h.a 24a-13
h.da 4a-10
h.ı 18b-10
- hindüstân** Hindistan (yer adı) (bkz. hindistân)
h.a 3a-7

- hırā tağı** A. Hira dağı
h.ndan 45b-7
- hirgiz** F. asla
22a-5, 24b-5, 25a-1, 41a-3, 54b-9,
58b-9
- hisse** A. pay, nasip
h.sini 4a-2
- hizmet** iş, işgörme, vazife
h. kıl- 20b-9
- hod** kendi
35a-7, 48b-10
- honın** ?
66a-3
- horasan** (yer adı)F. Horasan, İran'ın
doğusunda bulunan geniş arazi
h.a 18b-8
- hor** F. değersiz, alaya almak
h.lığın 27b-4
h. tut- 12a-10
- horla-** F. hor görmek, aşağılamak
h.na 66b-5
- horçum** bazı hayvanlarda boru şeklinde
uzamış ağız ve burun
h.in 21a-8
h.inı 37a-11
- hoş** F. güzel, iyi
33b-2, 39b-12
h. ol- 24b-12, 53b-9, 66a-4
- hoşnüd** F. razı, memnun
h. ol- 81a-11(2)
- hüb** F. güzel, hoş, iyi
h.-ıdı 8b-5
- hüd** Hz. Hüd
12b-8, 19a-2, 19a-4(2), 19a-6, 19b-
5, 19b-8, 20a-10, 20b-1
h.ı 21b-4, 21b-5
- hudā** F. Allāh
h.ya 33b-9
- ıçun** için (bkz. için)
54b-8, 56b-4, 57b-11
- ıla** ile
35a-6
- irak** Irak
ı.dan 41b-2, 59b-12, 59b-4, 72a-3
- hulle** A. cennette giyilen elbise
30b-2
- hürri** F. cennet kızı
7b-6, 7b-6, 7b-12, 8a-1, 8a-2
h.den-idi 8a-3
h.-di 7b-13
h.ye 7b-9
- hurma** A. hurma
20a-3
- huy** F. tabiat, mizaç, ahlak
h.ı 50b-8
- huzā** Allāh
h.ya 16b-4
- hüccet** A. senet, vesika, delil
58a-11, 63b-10
- hüküm** A. hüküm, emir, komuta
h.i 25a-7
h.ine 50a-3
h. kıl- 55a-10,56a-13
- hüner** F. marifet
73b-9
h.i 55b-9, 57b-4, 73b-10
- hür** A. esir olmayan, serbest
h. kıl- 62b-9
- hürmet** A. saygı, değer
h. bul- 67a-13
h.i 8b-10, 8b-13, 74a-4
h.i-çün 5a-5, 6b-8, 6b-9, 29b-10
h.ine 7b-3
h.ini 10a-13
h. kıl- 62b-8
- hürrem** A. Hürrem
h. sarayına 37b-7
- hürü** F. huri
h.nüñ 7b-8
- hüseyin** A. Hz. Muhammed'in torunu
56a-11
- I**
- ırmak** ırmak
39b-5, 39b-6, 39b-7
- ısr-** ısırarak, sokmak
ı.dı 64b-2
- ısmarla-** ismarlamak, tembih etmek
ı.dı 45a-6

1.dum 72a-1
1.ruz 46b-8
ıssı sıcaklık, sıcak
15a-3

i- cevheri fiil (idi, ise)

i.di 3b-10, 4b-3, 4b-4, 8a-10, 8b-1,
8b-3, 9a-3, 9a-4, 9a-5, 9a-7, 10b-6,
12a-4, 13a-1(2), 14b-1, 14b-3, 14b-
4, 16a-3, 17a-9, 18a-13, 18b-13,
20b-4, 21a-3, 22a-3, 22b-12, 22b-9,
24b-9, 25a-7, 28b-13, 32b-6, 32b-6,
32b-6, 36b-7, 38b-11, 39a-3, 40a-1,
40a-8, 42a-9, 42b-13, 48b-10, 49a-
12, 50b-5, 50b-6, 50b-7, 51a-9,
54a-4, 54a-5(2), 54a-9, 54a-10,
54a-12, 55b-5, 55b-13, 56b-5, 58b-
12, 58b-12, 59a-4, 64a-10, 69a-8,
72a-12, 73b-4, 74a-3, 77b-3, 78a-4,
78a-7, 81b-11, 81b-9, 82a-1, 82a-2
i.se 16a-5, 29b-8

‘ibādet A. Allāh emirlerini yerine
getirme, tapma, tapınma

‘i.e 47a-2
‘i. kıl- 9a-7, 28b-4, 34b-7

ibil (yer adı)

i.i 36a-4

iblis A. şeytan

6b-2(2), 15b-6, 16b-13, 16b-5, 16b-
7, 16b-8, 17a-11, 17a-3, 17a-5, 18a-
3, 20b-6, 20b-13, 27b-13, 28a-2,
35b-3, 42b-4, 42b-9, 42b-10, 43a-7,
64a-5, 79b-10
i. ‘aleyhi’l-la‘netü 8b-9
i. buyurdu 9a-1, 35b-3
i. la‘netullahı 15b-4
i. la‘netullahu 10a-12
i. la‘netüllahı 29a-5
i. mel‘ün 5b-6, 14a-12, 16b-10, 18b-
10, 20b-5, 29b-2, 35a-11, 42b-2
i. ol- 29b-3
i.sin 42b-11

ibn-i ‘abbās (şahıs adı)

15a-1

1. ol- 40b-5
1.sı 3b-3
‘ışk A. aşk, sevgi
‘ıdur 80a-2

İ**İbn-i yāmin** (şahıs adı)

70b-8, 72a-1, 72a-10, 72b-2, 72b-5,
72b-6, 72b-8, 72b-9, 73a-10, 73a-
13, 73a-7, 73b-8, 75b-1, 76a-2,
76a-6, 77a-3, 77b-5

i.e 73a-12
i.i 71b-10, 73b-7
i.iñ 72b-10

ibnū’l-velīdī (şahıs adı)

82a-2

ibrāhīm A. Hz. İbrahim

2b-8, 12b-9, 25b-3, 26a-5, 26a-6,
26a-7(2), 26a-9, 26a-10, 26a-11,
26a-12, 26b-2, 26b-3, 26b-6, 26b-7,
26b-9, 27a-1, 27a-4, 27a-5, 27a-6,
27a-10, 27b-1, 27b-3, 27b-5, 27b-6,
27b-9, 27b-13, 28a-6(2), 28a-7,
28a-8, 28a-9, 28a-11, 28a-12, 28b-
11, 28b-4, 28b-8, 29a-4, 29b-9,
30a-1, 30a-2, 30a-3, 30a-4, 30a-5,
30a-6, 30a-7, 30a-10, 30a-11, 30b-
1, 30b-6, 31a-2, 31a-7, 31a-9, 31a-
11, 31a-13, 31b-9, 32a-3, 32a-5,
32a-7(2), 32a-10, 32b-12, 32b-3,
32b-6, 32b-7, 33a-2, 33a-4, 33a-11,
33a-13, 33b-3, 33b-6, 33b-8(2),
33b-11, 34a-1, 34a-8, 34a-11(2),
34b-2, 34b-3, 34b-6, 34b-7, 34b-10,
34b-11, 35a-2, 35a-3, 35a-6, 35a-7,
36a-8, 36a-10, 36a-13(2), 36b-3,
36b-4, 36b-9, 36b-12, 37a-1, 37a-7,
38a-2, 38a-3, 38a-5, 38a-10, 38b-1,
38b-3, 39a-3, 39a-6, 39a-7, 38b-11,
38b-12, 39b-2, 39b-6, 39b-10, 39b-
13, 40a-2, 40a-3(2), 40a-6, 40b-1,
40b-2, 40b-4, 41a-13(2), 41b-2,
41b-3, 41b-4, 41b-6, 41b-8, 41b-10,
41b-13, 42a-1, 42a-3, 42a-4, 42a-5,
42a-10, 42a-13, 42b-1, 42b-12,

- 42b-12, 43a-7, 43a-9, 44a-6, 44a-7, 44a-12, 44b-1, 44b-3, 44b-4, 44b-5, 44b-6, 44b-8, 44b-9, 45a-1, 45a-3, 45a-6, 45a-8, 45a-10, 45a-12, 45b-5, 45b-6, 45b-9, 45b-11, 45b-12, 46a-5, 46a-12, 46a-13, 46b-1, 46b-3, 46b-8, 47a-1, 47a-3, 47a-5, 47a-7, 47a-8, 47a-10, 47a-11, 47a-12, 47a-13, 47b-1, 47b-4(2), 47b-8, 47b-12, 47b-13, 48a-1, 48a-3, 48a-5, 48a-10, 48a-10, 48a-13, 48b-3, 48b-4, 48b-6, 48b-9, 49a-2, 49a-3, 49a-4, 49a-7, 49a-9, 49a-10, 49a-13, 49b-2, 49b-5, 50a-11, 50a-12, 50b-1, 50b-2, 50b-3, 50b-4, 53a-5, 53a-10, 53a-11, 53b-6, 53b-8, 53b-10, 53b-11, 53b-12, 54a-3, 54b-1, 54b-3, 54b-7, 55a-1, 55b-6, 75b-11, 76a-12, 76b-2, 76b-5, 78b-10, 81b-7, 81b-10
- i. °aleyke 48b-9
- i.den 34a-10
- i.e 2b-8, 30b-4, 33a-8, 34a-9, 34a-10, 39b-13, 39b-3, 44b-1, 46b-12, 48b-9
- i. gibi ol- 44a-2
- i. hālil ilin 6a-1
- i.i 25b-9, 26a-3, 29b-6, 29b-7, 31b-7, 32a-2, 33a-5, 53b-8
- i.iñ 30b-3
- i. oğlına 41a-10
- i. °ömri 54a-11
- i. peygambar 53a-4
- i. peygambara 78a-5
- i. tengrisi 32a-5
- i.üñ 29b-4, 50a-10
- °ibret A. kötü bir hadiseden alınan ders
°i.i 43b-5
- ıç iç, içeri, esnasında
i.erü 63a-6, 72b-5
i.i 33b-10
i.inde 8b-12, 18a-6, 20b-8, 22a-3, 25a-3, 25a-9, 28b-10, 31a-2, 31b-7, 32a-3, 32a-4, 32b-12, 35a-12, 35b-2, 36b-5, 38a-5, 40b-8, 41a-3, 56a-3, 56b-7, 56b-8(3), 57a-1, 58a-1, 59a-3, 60b-7, 63b-5, 64a-13, 64a-6, 71b-6, 75b-10
- i.indeki 14b-11, 17a-6, 38a-8, 45b-10, 53b-11
- i.indekiler 67a-3
- i.inden 1b-7, 14a-4, 34a-1
- i.inde ol- 57b-10
- i.ine 28b-11, 64a-11
- ıç- içmek
i.di 7a-4
i.diler 66a-4
i.düğü 22b-1
i.elüm 41a-8
i.er 22b-11
i.erdi 22a-8, 22a-9
i.iñ 22a-11, 22a-13
i.mez 7a-5
i.se 16b-12, 17a-1(2), 17a-2, i.sün 22b-1
- ıçün için (bkz. için)
31a-10, 55a-10, 66b-12, 66b-12, 72a-1, 80b-3, 80b-4, 81b-1
- idin- edinmek
i.ürlerdi 2b-5
- idris Hz. İdris (bkz. idris)
9a-4
- idris Hz. İdris (bkz. idris)
9a-4, 9a-5, 9a-7, 9a-9(2), 9a-11, 9a-12, 9b-1(2), 9b-3, 9b-4, 9b-7, 9b-9, 9b-12, 10a-2, 10a-8, 10a-10, 12b-7
- igne iğne
19b-1, 19b-3
- ihtilâf A. anlaşmazlık, ihtilaf
68a-5
- ıķâb A. eza, cefa, eziyet, azap
°i.in 77b-12
- iki iki (sayı)
3a-5, 3a-6, 3b-6, 4a-11(2), 4b-13, 7a-2, 8a-9(2), 10b-9, 16b-13, 17b-7, 18a-12, 18b-5, 27b-4, 30b-12, 33b-12, 33b-13, 35a-11, 36a-6, 40b-4, 41b-13, 41b-9, 42a-2, 42a-3, 50b-4, 51a-10, 52a-5, 54b-9, 55a-

- 12, 55b-4, 55b-8, 56a-13, 56b-11, 58a-5, 60b-8, 61a-10, 61a-4, 61b-13, 64a-6, 67a-6, 71a-5, 72b-1(2), 76a-1, 78b-6, 79a-10, 79a-13, 79b-2, 14b-1
i.ñüz 4b-7
i.sî 38b-11, 43a-8, 55b-8, 76a-7
i.sin 64b-9, 67a-8
i. yüz 82a-1
- ikile-** ikinci kez söylemek
i.di 36b-12, 59a-13
i.rdi 64a-2
- ikinci** ikinci
12b-6, 13b-13, 13b-7, 17a-12, 17b-5, 42a-1, 45b-7, 48a-1
i.de 14b-1
- ikindü** ikindi
i. namâzında 50b-11
- ikrâr** A. saklamayıp söyleme, tasdik
i. vir- 61b-5
- il** memleket, ülke, diyar
i.in 6a-1
i.lerine 28b-13
- ilâhî** A. Allâh'ım, Allâh'a mensup, Allâh ile ilgili
11a-9, 19a-13, 19b-2, 35b-9, 37a-3, 45b-5, 81a-3
- ile** ile
5b-7, 8b-4, 48a-11, 57b-11, 66a-13, 6b-12, 76a-9, 81a-10
- iled-** iletmek, ulaştırmak
i.esiz 13a-6
i.üñ 66b-2
- ilerü** başka, ileri
1a-11, 9a-13, 10a-7, 22a-3, 29b-5, 30b-9, 42b-1, 50b-3, 56b-4, 64a-1, 72b-12, 76a-4
- ilet-** iletmek, ulaştırmak
i.di 51a-8, 53a-7
i.diler 33b-8, 70a-11, 70b-11
i.üñ 33b-8
i.ürsin 43a-1
- °ilim** A. ilim
8a-6, 9a-7, 62b-12
°i.i 81a-1, 81b-5
- ilk** önce, ilk
12b-6, 13b-13, 17b-4, 18b-10, 34b-13, 49a-13, 4a-13, 53a-12, 78b-9
i.inde 13b-7, 69a-13
- illâ** A. aksi halde, yoksa
56a-3, 68b-8, 70b-13
- ille** A. aksi halde, yoksa
22b-8
- °illet** A. hastalık
37b-13
°i.ine 28b-7
- °ilm** A. ilim
°i.i 17b-2
°i.imi 30a-8
°i.in 17a-13, 69b-13
- iltür-** kaldırmak, götürmek
i.em 42a-11
i.ür 42b-10
- imân** A. inanma, inanç
i. getir- 3a-2, 10b-10, 19a-3, 27a-3, 32a-10, 32b-3, 36b-10, 38b-4, 67a-4
i.ı 15a-9
i.uñ 15a-10
i. vir- 80b-2
- °imâret** A. bayındırlık, tamir etme
°i. kıl- 36a-7
- imdi** artık, şimdi, o halde
2a-4, 4a-2, 9a-3, 13a-5, 15b-9, 16b-12, 23a-13, 32a-9, 32b-10, 38b-7, 39a-4, 40b-6, 50b-7, 52a-13, 56a-12, 56b-5, 60a-4, 63b-3, 71a-9, 75a-13, 76a-1
- °imrân** A. Hazret-i Meryem'in babası
i.ı 60b-5, 60b-12, 61a-13, 61a-9
- in** en, genişlik
i.i 11b-11, 28b-12, 29a-1, 69b-5, 74a-2
i.i-y-idi 70a-6
- in-** inmek
i.di 6b-11, 16a-9, 17b-12, 32a-6, 36a-1, 36a-8, 41b-9, 50b-4, 63b-13, 70a-10, 74a-2, 79b-6,
i.diler 37a-11, 72a-8
i.diyse 59a-1

- i.me 41a-13
i.medi 41b-4
i.megil 79b-7
i.meyem 41b-7
inan- doğruluğunu kabul etmek,
inanmak
i.di 39b-2
i.dılar 39b-3
i.maduñ 47b-4
i.mazın 53a-1, 60b-6
i.mazsañ 59a-12
i.uñ 2b-2
iñen çok
58b-11, 69a-13, 74b-1
incir incir
7b-8
incü inci
42a-12(2), 62a-8
i.ye 77a-5
indür- indirmek
i.di 31b-9, 40b-1, 56a-4
iñildü inilti
i.lerin 20a-8
iñile- inlemek, sızlanmak
i.şürlerdi 20a-7
i.yü iñileyü 22a-5
innā lillāhi ve innā ileyhi raci'un A.
67b-5
inşa'allāh A. Allāh isterse
43a-6
i.u ta'ālā 66b-8
ip ip
29b-10, 29b-3, 29b-6, 29b-8(2),
42a-13, 43b-8
i.ine 29b-4
ir- yetişmek, kavuşmak, ulaşmak
i.di 32b-5
i.gil 11b-8, 59a-2
i.gürgil 29b-13
irimince erdiği yer
41a-2
iriş- erişmek
i.diler 79b-7
irkek erkek
39b-9(2)
- irte** sabah, irte, erte, ertesi gün
3a-5, 3a-6, 10b-1, 10b-11, 36a-6,
41b-13, 42a-6, 52b-5, 58a-4, 67a-
12, 67a-9, 67b-6
i. ol- 27a-1
i.si 67b-11
i. tur- 4a-3
i.ye 25a-7, 52a-7, 52a-9, 54b-8
irti kenar
i.nde 39a-11
isā A. dört büyük peygamberden biri
olup kendisine vahiy yoluyla İncil
nazil olmuştur
3a-1, 55b-5, 55b-6
i.ya 2b-13
işhāk A. Hz. İshak
2b-9, 50a-4, 50a-8, 54a-12, 54a-4,
55a-12, 55a-4, 55a-7, 55b-2, 55b-4,
55b-5, 73b-5
i.a 2b-9, 55a-3, 55a-9
i.dan 49b-7, 50a-9, 54a-8, 55b-4
i. ol- 49b-7
isipasüm
78b-12
ismā'il A. Hz. İsmail
2b-8, 34b-13, 40b-8, 40b-9, 41b-
5(2), 42a-9, 42a-10, 42b-10, 42b-
11, 42b-2, 42b-3, 42b-8, 42b-8,
42b-13, 43a-4, 44a-6, 44a-9, 43a-
10, 45b-9, 54a-4, 54a-12, 54b-6,
55a-2, 55a-6, 55a-11, 57b-13, 68a-
5, 70a-5
i.den 42a-7, 54a-5
i.e 2b-8, 42b-8, 44b-13, 44b-13
i. gibi ol- 44a-2
i.i 40b-1, 41b-4, 42a-4, 42a-8, 42b-3,
44a-6, 44b-10, 44b-3, 45a-6, 76b-3
i. peygambardur 75b-12
isrāfil A. dört büyük melekten kıyamet
kopacağını öttüreceği boru ile
bildirecek olan biri
i. şur ur- 32b-1
issi sıcaklık, sıcak
9a-7
i.sinden 29a-3

- iste-** istemek, aramak
 i.di 52a-10
 i.diler 60a-10
 i.düğüm 32b-10
 i.düklerin 73a-7
 i.gil 75a-8
 i.ñ 75a-11, 75a-9, 78b-9
 i.yü 7b-1, 40b-9, 41a-2
 i.yüp 5b-5
- iş** iş, hareket, davranış
 54b-9, 65b-4
 i.den 54b-11, 66b-8, 78a-2
 i.i 17a-10
 i.in 54b-11
 i.inden 54b-10
 i.iñüz 79a-1
 i. işle- 4b-6, 27b-2
 i.lerin 39b-11
 i.üm 39a-6
- işâret** işaret, alamet
 i. kııl- 65a-12
- işde** işte
 59a-12
- işit-** işitmek
 i.di 7a-1, 7a-5, 11b-6, 33b-3, 44b-4,
 57a-12, 65b-8, 79b-5
 i.di-se 66b-5, 57a-5
 i.dük 28a-6
 i.düm 28a-9
 i.dürem 46b-3
 i.e 46b-1
 i.en 55b-10
 i.mesün 72b-11
 i.meyeler 23b-10
 i.se 51b-5, 66b-5
 i.ülürdi 19b-12
 i.üñ 49b-6
 i.ürlerdi 10b-12, 20a-8, 53a-8(2)
 i.ürse 43b-10
 i.ürsin 46a-2
- işle-** çalışmak, yapmak, imal etmek
 i.di 3b-5
 i.meyem 4b-6
 i.se 17a-10
 i.yem 27b-2
- işlü** hareketli
 51a-8
 i.sin 69b-10
- işüt-** işitmek (bkz. işit-)
 i.düm 6b-7
- it-** etmek, yapmak
 i.di 35b-13
 i.diler 8a-9
 i.en 5b-12
 i.er 80b-2
 i.erler 24b-11
 i.ersiz 24b-12
 i.gil 43b-7
 i.üp 54b-10, 63b-10
 i.mezem 20a-12
 i.mezsin 32a-4
 i.se 64a-5
- ‘itâb** A. azarlama, tersleme
 66b-12
 ‘i. gel- 6a-1
- iti** sert, keskin
 i.ri 8b-4
- ittifaq** A. birleşme, uyuşma
 i.ı kııl- 23a-5
- iy** ey
 31a-11, 43a-3, 76b-12, 79b-3, 79b-
 5, 80b-1
- ‘izze ve celle** A. yüce, aziz, büyük, Allâh
 17b-2
- ‘izzet** A. değer, kıymet (bkz. izzet)
 ‘i.üm 55a-10
- izzet** A. değer, kıymet (bkz. ‘izzet)
 i.üm 64a-5
 i.i-cün
- ğab** kap, içine su ve vb. konan çanak,
 testi, kapkacak
 22a-12
 ğ.in 22a-11
- ğabar-** kabarmak, şişmek, su toplamak
 ğ.inca 58b-8
- ğabâıys tağı** Kabayıs dağı

K

- ğ.la 21a-1
- ğabar-** kabarmak, şişmek, su toplamak
 ğ.inca 58b-8
- ğabâıys tağı** Kabayıs dağı

- k.ndan 45b-8
ka'be A. Mekke-i Mükerrermede bulunan mukaddes yapı
 45a-13,45b-4
 k.dür 45a-11
 k.nüñ 2a-4
 k.yi tavâf kııl- 16a-4
kabız A. eline almak, peklik, sertlik
 k.kıl- 75a-6
kâbil A. Hz. Adem'in büyük oğlu olup kardeşi Habil'i öldürmüştür
 4b-3,4b-4, 4b-5, 4b-9, 5a-7(2), 5a-8, 5b-5, 5b-7, 5b-10, 6a-2, 6a-12, 6b-1, 6b-6, 6b-7, 7a-1, 7a-2
 k.ün 5a-1, 5a-6
ka'bile A. iptidai ve göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy
 22a-8, 22a-11, 23b-12, 24a-3
 k.den 22b-11
ka'blı kap sahibi
 22a-11
ka'bul A. kabul
 k. eyle- 4b-8, 4b-13, 5a-3, 6b-8
 k. kııl- 37a-1, 46a-1
 k. ol- 5a-1(2), 5a-4
 k. olmuş ol- 5a-6
kaç- kaçmak, koşmak
 k.arlardı 11a-2
 k.dı 23a-11, 64b-5
 k.dılar 39b-4
 k.ıdır 60a-6
 k.ıcı-y-ımiş 60a-11
 k.mışdur 59b-13
kaçan ne zamân
 2a-6, 11a-2, 24b-6, 26a-3, 26a-4, 44b-13, 53b-13, 61b-7, 73b-10
ka'dar A. kadar
 19a-13, 29a-2, 69b-1
 k.dı 55b-10
 k.dur 29a-8
 k. ol- 29a-2
ka'deh A. kadeh, kase
 k.ler 53a-8
ka'dir A. kudret sahibi, her şeye gücü yeten, Allâh
 k.dür 36a-11
 k. u ka'hârdur 67a-3
ka'f tağı Kaf dağı
 k.na 32a-13
 k.nda 32a-13, 37a-2
ka'file A. birlikte yolculuk eden topluluk (bkz. ka'fula)
 61a-12, 73a-5
ka'fir A. Allâh'ın varlığına ve birliğine inanmayan, kafir
 1a-4, 1b-9, 11b-4, 12a-3, 14b-4, 38b-11, 51a-9, 75a-12, 81b-12
 k.dür 38b-12, 52b-10
 k.-idi 52a-6
 k.le 15a-7
 k.ler 38b-4, 56a-5
 k.lerdür 1a-12
 k. ol- 1b-8, 1b-10, 6a-6, 6b-2, 17a-7, 21a-2, 81b-13
ka'fula A. birlikte yolculuk eden topluluk (bkz. ka'file)
 61a-8
kağıd F. kağıd
 75b-8
ka'hâr A. galib-i mutlak ve her an kahretmeğe muktedir olan Allâh
 k.dur 67a-3,
ka'ht-ıarlık (kaht) kıtlık, kuraklık
 k. ol- 69b-7
kaç- kızmak, öfkelenmek
 k.dı 77b-2
 k.ıdı 44a-12
 k.ısa 55b-11
 k.ıyup 28a-8
ka'ı- kalmak, geriye kalmak
 k.a 9a-1, 14b-11
 k.an 16b-1, 20a-13
 k.anın 69b-1
 k.asız 27b-2
 k.dı 3b-3, 8b-7, 9a-3, 9b-13, 10a-10, 10a-11, 13b-6, 15b-10, 18a-7, 20b-2, 37b-2, 38b-13, 67b-2, 68a-4, 68a-5, 72b-2,, 81b-9

- .dılar 21a-11
 .madı 10b-3, 16a-3, 18a-7, 22b-8,
 24a-2, 25a-9, 25b-1, 28b-6, 37b-2,
 70b-5
 .mağıl 15a-7
 .maya 14b-10, 73b-12
 .mış-ıdı 34b-5
 .mışlar-ıdı 39a-3
aldur- kaldırmak
 .dı 6a-13, 49a-10
 .ur 6b-11, 6b-12
albur elek, kalbur
 . gibi ol- 14b-11
alem A. kalem
 75b-8
alimā Kalime (bkz. alīme)
 .-y-ıdı 4b-1
ālū belā evet dediler
 1b-1
alīme Kalime (bkz. alimā)
 4b-3, 5a-7
 .yi 4b-8
kām F. istek, arzu, lezzet
 39b-13
amçı bir ucuna sıırım bağlı değnek,
 kıbaç
 64b-9, 72b-13, 77b-1
amu bütün, hep, herkes
 1a-6, 1b-2, 2a-13, 2b-3, 10a-7, 10b-
 3, 12a-2, 15b-4, 16a-5, 16b-2, 16b-
 3, 16b-13, 17a-7, 18b-13, 20a-5,
 21a-7, 21a-8, 22b-8, 23a-1, 24a-12,
 24b-1, 24b-2, 24b-4, 25a-10, 25b-
 12, 27b-2, 28a-2, 28a-3, 28b-2,
 29a-12, 29b-12, 30b-10, 31a-12,
 35b-4, 37a-13, 38a-12, 38b-4, 39a-
 5, 39a-7, 48a-9, 48b-8, 53a-2, 54a-
 1, 56a-4, 56a-9, 56b-12, 57a-7,
 59b-11, 61b-3, 62a-4, 62b-8, 67a-2,
 67a-4, 68a-10, 69b-9, 69b-13, 76b-
 12, 79a-7, 80a-1, 81a-6, 81a-8
 .lar 66a-8
 .ları 23b-6
 .ñuz 22b-12, 24b-12, 36b-7
 .sı 10b-12, 22a-11, 25a-11, 33b-7,
 36a-6, 37a-9, 38a-7, 39b-9, 60b-10,
 61b-3, 61b-4
 .sın 2b-1, 49b-3, 81a-7
 .sını 15a-13, 24a-13, 27b-11
 .sınıñ 27a-7, 35a-1, 66a-6
an kan
 6b-3, 7a-5, 11b-4, 16b-10, 16b-11,
 16b-12, 23b-4, 39b-10, 44a-12,
 48a-8, 59a-12
 .a 59a-5
 . dök- 35b-11
 .ımı 7a-4,
 . ıl- 51b-11
 .um 43b-9
anat kanat
 53a-2, 59a-3
 .ı 16a-9, 52a-10, 52b-1, 52b-4, 64b-
 3
 .ın 14a-9, 53a-11, 53a-5, 53b-9
 .ıñ 16a-13
 . ur- 30a-1
anca nereye
 7a-3, 42b-3, 42b-8, 43a-1, 75a-13
anda nerede
 45a-9, 70a-4
 .dur 19a-6
 .n 45b-6, 70a-3, 74a-12
 .-y-ısa 19a-6
anı hani
 5b-13, 7a-2, 7a-3, 7a-5, 19b-5, 53b-
 11, 61a-13, 74a-11
 . ol- 5b-12
ankı hangi
 12b-10, 16b-12, 16b-13, 17a-10,
 19a-8, 63b-9, 64b-6
 .ñız 65a-9
 .ñuzuñ 4b-7
anlı kanlı
 35b-12, 36a-9
apı kapı
 .ya 70a-6
apu kapı
 35b-5, 64b-8, 70b-10
 .cı 70a-1

- ı.cılar 25a-9
 ı.çılar 72a-9
 ı.da 61a-11, 70a-1, 72a-8
 k.dan 18b-5(2), 66a-5, 77a-4
 ı. kı1- 35a-11
 ı.lar 52b-7
 ı.ları 38a-11, 63a-11, 63a-7
 ı.ların 38a-13, 52b-5
 ı.larun 29a-10
 ı.lu 18b-5, 63a-4
 ı. ol- 40b-12
 ı.sın 37a-5, 51b-2, 52a-8
 ı.sına 25a-9, 26a-4, 50b-12, 61a-11
 ı.sını 61b-1, 61b-2
 ı.ya 61a-13, 64b-6, 64b-7, 72a-2,
 72a-5
 ı.yı 63a-11
ıara kara, siyah
 36b-7, 58b-13
 ı. ben 4a-3
 ı. ol- 4a-4, 23b-5, 23b-6
 ı. şuya 53a-6
 ı. üzüm 7b-7
 ı.-y-ıdı 44b-12
ıaralı karalı, siyahlı
 44b-11
ıara memlük (şahıs adı)
 64a-12
ıaran A. Mekke arzı
 ı. kı1 62a-9
ıarañıu karanlık
 ı. ol- 60a-12
ıarañulık karanlık
 53a-12
ıarar A. durma, karar vermek
 23a-6
 ı.1 25a-9
 ı. kı1- 19b-9, 20b-4, 24b-3, 53b-13,
 64a-9, 64a-13,
 ı. tut- 16a-8, 35a-1, 55b-8
ıararın sâlif (şahıs adı)
 22b-9
ıaravaş hizmetçi
 ı.dan 55a-4
ıardaş kardeş (bkz. karundaş)
 ı.dur 33b-7
 ı.1 70a-12, 76b-2
 ı.-ıduğ 71a-4
 ı.ım 33b-7
 ı.lar 72b-1
 ı.laruz 72b-3
 ı. ol- 72b-4
 ı.sız 71a-4
ıarga karga
 6a-9
ıarı eş
 k.yam 49b-13
ıarılda ?
 81a-5
ıarılığ eş, zevce
 ı.ıma 3b-11
ıarınca karınca
 1a-1
ıarındaş kardeş
 5b-1, 55a-3, 63b-12
 k.1 50a-10, 73a-11, 74a-13, 75b-12
 k.ıdı 79a-2
 ı.ım 72b-6
 ı.ımı 4b-5, 5a-9
 ı.ımız 74a-6, 81a-11
 ı.ıñ 6a-2, 6a-6
 ı.ıñam 72b-8
 ı.ımı 4b-4, 6a-7
 ı.ıñı 5b-7
 ı.ıñuz 77b-2
 ı.ları 57a-12, 57b-5, 58b-4, 59a-4,
 59b-8, 59b-11, 70b-11, 73a-12,
 73b-6, 75a-13, 77a-2, 77a-5, 77a-
 13, 78a-10, 81a-10
 ı.larım 60a-8
 ı.ların 72a-3, 72a-7, 72b-13, 77a-3
 ı.larına 8a-11, 77a-11, 78a-8, 80b-5
 ı.larından 57a-6
 ı.laruma 80b-10
 ı.laruñ 57a-10
 ı.laruña 57a-7
ıarışdur- karıştırmak
 ı.dı 48a-5
ıariye (yer adı)
 ı.ye 36a-5

- kār** kazanç, fayda
k. kı1- 43b-8, 44a-9
- ķarn (ķarın)** karın
ķ.ı 49a-8
ķ.ına 25a-2, 25b-4, 25b-9
ķ.ında 1a-3, 46b-3
- ķarķu** karşı
39b-3, 41b-3, 79a-12, 79a-9
- ķarundaķ** kardeş (bkz. kardaş)
ķ.uñuzı 75a-9
- ķāruvan** F. kervan
59b-11
- ķārvan** F. kervan
59b-5
- ķařd** A. isteyerek ve gerekliliğine inarak bir işe kalkışma, iş yapma, hazırlama
ķ. kı1- 3b-12, 32a-12, 33a-11, 33b-12, 34a-4, 52b-2, 52b-3 65a-2, 66b-11
- ķařķām** (şahıs adı)
14b-3
- ķař** kaş
ķ.ı 33a-2
- ķat** kat, tabaka
3a-13, 3b-1, 13a-1, 19a-9, 19b-3, 29b-11, 70a-12, 75a-4
- ķat** huzur, yan, nezd
ķ.ına 9a-9, 26a-7, 32a-6, 33a-3, 33b-12, 37b-9, 40a-2, 40b-3, 41a-4, 41b-11, 42a-9, 42b-2, 48a-10, 51b-11, 53a-5, 54a-13, 58a-13, 58a-3, 59a-8, 59b-12, 68a-6, 70a-13, 70b-13, 75a-1, 77a-5, 77b-1, 78b-5,
ķ.ında 30b-3, 41a-7, 54a-12, 55b-6, 59a-10, 61a-12, 67b-13, 80a-4
ķ.indadur 71a-5
ķ.indan 57a-1
- ķat-** katmak, ilave etmek, karıştırmak
ķ.arlar-ıdı 67a-8
- ķatır** katır
29b-4
- ķatıl-** karışmak, karıştırılmak
ķ.urlar 39b-9
- ķatlan-** katlanmak
ķ.ayım 66a-13
- ķ.đıl 43b-3
- ķavi** A. kuvvetli, sağlam, dayanıklı
19b-8
- ķavil** A. sōz (bkz. ķavıl)
ķ.de 3b-6, 7b-12, 7b-13, 10a-8, 11b-9, 14a-13, 18a-10, 18a-11, 18a-12(2), 36a-3, 56a-5, 56a-10, 62a-7, 62a-10, 64b-3, 68a-5, 76b-13, 77a-12, 77a-13
ķ. kı1- 21b-12, 22a-1, 22a-13
- ķavim (ķavm)** A. kavim, aralarında mūnasebet olup bir birlik teřkil eden insanlar, cemaat, topluluk
11a-3, 11b-5, 13a-2, 15a-4, 18b-4, 19a-3, 19a-6, 19b-4, 20a-13, 20b-4, 21a-10, 21a-5, 21b-2, 21b-2, 22b-3, 22b-5(2), 22b-13, 23a-10, 23a-12, 23b-7, 24a-1, 27b-8, 28b-4, 21a-9, 39b-4, 39b-10, 41a-6, 41a-9, 41b-2, 51a-5, 51a-7, 51a-10, 51b-1, 51b-2, 51b-13, 52a-7, 52a-9, 52a-12, 52b-4, 52b-12, 52b-13, 53b-5
ķ.den 11b-12, 19a-3, 49b-5, 52b-6
ķ.e 13a-4, 21b-12, 51a-9
ķ.i 13a-6, 20b-2, 21b-5, 21b-5, 51b-10, 52a-5, 54a-2
ķ.in 11b-3, 16b-2, 21b-,
ķ.iñ 51b-1
ķ.ine 9a-1, 22a-10
ķ.üñ 11b-2, 22a-7, 22b-10, 27b-4, 28b-6
- ķavil** A. sōz (bkz. ķavil)
ķ.ince 8a-11
ķ.üm 41b-7
- ķavul** A. sōzleřme
58a-5
ķ.kıl- 2a-9
- ķavüm** A. kavim, aralarında mūnasebet olup bir birlik teřkil eden insanlar, cemaat, topluluk
22a-1, 28a-3
ķ.dan 12a-12
- ķavun** kavun
7b-8
- ķavuřdur-** birleştirmek, kavuşturmak

- k.sun 65b-8
ķaya iri ve sert taş, kaya
 ķ.da 21b-10
ķaydār (şahıs adı)
 70a-5, 70a-8, 70a-10
 ķ.-ıdı 54a-6, 70a-5
ķayġu kayġı, endişe (bkz. ġayķu)
 72a-5, 74b-10, 76a-2(2)
 ķ. ķıl- 72a-6
 ķ.lu 1a-8
 ķ. ol- 74b-10
 ķ.sundan 74a-13
 ķ.ya 51a-6, 76b-10
ķayur- ķayġılanmak, tasalanmak
 ķ.dı 4a-5
ķaz- kazmak, aćmak
 ķ.dı 6a-10,
 ķ.dılar 23b-9
ķazā A. mukadderatın ortaya ķıkması,
 vaktinde yerine getirilemeyen
 ibadetin sonradan yapılması
 67b-8
 ķ. ol- 25b-8
ķazan kazan, büyük tencere
 22a-11
ķebir A. büyük
 k.ler 31b-2
ķebūs (řahıs adı)
 4b-2
ķefen A. ölünün sarıldıġı bez, kefen
 k.i ol- 45a-4
ķelām A. söz, kelam
 k.ı 44b-4
ķelime A. söz
 k.yi 32a-8
ķemer kemer
 k.in 73b-5, 74b-12
ķen°ān (yer adı)Kenan
 14b-3, 14b-5, 14b-7, 14b-9, 72a-3,
 k.a 39b-5, 58b-6, 71b-5, 73b-2, 76b-
 7, 78a-11
 k.nda 70b-7
 k.dan 58b-4, 75b-5, 79a-2, 79a-7
 k.ı 15a-12, 15a-13, 15a-4
 k. vilayetinden 39b-11
ķenar kenar
 k.ından 59a-1
ķendi kendi (bkz. ķendū)
 28b-9, 50b-13
ķendū kendi (bkz. ķendi)
 3b-8, 4a-2, 4a-4, 9b-12, 11b-3, 14b-
 2, 16b-2, 22a-10, 25a-11, 36b-1,
 36b-3, 37b-8, 40a-12, 41a-5, 42b-5,
 44a-7, 44b-9, 45a-7, 50b-12, 52b-6,
 54a-12, 58b-3, 59a-9, 63a-2, 63a-7,
 65b-4, 65b-6, 65b-7, 70b-1, 70b-11,
 79a-10
 k.ler 71b-6, 73a-1
 k.lere 59a-9
ķerāmet A. velilerin lüzumu anında
 gösterdikleri olaġanüstü hal
 30b-10, 31a-8, 31a-10, 31a-13, 32a-
 3
 k.i 32b-2
 k.ün 14b-6
 k. vir- 30b-9
ķerkes F. akbaba (bkz. ķerkez)
 47b-11, 48a-9
 k.e 48a-9
 k.i 48a-3
ķerkez F. akbaba (bkz. ķerkes)
 24b-6, 35a-9
 k.leri 35a-12, 35b-1
ķerpić ķerpić
 69b-4
 k.den 28b-13
ķerre A. defa, kere
 52a-1
ķervān F. kervan
 60a-6
 k. başı 59b-4
 k.na 77b-3
ķes- kesici bir aletle yaralamak, kesmek
 k.di 27b-10, 27b-11
 k.diler 66a-7, 68b-12
 k.dükde 38b-6
 k.dün 6b-5
 k.e 44a-10
 k.erdı 55b-12
 k.er ol- 43b-4

- k.gil 12b-1
k.me 44b-4
k.medi 6b-4, 44a-8, 44a-9, 57b-13, 75b-13
k.meye 57b-12
kesil- kesilmek
k.di 12a-1
k.miş-idi 48b-5
keşke keşke
47a-10, 61b-10
kevâkib A. yıldız
26a-12
key sağlam, güçlü, tam, tamam
13a-11, 22b-3, 43b-4, 60a-6,
keyfe ra'eyted-dünyâ ?
18a-13
kez kere, defa
16a-3, 23a-12, 26a-2, 27b-4, 28a-1,
34a-5, 36b-5, 40b-6, 51b-11, 52b-3,
66a-13, 71a-12, 80a-9
kible A. kible, secde edilecek yer, yön
34b-7
k.ñ 34b-11
k.si 34b-11, 35a-1
kığır- çağırarak, davet etmek
k.un 21a-5
k.asar 73b-11
k.dı 32a-7, 46b-4, 48a-7, 74a-1, 79b-13
k.dılar 73a-3
k. kıl 23b-11
k.urdu 10b-13
kıgırmağ çağırarak, davet etmek
46b-2
kıl- kılmak, etmek, yapmak
7b-2, 21b-12, 22a-2, 23b-11, 30a-3,
k.a 1a-8, 1a-9(2), 19b-1, 19b-2, 20b-10,
28b-9, 2a-7, 43b-11, 52a-1, 55b-2,
62b-3, 63b-3, 75b-7, 78a-4
k.alum 8b-11, 21a-11, 23b-7, 23a-4,
25b-1, 32a-11, 34b-7, 36b-4, 57b-6,
60a-4, 60a-13, 70b-10, 73b-9
k.am 30a-5, 47b-8
k.an 19b-6, 26b-2, 27a-5, 37b-10
k.ayım 80a-4
k.ayın 35a-8
k.dı 1b-5, 1b-7, 1b-9, 2a-9, 3b-4, 3b-5,
3b-12, 6b-4, 7a-12, 7b-5, 7b-6, 8a-7,
8a-8, 8b-2, 8b-3, 9b-12, 10b-4, 10a-4,
10a-5, 10b-4, 10b-7, 10b-9, 11b-1,
11b-3, 12a-4, 12b-12, 13b-10, 14a-10,
15b-2, 16a-4, 16a-4, 17a-3, 17a-8,
17b-8, 20a-13, 21b-2, 21b-4, 21b-5,
21b-6, 22a-13, 22a-4, 23a-8, 24a-6,
24a-7, 24b-3, 24b-5, 27a-2, 27b-11,
28a-2, 28a-3, 28a-4, 28a-13, 30b-13,
32b-4, 33a-7, 33a-11, 33b-1, 33b-12, 34a-3,
34a-4, 34a-4, 34a-5, 35b-3, 35b-4, 35b-9,
36a-6, 37a-1, 40a-1, 41a-11, 41b-1,
42a-1, 42a-2, 42a-3, 42a-11, 44a-7,
45a-1, 45a-2, 45a-5, 45b-12, 46b-9,
46b-13, 48b-3, 48b-3, 48b-4, 48b-6,
50b-6, 54b-1, 54b-4, 54b-4, 54b-11,
54b-12, 56a-12, 59b-2, 61a-4, 61a-4,
63b-11, 63b-11, 64a-1, 64a-9, 64b-12,
65a-2, 65a-12, 65b-9, 66b-10, 66b-11,
67a-3, 71b-9, 75a-1, 75a-9, 76b-5, 78b-8,
78b-11, 78b-11, 79b-2, 80a-10, 80b-5,
80b-7, 81a-7, 81a-13, 81b-12
k.dılar 1b-2, 1b-3, 1b-4, 8a-8, 8b-8,
10b-1, 18b-10, 20b-3, 20b-4, 20b-10,
21a-2, 21a-3, 22a-1, 22b-10, 23a-3,
23a-5, 23a-8, 24a-4, 25b-3, 28a-3,
29a-11, 29b-2, 29b-12, 32a-12, 34b-6,
34b-6, 35a-10, 35a-11, 36a-7, 38a-13,
39a-9, 39a-10, 40a-1, 45b-12, 46a-10,
46a-12, 48a-13, 48b-9, 50a-11, 51a-1,
51a-11, 51b-11, 52b-2, 52b-3, 52b-3, 55a-2,
55b-6, 58a-3, 58b-7, 59a-7, 59a-9, 60a-8,
72a-2, 74b-5, 77a-2, 81a-11, 81b-7,
81b-8, 81b-10, 82a-2
k.dim 7b-5, 29b-10, 34a-5
k.din 17a-7, 35b-11, 55a-7
k.dı-sa 10a-4, 34a-10, 66b-1
k.dı-sak 60a-13
k.duğım 28a-8
k.duğıma 47b-4

- .duđuñuz 78a-2
 .duğ 56a-13, 56b-13, 75b-3, 77b-12
 .dum 17b-4, 35b-12, 40a-6, 44a-8,
 46a-1, 55a-10, 69a-8, 69b-11, 72b-
 11
 .duñ 6b-3, 17a-6, 28a-7, 28a-12,
 44b-10, 48b-1(2), 75a-6
 .dur 63a-5
 .durdı 10b-11, 63a-9
 .đil 3b-11, 9b-5, 10a-8, 12b-3, 12b-4,
 13b-13, 18a-3, 19a-2, 32a-7, 34a-2,
 34a-4, 36b-13, 37b-4, 40a-11, 41b-
 13, 42a-1, 42a-3, 42a-5, 43a-5, 43b-
 3, 43b-4, 45b-3, 46a-1, 46a-6, 46b-
 13, 48b-2, 62b-3, 63a-7, 76b-5,
 77b-12, 81a-2
 .iñ 1b-3, 3a-2, 10a-13, 13a-5, 20b-9,
 28b-4, 36a-4, 68a-11
 .ısar 15a-7, 53a-12
 .ısaruz 52a-5
 .ısarvan 77a-12
 .madı 1b-6, 1b-7, 1b-8, 1b-9, 5a-5,
 19b-9, 59b-3, 70b-7, 79a-3
 .madılar 1b-5, 1b-7
 .madın 34a-6
 .maduğdı 63a-2
 .madum 58b-9
 .maduñ 17a-6
 .mağa 17b-3, 36b-13, 76b-3
 .maya 28b-5, 43b-8, 44a-9, 62b-9,
 77b-10
 .mayadum 64a-13
 .mayalar 53b-13
 .mayam 5b-2
 .mayavuz 73a-6
 .mazdı 24b-5
 .mazsın 7b-4, 76b-4
 .miş 28a-6, 62b-8, 76a-3
 .miş-ıdı 40a-8, 57b-5
 .sa 1a-8, 7a-8, 46a-6, 62b-7(2),
 74a-10, 77b-9, 77b-9
 .sam 42a-7, 58b-2
 .savuz 75b-2
 .uñ 1b-1, 2b-2, 4b-7, 19b-8, 79a-1
 .uñırdı 66b-13,
- .ur 31b-2(2), 32b-1, 69a-3, 70b-6
 .urđı 8a-13, 9a-7, 12a-11, 22a-9,
 31b-1, 45b-9, 55b-13, 57a-3, 67a-5,
 68a-7
 .urın 11a-10,
 .urlar 2a-5, 11a-10, 29a-11, 29a-13,
 43a-9
 .urlardı 10b-1, 11b-7, 51b-4,
 .urlarsa 33b-11,
 .ursañ 42a-4,
 .ursın 13a-6, 52b-13, 79b-4, 79b-5
 .ursız 13a-5, 41a-5,
 .uruz 50a-13,
- ılıç** kılıç
 25a-13, 25b-1, 55b-12, 56b-1, 70a-
 9
 .a 70a-8
 .ı 25b-2, 76b-13
 . ol- 25a-6
- ılmak** kılmak, etmek, yapmak
 72a-6, 73b-6
- ınamak** ayıplamak, ta'zip etmek
 66b-12
- ınān** Kenan ili
 .-idi 8b-2
- ır-** kırmak
 .dı 15b-9
 .madum 54b-8
- ırıl-** kırılmak
 .urđı 19b-11
- ırk** kırk (40)
 10b-9(2), 11b-12, 12a-1, 32b-3,
 37b-12, 38a-1, 65b-5, 66a-2, 66a-3,
 66a-7, 77a-12, 81a-5
- ırnak** cariye, halayık
 34a-6, 34a-9, 34a-12
- ıssa** A. hikaye, rivayet
 9a-3, 56a-9, 81b-1, 81b-4, 81b-5
 .dan 56a-9
 .ı 56a-4
 .-i hūd  aleyni's-selām 18b-6
 .-i ibrahīm  aleyni's-selām 24a-5
 .-i lūt  aleyni's-selām 50a-9
 .-i nūh aleyhi's-selām 10b-5
 .-i şālih peygambar 21a-12

- k.-i yūsuf  m 55b-13
 k.sın 56b-5
 k.t kıl- 50a-11
 k.ya 81b-5
 k.yı 74b-4
 k.-yı idr s  alav tullahu  aleyhi ve's-
 sel m 9a-4
kıy met A. d nyanın son bulduğu
 zam nda b t n  l lerin dirilip bir
 araya toplanması, varlığın dağılıp
 bozulması,  b r d nya
 k.de 38b-7
 k.e 6b-13, 7a-5, 7a-11, 9a-1,15b-9,
 33a-10, 39a-1, 40a-7, 40b-8, 41a-1,
 71a-9
 k.e deg- 2a-6
 k. g ni ol- 2a-7, 53b-13
kıyas A. karşılaştırma, mukayese etme,
 oran
 k.in 3a-6
kıyassuz A. karŐılaŐtırmaksızın
 34b-4
kız kız, kız  ocuğu
 32a-3, 32a-6, 32a-8, 32a-13, 32b-
 11, 32b-13, 33a-2, 34a-2, 50b-9,
 60b-8
 k.ı 31b-6, 32a-12, 32b-6, 32b-8, 52a-
 5, 81b-11
 k.-ıdı 63a-2
 k.im 32a-2
 k.ına 32a-6
 k.ına kıl- 33a-7
 k.ıydı 62a-5
 k.lar 51a-2, 61b-3, 61b-4
 k.lara 61a-10
 k.ları 50b-12
 k.larım 50b-9, 53a-2
 k.larına 50b-13
 k.larum 51b-2, 51b-3
 k.laru n 51b-7
kızėun ısı, sıcaklık
 k.ı 29a-7
kızıl kızıl(renk)
 36b-8
 k. altun 64a-11
 k. altundan 7b-6
 k. ol- 16a-12, 23b-4, 23b-5
kıdılık kıtlık, darlık
 k. ol- 69b-2, 69b-4
ki F. ki (bağlama edatı)
 1b-2, 1b-3, 3b-2, 6b-5, 7b-1, 8b-5,
 14a-7, 16a-6, 25a-1, 27b-2, 29a-1,
 33b-2, 47a-5, 56a-5, 57a-3, 5a-2,
 60b-5, 63b-1, 70a-10, 79a-2
kilid F. kilit
 k.i 64b-6
kilim F. aba, hırka, kilim
 45a-3, 45a-4
 k.in 74b-13
kim ki (bağlama edatı)
 1a-1, 1a-7, 1a-10, 1a-12, 1a-12, 1b-
 4, 1b-9, 1b-11, 1b-12, 2a-7, 2a-8,
 2b-6, 3a-1, 3a-4, 3a-5, 3b-13, 4a-6,
 5a-9, 6a-8, 7a-4, 7a-8, 7b-10, 7b-
 11, 8a-1, 8a-6, 8a-6, 8b-8, 8b-9, 8b-
 10, 8b-13, 9a-5, 9b-4, 9b-6, 9b-7,
 9b-10, 10a-12, 10b-5, 10b-7, 10b-
 11, 11a-3, 11a-11, 11b-4, 11b-7,
 12a-1, 12a-9, 12a-10, 12a-12, 12b-
 4, 13a-1, 13a-8, 13a-11, 14a-10,
 15a-2, 15a-3, 15a-4, 15a-11, 15b-6,
 15b-6, 16a-2, 16b-5(2), 16b-13, 6b-
 13, 17a-13, 17a-8, 18b-11, 19a-3,
 19a-8, 19a-9, 19a-12, 19b-5, 20a-3,
 20a-5, 20a-8, 20b-7(2), 20b-9, 21a-
 5, 21a-7, 21a-9, 21b-2, 21b-3, 21b-
 8, 21b-10, 21b-11, 21b-12, 22a-2,
 22a-3, 22a-8, 22a-12, 22b-3, 22b-7,
 22b-10, 23a-4, 23a-10, 23b-10,
 23b-11, 24a-1, 24a-4, 24b-6, 24b-6,
 24b-12, 24b-13, 25a-4, 25a-5, 25a-
 8, 25b-12, 26a-10, 26a-3, 27a-2,
 27a-3, 27a-3, 27a-6, 27b-1, 27b-9,
 28a-4, 28a-6, 28a-8, 28b-5, 28b-11,
 29a-2, 29a-5, 29a-6, 29a-8, 29a-8,
 29a-13, 29b-5, 30a-1, 30a-3, 30a-8,
 30a-8, 30a-9, 30b-5, 30b-8, 30b-8,
 31a-10, 31a-4, 31a-8, 31b-1, 32b-4,
 32b-5, 32b-8, 33a-9, 33b-2, 33b-3,
 33b-5, 34a-2, 34a-10, 34b-1, 34b-9,

- 35a-1, 35a-3, 35a-9, 35b-3, 35b-7, 35b-10, 35b-11, 36a-3, 36b-8, 36b-9, 37a-2, 37b-4, 37b-6, 37b-13, 38a-4, 38a-5, 38a-9(2), 38a-11, 38a-13, 38b-1, 38b-3, 38b-5(2), 38b-6, 38b-9, 39a-2, 39a-9, 39a-12, 39b-1, 40a-1, 40a-7, 40a-8, 40a-10, 40a-11, 40a-13, 41a-1, 41a-12, 42a-11, 42b-7, 42b-12, 43a-3, 43a-6, 43a-7, 43b-7, 43b-9, 43b-10, 44b-3, 44b-11, 44b-13, 45a-11, 45a-13, 45b-1, 45b-2, 46a-2, 46a-6, 46a-10, 46a-11, 46b-3, 47a-9, 47a-12, 47a-13, 47b-1, 47b-6, 47b-7, 47b-10, 47b-13, 48a-1, 48a-4, 48b-10, 49a-5, 49a-6(2), 49a-11, 49a-12, 49a-13, 49b-9, 50b-5, 50b-9, 51a-2, 51a-7, 51a-10, 51b-5, 51b-7, 51b-10, 51b-11, 51b-12, 52a-1, 52a-5, 52b-7, 53a-12, 53a-6, 53a-7, 53b-3, 53b-7, 53b-8, 54a-1, 54b-4, 54b-5, 54b-7, 55a-9, 55a-12, 55a-13, 55b-1, 55b-10(), 55b-11, 55b-12, 55b-13, 56a-2, 56a-3, 56a-5(2), 56a-6, 56a-10, 56a-12, 56b-10, 57a-1, 57a-6(2), 57a-10, 57a-11, 58a-1, 58a-6(2), 58a-7, 58a-10(2), 58b-7, 58b-10, 58b-11, 59b-4, 59b-8, 59b-10, 60a-6, 60a-13, 60b-5, 60b-7, 60b-10, 61a-2, 61a-3, 61a-4, 61a-5, 61b-5, 61b-6, 61b-8, 62a-1, 62a-7, 62b-3, 62b-5(2), 62b-6, 62b-12, 63a-6, 63b-5(2), 64a-4, 64a-5, 64a-6, 64a-7, 64a-13, 65a-3, 65b-4, 65b-6(2), 66b-1, 66b-2, 67a-2, 67a-3, 67b-1, 67b-9, 68b-8, 68b-12, 69a-8, 70a-3, 70a-12, 70b-8, 70b-10, 71a-6, 71b-4, 72a-5, 73b-6, 73b-11, 74a-1, 75a-4, 75b-3, 75b-9, 77b-9, 78a-4, 78b-4, 78b-9, 79a-1, 79b-3, 79b-5, 80a-7, 80b-10, 80b-2, 80b-7, 81a-11, 81b-5
- kim** kim (zampir)
31b-1, 46b-1, 67a-5, 70a-1
k.dü 26a-8,
- k.dür 26a-11(2), 26a-13, 26a-9
k.e 20b-5, 32b-2
k.i 14a-8, 14a-9, 31b-2, 46b-3, 47b-12(2), 55b-12, 58a-6
k.ilerü 1b-7, 1b-8
k.iñ 29a-1, 42b-7, 70a-4(2)
k.ler 1a-8
k.leri 1b-7
k.sin 9b-2, 47a-4, 75a-3
k.siz 41a-5
k.üñ 11a-2
k.ven 16a-6
- kimse** kişi, kimse, hiç kimse
k.se 13a-10, 25a-4, 29a-3, 36b-1, 51a-3, 53b-10, 55b-11, 61a-2, 62b-9, 68b-8, 73b-12
k.sede 70b-4
k.seye 30b-9, 32b-10
- kin** F. kin, düşmanlık
k. tüt- 5a-8
- kişi** kişi
9a-11, 16b-12, 16b-13, 18a-6, 19a-4, 22b-11, 23a-3, 23a-7, 36b-6, 61b-9, 65b-6(2), 65b-9, 67a-6, 68b-9
k.den 55a-5
k.ler 28b-13, 8b-9
k.nüñ 5a-2
k.ye 62b-8, 62b-9
- kitâb** A. kitap
8a-11, 9a-6, 56b-13
- ko-** koymak, bırakmak
k.dı 3b-12, 6a-1, 9b-13, 25b-13, 27b-13, 30b-3, 34b-10, 40a-2, 40b-1, 41b-8, 48a-6, 49a-4, 50b-13, 59a-4, 72b-10, 74a-5, 76a-6
k.dılar 20b-13, 29b-6, 59a-8, 60b-3, 62a-11, 70b-8, 70b-9, 71a-3, 72a-2, 81b-7, 81b-10
k.duğ-ıdı 59a-11
k.dular 20b-13
k.duñ 67b-1, 76a-2, 76a-12
k.gıl 45b-11(2), 48a-2, 48a-3
k.gil 63a-6
k.mağıl 12a-6, 12a-12

- .maya-y-ıdı 70a-9
 .mazlarsa 39b-11
 .mışlar 2a-4
 .rdı 12b-12
 .rısañ 12a-7
 .rlar 39b-1
 .rlardı 5a-3
 .salar 64a-13
oca yaşlı, ihtiyaç
 . ol- 76a-1
oç koç
 44b-10, 76b-3
 .ı 45a-1
 .uñ 44b-11
odur- bıraktırmak
 .dı 66a-3, 70a-1
ofa kova
 59b-7
 .ya 59b-8
ou koku
 .sı 78a-11, 78a-13, 78b-2
ol taraf, yn
 .a 23a-9, 23b-1, 46a-11(2)
on- konmak, bir yerde konaklamak,
 gecelemek
 8b-12, 20b-8, 20b-9, 70a-10, 79a-
 13
 .alum 41a-7
 .dı 16a-10, 37a-11
 .dılar 39a-10, 48a-11
 .mış 59b-5
 .mış-ıdı 72a-4
ondur- kondurmak, yerleştirmek
 .dılar 70a-10, 70a-12
onuk konuk, misafir, yemek, şlen
 48b-7
 .a 49a-5, 49a-7
 .lar 49a-1, 49a-2, 49a-4, 49a-8(2),
 49a-9, 51a-7, 51a-10
 .lara 51a-3
 .lardan 52b-5
 .ları 49a-10, 51a-8, 51b-1, 51b-7
onukla- misafir edip ağırlamak
 .dı 72a-10
 .lasa 51a-2
onukluk misafirlik
 41b-11
 .a 42a-11, 42b-9, 65b-10
onuksız misafirsiz
 48b-6, 54b-9
op- kalmak, yükselmek, zuhur etmek,
 koparmak
 .a 55b-1
 .dı 24a-7
opar- kalmak, yükselmek, zuhur
 etmek, koparmak
 .a 19a-9
 .dı 20a-1(2)
 .mış-ıdı 53b-3
 .uñ 46a-8, 46a-9
ork- korkmak, çekinmek
 .a 65a-4, 66b-3
 .ardum 79b-10
 .arım 58a-10
 .arın 5b-2, 63b-5, 72a-5
 .dı 4a-4, 34a-6, 49a-10, 65a-2
 .mağıl 49b-2
 .mağıl- 30a-11
 .un 51b-3
 .up 6a-6, 55b-3
orku korku
 .sından 81a-13
orkusuz korkusuz
 . ol- 36a-1
ov- kovmak, bırakmak
 .dı 58b-10
 .dılar 39b-5
ova kova izlemek, takip etmek
 36a-1
oy- koymak, bırakmak
 .a 67b-6
 .arsun 6b-9
 .avir- 53b-3
 k.dı 15b-6, 20a-6
 .dılar 21a-1
 .ğil 69b-2
 .ıvir- 53b-1
 .mağa 66b-12
 .uvir 34a-3
 .-vir 16a-8, 74a-7

- ķoyuban** bırakmak
74a-10
- ķoyul-** koyulmak
ķ.dı 16b-2
- ķoyun** koyun
4b-9, 9a-10(2), 39a-13, 41b-1, 56b-1, 59b-4, 75b-12
ķ. güt- 6a-3
ķ.in boğazla- 9a-11
- ķöçek** deve yavrusu
23a-11, 23a-12, 23a-13
ķ.i 23a-8
- ķök** kök, menşe, soy
k.i kesil- 12a-12
k.i kesül- 5b-11
- ķömür** kömür
23b-5
- ķörüg** açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen deriden yapılmış alet
k.i 3a-9
- ķös** büyük davul
k.iñiz 37a-9
- ķöşk** saray
25a-9
k.de 77a-3
k.den 24b-7
k.e 72a-3, 80a-9, 80a-9
k.ine 33a-4, 33a-5, 37b-6
- ķöy** azap, ıstırap
74a-10, 74a-11,
- ķöy** köy
18a-4, 34b-6
k.e 13a-9, 73a-2
- ķubbe** A. kubbe
ķ. kıl- 21a-3
ķ.yı 21a-6
ķ.si 24b-8
- ķudret** A. kudret, Allāh'ın yaratma gücü
50a-7
ķ.i 2a-3, 6b-12, 11b-12, 23b-6, 48a-11
ķ.in 32a-10,
- ķüfe** (yer adı) Kufe
ķ.de 24b-3
- k.ye 18b-7, 24b-3
- ķul** kul, köle, hizmetçi
60a-9, 79b-4
ķ.dum 35b-10
ķ.ına 65b-4, 65b-6, 65b-7
ķ.ını 47a-8, 79b-5
ķ.ları 6a-3, 75b-5
ķ.larım 1a-7
ķ.larıyuz 39a-7
ķ.laruñ 1b-6,
ķ.laruñı 12a-7
ķ.luñuzda 39a-5
ķ.uma 59a-2
ķ.umuz 59b-13
- ķulağ** kulak
ķ.in 40a-5
ķ.larım 23b-10
ķ.larına 11a-1, 11a-11
- ķullan-** kullanmak, hizmetinde bulundurmak
ķ.alar 55a-12
- ķur-** yerleştirmek
ķ.dı 35b-6
ķ.dılar 80b-3
- ķuranlu** A. Hz. Muhammed'e indirilen ilahi kitap, kitaplı
ķ.dur 56a-6
- ķurbān** A. Allāh rızası için kesilen hayvan
44b-13
ķ.ı 5a-3
ķ.in 4b-8, 4b-13, 5a-3
ķ. kıl- 4b-7, 41b-13, 42a-1(2), 42a-2, 42a-3(2), 42a-4, 42a-5, 42a-7, 42a-8, 43a-9, 76b-3
ķ. ol- 43a-11
ķ.um 5a-1
- ķurd** kurt
58a-10, 59a-12
ķ.ı 71a-10
- ķurı** kuru (bkz. ķuru)
46b-7
- ķurt** kurt

- 58a-11, 59b-2, 71a-5, 71a-6, 71a-10, 71a-12, 71a-8, 72b-3, 73a-1, 78b-3
- kırtar-** kurtarmak, selamete çıkarmak, rahata erdirmek
 kı.dı 21b-5,
 kı.uñ 49b-5
- kırtul-** kurtulmak, selamete çıkmak, rahata etrmek
 kı.am 63b-1
 kı.duğ 60a-3
- kıru** kuru (bkz. kırı)
 46b-8, 50a-6, 68a-13
 kı.dan 38a-7
- kıru-** kurumak
 kı.dı 16b-2, 33b-13, 34a-4, 36a-4, 68a-13
- kıuş** kıuş
 29a-3, 30a-9, 47b-8
 kı.a 30b-12
 kı.dan 47b-11
 kı.ı 48a-5
 kı.lar 14b-1, 36a-1, 48a-12, 53a-7, 67b-4, 67b-6, 68a-4
 kı.larda 47b-13, 48a-1
 kı.ları 14a-1, 48a-7
 kı.laruñ 48a-7
- lâ-büdd** A. lazım, gerekli, gerek
 43a-5
- lâ-cerem** A. şüphesiz, mutlaka
 30b-9
- lahsa (lahza)** an
 37b-11
- lâhoz** onun kendi
 60b-13
- lalmarcı** ? 75a-1
- la'net** A. Allâh'ın af ve mağfiretinden uzak olma
 17b-4
 l. gel- 7a-4
 l.iñ 7a-5
 l. ol- 42b-11
 l.'ullahu me'f'ün 82a-3
- layık** A. layık, uygun, münasip
- kıuşlık** sabah ile öğle arasındaki vakit
 kı. ol- 32b-13
- kıutlu** kutlu, saadetli, uğurlu
 40b-11
- kıuyu** kıuyu
 53b-12, 58b-11, 58b-13, 59a-1, 59a-3, 59a-3, 59b-5
 kı.lar 23b-9
 kı.na 58a-11
 kı.sı 22a-7
 kı.ya 22a-8, 23a-4, 23a-6, 23b-9, 57b-13, 58b-13, 59b-7, 60a-9, 77b-3, 78a-7
- kün-fe-kün** (kün-fe yekün) A. ol der olur
 36b-5
- künle-** yönelmek, yüzünü dönmek
 k.di 40a-5
- künlü** kinli, nefretli
 k.yem 40a-7
- kürsi** A. kürsü, taht, arşın altındaki gök katı
 20b-13, 21a-7, 24b-9
 k.de 24b-10
- küstür-** küstürmek
 k.gil 65a-3
- L**
- l.sın 67a-12
- loğma** F. bir defada yutulacak kadar az yiyecek
 72b-6
- luhâ** (şahıs adı)
 l.-y-ıdı 61a-6
- lüt** Lut peygamber
 50a-10, 50b-5, 51a-4, 51a-5, 51a-8, 51a-10, 51b-1(3), 51b-4, 51b-6, 51b-8, 51b-10(2), 52a-1, 52a-4, 52a-6, 52a-9, 52a-12, 52b-6, 52b-7, 52b-8, 52b-12(2)
 l. bin hârân 50a-11
 l. ehli 52a-5
 l.ı 53a-2
 l. kavmi 54a-2
 l. kızlarına 51a-1

- l. °m 50b-12
 l. şehirlerine 49b-4, 50a-11
 l. şehrine 50a-12

- ma°azallāhu** A. Allāh korusun,
 esirgesin
 73a-1, 74a-10
- mağara** A. mağara (bkz. mağara)
 26a-4, 37a-5
 m.dan 26a-13, 26b-3
 m.ya 25b-11
- mağrib** A. batı
 m.de 14a-8
 m.den 8b-5, 24b-4, 32b-9
 m.e 10b-2, 10b-12, 12a-2, 20a-2,
 24b-2, 36b-6
 m.i 24b-2
- mağara** A. mağara (bkz. mağara)
 m.ya 61a-8
- mahluk** A. yaratılmış olan, canlı
 m.a 31a-12
 m.dur 36a-12
- mağar** karar yeri, karargah
 m. bul- 4a-10
- mağhur** A. kahredilmiş, mahvedilmiş,
 Allāh'ın gazabına uğramış
 m.dur 36a-11
- mağşud** A. kast edilmiş olan, maksat,
 amaç, gaye
 m.i 71b-4
 m.in 66b-1
 m.umuz 52b-5
 m.uñ 63a-8
- mal** A. mal, mal mülk
 8a-12, 24a-11, 70b-4
 m.in 48b-3
 m.um 62a-3, 80a-1
 m.umı 69b-11
 m.uñ 48b-1, 80a-3
- mālik** A. sahip, yetkili
 25b-8, 65a-1, 65a-11, 65a-13, 68a-
 11, 68b-2, 68b-8, 69a-1, 69b-13,
 72b-2, 72b-6, 73a-10, 74a-6
 m.den 3a-11
 m.e 25a-5, 70a-4

- lūbnān tağı** Lübnan dağı
 l.ndan 45b-7

M

- m.ini 9b-9
- ma°lūm** A. belli olan, bilinen, malum
 m.dur 47b-6
 m. ol- 4b-7, 65b-4, 70a-3
- mancılık** A. ağır taşlar atmaya mahsus
 makine
 29a-9, 29b-11
 m.a 75b-11
 m.i 29b-2
- mancılıkçı başı** A. ağır taşlar atmaya
 mahsus makineyi kullanan
 29b-3
- ma°nī** A. māna, anlam, neden
 56b-7, 56b-9, 56b-10, 56b-11
 m.den 31b-2
 m.si 49b-10, 56b-11
 m.sin 57a-8, 81a-1
- mārūt** A. arkadaşı "Harut" ile meşhur
 olan bir melek olup büyü ile
 uğraştıklarından dolayı kıyamete
 kadar kalmak üzere Babil'de kuyu
 içerisinde hapsedilmiştir
 5b-13
- ma°sab** Masab bin Reyyān
 81b-9
 m. bin reyyān 81b-12
- maşaralan-** A. soytarılık yapmak
 m.urlardı 13a-2
- maşaralık** A. maskaralık, soytarılık,
 gülünç rezil rüsva olmak
 m. kııl- 13a-5
- ma°şiyet (masiyet)** A. isyankarlık,
 asilik, suç, günah
 m.de 17a-5
 m.inden 1b-13
 m. kııl- 17a-6
- maşrık** A. doğu, şark
 m.a 36b-6
 m.da 14a-9
 m.dan 8b-5, 10b-2, 10b-12, 12a-2,
 20a-2, 25a-1, 32b-9

- me'cüc** A. Kur'an'da adı geçen bir kavim adı (İslami inançlara göre kıyametin kopacağını gösteren belirtiler arasında bu kavmin ortaya çıkışı da vardır.)
18a-9
- medāyin** A. Medine
54a-13
m.den 54a-10
m.-idi 54a-5
- meded** A. yardım
m.süz 58b-12
- medyen** (şahıs adı)
54a-5, 54a-12
m.den 54a-9
- medīne** A. Medine, Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir
m.den 10b-13
- meger** F. meger, sadece, dışında, haricinde
7b-3, 13a-6, 14b-10, 16b-4, 18a-7, 26b-1, 27a-5, 28a-13, 28b-6, 37b-2, 37b-13, 49a-11, 51a-3, 62b-2, 63a-7, 65a-3, 66a-9, 66b-2, 67a-7, 73a-13, 75a-12, 75b-1, 75b-4, 75b-7
- mehābīl** A. rahim yolları, döl yolları
9a-1
- mehā'īl** (şahıs adı)
8b-3
- mekke** A. Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu şehir
40a-13, 40b-13, 56a-8
m.de 46a-7, 56a-5
m.den 54a-12
m. kâfirleri 56a-2
m.nüñ 47a-1
m.ye 46a-9, 56a-7, 70b-4
- melā'ike** A. melekler
37a-4,
- melāmet** A. ayıplama, kınama, azrlama, çıkışma
m. kııl- 65b-9
- melek** A. melek
10b-6
- melekü'l-mevt** A. ölüm meleği
m.in 47a-4
- melik** A. hükümdar, Allāh
18b-12, 24a-7, 27a-6, 32b-5, 33a-6, 33a-12, 33b-6, 33b-9, 33b-10, 33b-12, 34a-2, 34a-6, 39a-6, 65b-3, 67a-7, 67b-13, 68a-9, 69a-2, 79b-5
m.e 25b-10, 61b-6, 68b-11
m.-idi 54a-6
m. iline 69a-1
m.im 39a-6
m.imizden 27a-6
m.iñ 62a-10
m.ine 33b-5, 60b-4
m.ini 35b-2, 79b-4
m.i-y-idi 54a-10
m. kıızı 32b-13
m.ler 55a-5
m.leri 37b-2, 55b-7
m.leridür 39a-7
m. mülkin 26b-1, 27a-5
m. şahının 73a-5
m.ümüz 39a-3
m.üñ 60a-1
- melik bin zuğrī** Melik bin Zuğrī
60b-5, 60b-12, 61a-8, 61b-1, 62a-12
m.ya 60b-11
m.-y-idi 59b-5
- meliklig** A. hükümdarlık
m.e 69b-9
- melül** A. üzgün, kederli
68a-8
- mel'ün** A. lanetlenmiş
6b-4, 14a-12, 15b-6, 15b-7, 15b-7, 16b-5, 17a-10, 17a-4, 23a-6, 29a-7, 35a-8, 36b-12, 38b-4, 82a-3
m. buyur- 29a-9
m.ı 30a-5, 37b-4
m.uñ 36a-9, 38b-12
- men** ben
49b-3, 75b-8
- menare** A. minare
m.de 31a-6

- m.den 32a-6
m.ye 31a-2
menfe^ʿat A. menfaat, fayda, yarar
20b-9
m. kı1- 28b-5, 62b-3
mengü bengü, ebedi, sonsuz
m. ol- 44a-4
mermer A. Yun. mermer
63a-4
meşel A. terbiye ve ahlaka faydalı,
yararlı olan hikaye
56a-4
mescid A. namaz kılınan yer, cāmi
m. inde 24a-4
m. kı1- 18a-3
meşk A. tulumdan yapılmış su kabı
22a-11
meşkul A. meşgul
m. ol- 28b-7, 40a-3, 47a-2, 47a-12,
50b-4, 53a-9, 54a-3, 55b-9, 67a-5,
80a-10, 81b-1
meşrevyānlar (şahıs adı)
31b-3
meta^ʿ A. satılacak mal, eşya
m. indan 62a-9
meydan A. geniş, açık düz yer, alan
32b-12
m.a 33a-2, 32b-7, 32b-11
m.da 80b-3
m.dan 80a-8
mezdegi F. Mezdek taraflısı
m.ler 31b-3
merzük A. rızıklandırılan
36a-12
mi soru edatı (bkz. mi)
9b-3, 17a-6, 27a-9, 27a-10, 30a-2,
30a-5, 40a-4, 42b-5, 47a-6, 47b-4,
50a-6, 51a-2, 51b-5, 75a-4, 75a-6
m.sın 13b-3
m.sız 22b-12
mih F. çivi, mih, kazık
m. kı1- 12b-4
m.lar-ıdı 12b-12
m.ları ol- 12b-5
mikdar A. miktar, kısım, değer, kıymet
m.inca 39a-13
m. kı1- 45b-3
mışır Mısır (bkz. mışır)
60b-3, 60b-7, 60b-7, 61a-10, 65b-5,
72a-11
m.a 65b-4, 79a-1
m. ^ʿazizi 75b-10
m. ^ʿazizi kı1- 71b-9
m. ^ʿazizinden 76a-11
m. ^ʿazizine 75b-7
m.da 60b-5, 61b-9, 69b-8, 79a-3
m.dan 76b-7, 78a-11
m. ehli 61b-5, 61b-7, 70b-4, 79a-4,
81b-13,
m. ehlin 81a-5
m. halkına 70b-6
m. meligine 60b-4
mışr Mısır (bkz. mışır)
m.a 13b-2, 61a-8, 69b-9, 70b-9, 72a-
2, 75b-1, 75b-2, 76a-5, 77a-2, 79a-
7, 79a-8, 79b-11
m.indaki
m.ī 61a-7, 76a-9
mi soru edatı (bkz. mı)
5a-7, 9b-3, 2a-11, 25b-8, 27a-9(2),
32a-3, 32a-10, 32a-10, 47a-6, 50a-
3, 53b-10, 63b-3, 72a-1, 75a-3,
78b-9, 81a-3
m.sin 16b-13, 26b-1, 30a-1, 30a-4,
53a-1, 60a-8
m.siz 20b-6, 77b-4
mihlābi (şahıs adı)
m.-le 8b-12
m.-yle 8b-9
mihnet A. zahmet, eziyet, gam, keder,
sıkıntı, dert
75b-3
m.den 59b-3
m.i 63a-1, 68a-9, 78b-4
mikā^ʿil A. dört büyük melekten
rızkların taksimine memur olan
biri
19a-12, 30a-4, 49b-3
m.e 19a-12
milk mülk, mal (bkz. mülk)

- m.imi 81a-3
min A. –den, denberi
 63b-10
mināre A. minare
 31a-6
minker ?
 m.e 3b-7
minkir ?
 m.den 3b-7
miñse kimse
 70a-9
miraş F. ölen bir yakından kalan mal ve
 mülk, miras
 55a-5
mizār A. perde, engel, örtü
 43b-6
mişāk günü A. kıyamet günü
 2a-13, 2a-9
mişal A. örnek
 m. ol- 56a-4
mişk A. misk
 62a-9
mu^ccizāt A. mucizeler
 21b-8, 21b-9
mu^aahhar A. tehir edilmiş, sonraki
 m.dur 49b-9
muhābī (şahıs adı)
 m.-le 8b-8
muḥālif A. muhalefet eden, ayrılık
 gösteren
 29b-8
muḥammed Hz. Muhammed
 2a-13, 3a-2, 4b-12, 38b-6, 38b-10,
 56a-12, 56a-3, 56a-5, 56b-3, 81a-9,
 81b-4
 m. aşhāblarını 13b-10
 m.den 10a-7
 m.e'l-muşāfā 34a-13
 m.e 3a-1
 m. ḥürmeti-çün 5a-5
 m. ḳurānın 56a-6
 m. muşāfā 56a-10
 m. muşāfā ^caleyhi's-selām 55a-7
 m. muşāfā ^cm 2b-4
 m. nurı 70a-6
 m.ü'l-muşāfā 34b-13
 m. ümmeti gibi ol- 44a-5
muḥammed bin elyesāri şahib megāri
 4a-13
muḥara mağara
 61b-1, 61b-2
muḥarrem A. kamer takviminin birinci
 ayı, haram olmuş, yasaklanmış
 15b-11
muḥtaç A. muhtaç, ihtiyacı olan
 m. ol- 3a-10
 m. ol- 79a-5
 m.um 35a-6
muḥtelif A. ihtilafa düşen
 56b-7
muḳaddem A. önce gelen,takdim
 edilen, sunulan
 m.dür 49b-10
muḳātil bin selīm Mukatil bin salim
 56b-13
muḳır A. ikrar eden, söylenen
 m. gel- 2b-4
 m.la 58a-5
murad A. arzu, istek, dilek
 m.ına 16a-9
 m.uñ 80a-4
mūsā Hz. Musa
 2b-11, 6a-3, 44a-3, 55b-1
 m. peygamberuñ 45a-4
 m.ya 2b-10
muşalli A. namaz kılan
 m. ol- 41b-9
muşaf-ı kitāb A. Kuran
 7b-13
muşıbuha ona musibet (gelecek)
 52b-12
muşāfā Hz. Muhammed
 38b-8, 81b-1
 m. aşlı ol ḥüriden-idi 8a-3
 m. nurın 33a-3, 33a-6, 70a-13
 m.ya 56b-3
mustakır karar kılmış, yerleşmiş olan
 m. ol- 34b-4
muştıla- müjdelemek(bkz. muştıla-)
 m.ram 59b-10

- muştula-** müjdelemek (bkz. muştıla-)
 m.di 55a-13
 m.yu 47a-7
- muştulık** müjde, müşde bahşişi
 m. ol- 49b-6
- muṭīʿ** A. itaat eden, boyun eğen
 1a-5
 m.-idi 54a-7
 m.ler 1a-8
 m. ol- 42b-6
- muvaḫḫid** A. başarmış, gayesine erişmiş
 61b-8
- muḫarib bin zühre** Muzarib bin Zühre
 m.-y-idi 22b-9
- muḫarib** A. ortak, arkadaş, vuruşan
 m.ler 23a-7
- müʿezzin** A. müezzin
 5b-13
 m.i 38b-8
- mühendislik** hendese bilen
 m. eyle- 21a-1
 m. kııl- 12b-12
- müḫr** A. mühür (bkz. mühürle-)
 m.i 15a-5
 m.in 76a-6
- mühürle-** A. mühürlemek (bkz. müḫr)
 76a-3
 m.di 76b-7
- mülk** A. mal, mülk, memleket, diyar
 m.in 26b-1, 27a-5
 m.üm 62a-4
 m.üne 24b-13
- mülket** A. saltanat, ülke
 36b-10, 80b-8
 m. ol- 44a-2
- müʿmin** A. mümin, iman eden
 1a-5, 1b-8, 20b-4, 29a-12, 81a-8
 m.e 40a-7
 m.ler 20a-10, 22a-4, 45a-2
- nafaḫḫāt (nafaḫāt)** A. nafakalar
 26a-10
 n. kııl- 8a-13
- naḫlā** (yer adı)
 n.ya 36b-6
- m.lere 81b-5
 m.ler-idi 14b-2
 m. ol- 1b-9, 1a-11, 32a-9
- münād** A. arzu edilen, bağırان, tellal
 43a-8
 m.ī kııl- 10b-11
- müneccim** A. müneccim
 24b-10, 35b-3, 36a-9, 36a-10
 m.ler 25a-2, 25a-3, 25b-7, 68b-2
 m.lere 24b-10
 m.lerin 68a-10
- münkir** A. inkar eden
 m.lerdür 1a-13
 m. ol- 16b-6
- mürsel** A. gönderilmiş
 m. peygamberları 49b-4
- müslimān** A. müslüman
 m. dinindedür 78b-10
 m.-ıdı 10b-6
 m.lar 33b-7
- müslimānlık** A. müsälümanlık
 45a-6, 54b-5, 78b-13, 81a-2
- müstecāb** A. kabul edilen, kabul olan
 m. kııl- 66b-10
- müteḫayyir** A. hayret eden, şaşırان
 m. kııl- 28a-3
 m.lere 76b-12
 m. ol- 21a-10, 64b-11
- mütekebbir** A. kibirli, gururlu
 m.di 24b-5
- mütekebbirlik** A. kibirlilik
 17b-5
- muvaḫḫid** A. Allāh'ın birliğine inanan,
 tevhid eden
 29a-12
- müvekkel** A. vekil tayin edilen, vekil
 edilen kimse
 m.dür 19a-11, 32b-1, 37a-2

N

- naḫş** A. nakkaş, süs
 n. kııldur- 63a-5
 n.lar kııldur- 63a-9
- namāz** A. namaz
 5b-13

- n.ında 50b-11
n.ı-dı 60a-12
n. kıl- 8a-8
nāme F. mektup
n.ye 76a-8
nar F. nar (meyve)
n. danesi 12a-3
nārinc F. turunç, portakal(meyve)
7b-8
nayıb (nāib) A. vekil
n.lardan 67a-6
nazûk F. ince, nazik, zarif
43b-6
ne ne, hangi, nasıl
4a-5, 6a-8, 8a-6, 9b-6, 11b-5, 13a-5, 16b-7, 21b-3, 21b-9, 22a-12, 23b-3, 24b-12(2), 25a-2, 25b-6, 25b-7, 25b-8, 26b-1, 26b-2, 30a-8, 33b-6, 34a-10, 35b-3, 35b-10, 38a-10, 38a-5, 38a-6, 38a-9, 38a-12, 39a-6, 39b-6, 40a-8, 40a-9, 40a-11, 42b-7, 43a-6, 43a-10, 45a-12, 46a-10, 47a-9, 47b-7, 51a-7, 52a-7, 53b-12, 54a-2, 55a-4, 55a-5, 58a-11, 60a-1, 62a-11, 62b-12, 64b-12, 66b-1, 69a-4, 73a-1, 74a-5, 75b-3, 78b-10, 80a-4
n. dem ol- 53b-7
n. kıl- 6a-7, 10a-4, 13a-6, 21a-11, 23b-7, 33b-11, 40a-9, 41a-5, 51a-6, 51b-12, 52b-13, 53a-12, 57b-6, 60a-8, 64b-12, 77b-5
n. ol- 28a-2, 34a-12, 65a-1, 68b-13
n.ye 21a-11, 32b-8
nebî A. peygamber
2b-1
n.yy'ullahu 76a-11
neccâr doğramacı, marangoz
n.lar 29a-6
neden neyden
45b-5
nedîm A. sohbet arkadaşı
n.i 39a-2
nefes A. nefes, soluk
n.i 38b-13
nehy A. yasak
n.i 56a-3
n. kıl- 6b-3
nem bütün varım
81a-6
nemrûd zalim ve gaddar olarak tanınmış ve Allâh'a karşı kibir ve isyan ile büyüklük taslamış bir kralın ismidir Hz. İbramm'i atarak yakmak istemiş
24a-10, 25a-1, 25b-5, 25b-6, 25b-8, 31a-2, 31a-6, 31a-6, 31a-11, 31b-6, 32a-2, 32a-6, 32a-11, 35a-5, 35a-8, 35b-7, 35b-12, 36a-12, 36b-2, 36b-5, 36b-9, 36b-11, 37a-7(2), 37b-7, 37b-9(2), 37b-10, 37b-12, 38a-2, 38a-3(2), 38a-9, 38b-10
n.a 35a-2
n. bin ken'ân bin arâm bin sām
bin nūḥ 24a-8
n. buyur- 38a-8, 38a-13
n. dergâhına 35a-4
n.dur 26a-11
n. la°netüllahi ol- 24a-8
n.mel°ün 25a-12, 28b-13, 30b-4, 35b-6, 36a-8, 37b-5
n. mel°ümü 37b-2
n. tengrisi 26a-11
n.uñ 25a-5, 31a-5
nergis F. nergis (bkz. nergiz)
30b-11, 31a-3
nergiz F. nergis(bkz. nergis)
31b-8
nesne nesne, şey, bir şey
4a-2, 4a-7, 4a-8, 5b-2, 7a-8, 14a-10, 15b-1, 17a-11, 17a-13, 17a-4, 20b-7, 37b-13, 41a-1, 49b-5, 56a-6, 57b-6, 63a-3, 67a-8, 69a-8, 78b-4, 80b-10
n.den 27a-3, 43b-10
n.dür 27a-2, 64a-13
n.ler 23b-9, 31a-11
n.leri 71a-3
n.sin 53a-2, 71b-6
n.ye 28b-4, 55b-9

- n.yi 56b-12, 69b-13
- ne'uz billah** A. Allâh'a sığınırız, Allâh korusun (bkz. ne'uzu billah)
n.e 39b-10
- ne'uzu billah** A. Allâh'a sığınırız, Allâh korusun (bkz. ne'uz billah)
n.i 16b-12
- nezir** A. adak
n. kııl- 48b-6
- nice** nice, ne kadar, pek çok
5b-5, 7b-1, 8a-5(2), 16a-4, 16a-9, 17a-1, 17a-2, 20a-5, 23a-3, 25a-4, 29a-2, 29a-4, 31b-3, 33a-11, 34b-2, 36a-13, 41a-10, 53a-4, 55a-1, 62a-4, 62b-7, 64a-4(2), 64a-7, 67b-2, 68a-8, 71a-4, 74a-1, 76b-4, 78b-2, 81a-4, 81b-6
n.ler 8b-8
n.leri 1a-3, 11a-1
n.lerin 1a-2
n.me 5a-1, 29b-8
n. ol- 12b-1
n.si 1a-4(2), 1a-5(3), 1a-6(2), 1b-4, 1b-5(2), 1b-6, 11a-2, 18b-8(2)
n.sin 24a-7
n.sini 24a-6
- niçün** niçin
32a-10
- nidâ** A. nida, ses, çağırma, seslenme
n. gel- 1a-13, 1a-7, 1b-7, 2a-2, 2b-5, 3b-2, 6a-13, 6b-10, 6b-2, 6b-4, 13b-11, 13b-9, 15b-11, 16a-1, 19a-11, 19b-1, 19b-3, 23b-11, 30a-12, 35b-10, 46a-10, 46a-12, 53b-1, 54a-2
- niğāñ** ?
n.dan 14a-10
- niķāb** A. peçe, yüz örtüsü
8b-12
n.in 77b-5, 79a-4
n.ları 33a-1
- nikāh** A. nikah
51b-2, 7b-11, 8a-1
n. kııl- 40a-1
- nil şuyı** (yer adı) Nil ırmağı
n.na 60b-13
- n.ndan 13a-12, 13a-9
- ni'met** A. nimet, bahşış, yiyecek içecek vs. şeyler
7b-7, 9a-13
n.i 7b-3, 46a-9
n.in 76a-12
n.ine 43b-3
n.üne 46a-6
n. vir- 34b-3
- ni'metsüz** A. nimetsiz, yiyeceksiz
46b-7
- nişān** F. nişan, iz, belirti
23b-3, 50a-5, 50a-8, 53a-3
n.ı 44a-13, 47a-9(2)
n.in 45b-2, 70a-2
- nite** nasıl
1a-1, 7a-4, 7b-4, 10a-11, 14a-9, 18b-4, 28a-7, 35a-8, 42b-10, 47b-2, 49b-13, 52b-7, 54b-6, 55a-7, 58b-9, 63a-6, 63b-7, 64a-9, 66a-13, 68a-11, 73a-12, 76b-4, 78b-2, 78b-3, 79b-8
n.dür 41a-12
n. it- 32a-4,
n. kııl- 8b-11, 25b-1, 25b-10, 59b-3
n. ol- 23a-11, 57a-6
- nite-kim** nitekim
7a-13, 22a-5, 31b-9, 36b-10, 48b-3, 57b-12, 73b-1, 76b-5
- niye** niçin
20b-7
- niyete'l-ti'fmiye** ?
76a-11
- niyet** A. niyet
27b-9
- nud kııl-** ?
39b-9
- nūh** A. Nuh peygamber
10b-6, 11a-9, 11b-5, 11b-9, 11b-10(2), 12a-11, 12a-13(2), 12b-3, 12b-5, 12b-8, 12b-12, 13a-1, 13a-4, 13a-6, 13a-7, 13a-12, 13a-13, 13b-1, 13b-3, 13b-6, 13b-7, 13b-9, 13b-11, 14a-12, 14a-8, 14b-2, 14b-4, 14b-6, 14b-10, 15a-4, 15a-7, 15a-9,

- 15b-2, 15b-3, 15b-5, 15b-8, 15b-10,
16a-11, 16a-6, 16a-8, 16b-2, 16b-3,
16b-4, 16b-5, 16b-6, 16b-7, 16b-
9(2), 16b-10, 17a-4, 17a-8, 17a-10,
18a-3, 18a-4, 18a-7, 21b-4, 36a-4,
36a-5
n.a 2b-7, 10b-7, 14a-7
n.a kıl- 17a-3
n.a ʿm 10b-11
n. gemisi 36a-3
n. ʿm 11b-3, 12a-4
n. oğlanlarına 13a-10
n. oğlanlarından 36b-7
n. ol- 17a-9, 17a-9
n. peygambar 10b-4
n. peygambarı 11a-4
n.u 12a-8
n.uñ 10b-5, 11a-5, 18a-10
- o** o, onlar (zamir)
4b-12, 17b-6, 30b-3, 33a-8, 35a-1,
o.nlar 71a-2
o.nu 65b-5, 65b-6, 65b-7, 65b-8
- od** ateş
3a-11, 3a-12, 3b-2, 5a-3, 6a-8, 14a-
4, 29a-2, 30a-13, 30b-1, 30b-3,
30b-6, 31a-2, 31b-1, 31b-5, 31b-7,
32a-6, 32b-3, 44a-1, 44b-3
o.a 3a-10, 29a-4, 29b-12, 30a-9, 30a-
11, 30a-12, 31b-1, 31b-3, 38a-8,
38a-9, 44b-1, 76a-12, 76a-13
o.dan 17b-6, 32b-4, 78a-5
o.ı 3b-4, 30a-2, 31a-5
- odun** odun
29a-1, 29a-2, 30b-10
o.ı 14a-2
- odur**- ateş yakmak
28b-11
- oğıl** çocuk, oğul, erkek evlat
9a-3, 14b-4, 14b-6, 14b-10, 15a-6,
44b-6, 48b-13, 54a-4, 54a-9, 55b-5,
76b-4
o. kıl- 8b-2, 8b-3
o.sın 63b-3
- oğlak** oğlak, keçi yavrusu
n.uñ ʿavreti 14a-3
nukre A. külçe halinde gümüş
21a-1
nur A. nur
25b-5, 33b-9, 40a-1, 61a-4, 61b-2,
61b-11
n.anı 17b-6
n.dan 25b-12, 79a-11
n.ı 40a-3, 70a-6
n.in 33a-3, 33a-6, 70a-13
n.ludur 25b-6
n. ol- 33b-10, 79a-11
n.sız ol- 52b-3
nüşret A. yardım, başarı, üstünlük
n. bul- 76b-5(2)
n. kıl- 2b-2, 3a-2, 28b-9
nücüm A. yıldızlar
9a-7
- O**
59a-5
oğlan çocuk, oğlan, erkek evlat, soy
25b-8, 26b-1, 53a-9, 56a-13, 56b-4,
59b-7, 59b-10, 60b-5, 60b-8, 61a-
13, 65a-10, 65a-10, 65a-12, 66b-1,
68b-8, 73b-13
o.a 65a-12, 73b-12
o.dur 57b-3, 65a-3
o.ı 18a-7, 25b-10(2), 40a-10, 40b-2,
60b-12, 61a-9, 61b-6, 62b-2
o.-içün 41a-6
o.iñ 59b-9
o.ına 40b-4, 59b-5
o.indan 34b-5, 62b-10
o.lar 51a-6, 60b-10, 61a-10, 61b-4
o.lara 12a-11
o.ları 4a-10, 7a-7, 7b-1, 10a-10, 14b-
2, 18b-7, 24a-12, 24b-1, 35a-2, 55a-
11, 55a-2, 55b-8, 78a-12, 78b-5
o.ları-dı 57b-11
o.larıduñız 74a-11
o.larım 58a-9
o.ların 54a-11, 70b-7
o.larına 7a-12, 8a-5, 8a-8, 8b-10,
54b-13, 75a-8, 78b-13, 78b-8
o.larından 24a-5, 74b-8, 79a-3

- o.larını 55a-11
o.larıyuz 55a-5
o.larum 1a-4, 54b-3, 59b-2
o.laruma 7a-10
o.larumdan 76a-4
o.larumu z 77a-9
o.larun 12a-8
o.laruñ 7b-10
o.u 75b-3
- oğlanlık** çocukluk
o.dan 27a-9
- oğul** çocuk, oğul, erkek evlat
27a-8, 43a-1, 43a-8, 43a-10, 44a-7,
49b-7, 50a-8, 54a-6, 54a-8, 54a-9,
54a-10, 56b-5, 57a-7, 63b-3, 76b-4,
78a-12, 79a-3
- o.ı 4b-1, 4b-13, 8b-1, 8b-7, 14b-3,
70a-12, 81b-9, 82a-2
- o.ıdı 50a-10
- o.ımı 74b-5, 75b-7
- o.iñ 42a-4
- o.in 48b-3
- o.imı 18a-7
- o.i-y-ıdı 54b-6
- o. kıl- 62b-3
- o. ol- 44a-1
- o.u-dı 70a-5
- o.udur 70a-4
- o.um 43a-3, 44a-8, 78b-12
- o.umsın 69b-10
- o.umuz 62b-3
- o.umuzı 75b-13
- o.uñ 15a-11, 48b-1, 71b-9
- oğuzlık** iyi yaradılışlılık, mübareklik
o. kıl- 76a-3
- oñnūh** (şahıs adı)
9a-3, 9a-4, 9a-5
- oķ** ok
23a-6, 35b-6, 59a-11
- o.ı 35b-7, 35b-8, 36a-9
- o.in 35b-12
- o.ina 35b-10
- o.umuz 59a-11
- oķ yay ķur-** oku yaya yerleştirmek
35b-6
- oķı-** çağırmaq (bkz. oķu-)
o.dı 10b-7
o.ğil 35a-3
- oķķa** eskiden kullanılan bir ağırlık
ölçüsü, dört yüz dirhem ağırlık
13b-2
- oķu-** çağırmaq (bkz. oķı-)
68b-12
- o.dı 10b-5, 54a-12, 65b-10, 75b-6,
76a-7, 76b-8, 76b-13, 81a-6
- o.dular 33a-8
- o.ğil 38a-2, 46a-12
- o.ğil 4b-12
- o.mağa 56a-9
- o.r 31a-1
- o.rlar 2a-5
- o.rsam 46b-1
- o.sa 58a-7
- o.sun 68b-12
- oķumak** çağırmaq
o.dan 9a-6
- ol** o (zamid)
1a-10, 1a-12(2), 1b-4, 1b-8, 1b-9,
1b-11, 1b-12, 2a-7, 2b-3, 4a-7, 4b-
8, 6b-4, 6b-9, 8a-1, 8a-5, 8a-6, 8a-
7, 8b-2, 8b-6, 10a-7, 10b-9, 13a-10,
13a-11, 13a-13, 14b-4, 15a-9, 15b-
9, 20b-2, 20b-10, 22a-8, 22b-10,
25a-9, 25b-3, 26a-10, 30b-1, 34a-
13, 35a-4, 35b-3, 36a-11, 36a-11,
36a-12, 36a-5, 36b-3, 39a-3, 40a-
11, 40b-12, 43b-12, 44b-11, 44b-
12, 48b-7, 50b-4, 51b-4, 52b-10,
55b-13, 56b-8, 56b-9, 56b-12, 58a-
6, 58a-7, 58b-2, 61a-5, 61a-6, 63b-
11, 63b-12, 64a-10, 67a-2, 67b-9,
69a-8(2), 71a-5, 72b-4, 73a-1, 78a-
4, 78a-7
- ol** o (sıfat)
1a-11, 2a-2, 2a-6, 2a-7, 3b-2, 3b-
7(2), 5a-3, 5a-4, 5b-9, 6a-5, 6b-9,
7a-4, 7a-5, 7b-7, 7b-8, 7b-9, 7b-
12(2), 8a-1(29), 8a-2, 8a-3, 8a-5,
8a-12, 8b-9, 11b-8, 11b-13, 12a-1,
12a-11, 13a-2, 13a-6, 13a-12, 13b-

- 11, 14a-10, 14a-13, 15a-4, 15b-4, 15b-6, 15b-7, 16a-3, 16b-1, 16b-13, 18a-3, 18a-5, 18a-6, 18a-8, 18b-5, 18b-7, 19a-3, 19a-5(2), 19a-6, 19b-4, 19b-5, 19b-6, 19b-8, 20a-5, 20a-7, 20a-8, 20b-4, 20b-7, 21a-2(2), 21a-5, 21a-5, 21a-6(2), 21a-7(3), 21a-8, 21a-9, 21a-10, 21b-2, 21b-5, 22a-1, 22a-3, 22a-4(2), 22a-7(3), 22b-4, 22b-5(3), 23a-3, 23a-4, 23a-8, 23a-11, 23a-12, 23a-13, 24a-1, 24a-3, 24b-3, 24b-6, 24b-8, 25a-1, 25a-7, 25b-2(2), 26b-1, 27a-2, 27a-3, 27b-4, 27b-8, 27b-8(2), 27b-10, 28a-3, 28b-6, 29a-2, 29a-6, 29a-7, 29a-8, 30b-2, 30b-5, 30b-8, 30b-10, 30b-12, 31a-4, 31a-7, 31a-13, 31b-2, 32a-12, 32a-13, 32b-1, 32b-2, 32b-4, 32b-6, 32b-11, 33a-2, 33a-4, 33a-5, 33b-9, 33b-12, 34a-1, 34a-3, 34b-1, 34b-4, 34b-9, 35a-10, 35b-1, 35b-8, 36a-1, 36a-3, 36a-5, 36a-9, 37a-1, 37a-2, 37a-3, 37a-5(2), 37a-9, 37b-4, 37b-6, 37b-8, 38a-11, 38a-6, 38a-8, 38b-5, 38b-13(2), 39a-10, 39a-12, 39b-1, 39b-10, 39b-4, 40a-2, 40a-10, 40a-13, 40b-6(2), 40b-10, 41a-1, 41a-6, 41a-9, 41b-1, 41b-2, 41b-9, 42a-5, 42a-9, 42b-12, 45a-1, 45a-4, 45a-10, 45a-12, 45a-13, 45b-10, 47a-10, 47a-13, 47b-10, 47b-13, 48a-12, 48b-10, 49a-1, 49a-8, 49b-4, 49b-5, 50a-6, 50a-13, 50b-5, 50b-7, 50b-7, 50b-11, 51a-1, 51a-9, 51b-10, 52a-3, 52a-7(2), 52a-9(2), 52a-12, 52b-4, 53a-6, 53b-1, 53b-3, 53b-7(2), 55a-6, 55b-10, 58b-10, 59a-8, 59b-5(2), 59b-6, 59b-11, 60a-12, 60a-6, 60b-1, 60b-4, 60b-12, 61a-3, 61a-4, 61a-4, 61a-9(2), 61a-11, 61b-3, 61b-4(2), 61b-6, 61b-8, 62a-5, 62b-4, 63a-5, 64b-8, 65b-6(2), 66a-6, 66a-9, 66a-10, 66a-11, 66b-8, 67a-3, 67a-5, 67a-9, 67b-8, 68b-8, 68b-9, 68b-11, 69a-2, 69a-6, 69a-8, 70a-10, 70a-11, 70a-13, 71a-9, 71a-12, 71b-6, 72a-2, 72a-13, 73b-13, 76b-9, 77a-4, 77b-5, 78a-2, 78a-4, 78a-8, 78b-5, 78b-6, 79a-1, 79a-2, 79a-7, 79a-11, 79b-7, 80a-12, 80a-7, 80b-6, 81a-7, 82a-3
- ol-** olmak, meydana gelmek
2b-7(2), 2b-8(2), 2b-9(2), 2b-10(2), 2b-11(2), 2b-12(2), 2b-13(2), 3a-1, 18a-1
- o.a** 1b-8, 1b-9, 1b-10, 7a-10, 7b-1, 17a-9, 23b-1, 23b-4(2), 23b-5, 24b-12, 34a-12, 43b-13, 43b-8, 44a-10, 47b-12(2), 48a-4, 49b-7(2), 49b-7, 52a-7(2), 58a-1, 63a-8, 63b-8, 63b-9, 65b-6, 65b-7, 69b-1, 69b-3, 69b-4, 81a-9, 81a-11
- o.am** 38b-7
- o.anı** 38a-8
- o.anın** 14a-10
- o.anlar** 53a-9
- o.asın** 5b-3(2), 57a-6
- o.asız** 19a-5, 23a-1, 23b-8, 27b-2
- o.avuz** 57b-10
- o.ayın** 72b-4
- o.dı** 2a-3, 3a-10, 4a-1, 4a-4, 4a-5, 4a-7, 4a-8, 4a-9, 4b-7, 5a-6, 6a-4, 6a-6, 6b-2, 9a-2, 10b-4, 10b-4, 11a-4, 11b-6, 11b-11, 12a-11, 12b-13, 13a-7, 13a-8, 14a-3, 14b-11, 15a-4, 15a-12, 15a-13, 15b-1, 15b-10, 16a-10, 17a-9, 17b-9, 20a-2, 20b-1, 21a-2, 23a-10, 23a-11, 23a-12, 23a-9, 23b-5, 24a-1, 24a-12, 24a-2, 24a-6, 25a-8, 25b-11, 21b-5, 23b-6, 24a-3, 25b-10, 25b-12(2), 25b-7, 25b-8, 26a-13, 26a-5, 26b-3, 27a-1, 28a-2, 29a-2, 29b-3, 29b-5, 30b-6, 30b-10, 31a-13, 32a-9, 32b-13, 33a-11, 33b-10, 34a-3, 34a-5, 35a-9, 35b-13, 38b-4, 40a-3, 40a-6, 40b-10, 40b-5, 40b-7, 40b-7, 41b-5, 45a-4, 48b-7, 40b-3, 40b-3, 40b-4, 40b-11, 40b-12, 45a-7(2), 47a-1,

- 47a-11, 47a-12, 49b-5, 50a-4, 50a-7, 50b-4, 50b-7, 51a-4, 51b-10, 52a-11, 52b-2, 53a-5, 53b-4, 53b-7, 53b-9, 54a-3, 55a-6, 56b-2, 58b-2, 58b-6, 59a-7, 60a-12, 61b-12, 61b-7, 62a-1, 62a-11, 62a-5, 62b-12, 63a-1(2), 64b-11, 65b-4(2), 66b-2, 67b-8, 69b-6(2), 69b-9, 69b-10, 69b-7, 71b-4, 72a-8, 72b-2, 73b-1, 74a-12, 74b-10(2), 75a-8, 76a-1, 76b-3, 77a-13, 77a-9, 78a-5, 78b-2, 79a-6, 79a-8(2), 79a-11, 80a-8, 80a-10, 80b-10, 81a-11, 81a-13, 81b-1(2), 81b-6
- o.dılar 1a-10, 8a-3, 17a-7, 18b-7, 21a-2, 21a-10, 22b-7, 23a-1, 23b-6, 28b-2, 28b-7, 29a-4, 34b-4, 36a-1, 47a-2, 48a-10, 52b-2, 52b-4, 54a-13, 59b-8, 61b-10, 61b-3, 61b-4, 66a-10(2), 66a-4, 67a-4, 67a-5, 77a-9, 81a-8, 81b-13
- o.dı-sa 68b-13, 74a-5
- o.du 59b-7
- o.duğima 66a-12
- o.duğda 3a-1
- o.duğdan 55a-1
- o.dular 52b-3
- o.dum 5a-10, 76a-1
- o.duñ 65a-1, 40a-4
- o.duñuz 22b-13
- o.dur 2a-2, 3b-4, 15a-11, 17b-10, 21b-3, 30a-13, 41b-9, 42b-11, 47a-9, 49a-13, 56a-10, 61a-4, 62b-6, 68b-9
- o.ğil 39a-4
- o.ıcağ 69b-2
- o.ısar 25a-2, 25a-5, 26b-2, 27a-5
- o.ıvardı 15a-5
- o.madı 5a-1, 13b-12, 37b-1, 53a-11, 81a-4
- o.madı-ysa 5a-1
- o.masa 5a-4, 56a-3
- o.maya 8b-13, 9a-11, 9a-13, 13b-12, 22a-6, 26b-7, 33a-10, 40a-10, 50a-13, 53b-10, 64a-9
- o.mayam 43b-9
- o.mayasın 52b-10
- o.mayasız 75a-12
- o.maz 69b-2
- o.mazdı 79a-5
- o.mış 5a-6, 41b-4
- o.mışdı 39a-1
- o.mış-ıdı 10b-8
- o.sa 1a-7, 2a-7, 3a-5(2), 21b-10, 25a-6, 38b-8, 40a-11, 43a-5, 44a-1, 44a-2, 44a-2, 44a-3, 44a-4, 44a-5, 44a-10, 51a-6, 53b-13, 56a-4, 69a-1, 80b-10, 81a-2
- o.sam 47b-7
- o.sun 3a-4, 5b-11, 11b-9, 16a-12, 16b-9, 18a-2, 34a-8, 41a-8, 43a-11, 43b-4, 44a-2(2), 44a-3(3), 44a-4, 44a-5(2), 49b-6, 55a-4, 58a-1, 65b-6, 70a-3
- o.uñ 2b-6,
- o.up 75b-10
- o.ur 1a-11, 5b-12, 12b-1, 12b-5(2), 17a-1(2), 17a-2(2), 17b-11, 30b-12, 47a-5, 48a-4, 48b-12, 52b-13, 56b-8, 56b-9, 58b-11, 60b-8, 74b-1
- o.urdı 25a-6, 26a-6(2), 27b-4, 67a-6, 78a-6
- o.urı 58a-7
- o.urın 69a-7
- o.urlar 11a-13
- o.ursa 56b-4
- o.ursın 14b-7, 17a-5
- o.uruz 81a-6
- o.usar 57a-6
- o.usarın 27b-7
- olnūh** (şahıs adı)
2b-7
- on** on (10)
7b-7, 15b-11, 19a-4, 26a-5, 29b-4, 41a-8, 50b-4, 51a-9, 54a-9, 55b-8, 57a-3, 57b-3, 60b-8, 61a-9, 62a-4, 62b-5, 62b-9, 72a-3, 74a-2, 74a-2, 76b-4, 79a-1, 79a-10, 81b-9
- o. bir 46a-7
- o. iki 48b-8, 51a-5, 71a-4

- o. yidi 81a-12
ona- tasvip etmek
 o.madı 40a-7
orta orta
 o.sınada 21a-9, 30b-1, 59a-3
oruç İslam'ın beş şartından biri
 o. dut- 4a-9
 o. tüt- 4a-6
 o. tütücülardan ol- 4a-1
oşmān A. Hz. Osman
 13b-8
ot ot
 69b-6
 o.a 41a-10
otsuz otsuz
 46a-8
oṭ ateş
 o.-ıla 24a-7
otla- otlamak
 o.rdı 22a-9
otur- oturmak, sakinleşmek, yerleşmek
 o.dı 4a-10, 6a-8, 10a-1, 21a-6, 31a-6,
 32b-13, 35a-12, 37b-6, 37b-8, 40b-
 2, 49a-5, 53a-11, 60a-7, 63a-11,
 69b-9, 70a-11, 70b-1, 75b-8, 81b-
 12
 o.dılar 7a-2, 8a-9, 66a-3, 72b-2, 72b-
 5
 o. dı-sa 80b-5
 o.ğil 3a-3
 o.mış 31a-3
 o.sa 6a-8,
 o.ur 53a-4
 o.urdı 7b-2, 24b-8, 25a-7, 78a-12,
 79b-11
 o.urlardı 24b-10, 49a-10, 56a-8, 77a-
 3
oturt- oturtmak, geçirmek
 o.dı 30b-7
otuz otuz (30)
 54a-6, 70a-6
oyna- oynamak
 58a-7
 o.rdı 56a-11, 63a-1
 o.rsañ 63a-6
 o.sam 58b-2
 o.sun 58a-4
- Ö**
- öğren-** öğrenmek, tanımak, bilmek
 ö.düñiz 74a-12
öğret- öğretmek, tanıtmak
 ö.di 3a-10, 8a-11, 17b-2, 23a-6, 30b-
 13, 34b-7, 67b-9, 69b-13
 ö.em 29a-6
öğün- övünmek
 ö.di 16a-5
ökçe ökçe
 ö.si 40b-9
öküş çok (bkz.eküş)
 21a-1, 42a-5
 ö.dür 17a-3, 80b-8
 ö. kıl- 10b-7
 ö. kitāb 9a-6
 ö. ol- 15b-1
öküz öküz
 ö.lerin 50b-13
öl- ölmek
 ö.di 12a-1, 81b-8
 ö.diler 18a-6
 ö.düm 10a-2
 ö.mezdi 8b-5
 ö.ü 47a-10, 47b-2, 47b-4
 ö.üm 18a-13, 81a-1
 ö.ümden 31a-8
ölçek tahıl ölçmeye yarar kap
 77a-4, 77a-5
öldür- öldürmek
 ö. di 6a-2, 6a-6, 7a-3
 ö. diler 6a-9, 23a-10
 ö. düğün 7a-1
 ö. düm 36a-9
 ö. dürüz 22b-11
 ö. e 25b-11, 65a-2
 ö. elüm 23a-3, 23a-5, 57b-8
 ö. em 5b-6
 ö. emedün 37b-7
 ö. emeyesiz 57b-12
 ö. evüz 56b-1

- ö. gil 5b-7
 ö. mege 5b-1, 5b-5, 32a-6
 ö. meyesin 36a-10
 ö. meyesiz 21b-13
 ö. señiz 22a-1
 ö. sevüz 22b-12
 ö. ür 6b-12
 ö. ürem 5a-1
 ö. ürin 5a-9
°ömer A. Hz. Ömer
 13b-8
 °ö.e 45a-5
°ömür A. ömür, yaşama, yaşayış
 12a-2
 °ö.i 18a-11(2), 18a-12, 54a-11
 °ö.inden 48b-4
 °ö.ümi 80b-1
 °ö.üñ 48a-4
öñ (ön) ön, önce
 64b-3, 64b-4
 ö.din 76a-5
 ö.i 66a-9, 66a-10
 ö.ine 3b-12, 4a-1, 47a-13, 49a-4,
 56a-11, 59a-8, 74b-11
 ö.ünde 81a-7
 ö.ünden 65b-1
 ö.üne 40a-8
öp- öpmek
 ö.di 58a-13, 70b-12, 76a-6
öri kalkmak, doğrulmak (bkz. öri)
 79b-1
 ö. dur- 26a-5
örs üzerinde demir dövülen demir alet
 3a-9
ört- örtmek
 ö.di 19b-13, 61a-12, 63b-5, 74b-12,
 74b-13
 ö.erler 11a-12
 ö.gil 43b-6
 ö.üñ 8b-13
örtlü örtü, peçe
 ö.sün 72b-7
 ö.lü 44a-11
örtülü örtülü, peçeli
 44a-11
örtün- örtünmek
 ö.ündi 61a-7
örü dik, ayakta, doğrulmak (bkz. öri)
 79b-12
 ö. tur- 25a-12, 28a-2, 44b-7
öt- ötmek
 ö.diler 23b-9
ötürü ötürü, dolayı (bkz. ötürü)
 51b-2, 67a-12
ötürü ötürü, dolayı(bkz.ötürü)
 5b-13, 6a-1(2), 6a-2, 6a-3, 10b-7,
 46a-11, 49b-2, 54b-11, 67b-1
övürlü örülü
 74b-11
öyle öyle
 60a-12
öz kendisi, benlik
 ö.in 63b-10, 65a-4, 66b-3, 66b-5
 ö.ine 60a-7
 ö.üm 29b-10
 ö.ümi 77a-11
 ö.ün 44a-7
 ö.üni 65b-9, 69b-5
özdeg ağaç kütüğü
 ü.inden 12b-3
°özür A. özür, kusur, hata
 °ö. dile- 60a-13
 °ö.in 34a-9
 °ö.ümi 3 b-11
 °ö.ümüz 60a-5
°özribā (şahıs adı)
 50b-7
°özürli A. özürlü, özürlü olan
 °ö.yin 37b-4
- P**
- padışāh** F. padişah
 39b-1
 p.ı 33b-2
 p. ol- 24a-12
padışāhlik F.padişahlık
 p.a 81b-12
 p. kıl- 24b-5, 82a-2
pahā paha

- p.-y-ıla 31a-11
- paḥıl** paḥıl
18a-2
- pahıllık** pahıllık
17a-13
- pāk** F. pak, temiz
5b-13, 33a-5
- palas** F. keçi kılından dokunmuş kaba kilim, yaygı
p.dan 20b-3
- panpuḫ** F. pamuk
p.la 23b-10
- pāre** F. parça
3a-8, 53a-6
p. pāre kııl- 23a-8, 27b-11, 28a-3, 28a-7, 28a-12, 32a-11
p. pāre ol- 20a-2, 27b-2
- peñ** iz, leke, ben
4a-3
- pender** nasihat
p.i 25a-5
- perde** F. perde, örtü, peçe
p.den 25a-10, 72b-5
- perdedār** F. perdecı, kapıcı, bir şeyin görünmesine ve bilinmesine mani olan
p.lar 25a-10
- perhiz** F. inciti sözlerden kaçınma, dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak kalma
p. kııl- 77b-9
- perī** F. peri
25b-2
- perkin-** bir yere veya bir şeye bir nesneyi takmak
p.ürdi 26a-4
- perkid-** sağlamaştırmak, bağlamak, kapatmak, pekiştirmek, bir yere veya bir şeye bir nesneyi takmak
p.di 13b-11, 33b-9
p.diler 23b-10
- pes** F. artık, sonra, öylece
7b-2, 20b-1, 20b-2, 53a-1, 64a-9
- peşimān** F. pişman
p. ol- 59b-8
- peydā** F. aşık, mevcut
p. eyle- 33b-4
- peygambar (peygamber)** F. peygamber
9a-4, 10b-4, 10a-7, 12b-10, 18a-2, 21b-1, 34b-12, 43a-5, 50a-4, 50b-5, 53a-4, 54a-10, 55b-1, 56b-4, 57b-11, 79b-13, 80a-2
p.a 78a-5
p.dur 75b-12
p. göñlin 75b-4
p.ı 11a-4, 21a-12, 47a-10, 55a-8, 61a-5
p.ıdur 61a-3
p.lar 2a-9
p.lara 2a-13, 2b-6, 13b-10
p.ları 49b-4
p.lar şeyhi 18b-4
p. oğlanlarıduñuz 74a-11
p. oğlu-dı 70a-5
p.sın 21b-8, 21b-11
p.uma 59a-2
p.uñ 12b-11
- peygambarlık** F. peygamberlik
8a-11, 10b-8, 62b-6
- peygamberlig** F. peygamberlik
p.üñe 38a-4
- peyk** F. haber ve mektup getirip, götüreren, haber
76a-4, 76a-5, 76b-7
b.e 76b-7
- peynir** peynir
22b-5
p.den 70b-9
p.in 22b-6
- pıñar** pınar, çeşme (bkz. puñar)
22a-7, 30b-1, 30b-3, 41a-3, 41a-7
p.ı 41a-6
- piş** beş
45b-6
- piş-** pişmek
p.miş 69b-4
- pişür-** pişirmek
p.di 49a-3
p.ürdi 5a-4
- pud** put, Allāh'tan başka tapılan herşey

p. ol- 21a-2
pul para
 p.ı 60a-1
puñar pınar, çeşme (bkz. pıñar)
 59b-12
put put, Allâh'tan başka tapılan herşey
 20b-9, 21a-6, 21a-7, 63b-5
 p.a 21a-2
 p.a tap- 9a-2, 10b-2, 10b-3, 18b-11,
 18b-12, 81b-13

rabbi A. Allâhım, Tanrım
 1a-4, 1b-6, 5b-11, 6b-3, 6b-7, 6b-9,
 12a-6, 16a-12, 19a-2, 27a-12, 29b-
 9, 36b-12, 37b-3, 45b-13, 46a-13,
 46a-6, 46b-13, 47b-2, 47b-6, 47b-7,
 54a-2, 74b-5, 77a-11, 80a-7, 81a-1
ra'bet A. istek, arzu
 r.i 39a-2
rahim A. merhametli, acıyan
 r. eyle- 6b-5
 r. kıl- 6b-4, 75b-7
rahıme A. Rahime
 81b-11
rahl A. semer, palan, yol levazımı
 r.in 53a-2
rahmân A. merhamet eden, Allâh'ın
 sıfatlarından biri
 r.a 48b-4
rahmet A. rahmet, esirgeme
 14b-11, 65b-7
 r.dür 81b-6
 r.inden 75a-11
 r. gel- 44b-7
 r. kıl- 31b-2, 34a-5, 78a-4
 r. vir- 75b-4
rahye (yer adı)
 39a-10
 r.de 39a-10
ramazân A. ramazan (ay)
 15b-10
rast F. uygun
 58a-10
 r. gel- 3b-11
 r. ol- 13b-12, 48a-10

p.a tapu kıl- 18b-10
 p.dan 21a-3, 63b-6
 p.lar 28a-13
 p.lara 27b-1, 27b-9
 p.ları 27b-12
puthâne puta tapılan yer
 p.den 27b-13
 p.ye 28a-4

R

rast kıl- hazırlamak
 3b-5, 13b-10, 29b-2, 45b-12 79a-1
razi A. razı, rıza gösteren
 22b-12
 r.lıgım 10a-5
 r.lık ol- 23a-1
razi A. razı, rıza gösteren
 r.n 63a-3
receb A. recep (ay)
 15b-10
 r. ayından 14b-11
reside F. yetişkin, olgun, erişkin
 25a-4, 75b-3
 r. ol- 62b-12
resül A. resul, peygamber
 56b-1, 56b-13, 64a-8, 64a-9
 r.idür 32a-5
 r.iyem 35a-5, 38a-6, 38a-11
 r.iyin 11a-3
 r.isin 52a-4
 r. rabbü'l'âlemîn muhammede'l
 muştafâya 2b-1
 r.ü 38b-10, 38b-11
resulallâh A. Hz. Muhammed
 r. ı 16a-11
resüllig peygamberlik
 r.ine 2b-3
resül'ullâh A. Hz. Muhammed
 39b-6, 64a-11
 r.u 64a-7
revâ F. uygun, layık
 35b-7
 r. ol- 9a-11, 9a-13, 35b-13
reyhân A. reyhan (bitki)

- 31a-4, 31b-8
- reyyān** Reyyan
60b-6, 61b-1, 61b-6, 62a-2(2), 62a-3, 62a-4, 62a-6, 62a-11, 62b-1, 63a-2, 64b-9, 64b-13, 65a-1, 65a-2, 65a-9, 65b-3, 67a-8, 69a-4, 69a-9, 69b-4, 69b-8, 69b-10
r. buyur- 60b-8, 61a-9, 69b-3
r.dan 81b-8
r.i 64b-11
r.îñ 62a-10
- rezzāk** A. bütün mahlukatın rızkını veren ve ihtiyacını karşılayan (Allāh)
r.dur 36a-11
- rızq** A. azık, yiyip, içecek şey
54b-8
- rih^cü'l-^cakim ?**
r.dür 19a-10
- rikā** (yer adı)
39a-12
- rivāyet** A. rivayet
r.de 64a-6
- rūm** A. Anadolu
18a-9, 39a-13
- sā^cat** A. saat, an, vakit
3b-10, 11b-8, 13b-3, 22a-6, 22a-7, 33a-8, 34a-3, 38b-13, 50a-7, 51a-3, 51b-4, 55a-6, 56b-1, 60a-6, 60a-12, 60b-1, 61b-4, 68b-9, 72a-2, 70a-11, 76b-9, 77b-5, 78b-6
s. ol- 25b-7, 40b-3, 40b-4, 51a-4
- şabr** (şabır) A. sabır, tahammül (bkz. şabur)
ş.i 25a-8
ş.i kal- 25b-1
ş. kıl- 13b-13, 43b-3, 51a-3, 76b-5, 76b-5
ş. ol- 44a-3
ş.uña 30b-8
ş. vir- 59b-3
- şabırlık** A. dayanma gücü
ş. vir- 43a-7, 74b-5
- şabur** A. sabır, tahammül (bkz. şabır)
r.a 24b-1, 55b-6
r.dan 24b-4
r.i 24b-1
r. melikleri 55b-7
- ruṭab** A. hurma
7b-8
- ruzgār** F. zamān, devir (bkz. ruzigār)
r.da 62a-5
- ruzi** A. rızık, nasip, kısmet
r. kıl- 37b-4, 46a-6, 46b-13(2), 81a-2
r.n 31a-12
r. vir- 36b-10
- ruzigār** F. zamān, devir (bkz. ruzgār)
41a-10
r.a 10b-9
r.da 5a-3
r.lar 67b-2
- rūkn** A. bir şeyin en sağlam tarafı, temeli
r.inde 2a-4
- rüşvāy** F. rüşva, rezil (bkz. rüşvāy)
r. ol- 5a-10
- rüşvāy** F. rüşva, rezil (bkz. rüşvāy)
51a-7
- S**
- ş. kıl- 13a-5, 19b-8, 23a-4, 77b-9
- saç** saç
s.i 48b-8
s.im ol- 63b-9
s.in 63b-9, 74b-11
s.ina 42a-12
s.in şeş- 8a-4, 74b-11
- saç-** saçmak, serpmek, atmak, birbirinden uzaklaştırmak
s.dı 3b-9
s.dılar 33a-9,
s.gıl 7a-11
- saçlu** saçlı
8a-4
- şad-** satmak
ş.duğ 60a-4
- şâf** temiz
ş.i 16b-9
- şâfa tağı** (yer adı) Safa Dağı

- ş.na 40b-5
 ş. ndan 45b-8
şaf şaf A. sıra sıra, dizi dizi
 1a-10
 ş. tur- 61a-11
şağ sağ (yan)
 1b-11, 24a-4, 44a-6
 ş.dan 1a-11, 1b-2, 1b-4, 63a-5
 ş.ı 17b-10, 41b-9
şağ- (süt) sağmak
 s.ıcağ-ıdı 39a-13
şağış- adet, sayı
 s.inca 37a-5, 37a-6
şağ ol- iyileşmek
 52b-4
şağrak bardak, kadeh
 17a-1
şahın A. sahan, bakır kap
 77b-1
 ş.ı 73a-5, 73a-13, 74a-6
şahra A. sahra, çöl
 35a-1
 ş.ya 27b-8, 58b-1, 60b-2
şaka saka kuşu
 47b-11, 48a-2, 48a-9
 s.ya 48a-9
şakalsız sakalsız (bkz. şakalsuz)
 s.lar 48b-8
şakalsuz sakalsız (bkz. şakalsız)
 51a-5, 51a-6, 60b-10, 61a-10
şakın- sakınmak (bkz. şakın-)
 s.mağum 64a-4
şakın- sakınmak (bkz. şakın-)
 ş.uñ 60a-6
şal- salmak, atmak, bırakmak
 ş.dılar 41a-10
 ş.ıvir- 53a-3
şalavât'ullahi °aleyhi A. Hz.
 Muhammed'e ve O'nun soyundan
 gelenlere okunan dua
 24a-4
şalavâtullahi °aleyhim ecma'inü
 33a-3
şâlih Hz. Salih
 12b-9, 21b-3, 21b-7, 21b-8, 21b-12,
 22a-2, 22a-4, 22a-10, 22a-13, 22b-
 3, 23a-10, 23a-12, 23b-4, 23b-7,
 24a-3
 ş.e 23a-10
 ş. peygambarı 21a-12
sām (şahıs adı) Sām bin Nüh
 14b-3, 36b-7,
 s.-ıdı 50b-6
 s. bin nüh oğlanından 34b-5
 s. bin nüh oğlanlarından 24a-5
 s. oğlanları 18b-7, 24b-1
şan- sanmak, zannetmek
 ş.arlar 69b-8
 ş.dı 48b-10, 59b-7, 63b-5, 65a-3,
 66b-2
şaña sana (krş. sen)
 5b-1, 11b-9, 30a-3, 30b-9, 31a-10,
 34a-8, 35b-12, 38b-7, 39a-5, 41a-8,
 43b-9, 46b-8, 47a-7, 49b-6(2), 50b-
 3, 53a-1, 53b-10, 55a-4, 57a-10,
 62b-2, 77a-2
sanc- saplamak, vurmak, kesmek
 16a-13
 s.dı 16a-13, 44a-11, 50a-6
 s.ğıl 44a-10
şanc- saplamak, vurmak, kesmek
 35b-7
 ş.dı 35b-9, 53a-6
şandalyuh sandalyok, bülbül
 30a-10
şanduk A. sandık
 ş.da 35a-10
 ş. kııl- 35a-10
şap sap, bir şeyin tutulacak şeyi
 ş.ına 44a-11
şar- sarmak, dolamak
 ş.arlardı 11a-2
 ş.dı 25b-13
 ş.dılar 29b-5
 ş.ğıl 43b-12
saray F. saray, ev, bina(bkz.şaray)
 18b-5, 33b-10, 38a-11, 63a-4
 s.a 63a-10, 66a-6, 69a-2
 s.da 38a-6

- s.ı 63a-5, 63a-9, 74a-3
s.ına 37b-7,
s.uñ 38a-10
- şaray** F. saray, ev, bina(bkz.saray)
ş.ına 62b-4
- şarblan-** güçlük çekmek
ş.duğı 22a-5
- sāre** Sare
32b-6, 33a-7, 33a-10, 33a-11, 34a-3, 34a-10, 34a-12, 39b-12, 40a-2, 40a-4, 40a-5, 40a-9, 40b-3, 41a-12, 41b-7, 41b-11, 45a-, 49a-2, 49a-3, 49a-8, 49b-11, 49b-12, 50a-2, 50a-5, 74b-13
s.den 48b-5, 54a-5, 64a-8
s.nüñ 48b-12
s.ye 33b-12, 40a-9, 41a-11, 42a-6, 45a-7
s.yi 33a-8, 33b-3, 33b-4, 33b-7, 33b-13, 34a-9
- sarkıt-** sarkıtmak
s.dı 59b-7
- şarlan-** sarılmak, dolanmak
s.dı 32a-12
- sarsar** rüzgar
ş.lar 21b-6
- şaru** sarı
ş. ol- 23b-4
- şat-** satmak
61b-7
ş.alar 55a-11
ş.alum 59b-13
ş.arlardı 22b-6
ş.arsız 61b-7
ş.dılar 60a-9, 73a-1
ş.diñuzdı 77b-3
- savaş-** savaşmak, kavga etmek
s.dılar 6a-9
- sebeb** A. sebep
s.den 17b-7
s.i 56a-10, 56a-5
s.inden 56b-5
- sebep** A. sebep
s.den 6a-5, 73b-6
s.den ol- 31a-13
- secde** A. secde
17b-3
s. kıl- 1b-1, 1b-2, 1b-3(2), 1b-4, 1b-5, 1b-7, 1b-8, 1b-9, 17b-3, 21a-2, 29a-11, 29b-12, 57a-3, 78b-11
s.ye 47b-5
- sedüdü** ?
50b-11
- sedum** (şahıs adı)
s.-ıdı 50b-6
- segir-** kımıldamak, hareket etmek
s.di 32a-6
- sekiz** sekiz (8)
18a-11, 60a-1
- sekizinci** sekizinci (8.)
19b-10
- seksen** seksen (80)
18a-4, 18a-6, 77a-13, 81a-5
- selām** A. selam
s. kıl- 11b-1, 48b-9, 51a-1, 56a-12, 75a-1
s. vir- 47a-3
- selāmün 'aleyküm** A. selamet üzerine olsun
79b-13
- şemānin** (yer adı)
36a-5
- semüz** semiz
s. şığır 68a-12
- sen** sen (zamir)
2b-7(2), 2b-8(2), 2b-9(2), 2b-10(2), 2b-11(2), 2b-12(2), 2b-13(2), 3a-1, 5b-1, 5b-3, 5b-7, 6b-4, 7b-4, 9b-2, 11a-9, 11b-7, 13b-3, 15b-6, 16a-1, 16b-4, 16b-8, 17a-5(2), 17b-10, 19a-13, 19b-2, 21b-8, 21b-11, 26a-8, 31a-8, 32a-4, 34a-11, 35a-8, 36a-10, 36b-3, 36b-4, 37a-3, 39a-4, 39a-4, 42b-11, 42b-13, 43a-9, 47a-4, 47b-6, 49a-7, 49b-2, 51b-7, 51b-8, 52a-4, 52a-5, 52b-13, 53a-1, 55a-4, 63a-12, 63a-6, 63b-3, 63b-6, 69a-9, 69a-10, 69b-10, 75a-3, 76a-2, 77b-8, 78b-12, 79b-4, 79b-5, 80a-13

- s.de 4a-6
s.den 22a-2, 28a-9, 30b-9, 34b-12, 35b-11, 46b-1, 55b-1, 56b-4
s.i 5a-1, 5a-9, 13a-13, 13b-4, 15b-6, 26a-8, 31a-8, 34a-2, 42b-9, 43a-3, 44b-1, 49b-2, 58b-10, 65b-3, 67a-12, 67b-6, 67b-7, 69b-11, 72b-12, 73b-13, 79b-10(2)
s.iñ 43b-7, 72b-8, 81a-6
s.iñem 63a-12
s. kıl- 35b-11
s.ün 1b-11, 7b-3, 7b-10, 11b-2, 12a-7, 14b-6, 15a-9, 15a-10(2), 15a-11(2), 17a-3, 17a-10, 19b-7, 24b-13(2), 25b-6, 26a-9, 29a-12, 30b-8, 31a-9, 34a-7, 34b-11, 35a-6(2), 36a-8, 36a-13, 36b-4, 36b-11, 36b-13, 37a-1, 38a-4(2), 38a-9, 38b-1, 39a-5, 39a-9, 46a-6, 46b-8, 48a-4, 49a-6, 50a-13, 50a-2, 51b-7, 53a-4, 55a-8, 55a-11, 55a-13, 63a-8, 65a-2, 67b-6, 69a-1, 69b-2, 71a-9, 71b-8, 75a-5, 75a-7, 80a-13, 80a-3
- serendil deposi** (yer adı)
s.ne 3a-3, 7a-6
- ses** ses
s.iyle 30a-5
- sev-** sevmek
s.er 58b-10, 75b-6
s.erdi 62b-10
s.mez 57b-1
s.üsi 80a-2
- sevgülü** sevgi, sevgili
57b-1
- sevin-** sevinmek
s.em 47a-7
- seyyid-i veled-i âdem** Hz. Muhammed
55a-7
- sıçan** sıçan, fare
15b-5, 15b-7
s.ı 15b-9
- sıçra-** sıçramak
ş.dukça 35b-1
s.ya 43b-9
- sıfat** A. sıfat, özellik, görünüş
ş.in 70a-11
- şığ-** şıgmak
ş.ar 1a-1
ş.maya 37a-3
- sığa-** sıvazlamak, okşamak, sürmek, sıvamak
15b-3
s.dı 15b-3, 15b-5, 15b-8, 52b-1, 52b-2, 52b-4, 53b-9, 64b-3, 72b-10, 73b-13
- sığır** sığır
3b-6, 3b-7, 19a-12, 68a-12
s.ı 68a-12
- sık-** sıkmak
s.ardum 67a-12
- şına-** sınamak, denemek, tecrübe etmek
ş.r dum 67b-7
- şıra** A. Sırat Köprüsü
ş.ı 10a-3
ş. köprüsin 9b-10
- sırça** sırça, cam, köşk
69b-5, 81b-10
- şıva-** sıvamak, sürmek
ş.rdı 16b-12
- şivat** (suvat) derelerde su alınacak ve hayvan sulanacak yer, gölümsü, havuzumsu yer
41a-2
- şivat-** sıvatmak
ş.dı 69b-5
- siñ** mezar
s.ine 45a-3
- siñek** sinek
21a-4, 21a-5(2), 21a-8, 37a-4, 37a-6, 37a-9, 37a-11, 37b-3, 37b-8, 38b-13
s.den 37a-13
s.i 37a-2, 37b-10
- sini** tepsi
7b-6
s.de 7b-7
- siz** siz (zamir)
2b-6, 13a-4, 21b-13, 22a-13, 22b-12, 23b-7, 25a-2, 41a-5, 57b-12,

- 66a-12, 66a-13, 67a-2, 69a-4, 71a-4, 73a-5, 73b-1, 74a-11, 78b-4, 81a-6
- s.ce 71b-3
- s.de 51b-5
- s.den 29b-1, 51b-12, 73b-8
- s.e 2b-6, 3a-1, 8b-10, 9a-1, 10a-12, 13a-5, 19a-4, 20b-9, 21b-6, 21b-13, 22a-1, 22b-1, 22b-4, 23a-13, 23b-1, 24b-11, 29a-5, 50a-3, 51b-3(2), 56a-12, 58b-9, 59b-10, 59b-13, 71b-2, 72a-1, 78b-8
- s.i 19b-8, 54b-4, 78a-2(2)
- s.iñ 73b-2, 77b-2
- s.inle 50a-12
- s.süz 33a-13
- s.ün 1a-13, 23a-12, 23b-4, 33a-12
- şofra** A. sofra
- ş. kıl- 45a-2
- şoĥbet** A. sohbet
- ş. kıl- 25b-3, 63a-2
- soĥra** A. sohbet
- 72b-2
- şoĥ-** sokmak
- ş.ardı 22a-9
- ş.arlar 11a-1, 11a-12
- ş.di 2a-2, 23a-6, 26a-1, 30b-7, 33b-4, 42b-1, 61a-2
- ş.dılar 58b-13, 71b-4, 72a-11
- ş.duĥın 72a-12
- ş.duĥda 23a-4
- ş.maduñ 6b-2, 6b-4
- ş.sañ 78a-6
- şol** sol (taraf)
- 1a-12, 44a-6
- ş.i 41b-9
- ş.in 1b-3, 1b-5, 1b-12
- ş.un 63a-5
- şoñra** sonra
- 1b-8, 4a-3, 8a-10, 12a-9, 17b-1, 20b-3, 21b-6, 22b-8, 23b-1, 24a-1, 34b-12, 36a-2, 38a-1, 43b-10, 49b-1, 55a-1, 55a-12, 55a-13, 60a-4, 69b-4, 80b-2, 81a-12, 81b-9
- ş.ĥı 64a-2, 64b-1, 64b-6
- şor-** sormak
- 17a-4
- ş.di 32b-8, 39b-6, 78b-9
- ş.dılar 18a-13
- ş.ĥıl 65a-11
- ş.salar 62b-12
- ş.şun 68b-12
- ş.un 28b-1
- şovuĥ** soĥuk
- 15a-3, 19b-7
- ş. ol- 30a-13
- söĥülme** kebab
- s. ol- 48b-12
- söĥüt** söĥüt aĥacı
- 50a-6
- s. aĥacı 5b-8
- s. aĥacınuñ 5b-9, 6a-4
- söyle-** söylemek
- s.di 31b-5, 36a-2, 36a-2, 44b-1, 58a-10, 69a-7
- s.diler 36a-7
- s.r 26b-1
- s.r-idi 45a-12
- s.rlerdi 71a-6
- s.ye 55b-2
- söyündir-** söndürmek
- s.miş 31a-5
- söz** söz, laf
- 4b-6, 55b-1, 58a-10, 70a-9
- s.de-y-idik 57a-13
- s.dür 73a-1
- s.i 27b-8, 42b-7, 57a-5, 57a-12,
- s.in 71a-6
- s. ol- 60b-8
- s.üm 51b-5
- s.ün 79a-9
- s.üne 12a-9
- s. vir- 50a-5
- söz** söz
- s.i 58a-10
- şözlü** söyleyecek sözü olan
- 68b-9
- şu** su
- 6a-10, 7a-9, 14a-4(2), 14b-12, 15a-3(2), 15a-11, 15a-13, 15b-1, 16a-2,

- 16a-11, 16b-2, 16b-8(2), 16a-9,
16b-10(2), 16b-11, 22a-8, 22a-9,
40b-5, 40b-6, 40b-9(2), 40b-11,
41a-1, 41a-3, 44a-13, 45b-10, 59b-
6, 59b-6
ş.dağı 71a-7
ş.dan 14b-9, 18a-5, 41a-7, 59a-4,
61a-7
ş.ğula 7a-9
ş.sız 34b-3, 40a-10, 46a-8
ş.ya 23a-4, 23a-5, 61a-2
ş.yı 16a-3, 40b-10, 40b-12
ş.yımız 22b-10
ş.yın 16a-2, 16a-2
ş.yındandır 16b-13
ş.yuñı 16a-1, 16a-1
- şubh** A. sabah
53a-12, 68a-7
- şuğula** ? 7a-9
- şun-** sunmak, uzatmak
ş.a 35b-1
ş.dı 13b-6, 33b-13, 64a-1
ş.sañ 5b-1
- suñ-** sunmak, uzatmak
s.dı 7a-3
- süre** A. sure
56a-3
s.yi 56a-4, 56a-8, 56b-3
- şuret** A. suret, şekil, yüz, surat
8b-11
ş.e 9a-2
ş.i 24a-2
ş. kıl- 10a-13, 10b-1
- şurayım** (yer adı)
39b-8
- şuşa-** susamak
ş.dılar 40b-5
- süci** içki, şarap
16b-12, 17a-1
- sücü** içki, şarap
33a-9
s.den 67a-12
- şabân** A. Şaban (ay)
15b-10
- süd** süt
21b-10, 22b-1, 22b-5, 26a-1, 70b-8,
71a-5, 71a-13, 72b-1, 72b-3(2),
74a-13
s.i 21b-13, 22a-13, 22b-13
s.in 22b-6
s. sağ- 22a-10
- süd bir** süt kardeşi
72b-3
s.-idi 70b-8, 71a-5
s.in 71a-13, 72b-3
- sökel** hasta
s. ol- 27b-7
- süleymân** A. Hz. Süleyman
2b-13
s.a 2b-12
s. gibi ol- 44a-3
- sünnet** A. sünnet, Hz. Muhammed'in
sözleri, işleri ve tasvibleri
s.i 77b-8
s. kıl- 40a-6
s. ol- 40b-7
- süñü** süngü
35a-10, 35a-13
- süñük** kemik
s.leri 19b-11, 20a-2, 34a-1
s.in 37a-12, 37a-13
s.sin 35b-13
- sür-** sürmek, sevk etmek, tarla sürmek
s.di 17b-7, 69a-10, 78b-6
s.eyorlardı 72a-4
s.üñ 78a-3
- sürme** sürme, göze çekilen boya
58a-13
s. çek- 42a-10
- sürüdem** (yer adı)
39b-7
- sürün-** sürünmek
s.di 40b-9
- süver** A. sureler
2b-1
- Ş**
- şafi'i** A. İmam-ı Şafii mezhebinden
olan kimse

- ş.yde 40b-7
şahansahiyâtlar Şahansiyatlar
 31b-4
şāhnāme F. Tuslu Firdevsi'ni ünlü
 manzum destanı
 56a-7
şakird F. talebe, çırak
 ş.leri 33a-5
şaklāb Şaklab (yer adı)
 18a-9
şām Şam (yer adı)
 ş.a 18b-9, 33a-11
 ş.a 39a-8, 46a-8, 47a-1
 ş.a kıl- 16a-4, 32b-4, 33b-1, 39a-9
 ş.dan 18a-8, 46a-8, 77a-4
 ş. enbiyālarıdır 39a-7
şamdan şamdan
 25a-6, 25b-1
şarabdār A. kilercibaşı
 67a-11, 68a-2, 68b-4, 68b-7
 ş.ı 67b-12
 ş.-idi 67a-7
şarap A. şarap
 66a-4
şart A. şart, koşul
 16b-7(2)
 ş.-ıla 41a-13
 ş. kıl- 40a-8
şāz şaşmak, kaidesiz
 1a-6, 1a-8
 ş.ılığın 28a-1
 ş.i 39b-13
 ş. ol- 17a-5, 41b-5, 75a-8
şāz şaşmak, kaidesiz
 37a-8
şefā^aat A. şefa, biri için af dileme
 81a-9
 ş. kıl- 20b-10, 59b-2
şefi^c A. şefa eden
 ş. kıl- 30b-13
şehir A. şehir
 25a-3, 33a-8, 39a-11, 50b-10, 50b-
 8, 53a-6
 ş.de 51a-2, 51a-3, 74a-1
 ş.den 25b-11, 33a-13, 60b-4
 ş.di 50b-5
 ş.e 28a-3, 32b-6, 33b-1, 33b-5, 39b-7,
 50b-5, 60b-4, 72a-8, 72a-9
 ş.i 53b-1
 ş.ine 50a-12
 ş.i ibrahīme 39b-4
 ş.ler 53b-11
 ş.lerden 39a-13
 ş.leri 53b-7
 ş.lerin 52b-4
 ş.lerine 49b-4, 50a-11
şehvet A. şehvet, cinsel istek, tutku
 63b-12
 ş.den 5b-12, 5b-13, 6a-1, 6a-1, 6a-2,
 6a-3, 47b-13
 ş.i 5b-11, 64b-3
şehvetlü A. şehvetli, tutkulu
 47b-13
şeker F. şeker, tatlı, helva
 17a-9
şekeri'n-maķuşah (şahıs adı)
 10b-6
şeksüz A. şüphesiz
 1b-12, 1b-13
şenbe F. cumartesi
 61a-5
şer A. şer, kötülük
 ş.in 51b-12
şeri^aat A. şeriat, din kaideleri
 8a-11, 34b-6
 ş.ı 74a-11
şeş- dağıtmak, açmak, çözmek
 ş.mişlerdi 8a-4
şevvāl A. Arabi ayların onuncusu olup,
 ilk üç günü şeker bayramıdır
 15b-11
şeyh A. şeyh
 ş.i 18b-4
şeyhü'l-enbiyā A. peygamberler şeyhi
 18a-13
şeytān A. şeytan
 57a-11, 68a-2
şimdi şimdi

1a-1, 2a-3, 18a-5, 32a-13, 40a-13,
43a-8, 44a-13, 45a-11, 60a-9, 80a-
13
ş.ye 39a-3
şirin F. sevimli cana yakın, sempatik
ş. kııl- 57b-5
şol o, şu
29a-8, 41a-13
şöyle şöyle
8b-5, 20a-3, 51b-11
ş.dür 12a-10
şu şu
ş.ñā 73b-12

ta'ālā A. yüce, ulu
16a-12, 20a-6, 21a-11, 22a-12, 26a-
1, 33b-10, 34b-8, 45a-8, 45b-4,
49b-6, 50b-10, 56a-8, 60b-13, 61a-
4, 62b-12, 64a-3, 65a-13, 75b-5
t.dan 21a-4
ta'ām A. yemek, yiyecek
41b-12, 47a-2, 69b-8, 70b-6, 77a-
10
ta'at A. taat, ibadet
t.a 47a-11, 50b-4, 54a-3, 80a-10,
81a-13
t.a dur- 50b-13
t.a tur- 47a-12, 47b-1
t.dan 51a-4
t.ı 15a-10
t.in 9a-8
t.ına 67a-4,
t.indan 1b-13
t. kııl- 17b-1, 17b-4, 32b-1, 81a-11
t.uñ 15a-10
tabağ A. tabak
t.in 50a-6
tabaka A. tabaka
t.da 14b-1
t.-y-ıdı 14a-13
tabarya (yer adı)
t.ya 39b-3
ta'bir A. tabir, yorum
t.in 57a-8

şu'ayb (şahıs adı)
54a-10
şükür A. şükür, görülen iyiliğe karşı
minnettarlık ifadesi
ş.i 80b-8
ş. kııl- 1a-8(2), 1b-7, 1a-9(2), 43b-4,
46a-6, 76b-4, 78b-11
şit A. Şit peygamber
2b-7, 7b-2, 7b-4, 7b-5, 7b-11, 8a-7,
8a-10, 8b-1, 12b-6, 74b-12
ş.den 8a-2, 8b-2
ş.e 2b-7, 7b-10, 8a-1, 8a-12
ş. °m 7b-1

T

t. kııl- 67a-5, 68a-11
tabut A. tabut, sandık, Hz. Musa'ya
nazil olan sandık
33b-4, 33b-5
t.a 33b-4
t.ı 33b-9, 74b-10
t.in 13b-13
t.ında 45a-3
t. kııl- 81b-7, 81b-10
t.ta 33b-6
taç F. taç
t.lar 60b-9
t.ları 33a-1
ta'cıl A. acele etme, çabuklaştırma
76a-5
tağ dağ
7b-2, 15a-5, 53a-10
t.a 7a-11, 39b-4, 40b-6(2), 48a-6
t.a ağ- 14b-9, 19a-4, 46b-3
t.a kııl- 7b-5, 23a-8
t.dan 40b-6, 45b-6, 53b-6
t. depesinde 14b-4
t.ı 20a-13,
t.lar 16a-4, 16a-5, 16a-7, 53b-3
t.ları 20a-1
t.laruz 16a-6
tağıl- dağılmak
t.dılar 8a-10, 36a-7
t.ıñ 36a-4
t.madılar 36a-5

- taḥiyāt** A. selamlar, hayır dualar
t. buyur- 17b-3
- taḥsin** A. güzelleştirme
t. id- 63b-10
- taḥt** F. taht
20b-13, 24b-9, 31a-2, 31a-4, 31b-7,
80b-3, 80b-4, 80b-4
t.a otur- 70b-1
t.da 24b-8
t.dan 74a-2
t.ı 24b-7, 30b-2(2)
t.ına 80b-5
t.indan 63b-13
- taḥta** F. tahta, kereste, levha
12b-12, 13a-8, 30b-7
t.ada 12b-6, 12b-7, 12b-8(2), 12b-
9(2), 12b-11, 13b-7, 13b-8, 13b-9
t.alar ol- 12b-5
t.yon- 12b-1, 12b-6, 12b-10, 13b-7
- taḥtasuz** tahtasız
13b-11
- tāʿife** A. kavim, kabile
ṭ.sine 47a-1
- tākāt** A. takat, güç, kuvvet
ṭ.getür- 22b-4
ṭ.ı 28b-6, 73b-12
ṭ.ı ol- 53a-11, 53b-10
ṭ.um 19a-1, 51b-13
ṭ.uñ ol- 50a-13
ṭ.üm 46a-1
- taḳıl-** takılmak
ṭ.dı 53b-4
- taʿlim** A. talim, öğretme, öğrenme
t. kııl- 8a-8
- ṭam** dam, çatı, duvar, bina, ev
ṭ.ı 53a-7
ṭ.ların 38a-13
- ṭam-** damlamak
ṭ.masın 43b-13
ṭ.sa 43b-13
- tamaʿ** A. aşırı istek, hırs, tamah
48b-5
- tamam** A. tamam, tam, tamamlanmış
19b-6, 25b-11, 26b-6, 31b-5, 32a-
11, 37a-6, 48b-7, 59a-1, 63a-11,
72b-5
t. ol- 12b-13, 13a-7, 14a-3, 25b-10,
47a-1, 81b-1
- ṭamla** damla
16a-2, 44a-11, 48a-7
- ṭamla-** damlamak
ṭ.dı 44a-12
- ṭamu** cehennem
1b-12, 9b-8, 10a-2, 54a-2
ṭ.dan 3a-12, 54a-1
ṭ.ya 2a-8, 3a-13, 3b-2, 17a-8, 18a-1,
39a-1, 53b-13, 81a-9
ṭ.yı 9b-7, 9b-8
- ṭamulıḳ** cehennemlik, cehenneme
girecek olan
ṭ. ol- 5b-3
- ṭanuḳ** tanık, şahit
36a-10, 65a-9, 65a-11
ṭ. ol- 2b-6, 2b-7(2), 2b-8(2), 2b-9(2),
2b-10(2), 2b-11(2), 2b-12(2), 2b-
13(2), 3a-1
ṭ.van 2b-6, 3a-1
- ṭanuḳlıḳ** tanıklık, şahitlik (bkz.
ṭanuḳluḳ)
ṭ. vir- 38a-4, 38a-5, 38a-9, 38b-1,
38b-2(2)
- ṭanuḳluḳ** tanıklık, şahitlik (bkz.
ṭanuḳluḳ)
ṭ. vir- 2b-2, 38a-11
- ṭap-** tapmak, ibadet etmek
ṭ.alum 20b-7, 21a-11
ṭ.arlar 9a-2, 27a-3, 31b-3
ṭ.arlardı 10b-2
ṭ.arsın 31a-8
ṭ.arsız 20b-5, 20b-7, 28b-1
ṭ.dı 18b-12
ṭ. dılar 10b-3, 81b-13
ṭ.dura 30a-8
ṭ.madılar 18b-11
ṭ.ucıyuz 39a-5
ṭ.u kııl- 18b-10, 31b-1, 62b-4, 62b-
7(2), 62b-10, 73b-6
- ṭapmaḳ** tapmak, ibadet etmek

- 9a-2, 62b-6
- tapu** zat, zat-ı ali
t.sı-çun 80b-4
- tapu** kapı
t.sına 38a-1
- târ** içi sıkılmak, daralmak, dar, ensiz
58b-12
t. ol- 11a-5, 11b-6, 40b-3, 56b-2, 56b-4
- tura-** taramak
t.dılar 58a-12,
t.ğil 42a-10
- tarçın** tarçın (ağacı)
t.dan 24b-8
- tard-** tartmak
t.dılar 29b-7
- tarlıg** yokluk, kıtlık
t.ından 77a-9
- tas** tas
72b-13
t.ı 72b-12
- taş** taş
2a-6, 5b-7, 5b-10, 19b-4, 20a-5,
20a-7, 20b-10, 20b-8, 21a-7, 22a-3,
22a-4, 22b-7, 26a-4, 30b-5, 31a-4,
34b-4, 34b-8, 35a-1, 41b-7, 43a-8,
43a-8, 45b-9, 46a-7, 53b-6, 59a-3,
74a-2
t.a 41b-9, 44a-12, 44a-13, 53b-7,
55b-12
t.da 3b-3
t.dan 10a-13, 21b-12, 22a-7, 41a-1,
45b-5, 63a-4, 81b-7
t.ı 2a-7, 45b-11, 45b-11, 53a-7, 74a-4
t.in 30b-5
t. ol- 2a-2, 2a-3
- taşır-** taşırmaq
t.dı 45b-10
- taşra** dış, dışarı, dışarıya
7a-5, 9b-13, 23b-8, 51b-1
- tatlu** tatlı
6a-2
- tavâf** A. tavaf, etrafını dolanma
16a-4, 46a-11
t. kııl- 10a-8, 46a-12, 48a-13
- tavuk** tavuk
16a-8, 16a-9, 47b-11, 48a-8
t.a 48a-8
t.ca ol- 39a-1
t.ı 47b-12
- tavus** A. tavus kuşu
47b-11, 48a-9
t.a 48a-9
t.ı 48a-1
- ta'vîl** A. uzun, itimat etmek
27b-7
- taye** dadı, sütnine
t.sine 63a-3
- tâye** dadı, sütnine
t.si 63a-4
- tâyıf** (yer adı)
46a-11
- taze** F. taze, körpe
8a-1, 8a-2
t.ce 63a-11
- ta'ziyet** A. taziyet
t.ten 55a-2
- ta'zice** F. Arapça, Arabî
30a-9
- tebârek** mübarek etsin
t.e 20a-6, 34b-8
- tedbir** A. çare, tedbir
t.i kııl- 58a-3
t. kııl- 23a-3, 35a-8
- tekebbür** A. kibirlenmek, kendini
büyük saymaq
t.lik 17a-12
- temaşâ** F. temaşa, seyir
t. kııl- 58b-2
t.ya 64b-9
- temüz** temiz
25b-3
- tengi** Allâh (bkz. tengri)
78b-12
- tengri** Allâh
1b-1, 2a-13, 4b-8, 5a-2, 6a-8, 7b-3,
7b-10, 8a-10, 9b-6, 10b-7, 11a-3,
11b-1, 14b-10, 16a-9, 16b-6, 17b-9,
21b-2, 21b-3, 24a-6, 26b-7, 26b-10,
27a-1, 29a-10, 30b-9, 30b-13, 31a-

- 11, 32a-5, 32b-2, 34a-2, 34a-5, 35a-5, 37a-7, 38a-6, 38a-11, 38b-3, 40b-11, 41a-6, 42a-6, 42b-7, 43a-6, 44b-10, 46a-10, 47a-8, 50a-3, 50a-8, 51b-13, 52a-4, 54a-4(2), 54b-5, 54b-6, 54b-11, 55b-2, 56a-12, 56b-10, 56b-11, 57b-4, 59b-3, 62b-8, 64b-1, 65b-8, 67a-2(2), 67b-9, 69b-13, 73b-9, 75a-6, 75b-4, 76b-3, 77a-1, 77b-9, 78a-2, 78a-4, 79b-3, 79b-5
- t. adlarından 30b-12
- t. °azābın 20a-10, 53b-10
- t. °azze ve celle 17b-1
- t. belāsına 43b-3
- t. buyur- 30a-2, 30a-3, 30a-5, 42b-5, 42b-6, 42b-10, 43a-6
- t.den 6b-10, 7b-5, 9b-4, 28b-5, 30a-6, 30b-8, 34a-6, 36b-9, 37b-3, 42b-13, 44b-7, 50b-1, 51b-3, 55b-3, 60a-5, 63a-13, 63b-5, 63b-6, 64a-10, 78b-4
- t.dir 39a-6
- t. emridür 12b-2
- t. fażlı 66b-9
- t. fermānı 25b-2, 30b-1, 68a-3
- t. fermānına 42b-6, 43a-10
- t. fermānında 35a-4
- t. ḥaḳḳı 74a-1
- t. ḥükmi 25a-7
- t. ḥükmine 50a-3
- t. izzeti-cün 76b-9
- t. ḳudreti 2a-3, 6b-12, 11b-12, 23b-6, 48a-11, 50a-7
- t. ḳudretin 32a-10
- t.lerimiz 28b-9
- t.lerüñüzi 28a-3
- t.m 26a-8, 36a-10, 36b-1, 36b-5
- t.m ḥaḳı-çun 27b-1
- t.miz 28b-1
- t.ñ 19b-7, 26a-9, 31a-10, 35a-6, 38a-4
- t.ñe 35a-6, 36b-3, 36b-11, 38a-10, 38b-1
- t.ni 36a-8
- t. ni°metine 43b-3
- t.ñiñ 36a-13
- t.nüñ 76a-11
- t.nüñ ḥaş ḳulları 6a-3
- t.ñüzven 1b-1
- t. peygambarıdur 61a-3
- t. raḥmetinden 75a-11
- t. resülsin 52a-4
- t. resülü 38b-10, 38b-11
- t.si 20b-5, 27a-7
- t. sünneti 77b-8
- t.ta°ālā 16a-12, 21a-11, 22a-12, 26a-1, 33b-10, 45a-8, 45b-4, 49b-6, 50b-10, 56a-8, 60b-13, 61a-4, 62b-12, 64a-3, 65a-13, 75b-5, 80b-7, 81a-11
- t. ta°ālādan 21a-4
- t.ta°ālānuñ 80b-7
- t. ṭā°atına 67a-4
- t. tebāreke ve ta°ālā 20a-6, 34b-8
- t.ye 6a-5, 10b-4, 15b-2, 17b-1, 19a-1, 21a-2, 27a-3, 31a-7, 34b-7, 35a-3, 35b-9, 36b-12, 67a-4, 78b-11
- t.yi 20b-6
- tennur** A. yere çukur kazılarak yapılan bir tür fırın, tandır
- t.dan 14a-3, 14a-4
- ter** F. ter
- t.idür 34a-7, 34a-13
- terāzū** F. terazi
- t.nüñ 62a-11
- teslim** A. teslim, iade etmek
- t. ḳıl- 48b-1(2), 48b-2, 48b-3, 48b-3, 48b-4
- tevbe** A. tövbe
- 57b-11
- t. ḳıl- 43b-11, 57b-10, 60a-4, 60a-13
- t.sin 6b-8
- tevfīḳ** A. yardım
- 50b-1
- t. vir- 32b-2, 64a-10
- ṭılsım** A. tılsım ,olağanüstü kuvvet ve tesir
- ṭ.suz 21a-11
- tilki** tilki
- 16b-10

- t. gibi ol- 17a-1
- tin** F. vücut, beden
t.im 43b-5
t.in 61a-2, 61a-3
t.inden 20a-7
t.üme 64a-12
- tin** din
t.i 4a-8
t.iñ 48b-1
t.iniñ 4a-7
t.süz 45a-12
t.üm 43a-10
- tiz** F. tez, çabuk
43a-7
t.cek 71b-5
t.rek vir- 3b-12
- toğ-** doğmak
t.an 4b-3, 4b-3, 12a-1
t.anın 4a-12(2)
t.ar 49b-13
t.ardı 3a-6
t.dı 26b-9, 27a-1, 53b-2, 54a-10
t.duğ 55a-5
t.madı 11b-12, 48b-5
t.mış-ıdı 55b-8
t.mışsın 55a-4
- toğra-** doğramak
t.dı 48a-5
- toğrı** doğru
5a-2, 29b-6
- toğur-** doğurmak
t.dı 3a-5, 3a-6, 4a-11, 8a-4(2), 22a-5
t.dum 26a-8
- tohum** F. tohum
14a-2, 16b-3
t.ı 16b-4,
t.in 16b-5,
t.ları 12a-1
t.laruñ 16b-3
- tok** tok
t. ol- 53b-4
- tokluk** tokluk
79a-4
- toksan** doksan (90)
48b-4
- toķu-** dokumak
t.dı 59a-3
- toķun-** dokunmak
73b-12
t.uyor 75b-11
- toķuř-** çarpışmak, boy ölçüşmek
t.alum 73b-8
t.a-y-ıdum 51b-10
t.ayın 35a-7
- toķuz** dokuz (9)
25b-9, 42a-9, 50b-10
- tol-** dolmak
t.dı 7a-7, 11b-4, 12a-3, 77a-11
- toľdur-** doldurmak
t. dı 69b-6, 71b-10, 72a-10
t. dılar 22a-12, 70b-3, 71a-11
- tolu** dolu
53a-8
t. ol- 69b-3
- tolun-** ay dolunay durumuna gelmek,
kararmak
t.nsun 26b-3
t.nunca 13b-13
- ton** don, elbise
8b-12, 68a-6, 70a-12
t. eyle- 20b-3
t.ı 11b-4, 64b-8
t.in 38b-2, 61a-1, 80a-11
t.lar 22b-6, 42a-11, 60b-9
t.ların 11a-1, 11a-12
t.uñ 38b-2, 43b-11
- tonan-** donanmak, bezenmek
t.dılar 60b-10
t.duñuz 32b-8
t.mışlar-ıdı 32b-7
- tonat-** donatmak, bezetmek
t.dı 79a-9
- toñuz** domuz
15b-4, 16b-11
t. gibi ol- 17a-2,
- top** top, bölük, kısım
48a-6
t. eyle- 48a-6
- toprak** toprak, yurt, memleket
20a-5, 20a-7, 36a-9

- ı.dan 17b-6
 ı. gibi ol- 24a-2
 ı. ol- 55a-4
ıoy- doymak
 ı.ar 13b-3
 ı.ardı 79a-4
 ı.arlardı 79a-6
 ı.dum 13b-6
 ı.madı 53a-10
 ı.mazdum 13b-2
 ı.mazsañ 13b-4
ıoyur- doyurmak
 ı.am 13b-4
 ı.ayım 13a-13
toz toz (bkz. toz)
 t.ı 72a-4
toz toz (bkz. toz)
 t.indan 61a-1
tufan A. tufan
 21b-4
tur- durmak, kalkmak, doğrulmak
 3b-8, 16a-7, 52a-9
 t.a 16a-5, 16a-7
 t.anlar 1a-11, 1b-4, 1b-5
 t.dı 4a-3, 37b-7, 41b-13, 42a-6, 61b-11, 79b-1, 79b-12
 t.dığın 47b-1
 t.dılar 36a-6, 41a-10, 41a-11, 50b-12, 61a-11, 67a-9, 75b-2
 t.du 2a-8,
 t.maya 3b-3
 t.sa 47a-12,
 t.uñ 40b-2, 70b-10
 t.ur 4a-3, 8a-6, 68b-8
 t.urdı 68a-8
 t.urlar 39b-9
 t.urlardı 1b-2, 1b-3, 1b-12
 t.ursa 68a-8
tur tağı A. Tur Dağı
 t.ndan 45b-7
turunç F. turunç(meyve)
 7b-7, 33a-1, 33a-4, 66a-4

u F. ve, hem
 67a-3

ıüş düş, rüya, rastlama
 45a-5
 ı. ol- 43b-8
ıtut- tutmak
 ı.a 76a-2
 ı.acağ 40a-8
 ı.amadı 3b-1, 37b-10
 ı.ar 81a-8
 ı.ardı 49a-1, 62b-10, 65a-10
 ı.arsañ 74b-1
 ı.aruz 1a-3(2)
 ı.dı 5a-8, 24b-1, 24b-2, 16a-8, 33b-13, 55b-8, 59a-3, 80a-11
 ı.dılar 19b-5, 29b-4, 35a-1
 ı.duñ 35b-10
 ı.madı 3a-12
 ı.mağ 23a-9
 ı.mazdı 55b-11
 ı.uñ 7a-9, 32a-11, 35a-13
ıtutmak tutmak
 37b-10
ıtutu rehin
 50a-5
tüy (yer adı)
 t.a 36b-6
tüken- tükenmek, bitmek, son bulmak
 t.meye 7a-12
türbe A. türbe, mezar
 t.si 8a-9
türk Türk(millet)
 18a-9
 t.den 24b-3,
türkice Türkçe
 30a-10, 56b-10
türkistān (yer adı)Türkistan
 t.a 24a-11
 t. ilin 24a-11
tütün tütün, duman
 35b-5
tüy tüy
 t.i 44b-11

U
uc uç, bir şeyin kenarı
 u.ı 44a-10

- u.in 44a-11
u.ına 42a-12
- ucuzluk** ucuzluk, bolluk
u. ol- 79a-8
- uç-** uçmak
u.ar 14b-1
u.ar ol- 47b-12
u.dı 35b-4
u.dılar 48a-10
u.maz ol- 16a-10
u.sa 29a-3
- uçmak** Soğd. cennet (bkz. uçmağ)
1b-11, 7b-3, 7a-13, 10a-7, 17b-10,
44b-12
u.a 2a-8, 9b-11, 17b-12, 18a-2, 81a-9
u.da 4b-1
u.dan 11b-10, 17b-8(2), 30b-2, 34b-8,
76b-3, 78a-5
u.ı 9b-10, 9b-12
- uğra-** uğramak, rastlamak
u.dı 79a-7
- uğrı** hırsız
73a-6, 73b-4, 73b-7
u.-dı 73a-11
u.sız 73a-5
- uğurluk** hırsızlık
76a-2
u. kııl- 73a-6
- uğurla-** gizlice, çalmak
u.dı 73b-5
u.duñ 73a-13
u.duñız 73a-5
u.maduğ 73a-10
u.yın 42a-13, 71b-3
- uğbāʾil** (şahıs adı)
49b-3
- uğūbet** A. ceza, eziyet, azap
32a-4
- ulu** büyük, ulu, önder, şerefli
3a-9, 5b-10, 10a-10, 16a-6, 16a-7,
27a-1, 27b-12, 38a-1, 44b-11, 54b-
6, 57b-13, 74a-2, 75b-11,
u.ların 33a-8
u.larından 65b-5
u.m 41b-6
- u. ol- 11b-9, 41b-4, 57a-6, 66a-10,
78a-6
u.sı 4a-7, 49a-11
u.sı kııl- 28a-13
- ululıg** büyüklük, ululuk, önderlik
u.ı 17a-12
u.ından 24b-5
- um-** ummak, beklemek
u.dı 15a-7
- umur** A. işler
u.a 39b-7
- un** un
13b-2
u.ına 70b-8
u.ını 70b-7
- unut-** unutmak
u.dı 56a-13
u.mayasız 10a-13
- unuttur-** unutturtmak
u.dı 68a-2
- ur-** vurmak, saldırmak, inşa etmek,
yapmak, takmak, yüklemek
u.am 30a-4
u.dı 5b-10, 13b-13, 20a-2, 20b-1,
33a-4, 33b-4, 44a-12, 47b-5, 58b-
4, 70b-12, 72b-13, 76a-3
u.dılar 23a-6, 37a-9, 58b-7, 58b-8,
60a-9, 60b-9(2), 67a-7, 70b-9, 75b-
11
u.du 52a-10
u.dum 67b-4
u.ışam 51b-13
u.mış 33b-6
u.ñ 3b-4, 28b-11, 37a-9
u.unca 32b-1,
u.ur 6b-12
u.urdu 55b-12
u.urlardı 24b-7, 37b-13, 38a-1
u.ursız 58b-9
u.uruz 58b-10
- urul-** vurulmak
u.dı 53b-8
- uşş** akıl, şuur, fikir

u.ı 11a-2, 11a-2, 11a-4, 53b-6, 55b-11, 59b-9, 64b-11, 66a-6, 72b-10, 72b-9, 73b-11
u.uları 36a-2
ustazlık ustalık
u. kıl- 34a-5, 45b-9
uş işte
34b-11, 36a-9, 36a-10, 37a-7, 41b-5, 50a-8, 56b-13, 65a-11, 76a-11, 79b-1, 79b-12
utan- utanmak, haya etmek
u.dı 29b-9
u.ğil 36b-9
u.mayam 63b-7
u.mayasın 43b-10
u.urın 7b-5
u.ursın 63b-6
uflu utanılacak
68b-3
uvaçık ufacak, küçücük
48a-5
uyan- uyanmak

üç üç (3) (bkz. °üç)
3a-7, 4a-8(2), 4a-9, 13b-1, 14a-13, 16b-8, 18a-7, 23a-9, 23a-11, 23a-13, 23b-1, 25a-3, 34a-5, 38b-12, 51b-10, 52a-1, 54b-11, 62a-2, 72b-6
ü.den 18a-8
ü.yüz 11b-12(2), 36b-8
ü.yüz biñ 17b-1
°**üç** üç (bkz. üç)
4b-2
üçinci üçüncü (3.)
ü.de 14b-2
üçüncü üçüncü (3.)
12b-7, 13b-13, 13b-8, 17a-12, 17b-7, 23b-5, 42a-2, 45b-7, 54a-5
üleştür- üleştirmek, paylaşmak
ü.di 8a-6,45a-1
ümid F. ümit (bkz. ümid)
ü. dut- 50a-3
ü.i ol- 8b-13
ü. tüt- 81a-8

u.dı 25b-5, 57a-2, 68a-9
u.madı 53a-9
uyar- uyarmak
u.sın 19b-8
uyı- uyumak (bkz. uyu-)
u.dı 76b-11
uyku uyku
37b-11
u.da 25a-11
uyu- uyumak (bkz. uyı-)
u.rdı 25a-12, 57a-2
u.rın 69a-3
u.rlar 25a-10
uzat- uzatmak
u.dı 53a-2
uzın uzun (bkz. uzun)
u.ı 74a-3
uzun uzun (bkz. uzın)
48b-8
u.ı 28b-12
u.ı-dı 11b-12, 18b-13
u. ol- 48a-4

Ü

ümid F. ümit (bkz. ümid)
ü.üne 46b-8
ümmet A. ümmet
5a-5
ü.i 44a-5
ü. ol- 44a-5
ü.üne 4b-13
ün ses, ün
23b-10, 23b-11, 38a-7, 41b-12, 44b-5, 45b-10, 54a-1, 59b-9
ü.dür 54a-2
ü.i 19b-11, 23b-8, 44a-4, 55b-10, 73b-10, 74a-1, 77b-2
ü.in 10b-12, 53a-8(2), 55b-10
ü.inden 20a-9
ü.üm 46b-1
üst üst, üst taraf
ü.ün 20b-13, 21a-3, 59a-4, 63a-5
ü.ünde 24b-8, 31a-3
ü.üne 19b-4
üz vadi
20b-8, 40b-8, 41a-2

ü.e 20a-5, 20a-9, 41b-1
 ü.de 20b-10
üz üzerine, üzerinde (bkz. üzre)
 ü.ede 44a-7
 ü.ere 7b-2(2), 15b-1, 23b-12, 25a-7,
 25a-12, 30b-6, 31b-7, 45a-10, 53a-
 4, 53a-10, 54b-5, 67b-4, 72a-5,
 75b-8, 76a-2, 77b-9, 78b-13
 ü.erinde 15a-5, 45a-2
 ü.erine 7a-2, 8a-9, 20a-2, 20a-5, 20b-
 9, 20b-12, 21a-4, 24a-12, 30b-5,
 41b-8, 74b-9, 74b-10, 79a-13

vâcib A. yapılması gerekli olan, vacip
 v.dür 73b-6
va'de A. vade, bir iş için tanınan süre,
 sözleşme
 v.si 76b-11
vahy A. vahiy, Allâh tarafından
 peygamberlere gönderilen emir
 11a-13, 42a-5, 43a-5, 81a-12, 81b-1
vakıt A. vakit, zamân
 5b-9, 8a-12, 11a-11, 15b-6, 24b-3,
 24b-6, 36a-3, 38b-5, 42a-9, 53a-
 5, 76a-8, 77a-4, 80a-12, 80b-6
 v.ada 42a-5
 v.da 3b-11, 43b-7, 48b-6
 v.e 29a-6, 62b-4
 v.i 44b-13, 77a-12
 v.inde 13b-9
 v.ine 68a-7
 v.i ol- 81a-2
 v. ol- 25b-11, 52a-7, 55a-1, 79a-6

var var
 7b-7, 16a-5, 16a-11, 18a-5, 19a-8,
 25a-13(2), 25b-2, 26b-2, 32b-8,
 33b-6, 33b-7, 36a-13, 39a-6, 41b-7,
 42b-7, 44a-13, 47a-9, 49a-11, 50a-
 6, 51a-2, 55a-5, 57b-4, 74a-2
 v.dı 16a-9
 v.dur 55a-9
 v.-ıdı 7b-8, 8b-1, 11b-11, 15b-1, 18a-
 11, 18a-12(2), 18b-12, 22a-7, 24b-
 8, 25a-6, 27b-12, 28b-12, 29a-12,
 31a-5, 46a-7, 48b-13, 50b-8, 52a-6,

ü.erümde 80b-7
 ü.erüme 17a-3
üzre > üzere üzere, üzerine (bkz. üz)
 25b-3
üzri > üzeri üzeri
 ü.nden 16b-1
üzüm üzüm (meyve)
 7b-7, 9a-12, 67a-11
 ü. ağacın 16b-9
 ü. dir- 9a-12
 ü. tohumı 16b-4
 ü. tohumın 16b-5

V

53b-12, 54a-7(2), 54a-9, 55b-8,
 55b-9, 56b-4, 57a-12, 60a-2, 63b-5,
 72b-12, 73a-11, 73b-10, 77b-2,
 79a-10, 81b-11, 82a-2, 82a-3
 v.-ısa 20a-5, 22a-12, 25a-4, 28b-6,
 28b-6, 29a-1, 38a-5, 38a-6, 38a-9,
 38a-10, 38a-12, 57b-10, 60a-1, 62a-
 4, 62a-11
 v.ken 16a-7
var- varmak, ulaşmak, gitmek
 3a-3, 16a-8, 78b-2, 80a-4, 80b-2
 v.dı 41a-1, 76a-5
 v.düğümüzü 71b-10
 v.alum 27b-5, 75a-13, 79a-1
 v.am 50a-12
 v.amadı 33b-13
 v.amazdı 29a-4
 v.amazuz 73b-8
 v.asın 35b-2
 v.avuz 39a-9, 75b-1
 v.ayım 9b-13, 41a-12, 42a-8, 52b-9
 v.ayın 32a-9
 v.dı 3a-7, 3a-12, 3a-13, 3b-2, 4b-9,
 6a-8, 7a-3, 7a-6, 13a-13, 14b-3,
 16a-10, 20a-1, 20a-13, 20a-3, 21a-
 9, 24a-11, 24a-13, 24b-1, 24b-2,
 26b-1, 27a-4, 27b-10, 32a-13, 32b-
 12, 35a-4, 35a-5, 35b-4, 40a-13,
 40b-3, 41a-11, 41b-3, 41b-7, 42a-9,
 42b-12, 42b-3, 42b-4(2), 45a-7,
 48a-9, 50b-2, 50b-5, 51a-9, 53a-7,

- 55b-7, 57a-12, 58b-2, 58b-5, 73b-13
- v.dılar 4b-9, 7b-1, 18b-8, 18b-9, 20b-10, 23a-9, 32b-7, 33a-6, 34b-1, 39b-1, 39b-12, 39b-2, 39b-4, 39b-5, 53a-5, 54b-13, 56a-8, 58a-3, 59a-8, 60b-2(2), 60b-3, 60b-4, 70b-9, 74b-4, 75b-2, 81a-8
- v.dîñ 33a-7
- v.dı-sa 79a-9
- v.duğı 64b-13
- v.duğ-ıdı 59a-11
- v.duķ 23a-11
- v.duķda 53a-4
- v.đıl 3a-4, 3a-11, 13a-8, 35a-3, 35b-4, 38a-2, 40a-10, 49a-3, 59b-6, 68b-11, 73b-12, 76a-4
- v.ısarvan 39a-8
- v.madı 13a-10, 16a-2, 48a-8, 48a-12
- v.mağa 33b-12
- v.mağıl 52b-9
- v.maz 32b-10
- v.mış-ıdı 40b-9
- v.sa 2a-4
- v.sun 74a-7, 21a-5
- v.ñ 22a-10, 46a-8, 49b-4, 53a-3, 75a-11, 78a-3, 78a-3, 78a-10
- v.ur 39b-6, 39b-7, 79a-12
- v.uram 42b-9
- v.urdı 47a-13
- v.urın 37b-5
- v.urlardı 32b-2, 70a-3, 79a-5
- v.ur ol- 69b-10
- v.ursa 20a-9
- v.ursın 42b-8
- varmissa** olsaydı, olsa, bulunsa
v.dı 51b-9, 71b-9
- vāsıta** A. vasıta, aracı
v.suz kıl- 55b-2
- vaşıyyet** A. vasiyet
v.i kıl- 54b-12
v. kıl- 12a-11, 54b-1
- vaveyla** A. çığlık, yaygara, feryat
28a-4
- ve** A. ve
- 1a-4, 1a-5, 1a-6(2), 1a-8, 1a-9, 1b-5, 1b-12, 1b-13, 2a-5, 2b-2, 3a-2, 3a-4, 3a-5, 3a-9(3), 3a-10, 3b-6, 3b-9(2), 4a-10, 4b-1, 4b-2, 4b-3, 5a-6, 5a-10, 5b-3(2), 5b-12, 5b-13, 6b-11, 7a-12, 7b-3, 7b-8(4), 8a-4, 8a-5, 8a-8, 8a-13, 8b-6(3), 8b-8, 8b-12, 9a-2, 9a-3, 9a-4, 9a-6, 9a-7, 9a-9, 9b-8, 9b-9, 9b-11, 10a-5, 10a-10, 10b-6, 10b-9, 11a-1, 11a-2(2), 11a-3, 11a-10, 11a-12(2), 11b-9, 12a-2, 12a-9, 12b-3, 12b-12, 13a-11, 13b-11, 14a-2(2), 14a-9, 14a-10, 14b-2(2), 14b-3(2), 14b-6, 14b-12, 15a-3, 16a-1, 16a-2, 16a-3, 16b-10, 16b-11(2), 17b-1, 17b-11, 17b-11, 17b-12, 17b-2, 17b-6, 18a-7, 18a-8(2), 18a-9(4), 18a-11, 18a-12(2), 18b-8, 19a-8, 19a-11, 19b-4, 19b-12, 19b-13(2), 20a-2, 20a-6, 20a-7, 20a-8, 20a-13, 20b-3(2), 20b-10, 20b-13, 21a-6, 21a-7, 21a-11(2), 21b-10, 21b-12, 21b-13(2), 22a-1, 22a-9(2), 22a-12, 22a-12, 22b-11, 22b-4, 22b-5(2), 22b-6(2), 22b-9, 23b-10, 24a-6, 24a-10, 24a-11(2), 24a-12(2), 24b-1, 24b-4(2), 24b-5, 24b-8, 24b-10, 25a-1, 25a-6, 25a-8, 25a-13(2), 26a-6, 27a-4, 27a-7(2), 27b-10, 28b-11, 28b-12, 29a-10, 29b-3, 29b-3, 29b-4, 29b-4, 30a-9, 30a-10, 30a-13, 30b-6, 30b-7, 30b-10, 30b-11(3), 31a-2, 31a-3(3), 31a-5, 31a-8, 31b-1(2), 31b-2(2), 31b-3, 31b-4(2), 31b-8(3), 32a-4, 32a-5, 32a-12, 32b-3, 32b-7, 33a-1, 33a-10, 33b-2, 33b-13, 34a-1, 34b-4, 34b-8, 34b-11, 35a-2, 35a-5, 35a-7, 35a-11, 35a-13(2), 35b-2, 35b-7, 36a-4, 36a-7, 36a-9, 36b-5, 36b-6(2), 36b-6, 36b-7(2), 37a-9, 37a-11, 37a-12, 37a-13, 38a-4, 38a-6, 38a-10, 38a-11, 38a-12(2), 38a-13, 38b-7, 39a-1, 39a-2, 39a-2, 39a-4, 39a-4, 39a-7, 39b-1, 39b-9, 39b-

- 10, 39b-13, 40a-10, 40b-8(2), 40b-11(2), 40b-12, 40b-13, 41a-5, 42a-7, 42a-10, 42a-11, 42a-12, 42a-13, 43a-7, 43b-4, 43b-5(2), 43b-6(2), 43b-8, 43b-12, 43b-13, 44a-1, 44a-11, 44a-13, 44b-11, 44b-12(2), 45a-3, 45a-4, 45a-6, 45b-1, 45b-2, 46a-7, 46a-8(3), 46a-10, 46b-2, 46b-3, 46b-8, 47a-2(2), 47b-11, 47b-12, 48a-4, 48a-5, 48a-7, 48a-9(2), 48b-1, 48b-3, 48b-4, 48b-5, 48b-7, 48b-8(2), 48b-12, 49b-1, 49b-3, 49b-3, 49b-3, 49b-5, 49b-9, 50a-7, 50b-6(2), 50b-7, 50b-8(2), 50b-9(2), 50b-10, 50b-12, 50b-13, 51a-5, 51a-6, 51b-7, 51b-13, 52b-13, 53a-2(2), 53a-7, 53a-8, 53a-9, 53b-11, 54a-6, 54a-8, 54a-8, 54a-9, 54a-10, 54a-12, 54a-13, 54b-4(2), 54b-10, 55a-12, 55a-5, 55a-8, 55b-1, 55b-5, 55b-7(2), 55b-11, 55b-12, 56a-3, 56a-4(2), 56a-11, 57a-11, 58a-1, 58a-6(2), 58a-12, 58b-1, 58b-7, 58b-12, 59a-2, 59a-4, 59a-13, 60a-4, 60a-7, 60a-11, 60b-9, 61a-7, 61a-8, 61a-10, 62a-4, 62a-7, 62a-8(4), 62a-9(3), 62a-10(3), 62b-12, 63a-2, 63a-4, 64a-8, 64b-2, 66a-4, 66b-9, 67a-6, 67a-7, 68a-10, 68a-12, 68b-12, 69a-8, 70a-4(2), 70b-6, 70b-8, 70b-9, 71a-6, 71a-7, 71a-9, 71b-5, 72a-12, 72b-1, 72b-11, 73a-6, 74a-13, 74b-5, 74b-10, 75b-4, 76a-1, 76a-11, 76b-13, 77a-9, 77a-10, 77a-12, 77b-9, 78a-4, 78b-10, 79a-6, 80a-2(2), 80a-5, 80a-6(2), 80b-4, 80b-7, 81a-1, 81b-1, 81b-5(3), 81b-6
- velâkin** A.+ F. lakin, fakat, ancak (bkz. velîkin)
9a-5, 33a-7, 47b-6, 49b-2, 52a-6, 62a-6, 62b-7, 62b-8, 63b-3, 64a-12, 67a-13
- velâykin** A.+ F. lakin, fakat, ancak
75a-7
- velîkin** A.+ F. lakin, fakat (bkz. velâkin)
3b-3, 12a-3, 13b-4, 39b-8, 43a-11
- veside** ?
12a-1
- ve's-selâm** A. selamlar, hayır dualar olsun
76a-3
- vesvese** A. işkil, vesvese, kuruntu
v.sin 35a-3
- vezir** A. vezir
v.i 31a-5
v.iñ 32a-4
- vilâyet** A. vilayet, il, ülke
v.iñ 71a-9
v.inden 39b-11
- vir-** vermek, ödemek
16b-8, 19b-3, 55a-3, 75b-7
v.di 4b-4, 4b-6, 5a-2, 7a-1, 7b-10, 8a-11, 9b-6, 10a-1, 12a-2, 14b-7, 16b-10, 16b-7, 16b-11, 16b-11, 19b-7, 27a-11, 29a-1, 29a-11, 30b-9, 31a-9, 31a-10, 33a-9, 34a-10, 36b-10, 37a-6, 38b-2, 40b-11(2), 41a-9, 42a-8, 45a-5, 46a-11, 47a-3, 48b-9, 49b-7, 49b-11, 49b-13, 50a-5, 50a-8, 53a-3, 54a-4, 54b-13, 56a-9, 56b-3, 59b-9, 62a-10, 62b-1, 62b-12, 63a-3, 63a-12, 64a-10, 65a-4, 65a-13, 71b-10, 73b-10, 76a-4, 76a-6, 76b-3, 76b-7, 76b-8, 77b-13, 78a-5, 78a-8, 78b-3, 80b-2, 80b-9
v.diler 2b-3, 8a-1, 9a-6, 10b-7, 29b-8, 33b-5, 34a-9, 34a-13, 56a-7, 61b-5, 62a-1, 66a-4, 67b-12, 70a-13, 72b-1
v.diñ 81a-1, 81a-1
v.di-se 32b-2
v.dügi 31a-11
v.dük 56b-13
v.düm 37b-5, 69b-11
v.düñ 29a-13
v.e 7b-3, 22b-1, 31a-10, 36b-11, 38a-4, 38a-5, 38a-9, 38a-11, 38b-1,

- 38b-2, 59b-3, 65a-4, 66b-3, 66b-5,
67a-13, 75b-4
v.edüm 3b-12
v.elüm 28a-5, 41a-8, 70a-7
v.em 7a-12, 51b-3, 61b-12, 61b-13,
62a-1, 62a-2, 62a-3, 62a-3, 62a-4,
62a-4, 71b-3, 71b-3, 71b-11
v.en 26a-10
v.evüz 39a-5, 60a-1
v.eydüm 75a-7
v.eyüm 16b-8, 17a-4, 31a-10, 41b-12
v.gil 7b-11, 19a-12, 19b-2, 37a-3,
37a-4, 41a-7, 42a-7, 58b-1, 65a-1,
67a-10, 74b-5, 77a-10, 80a-7
v.ib-idi 61a-4
v.ici 51a-3
v.irdi 4a-12
v.medi 30b-9, 73b-10
v.mek 46b-2
v.meyince 70a-7
v.mezler-idi 50b-9
v.mezseñ 77a-10
v.mişdüñ 80a-7
v.miş-idi 10b-8
- Y**
- ya** F. ya, ya da, veya
10a-13, 75a-3
- yā** A. ey
1a-2, 1a-4, 1a-7, 1b-6, 1b-11, 2a-
13, 2a-2, 2b-8(2), 2b-9(2), 2b-10,
2b-11(2), 2b-12(3), , 2b-13, 3a-1,
3a-3, 3b-8, 3b-11, 3b-13, 4a-6, 4b-
12, 5a-7, 5a-8, 5b-1, 5b-11(2), 6b-
1, 6b-2, 6b-3, 6b-7, 6b-9, 7a-8, 7a-
10, 7a-11, 7b-2, 7b-9, 9a-12, 9b-5,
9b-7, 10a-3, 10a-8, 11a-3, 11b-10,
11b-5, 11b-9, 12a-6, 12a-13(2),
12b-3, 13a-4, 13a-6, 13a-7, 13b-1,
13b-3, 13b-6, 13b-9, 13b-11, 14a-
12, 14a-8, 14b-4, 14b-6, 14b-10,
15a-6, 15a-9, 15b-3, 15b-6, 16a-
1(2), 16a-7, 16a-8, 16a-11, 16a-12,
16b-3, 16b-5, 17a-4, 18a-3, 18a-13,
18b-12, 18b-4, 19a-2(2), 19b-5,
20a-10, 20b-7, 21b-2, 21b-7, 21b-
12, 22a-2, 22a-13, 22b-3, 22b-13,
23a-10, 23a-12, 23b-7, 25b-6, 25b-
8, 26a-7, 26b-1, 27a-4, 27a-5, 27a-
8, 27a-9(2), 27a-10, 27a-12, 27b-1,
27b-5, 27b-7, 28b-4, 29b-9, 30a-1,
30a-2, 30a-4, 30a-6, 30a-11, 30a-
13, 31a-7, 31a-9, 32a-2, 32a-7, 32a-
10, 33a-7, 33b-10, 34a-2, 34a-7,
34b-2, 34b-7, 34b-10, 34b-11, 35a-
2, 35a-5, 35a-6, 35a-7, 35b-6, 35b-
9, 35b-10, 36a-8, 36a-13, 36b-12,
36b-2, 36b-9, 37a-1, 37a-4, 37a-7,
37b-3, 37b-9, 38a-2, 38b-12, 38b-3,
38b-6, 39a-3, 39b-6, 40a-3, 40a-6,
41b-5, 41b-6, 41b-13, 42a-1, 42a-2,
42a-4, 42b-3, 42b-8, 42b-12, 42b-
13, 43a-1, 43a-5, 43a-8, 43a-10,
43b-3, 44a-9, 44b-1, 44b-3, 44b-6,
44b-8, 44b-9, 45a-8, 45a-9, 45b-11,
45b-13, 46a-5, 46a-13, 46b-1, 46b-
13, 46b-4, 47b-2, 47b-4, 47b-5,
- v.se 9b-5, 21b-10
v.sevüz 49a-12
v.sin 52a-13
v.sün 34a-2, 50a-4
v.üñ 2b-2, 29b-2, 29b-8, 69a-4
v.ür 31a-12, 36b-10, 70b-6,
v.ürdi 4a-13, 8a-13, 47a-2, 62b-12
v.ürin 16b-7
v.ürlerdi 8a-12
v.ürse 70a-8,
virān F. viran, yıkık
v.yir 10b-3
viribi- göndermek, yollamak
v.di 6a-9, 10b-4, 16a-10, 21a-12,
34b-8, 36b-6, 39a-1, 44b-10, 65b-9,
68b-9
v.ye 2a-8(2)
zur- vurmak
v.dı 75b-8
vü F. ve
58b-5, 77b-12
vün- dönmek
v.di 52a-11

- 47b-7, 47b-8, 47b-12, 47b-13, 48a-1, 48a-3, 48a-13, 49a-2(2), 49b-12, 50a-2, 50a-12, 50b-3, 51a-2, 51b-1, 51b-2, 51b-6, 52a-4, 52a-6, 52a-9, 52a-12, 52b-6, 52b-8, 52b-12, 53b-1, 53b-10, 53b-11, 54a-2, 54b-3, 54b-6, 55a-3, 55a-6, 55b-2, 56a-3, 56a-12, 56b-3, 57a-3, 57a-7, 58a-4, 58a-9, 58b-1, 59b-2, 59a-10, 60a-5, 60a-8, 60b-13, 62b-3, 63b-7, 63b-8, 64a-7, 64a-10, 64a-11, 64b-2, 65a-1, 65a-11, 65a-13, 67a-1, 68a-11, 68b-2, 68b-8, 69a-1, 69a-4, 69b-13, 71a-8, 71b-8, 72b-2, 72b-6, 72b-8, 73a-5, 73a-10, 74a-6, 74a-12, 74b-5, 75a-5, 75a-6, 76a-7, 76a-11, 76b-10, 77a-1, 77a-8, 77a-11, 78b-1, 79b-7, 79b-8, 79b-13(2), 80a-1, 80a-12, 80a-5, 80a-7, 80b-6, 81a-1, 81a-4, 81b-4
- yaban** F. kır, çöl, sahra
y.a kıl- 22a-9
y.dağı 71a-7, 75a-1
- yâbil** (şahıs adı)
24b-3
- yabrağ** yaprak
30b-10
- yâd** A. yad, anma, hatıra getirme
78b-2
- yâd** (şahıs adı)
y.-ıdı 8b-8
- yadigâr** F. hatıra
y. vir- 55a-3
- yâfiş** (şahıs adı)
36b-7
y.-idi 14b-3
y.ten 18a-10
- yâfit** (şahıs adı)
y. oğlanları 24a-12
- yağ** yağ
22b-5
y.dan 70b-9
y.in 30b-3
- yağ-** yağmak
y.dı 14b-12, 15a-3, 30b-6
y.maya 44a-1
y.maz 69b-6
y.mış 31a-5,
- yağmur** yağmur
30b-6, 44a-1, 69b-6
y. yağ- 31a-5
- yaḥyâ** A. Yahya peygamber
2b-13
y.ya 2b-13
- yağ-** yakmak
y.dılar 38a-9
y.îñ 38a-8
- yağın** yakın, arkadaş, dost
29a-4, 30a-9, 33b-1, 37a-10, 76b-11, 79a-13
y. ol- 52a-7, 53a-5
- yaḳûb** A. Yakup peygamber
2b-10, 50a-9, 55b-5(2), 55b-7, 57a-1, 57a-5, 57a-7, 57b-4, 58a-8, 58a-10, 58b-3, 58b-4, 58b-6, 59a-12, 70b-7, 71a-6, 71a-8, 72a-1, 73b-5, 74a-1, 74b-4(2), 74b-8, 75a-1, 75a-6, 75a-8, 75b-5, 75b-6, 76b-10(2), 76b-12, 77a-1, 77a-13, 78a-11, 78a-12, 78b-3, 78b-4, 78b-9, 78b-11, 79a-2, 79a-6, 79a-8, 79b-7, 79b-9, 79b-12, 80a-2, 80a-6, 80b-3, 81b-6
y.a 2b-9, 71b-8, 76b-8
y.dan 49b-7, 50a-9, 54a-8
y. hürmeti 74a-4
y.ı 64b-2
y.³-ıdı 54a-8
y. isrâ'îl'ullahi bin işhâk
nebiyy'ullahu bin ibrahîm
ḥalil'ullahu 75b-8
y. isrâ'îl'illehi bin işhâk
nebiyy'ullahu bin ibrahîm
ḥalil'ullahu 76a-9
y. ol- 49b-7
y. peygambar 79b-13
- yağut** A. yakut
33a-2
y.lar 60b-11
- yalan** yalan
59a-10

- y.dur 65b-2, 72b-13
yalanuz yalnız, tek başına
 69a-9
yalıñ açık, çıplak
 24a-1
 y. kıl- 58b-7, 63a-7, 63b-11, 77a-2
yalıñıla- ortaya çıkarmak
 y.salar 64a-11
yalıñuz yalnız, tek başına
 5a-8, 24b-7, 37b-5, 71b-3
 y.dur 7b-11
 y. kal- 72b-2
yan yan ,kenar, taraf
 y.a 35b-5
 y.ına 23a-7, 59b-5, 62a-11
 y.ında 24a-4, 24b-9, 31b-7, 31b-8
 y.indan 23a-7
 y.uñda 1b-11
yan- yanmak
 y.dı 29a-2
yaña taraf yön, cihetden
 1a-11, 1a-12, 1b-4, 18a-6, 25a-1,
 30b-11, 69b-9, 77a-4
 y.dan 23a-7, 41b-8, 46b-4
yanaş- yanaşmak, yaklaşmak
 y.mazlar-ıdı 50b-8
yañılış yanlış
 y. ol- 73b-1
yañı A. şu demek ki, yâni
 2a-13, 2b-4, 3b-5, 9a-6, 10a-4, 10a-
 7, 11b-1, 12b-2, 17a-12, 17b-10,
 19a-8, 19b-7, 20a-4, 26a-12, 27b-7,
 29b-1, 30a-13, 30a-8, 31a-7, 33b-7,
 34a-7, 34a-12, 35b-11, 37a-4, 47a-
 5, 52b-12, 53a-3, 54b-8, 55b-2,
 56a-9, 56b-13, 56b-3, 57a-8, 57a-
 10, 58b-11, 59a-2, 59b-10, 61a-11,
 66b-4, 67b-8, 67b-13, 76a-11, 76b-
 12, 77b-4, 78a-10, 78b-2, 78b-12
yap- yapmak, inşa etmek
 12a-13
 y.ardı 13a-1, 14a-3
 y.ayım 45a-9, 45a-12, 45b-5
 y.dı 41b-12
 y.dılar 18a-4, 18b-9, 28b-12, 39a-11
 y.duñ 76a-3
 y.ğıl 45a-8, 63a-4
 y.uñ 28b-10, 29a-5
yapdur- yaptırmak, inşa ettirmek
 y.dı 63a-9, 69b-4
yapın- davranmak
 y.dı 70a-8
yapış- yapışmak
 y.maya-y-ıdı 64a-12
yapraq yaprak
 50a-7
 y.in 7a-8
yara- yarlamak, uygun ve gerekli olmak,
 faydalı olmak
 y.maya 61a-3, 69a-1, 69a-2
 y.r 30a-8
yaradan Allah
 y.dur 67a-3
yarat- yaratmak
 y.dı 17b-10, 17b-2, 26a-2, 26a-2,
 27a-4, 41a-6
 y.dum 22a-3
 y.duñ 17b-6, 17b-6
 y.mışdur 19a-10
yaratıcı Allah
 y.sın 47b-6
yardımcı yardımcı
 51b-12
yarıl- yarılmak, parçalanmak
 y.dı 34a-1, 37a-10
 y.sın 66a-9
 y.sun 65b-5
 y.urdu 20a-9
yarılığ yardım
 y. kıl- 7a-8
yarın gelecek gün, bugünden sonraki
 gün
 13a-5, 23b-4, 63b-1
yarındası yarın, yarınki gün
 23a-5
yarıntası yavaş
 59b-4, 79a-5
 y. yarıntası 58a-12
yarlıga- affetmek, bağışlamak
 y.sın 78a-2

- y.ya 66b-9
- yarı** yarı, yarım
y.sın 4a-2
- yaşduğ** yastık
25a-7, 25a-12, 66a-3
y.a 66a-3
y.ı 7b-1, 25b-3
- yaşşı** yassı, düz (bkz. yassı)
y.şı 13a-1, 54a-7
- yassı** yassı, düz (bkz. yaşşı)
y.sı-ydı 11b-12
- yaş** yaş, kuru olmayan
68a-13, 68a-13
y.dan 38a-6
y. ol- 30b-10, 50a-7
- yaş** yaş, ıslak, gözyaşı
42a-6, 77a-11
y. ak- 77a-6
y. revân ol- 72a-8
- yaş** yaş, ömür
y.ı 48a-4
y.ına 62b-5, 62b-9
y.ında 42a-9
y.ında-y-ıdı 57a-2
- yaşmak** baş örtüsü
8b-4
y.ı 7b-8
- yat-** yatmak, dağılmak, uzanmak
y.dı 5b-8, 45b-2
y.dılar 67a-9
y.mayalar 25a-5
y.sun 28b-11
- yatur-** yatırmak
y.ur 17a-2, 44a-6
y.urdu 57a-2
y.urın 69a-3
y.urmuş-ıdı 40b-8
- yavı** zayı, yitik
y. kıl- 5b-2
- yavlağ** çok, iyi, güzel
8b-3
- yavuz** kötü, fena, çok, şiddetli
17a-8
y. ol- 55a-6
- yāvuz** kötü, fena
50b-8, 51a-8
- yây** yay, ok atmaya yarayan alet
35b-6
- yaya** yürüyerek
y.n 58b-7
- yayıl-** yayılmak, dağılmak
y.mış 41b-2
- yaz-** yazmak
y.a 31a-1
y.alum 70b-11
y.dı 25a-4, 72a-9, 76a-9
y.dılar 70a-11, 70b-11
y.ğıl 75b-7, 76a-8
y.îñ 31a-1
y.mağa 75b-7
- yazı** ova, yazı
y.da 9a-10
y.ya 27b-5, 28a-1
- yazılmış** takdir olunmuş, mukadder
y.-ıdı 53b-4
- yazılı** yazılı, yazılmış(bkz. yazulı)
12b-6, 12b-7
- yazuk** günah, suç (bkz.yazuğ)
39b-10, 65b-3, 69a-3, 74a-10
y.dan 5b-3, 80b-2
y.ı 57b-10, 69a-8, 81a-9
y.in 5a-5
y. kıl- 60a-13
- yazuklı** günahkar, suçlu (bkz. yazuklu)
35b-10
y.yı 74a-10
- yazuflu** günahkar, suçlu(bkz. yazuklu)
65b-3
y. ol- 43b-9
- yazuksız** günahsız, masum
y.ı 74a-10
y.van 67b-13
- yazulı** yazılı, yazılmış (bkz. yazılı)
y.ydı 79a-10
- ye'cüc** A. Kur'an'da adı geçen bir kavim adı (İslami inançlara göre kıyametin kopacağını gösteren belirtiler arasında bu kavmin ortaya çıkışı da vardır.)
18a-9

- yedi** yedi (7)
19a-9, 62b-5
- yehudā** Yusuf peygamberin kardeşi
73b-10, 73b-11, 73b-13
- yemān** Yemen (yer adı)
y.rükünde 2a-4
- yemek** yemek
49a-1
- yemiş** meyva, yemiş
46b-13
y.den 8a-6
- yer** yer, yurt, ülke
y.ine 35a-3
- yet-** yetmek, yeterli olmak, yetişmek, ulaşmak
y.di 42b-8, 64b-7
y.er 73b-9
y.mez ol- 62a-1
- yetmiş** yetmiş (70)(bkz.yitmiş)
19a-10, 32b-13, 36a-6, 50a-4, 55b-1, 79a-9
- yığ-** yığmak, toplamak, engellemek
y.dılar 70a-7
- yığ** yoksun bırakmak
y.dum 64a-6
- yıgıl-** yığılmak, toplanmak
y.mış 34b-4
- yık-** yıkmak
y.dılar 52a-8
y.duğ 75b-4
- yl** yıl, sene
7a-2, 8a-9, 10b-4, 10b-7, 12a-2(2), 17b-1, 18a-11(2), 18a-12, 20a-6, 20b-2, 20b-4, 24b-5, 45a-7, 48b-4, 68a-5(2), 69a-13, 77a-12, 77a-13, 78b-2, 79a-7, 81a-5(2), 81b-6, 82a-1
y.a 7a-7, 11b-13, 54a-11
y.da 27b-4, 41a-8, 69b-5
y.dan 8a-10, 10b-8, 22b-8, 55a-13, 69b-3, 81a-12, 81b-9
y.dur 22a-3
- yılan** yılan
45b-1
y.ın 5b-6
- yıldır-** parlamak
y.ar 17b-12
- yıldırım** yıldırım
17b-12
- yılduz** yıldız
24b-13, 25a-1, 57a-3
y.lar 26a-12, 26b-6
y.lara 27b-7
y.ları 26b-4, 26b-6, 27a-7
y.laruñ tengrisi 26a-12
- yılkı** hayvan, hayvan sürüsü
y.ları 14a-1
- yılkıla-** hayvanı serbest bırakmak
y.rdı 14b-2
- yıllık** yıllık, senelik
59a-2, 72a-11
y.ça ol- 26a-6
- yirt-** yırtmak
y.dı 64b-8, 81a-11
y.dumsa 80a-13
y.duñ 80a-13
- yirtuğ** yırtık
64b-8
y.sa 65b-1, 65b-1
- yi-** yemek
63a-12
y.di 6b-3, 8a-5, 17b-9, 49a-8, 58a-12, 68a-12, 68a-13(2), 71a-5, 71a-10, 72b-4, 78b-3
y.digin 37b-6
y.diler 37a-13, 67b-5, 68a-4, 73a-2
y.diyse 8a-6
y.dükde 72b-6
y.eceğün 69b-1
y.gil 3b-9, 13b-4, 17b-8, 70a-10
y.medi 4a-7, 48b-7, 49a-6, 49b-6, 73a-1
y.medük 71a-8
y.medüm 54b-9, 72b-7
y.mege 3b-12
y.megil 4a-7
y.mek 9a-13
y.meye 37b-11
y.meyem 49a-6
y.meyesiz 21b-13

- y.meyüz 71a-9
y.mezdi 48b-6
y.mezler 49a-9
y.mezsiz 49a-11
y.rdi 15b-2
y.r-idi 22a-10
y.rdüm 13b-2
y.rken 49a-5
y.rlerdi 70b-6
y.señüz 23a-1
y.sevüz 49a-12
y.sün 45a-2, 72b-4
y.ye 58a-10, 67b-6
y.yeçeğin 69b-1
y.yeniñ 71a-12
- yidi** yedi (7)
3a-13, 3b-1, 3b-10, 13a-1, 16a-3,
16a-13, 19a-4, 19b-3, 19b-9, 21a-3,
22a-8, 22b-11(2), 23a-3, 23a-7,
23b-12, 24a-3, 24b-4, 26a-2, 26a-5,
29b-11, 29b-13, 34a-3, 40b-6, 46a-
10, 46a-11, 48a-12, 48a-13, 48b-6,
48b-7, 49b-5, 54a-7, 57a-2, 62b-9,
63a-4, 63a-11, 65a-10, 68a-5, 68a-
12(2), 68a-13, 69b-3, 69b-5, 75a-4,
79a-2
- yidinci** yedinci (7.)
12b-9, 48b-7
- yidür-** yedirmek
y.diler 66a-3
y.medi 4a-8
- yig** iyi
58a-11
y.dür 66b-7
- yigrek** iyi, daha iyi (bkz. yigrek)
59b-9
- yigirek** iyi, daha iyi (bkz. yigrek)
11a-9, 11b-7, 19a-13, 19b-2, 37a-3,
51b-3
y.dür 56a-9, 66b-8
y.ven 17b-5
- yigirmi** yirmi (20)
3a-6, 7a-6, 12b-10, 54a-11, 60b-10,
61a-10, 68a-5
- yigit** genç, yiğit, delikanlı
64a-6
y. kıl- 28a-6
y.ligim 80a-1, 80a-5
y.ligüñ 80a-3
- yil** yel, rüzgar
19a-4, 19a-5(2), 19a-8, 19a-10,
19a-13, 19b-5, 19b-6, 19b-7, 19b-8,
19b-12, 20a-12, 24a-6, 78a-11
y.e 24b-7
- yimen** (yer adı) Yemen
y.e 18b-8
- yimiş** meyva, yemiş
5b-10, 7a-13(2), 17b-11, 46a-6,
46b-13, 59a-12
y.den 8a-5
y.i 6a-4, 7b-3
y.i bit- 5b-9
y.leri 14a-2
- yine** yine, tekrar
1b-3, 3b-1, 6b-5, 9b-4, 10a-2, 18a-
2, 18b-9, 19b-2, 20a-12, 31a-1,
34a-4(4), 39a-12, 42a-2, 42a-3,
44a-9, 52a-13, 52b-1, 52b-2(2),
52b-3, 60a-9, 67a-8, 74a-5, 75b-1
- yiñe** yine, tekrar
73b-6
- yiñ** elbise kolunuel üzerine gelen
kısmı
y.ine 42b-1
- yir** yer, arz, zemin, ülke, yurt
3b-10, 6a-10, 6b-1(2), 6b-9, 7a-4,
10b-3, 14a-2, 14b-11, 16a-1, 16a-2,
16b-1, 16b-2, 21a-6, 29a-5, 33b-12,
35a-7, 35b-4, 43b-13, 46a-8, 46a-9,
60b-3(2), 61b-9
y. altına 6b-2, 19b-12, 57b-9
y.de 6a-8, 10a-10, 18b-7, 24a-3, 34b-
4(2), 34b-9, 39a-10, 44b-12, 45a-
12, 45a-13(2), 72b-5
y.den 3a-13, 3b-2, 14b-12, 15a-3,
19a-9, 19b-3, 20a-1, 41a-2, 44a-1
y.e 6a-10, 6a-12, 6a-13, 6b-3, 6b-4,
6b-5, 6b-9, 6b-10, 7a-3, 7a-4, 16a-
3, 16a-10, 16a-13, 19a-7, 19b-11,
30b-11, 32b-4, 32b-5, 34b-1, 34b-2,

- 36a-1, 36a-8, 38b-9, 39a-12, 39b-6, 40a-10, 40a-13, 40b-9, 43b-5, 43b-13(2), 45a-8, 45a-11, 45b-11(2), 50a-6, 53a-6, 53b-1, 53b-3, 53b-5, 53b-12, 57b-9, 58b-7, 58b-8, 58b-10, 59a-10, 61b-8
- y.i 16a-13, 27a-7, 53a-6
- y.iñ 16a-2
- y.in 45b-4
- y.inde 74a-5
- y.inden 40b-9
- y.ine 35a-4, 37a-6, 45a-13, 52b-1, 54b-13
- y.le 15a-2
- y.leri 27a-4
- y. üzere 12a-12, 32b-9
- y. üzerindeki 14a-10
- y. üzerine 1a-1
- y. yüzünde 12a-7, 29a-12
- yirce** yerinde
50b-3
- yirlü** yerli, yurtlu
54b-13
- yit-** yetişmek, ulaşmak
y.di 73a-3
- yit-** yitmek, kaybolmak
y.sün 61a-12
y.ürsevüz 57b-10
- yiter** yeter, kafi
13a-10, 13b-2
y.di 72a-11
- yitmiş** yetmiş(70)(bkz.yetmiş)
28b-13, 80a-9
- yoğımışsa** olmasaydı
64a-4
y.dısa 30a-6
- yoğun** iri, kalın
19a-1
- yoğsa** olmasaydı
3b-11
- yok** yok
1b-13, 2a-1, 27a-6, 32b-9, 35a-6, 36b-12, 37b-3, 42a-7, 42b-9, 46b-6, 48a-1, 48a-3, 50b-3, 51a-10, 51a-3, 51b-5, 51b-12, 51b-13, 57b-4, 60a-1, 60b-6, 60b-7(2), 61b-6, 61b-9, 62b-3, 66a-7, 69a-8, 70b-13, 71a-6, 73a-9, 75b-3, 76a-3, 76a-8
- y.dı 5b-10
- y.-ıdı 7b-12, 25a-1, 25b-6, 29a-7, 29a-8, 33a-10, 41a-4, 55b-10, 62a-5, 63a-10, 64b-13, 73b-2
- y.-ısa 80a-3, 80a-3
- y. ol- 5b-11
- yoksa** olmasaydı
51b-8
- yoksul** fakir, yoksul, muhtaç
y.lar 1a-9
y.lara 8a-13
- yol** yol, geçilecek yer
18b-13, 59a-3, 60a-12, 61a-1, 72a-4
y.a 39b-5, 39b-9, 60a-7, 79b-10
y.da 31b-4, 75b-5
y.dan 12a-7
y.ına 72a-3
y.ınıñ 79a-1
- yoldan çıkar-** doğru yoldan ayırmak
y.a 79b-10
y.dı 18b-10
- yol** şeriat, Allâh yolu
y.ındadur 78b-10
y.uñ 53a-4
y.uña 17a-11
- yon-** işlemek, bir cevheri kullanıma hazır hale getirmek için işlem yapmak
y.dı 12b-6, 13b-7
y.duçca 12b-11
y.ğil 12b-1
y.sa 12b-10
- yor-** tabir etmek
y.amaya 68b-8
- yorgan** yorgan
y.ı 57a-1
- yön** yön, taraf, cihet
y.in 7a-12, 7b-5, 16a-4, 22a-9, 23a-8, 24b-10, 33b-1, 39a-9, 39b-4, 41a-13, 51a-10, 59a-7, 63b-13, 72a-2, 74b-8, 75a-8, 80a-10, 80b-5
y.üñ 43b-7

- yöre** etraf, çevre, muhit
 y.müzde 43a-7
 y.si 46b-7
 y.sinde 31a-4
- yören** dolaşmak
 y.di 33a-2
- yu-** yıkamak, temizlemek
 y.dı 6a-10, 41b-9
 y.dılar 8a-8
 y.yayım 41b-6
- yuğarı** üst, üst taraf, yukarı, aşağı
 mukabili (bkz. yuğaru)
 29a-3
- yuğaru** üst, üst taraf, yukarı, aşağı
 mukabili (bkz. yuğarı)
 6b-10, 29b-11, 35a-11, 35b-2, 35b-4, 44b-5
 y.dur 35b-1
- yumru** yumru, şişkin şey
 y.ol- 29b-5
- yumrula-** toplamak, yumru yumru
 yapmak
 y.ğil 43b-11
- yumul-** kapanmak
 y.an 63b-8
- yunus** A. Yunus peygamber
 y.peygambarı 61a-5
- yurdu** iğne deliği
 y.sınca 19b-1, 19b-3
- yūsuf** A. Yusuf peygamber
 2b-10, 54a-9, 55b-13, 57a-5, 57a-12, 57b-1, 57b-3, 58a-13, 58b-5, 58b-8(3), 58b-12, 59a-4, 59a-5, 59b-6, 59b-7, 60b-13, 61a-1, 61a-2, 61a-7, 61b-2, 61b-11, 62a-11, 62b-5(2), 62b-7, 62b-12, 63a-10, 63a-12, 63a-13, 63b-5, 63b-6, 63b-7, 63b-8(2), 63b-9, 63b-11, 64a-2, 64a-4, 64a-9, 64b-1, 64b-2, 64b-5, 64b-6, 64b-8, 64b-12, 65a-4, 65a-9, 65a-11, 65a-12, 65b-2, 66a-5, 66a-6, 66b-5, 66b-7, 66b-12, 67a-5, 67a-12, 67b-5, 67b-7, 67b-12, 68a-2, 68a-6, 68a-7, 68a-8, 68b-4, 68b-11, 68b-13, 69a-3, 69a-7, 9a-13, 69b-3, 69b-8, 69b-12, 70a-11, 70a-13(2), 70b-8, 70b-11, 70b-13, 71a-2, 71a-3, 71a-10, 71a-11, 71b-9, 72a-2, 72a-7, 72a-9, 72b-4, 72b-7, 72b-9, 72b-10, 73b-5, 73b-7, 73b-11, 73b-12, 74a-2, 74a-9, 74a-13, 74b-1, 75a-5, 75a-6, 75a-7, 75a-11, 75a-13, 76a-6, 76a-7, 76a-8, 76b-6, 76b-10, 76b-11, 77a-2, 77a-3, 77a-5, 77a-10, 77b-1, 77b-2, 77b-8, 77b-11(2), 77b-13, 78a-3, 78a-7(2), 78b-9, 78b-10, 79a-1, 79a-3, 79a-8, 79a-12, 79a-13, 79b-1, 79b-5, 79b-6, 79b-7, 79b-8, 79b-12, 80a-2, 80a-8, 80a-10, 80a-12, 80b-13, 80b-3, 80b-6, 81a-3, 81a-5, 81a-10, 81a-13, 81b-9
 y.a 2b-10, 62a-7, 62b-4, 62b-6, 62b-12(2), 63a-9, 63b-11, 64a-1, 66a-5, 67a-9, 69a-4, 69a-10, 69b-10, 69b-12, 70a-2, 70a-3, 70a-11, 70b-11, 72a-9, 73a-9, 73b-4, 73b-5, 73b-7, 76a-5, 77b-5, 79a-8, 80a-7
 y.buyur- 70a-1, 71a-11, 72b-1, 77b-1
 y.dan 54a-9, 60a-13, 70b-2
 y.ı 57a-1, 57a-13, 57b-5, 57b-6, 58a-4, 58a-10, 58b-6, 59a-11, 60a-10, 60b-12, 61b-9, 62a-6, 62b-1, 64b-1, 64b-3, 65a-2, 65b-9
 y.layım 71b-11
 y.ol- 49b-7
 y.şalavâtullahi 50a-9
 y.sın 77b-8
 y.u 59a-10, 60b-1, 62b-3, 66b-11, 71a-2, 71a-8, 72a-1, 77a-1, 77b-6, 78b-3, 80a-6
 y.uma 59b-3
 y.uñ 57a-11, 58a-12, 63a-10, 64a-1, 64b-7, 65a-13, 71a-3, 71b-4, 72b-12, 75b-6, 78a-12, 81b-10
 y.van 77b-8
- yūşac** A. Yusuf peygamberin soyundan
 olup Musa peygamberin öğrencisi
 2b-12
 y.a 2b-11

- yuṭ-** yutmak
y.dı 2a-2, 61a-5, 61a-7
- yüḡür-** koşmak, hızlı gitmek
y.eler 40b-8
- yük** taşınan şey, yük
y.inde 74a-6
y.lerin 71b-5
y.ümde 73b-1
y.ümüz 59a-10
- yüklet-** yükletmek
y.diler 78a-10
- yüklü** hamile, gebe
y. ol- 3a-5, 3a-5
- yüksek** yüksek
21a-3, 29a-5
y.i 12b-13, 28b-12, 29a-2
y.e 31b-6
- yün** yün
y.iñ 45a-3
- yüri-** yürümek, dolaşmak, hareket etmek (bkz. yürü-)
68b-11
y.di 9a-13, 15b-1
y.ye 1b-8, 1b-9
- yürü-** yürümek, dolaşmak, hareket etmek (bkz. yüri-)
y.di 5b-5, 9b-1, 19b-3, 26b-10, 26b-7, 27a-2
y.mege 6a-13
y.mez 66b-1, 79b-2
y.r 42b-1, 42b-2, 43a-7, 77b-9
y.rdi 8b-4, 9a-10, 14b-4
y.r ol- 47b-12
y.yen 26b-7
- yürüt-** yürütmek, dolaştırmak, hareket ettirmek
y.di 74a-3
y.diler 58b-7
- yürüyüş** yürüyüş
y.inden 9b-1
- yütürmek** ortadan kaldırmak
28b-7
- yüz** yüz, çehre, taraf, satıh
45a-11
- y.e 66a-12
y.den 45b-10
y.i 44a-10, 52a-11, 72b-9,
y.in 17a-3, 24b-5, 32b-4, 33a-6, 51b-11, 66a-5, 78b-8, 79b-2
y.inden 61b-2
y.ine 53b-9, 8b-13
y.leri 52a-10
y.lerinde 33a-1
y.lerine 52a-10, 60b-9, 72a-4
y.ü 72b-7
y.üm 43b-6
y.üme 43b-7
y.ümüz 80a-4
y.üñ 25b-6, 43b-7
y.ün 58b-8
y.ünde 7b-9
y.ünden 61b-11
y.üñe 43b-12
y.üne 78a-3, 78b-5
- yüz** yüz (sayı- 100)
13a-11, 20b-4, 24b-9, 28b-12, 60b-3, 68a-6
y. biñ toḡuz 50b-10
y.yigirmi 54a-11
y.yigirmi biñ 3a-6, 7a-6
y.yigirmi döt biñ 12b-10
y. (biñ dört y.) 18a-10
y. (biñ seküz y.) 18a-11
y. (biñ yidi y.) 24b-4
y. (dört y.) 10b-3, 12b-13, 20b-1, 22b-8, 29b-3, 29b-6, 34b-6, 69b-5
y. (elli y. biñ) 61b-10
y. (iki y.) 18a-12, 41b-13, 42a-2, 42a-3
y. (üç y.) 11b-12, 11b-12, 36b-8
y. (üç y. biñ) 17b-1
y. (yidi y.) 21a-3, 79a-2
- yüzüg** yüzük, parmaḡa takılan süslü halka
y.in 61a-6

Z

- za^ʿferān** A. safran denilen bitki
62a-9
- za^ʿif** A. zayıf, güçsüz, dermansız
z. ol- 77a-9
- za^ʿıflık** A. zayıflık, güçsüzlük
37b-10
- zālim** A. zulmeden, haksızlık eden
z.-idi 33b-2
- zamān** A. zaman, vakit
3a-1, 13b-9, 55a-8, 82a-3
- zārı zārı** F. inleyen, hazin hazin
70b-12, 75b-4
- zārar** A. zarar, ziyan
z.dur 81a-3
- zār zār** F. yanık yanık, hazin hazin
60a-7
- zārılık** F. üzüntü, hüzn
z.indan 71a-7
z.ından 71a-9, 75a-5, 75a-7
z. kıl- 35b-9, 68a-7, 74b-5
- zāyi^ʿ** A. elden çıkan, boşa giden, yitik,
zarar
z. kıl- 77b-10
- zebānī** A. cehennemde vazife gören
melek
z.leri 9b-9, 29a-8
- zeberced** A. yeşil ve şeffaf bir taş,
zümrüt rengine benzer yeşil bir lāl
çeşidi
62a-8
- zehre** F. öd, safra, kahramanlık
z.si 37a-10
z.sin 20a-9
- zekāt** A. İslam dininin temel
şartlarından biri olup şeri ölçüler
içinde malın kırkta birinin
fakirlere dağıtılması ve dağıtılan
muayyen miktar
z.in 8a-12
- zekerü'l-belā** ?
z.ʿi 76a-10
- zelihā** A. Zeliha
61b-11, 62a-2(2), 62a-3, 62a-4,
62a-5, 62b-4, 62b-6, 62b-9, 62b-12,
63a-2, 63b-5(2), 63b-7, 63b-8, 63b-
10, 63b-13, 64a-4, 64a-7, 64b-5,
64b-7, 64b-9, 64b-11, 64b-13, 65a-
1, 65a-3, 65b-1, 65b-2, 65b-4, 65b-
8, 65b-9, 66a-10, 66a-13, 66b-1,
66b-11, 68a-6, 68a-9, 68b-12, 69a-
2, 69a-7, 79b-1, 79b-11, 79b-12,
80a-9, 80a-1, 80a-11, 80a-13, 80a-
5, 80b-4
z. buyur- 63a-8, 66a-2, 79a-12
z.dandur 65b-3
z.nuñ 80a-11
z.ya 62a-6, 62b-1, 62b-6, 79a-12,
79b-1, 79b-6, 80a-7, 80a-8
z.yı 69a-10, 80a-9
- zemzem** A. çok mübarek bir su, Kābe-i
Mükerreme'nin yanındaki maruf
kuyu
z. şuyı 40b-12
- zerdişyānlar** Zerdışyanlar
31b-4
- zere** A. zerre (bkz. zerre)
31b-5, 37b-1
- zerre** A. zerre (bkz. zerre)
3a-11
- zerre** A. zerre (bkz. zerre)
48a-11
- zilhicce** A. Hacca gitmenin içinde
yapıldığı Arabi on ikinci ay,
Kurban bayramı, bu ayın onuncu
gününe rastlar
15b-11
- zilka^ʿde** A. Arabi ayların on birincisi
15b-11
- zinā** A. gayr-ı meşru cinci münasebette
bulunma, zina
z. kıl- 63b-3
- zindān** F. hapisane
34a-1, 66b-4, 66b-5, 67a-3
z.a 33b-8(2), 65a-3, 66b-2, 66b-11,
66b-12, 67a-7, 67a-8, 73b-7
z.da 67a-5, 67a-9, 67b-2, 68a-4, 68a-
6, 68a-8, 68b-8, 69a-3

- z.dağılar 67a-1
z.dan 34a-8, 68b-13, 80b-8
z.ı 66b-8
z.indan 66b-8
- zincir** zincir
19a-10
- zinhār** F. sakın
64b-2, 77b-11
- ziyān** F. zarar, ziyan
2a-1, 14b-9, 30b-4
z.ı 25a-5
- ziyānkār** F. zararlı, ziyanlı
z.lardan ol- 52b-10
- ziyāret** A. görüşmeğe gitme, ziyaret
9a-9
z.e 9b-3(2), 13a-7, 46b-4, 47a-6(2),
61a-5, 75a-3, 75a-4
z. kı1- 2a-5, 10b-1
- ziz** siz (zamir)
z.ün 51b-9
- zoğriyār** (şahıs adı) Zoğriyar
z.-ıla 50b-8
- zulüm** A. zulüm, haksızlık
z. kı1- 52a-8
- zulümānī** A. karanlık, karanlıkla ilgili
17b-6
- zura^cā** sebep, vesile
z. kı1- 45a-5
- zümürüt (zümürüd)** A. zümürüt
62a-8

5. SONUÇ

Üzerinde çalıştığımız eser, birçok açıdan önemli özellikler sergilemektedir. Bu çalışma, Türkçenin gelişimi ve geçirdiği merhalelerle ilgili birtakım meselelerin aydınlatılmasını sağlayacaktır.

Türkçe kelimelerin köklerinde değişik yazılışlar mevcuttur. Bu durum bize eserde yazım konusunda birlik olmadığını göstermektedir. Bu durum sadece köklerde değil eklerin ve yardımcı seslerin yazımında da görülmektedir. Metinde ünlü uyumunun çok sağlam olduğu söylenemez. Kelimeler incelik kalınlık bakımından oldukça uyuma bağlıdır; fakat düzlük yuvarlaklık bakımından uyuma bağlılık çok sağlam değildir. Metinde yer alan birçok kelime bazı ses değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar kullanılagelmiştir. O dönemde kullanılan fakat günümüz dilinde yaşamayan birçok kelime tespit edilmiştir.

Gerek yapım ekleri, gerekse çekim ekleri; sonlarına eklendikleri kelime kök ve gövdelerine bazen bitişik, bazen da ayrı olarak yazılmıştır.

Ünlülerin kalınlık-incelik bakımından ayırt edilmesinde, kelimelerin almış oldukları eklerin ünsüzlerinin kalın veya ince sıradan olup olmadıklarına dikkat edilmiştir. Ancak bazı kelimeler hem ince sıradan hem de kalın sıradan ek almıştır. Bu kelimeler her iki şekilde de gösterilmiştir: peygamberlik, peygamberlik gibi.

Esere fiiller açısından bakıldığında günümüzde yaşamayan, o döneme has fiillerin sayısı fazla değildir. Eserde kullanılan, günümüze gelinceye kadar değişiklikler gösteren fiillerin sayısı doğal olarak çok fazladır. Özellikle temel fiiller fazla değişikliğe uğramamıştır.

Eser yabancı sözcükler açısından bakıldığında dizine göre 2033 madde başı bulunmaktadır. Bu madde başlarının 566 tanesi Arapça, 163 tanesi Farsçadır. Arapça ve Farsça madde başlarının toplam madde başına oranı % 35'tir. Oranları verilen bu yabancı sözcüklerin bir kısmı Türkçenin yapısına uyma eğilimi gösteren sözcüklerdir. Bunların sayısı fazla değildir.

Yukarıda verilen özellikleri dikkate alındığında bu eserin Eski Anadolu Türkçesi geçiş dönemi özellikleri sergilediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Arat, R. R., 1979, Kutadgu Bilig III (İndex), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 565s.
- Akkuş, M., 1995, Kitab-ı Gunya (İnceleme – Metin – İndeks – Tıpkı Basım), Türk Dil Kurumu, Ankara, 403s.
- Argunşah, M., 1999, Tuhfe-i Murâdî, Türk Dil Kurumu, Ankara, 586s.
- Cemiloğlu, İ., 2000, 14. yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi, Türk Dil Kurumu, Ankara, 271s.
- Devellioğlu, F., 1998, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1195s.
- Dilçin, C., 1983, Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 483s.
- Kanar, M., 2005, Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Derin Yayınları, İstanbul, 1024s.
- Karaman, H. ve diğerleri, 2004, Kur'an-ı Kerim Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 604s.
- Karamanlıoğlu, A. F., 1989, Gülistan Tercümesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 595s.
- Kösece, K., 2006, Kısas-ı Enbiyâ: Transkripsiyonlu Metin – İnceleme - İndeks, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 220s.
- Özer H., 2006, Kısas-ı Enbiyâ: Transkripsiyonlu Metin – İnceleme - İndeks, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 210s.

ÖZ GEÇMİŞ

16.04.1978'de Siirt'in Şirvan ilçesinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimimi Şirvan'da yaptı.

1996 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı lisans öğrenimini 2000 yılında bitirdi. Aynı yıl Siirt'in Kurtalan ilçesine, Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'na, Türkçe öğretmeni olarak atandı.

2003 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. Aynı yıl Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi Atatürk İlköğretim Okulu'na naklen atandı. Şu an yüksek lisans tez aşamasındadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

EKLER

اسم خلی دودن اندر دی اندن قودی اهل بیت ایستد بوند
 طوزک بن کلبه دردی باجر او توردی اوغالی نزل اهل بیت کوز
 ساره قاتنه و اردی اندن باجر کوهلی طار اولدی بر ساعت
 اولدی اکی ساعت اولدی ابراهیم کوز کلمه باجر اوغالی نینه
 کشف استی اولدی موصول باجر صفا طاعنه اغدی موصولدی
 اما بدی کز اغدی اول طاعنه اول طاعنه موصولدی مده انشا
 سنت اولدی ابو حنیفه منی بنده اما شافعیه فوض اولدی
 حاجی کز قیامت دکن یکور کور و سخیل اوزا چنده بتور مده و با
 جر صواستو ورمیله استعمال یوه سوزندک انجمنی بریدن صو
 چندی افر اولدی باجر کلمدی اول صوبه کزدی ایستدی اکی دینه
 تئو عیال اولدی و بر کات تنگری و پردی و صو ویردی اندن
 اکی نرله صوبنی بوکدی قهو اولدی ورمزم صوبه اولدی زر
 اما خبر ده ایلدر اکر باجر انی بغلم ساد کلمی مکه و بریریه

صواقایده

صواقایده قیامت دکنه اندن اول تنگیم و ردی طمشن چقر
 دغا اندن عرب کوز ارنجه پردن کزدی صوت استیو کزدی از
 اینجندک بر عورت کوز دی پیکار بلنده بنلر اده بر کز صو
 کزد کلمی بوغدی عجب کلمدی لر باجر قاتنه کلمدی لر ایستدی
 لر سیر کسیر و بنده نه قلوور سیز باجر کندن احوالین بونلوه
 اید و ردی بو پیکاری تنگری بو اغلا ننی چون یار تدی اول قخم
 ایستدی نینه دستور و نیر کمل بو پیکار قشده قونالمه موصودن
 اچالنه یلده سکا اوزن دوه ویره لئم باجر ایستدی اولسون
 دیندی بونلور دستور و ردی اول قخم جا در لرین دوند کورده
 لرین اوت صالح لر اده طوز دلر بر نیچار و ز کاز اهل بیت اغلنه
 ار زوقلده طردی ساریه و اردی اندن دستور دلدی باجره
 و در نیم کور نیه بونلور کز حالی نیند ز ساره ایستدی کم دودن
 انمه رسول کور طله اهل بیت ایستدی ایلک فلا نیه اهل بیت بوشن

بر سینه قلده اول اوزه دکنه عرب جلورین کوردی دوه قیون
کوردی با یلمش اول قوم انده ایل بییم کورمدی ایراقده حاجر
ایل بییم کوردی یلمدی قوشو کلندی حاسنه آلوب وردی اما
ایل بییم دودن انمده ایسغیلی کوردی اولوا اولمش هاجر
ایتدی یا ایسغیل اووش اناک دیدی ایسغیل انا سینه کوردی تاز
اولدی هاجر ایتدی با اولوم دودن هاشاک یو یایید ایل بییم
ایتدی بن ساره برله قوله طردودن انیمیم هاجر واردی بر طاش
کوردی ایل بییم آیاغنه اناک اوزرینه قوددی بر یکادن باشن
یودی که آیاغنه اول طاش هسده صاعی صوبی انده حق مصلی
اولد قوله **تعا و اشخو و من مقام ایل بییم مصلی اندن ایل**
بییم بونلره استلده دنده ساره کائنه کلندی بر قونقاق
اوین یبده طحام ویریمه ددی ایتادونلره بر دون اون
کلدی ایتدی یا ایل بییم قش باخل اریه طرددی اینه یوز
قر باک

ایک

قر باک قلده اکنجی دونه دوشنه کوردی ایتدی یا ایل بییم قش باک
فاخل اکی یوز دوه سینه قش باک یلمدی او خنجی دن دوشنه کوردی یا
ایل بییم قش باک فاخل سینه اکی یوز دوه قش باک یلمدی ایتاد دنجی دونه
دوشنه کوردی ایتدی یا ایل بییم قش باک یوز ساک اوغلاک ایما علی
قش باک فاخل ایتا اول وقتده اولمش وخی دنگه کور کوردی ایل بییم
کور یاش برله اریه طرددی ساره ایتدی تنگوری کجا بیوردی
عیاله قش باک عام و بییم ایما علی دن اریق عیاله بوقا یکادستور
ورکل وارینه ایسغیلی قش باک وارینه اکادستور ویریدیمه دویه بییدی
هاجر قشینه واریدی اول وقت ایسغیل طقوز یا قشینه ایتدی اندن
ایل بییم هاجره ایتدی ایسغیل باشینه طره غیل کورینه سوره
چاک و طونلر کبدر کلیم بنه انی قنقلخه ایشورم هاجر ایلکه قلده
بیردوغن و دکنه ساچه انجودیزدی دکنه انجودیزدکنه او
چنه کوشرا صدی ایل بییم اوغوز کین براب الدی و بر چاق

الذي يابنه صدقته كز لحي اودن جفقه اهل ابراهيم الرز بور
اسماعيل اوردنجه بور ابايس ماخون ها جر قاينه كله ابيده
يا اسماعيل انسى اسماعلي قنجا الكت و اردى ها جر ابيده اناى اى ككو
نه الكت و اردى ابايس ابيده اناى اى بغز لمغه الكت و اردى ها جر
ابيده ايشج كمسه كند و عبال بغز لرمى ابيده تنگوى بيوردى ها
جر ابيده تنگوى بيوردى سه بن دنج تنگوى قوماينه اطيح
اولم كلك نه سوزى واكلم تنگوى بيوردى غندن جفوق اشدن
كندى اسماعيله بيده يا اسماعيل قنجا و اردن اسماعيل ابيده
اندر نه تنقله و اردن ابايس ابيده بوق اناك سنى بغز لمغه
ايله نر اسماعيل ابيده نه بغز لرمى ابايس ابيده تنگوى بيورد
دى اسماعيل ابيده ايله نيمه سن ابايس سن لعنت اولغيل كنط
اندن و اردى اهل ابراهيم دوتى ابيده يا اهل ابراهيم اول دنگم
سن كودك تنگوى دن ككل ابيده اندن اسماعيل ابيده يا

انا بنى

انا بنى قنجا ال تر سون اناى ابيده يا اوغل قوله تعالى اى الرعي
المناهم اى الر بحك فانظر وكلاهمى بن دنگمه كوز دم فر
مان ايلدكم بوغز لمق بيوردى سنى اى جانر عوز نيم اوغلم كوزم
جواى اسماعيل قوله تعالى ابيت انعل ما تومر سبحدى ان
شاء الله من الصابرين يا انا بنى محمد اولسه لا بد و سى كله
قالغل نكلم تنگوى بيوردى غن ان شاء الله تنگوى بجا صبر لوق
ويوره و تزد تغل كم ابايس بور موده بور ارايه كور ميه اهل ابراهيم
ابيده يا اغل طاش اغل الكسى طاش اندل كور ميه اكا متاز
دير كرانده حاجيلو فر بك و اولر اندن اهل ابراهيم ابيده سن
ندر سون يا اوغل اسماعيل ابيده بيم نيم جانر تنگوى فر
مانه فر بان اولسون وليكن يا ابيت كمن على البلاء صابر
النجماء كالقرا و اجد ان عورت و دع عنك الحسرت و قفر
على العيرت و ارفعني اذا طرحتني و حول وجهك

عني اذا نسي *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله*
 ماء و غسل عينك بالماء والمستحزين *يا ابا عبد الله* على السراة و
 السراة *يا ابا عبد الله* بلا سته قتل غل صبر فغل شكري نعمته
 نكز فغل اما جفاي كي بگل كس اولسون و كوكل حسرتن كدر
 كل و بوغيرت كجور كل و سني يره برغي جوق ارغون بر فغل ستم
 نازك در و بر يزار يره بوزم ارشگل و چاق جالد و غك
 وقته يونك كوز انكل كراسك كم سنك بيزك بيم بوزمه
 طوش اوله انك كان قاميه بوغز لمخه و برك ابرك له الله ابا غم
 بخل گل كنه بن دبر نم قائمه سكا سحر يه باز قلو اولمايه انا بني
 بغزل دندن صكره او شم يمين كنه بوئي ارشدر سه بر بر شنه
 دن توبه تلا اكر اغليا سك كا وره طونك بوز لغل اغز كه
 دو نخل اول ددي اعلم غل بوز و كوزي بلمين بوز كه صر غل
 يره طمسين اكر يره طمسه بوز دبر و كوزي بقر اوله كوكدن

بغمر

بغمز بغمه و بيز درن اود بيميه
 اولسه *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله*

اولسه *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله*
 اولسه سليمه كيب اولسون صابر اولسه اتوب كيب اولسون حاص
 موصي كيب اولسون او شي كوكلوا اولسه دا و دكيب اولسون منكو اولسه
 حصر كيب اولسون امت اولسه محمد امي كيب اولسون اندن
 ابلخيل كسلب يا ترا ابل بيم صاغ اليه چاق ادم صول الي اسما
 غل بلمن اولاده ابل بيم ابيدي اوغل بچا كورند و اوزن فدا قلدني
 بن دني اغلم فدا قلدتم *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله*
 بينه جالدي كسبه *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله* *يا ابا عبد الله*
 قاميه بغز لمخه بچق اوچي برك سنجغل اكر اوله اولسه كسه بوزي
 ارشولي الي بغا و چاق اوچين سجدني دمر صاپنه كوزي و طمله
 فان چقدن طمله ابل بيم چاغه قاقدي طمله اوزدي
 و الي چاق بركه صوطا كوزي شمدي نيشاني دني وار چاق

س

اهل بیت سوید یا اهل بیت سنی اوده اندی لر فرما کلمه
قوله تعالی یا ایا ربی برکات و سلا ما علی اهل بیت
 یا اود اهل بیت کند مکمل ددی بکادخی فرما کلمه یا اهل بیت
 بخور کلمه بغازین کلمه اهل بیت بچاقدن بو کلامی شد دی بر
 اون کلمه اهل بیت بکار و بقدی جبرائیل کردی ایدر اید کلمه
الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله اهل بیت دخیل یا اوفل
 شکریدن بقدر حجت کلمه اوردونده **الله اکبر الله اکبر ولله الحمد**
 جبرائیل اید یا اهل بیت **قوله تعالی صدقت الزبا انما انزلنا**
بخزیر المعین وقد بناه بریح عظیم یا اهل بیت کنو و دو
 شکلی کورجک قلمی شکر ای اسمعیل فدک و رید یا بریح کتور دی
 اقلو قرالو اولو بیتر لو اما خبر ده کلمه یا اهل بیت اول مؤجک شو
 بی دکلمی آغدی و کلمی قرآیدی و دخی بریده کلمه اول اجموع
 چند ده بخور کلمه یا اهل بیت یا اهل بیت قرآن وقت کلمه انی ایما

عبدی

عبدی فدای قلمی اندان اهل بیت اول مؤجی بخور کلمه اهل بیت اول شکر
 دی در سینه صفره قلمی مؤمنانک اوز رنده هفت بیسون دیو
 و ساره بو کیم اکر دی کلمه یا اهل بیت اهل بیت سینه تا بو شده کور
 کلمه موسی پیغمبر ک کلمی اولدی و دخی خبر ده کلمه اول کلمه
 دخی کور لودر طومش کوشده حنیف و عزمه و بریدی ذرعه قلمی
 و مسلمانی انک برده اجدی اهل بیت اسماعلی یا جره اصر کلمه
 کتن و دو ویه بند یا ساره و واردی بریح بیل اولدی جبرائیل کلمه
 اید یا اهل بیت شکر ای اسمعیل فدک و رید یا بریح کتور دی
 یا جبرائیل قلمه یا اهل بیت یا اهل بیت کلمه یا اهل بیت
 اهل بیت دو ویه بند یا بریولت کلمه انک باشی اوز ره در دی اول
 بره دگر یا اهل بیت کعبه در دی بریور کور دی انک یا اهل بیت
 شکر اول اهل بیت برله شکر و یا اهل بیت یا اهل بیت جبرائیل
 قلم اید یا اهل بیت کعبه بود و دخی بریده اندن کعبه بریده کلمه